

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу
Студентське наукове товариство

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

**МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
6 грудня 2008 року**

Харків 2008

УДК 339.9 (063)
ББК 65.5я431
А43

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних
економічних відносин (протокол № 3 від 27.11.2008)

*Друкується за рішенням Вченої Ради факультету
міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 3 від 27 листопада 2008 року)*

Редакційна колегія:

Сідоров В.І., канд. екон. наук, проф., декан факультету
Голіков А.П., д-р геогр. наук, проф., зав. кафедрою міжнарод. екон. відносин
Григорова Л.І., доценткафедри міжнародних економічних відносин
Грицак Ю.П., канд. геогр. наук, доцент кафедри туристичного бізнесу
Казакова Н.А., канд. геогр. наук, доц. кафедри міжнародних екон. відносин
Касьян С.А., викладач кафедри туристичного бізнесу
Подлепина П.О., викладач кафедри туристичного бізнесу

Адреса редакційної колегії:

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Інститут економіки і міжнародних відносин,
61004, Харків, вул. Мироносицька 1, к. 2-18, тел. (057) 707-50-07,
e-mail: meo@econom.kharkov.ua

А43 Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин: Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції 6 грудня 2008 року. — Харків: ХНУ ім. Каразіна, 2008. — 292 с.

УДК 339.9 (063)
ББК 65.5я431

ISBN 978-966-623-546-9

© ХНУ ім. В.Н Каразіна, 2008

ЗМІСТ

Акзибекьян Г.Я. Торгово-экономические отношения Украины и Китая в области автомобилестроения	7
Альдикенова С.Н. Европейский опыт приграничного сотрудничества	8
Антонюк К.В. Проблеми і перспективи розвитку туристичної галузі України при проведенні Євро-2012	12
Анцибор Д.О. Тенденції торгово-економічних відносин України з новими країнами-членами ЄС (на прикладі Словачької республіки)	15
Бабенко П. Новий договір Україна–ЄС: політики заважають процесу	18
Бабенко П. Роль неурядових організацій в сучасних міжнародних відносинах	20
Беседіна О.Г. Теоретико-методологічні аспекти створення й регулювання діяльності промислово-фінансових груп	23
Волкова Ю.Г. Тенденції розвитку фінансового ринку в Україні	26
Воробьева Е.А. Становление отрасли биотоплива и ее влияние на геополитическое положение Украины	29
Галась О.І., Круцяк Д.Б. Значення іноземного капіталу для економіки України	32
Гасанов М.М. Обґрунтування шляхів економічного зростання країни	35
Гончаренко Н.І., Пихтіна М.С. Україно-російський вектор міжнародних економічних відносин: проблеми та перспективи розвитку	39
Гончаров О.О. Інвестиції в італійській економіці	42
Горпинченко А.П., Коваленко Р.С. Розвиток торгівельно- економічного співробітництва між Україною та Туреччиною	45
Гребенюк А.Д. Украина в современных мирохозяйственных процессах. Перспективы автомобилестроительной отрасли Украины в условиях мирового финансового кризиса	48
Гречишников М.О. Влияние мирового финансового кризиса на банковскую систему Украины	52
Григорова Л.И., Лукашина А.В. Теоретические аспекты формирования международного технологического обмена	56
Григорова Л.І., Петрушова Д.В. Торгівельні відносини України та Італії	59
Григорова Л.И., Шарафетдинова Д.П. Украино-российское приграничное сотрудничество	61
Грицак Ю.П., Нгуен Вьет Хунг Экспортные возможности промышленности Вьетнама	65
Грищенко І. В. Основні тенденції розвитку транскордонного співробітництва і створення єврорегіонів в країнах ЄС і в Україні	67

Гуров С.А. Глобализация рынка недвижимости	71
Данилюк М.Г. Зовнішня торгівля України: сучасний стан та перспективи розвитку	75
Ермолаева М.В. Анализ поступления прямых и иностранных инвестиций в Харьковскую область	78
Ерохин С.С. Геополитические отношения КНР с сверхдержавами	82
Женчак О.В. Пенсійна реформа Словаччини — досвід для України.....	85
Журавльов О.В. Українсько-білоруське порубіжжя: проблеми співробітництва та його розвитку.....	89
Завгородний А.А. Особое значение прямых иностранных инвестиций США как главного инструмента проведения своей экономической политики	94
Зарицька І.А. Загострення глобальної банківської конкуренції: фактори та особливості прояву	96
Земляная Е.А., Савченко И.И. Торговые отношения Украины и Германии	100
Зухба Д.С. Технологические уклады, создание ценности и конкурентоспособность национальной экономики	104
Ильина А.И. Мировые фондовые рынки в условиях кризиса.....	107
Каліна І. І. Генезис розвитку акціонерної форми власності.....	111
Коба Н.В. Роль нематеріальних чинників у формуванні конкурентоспроможності економіки України.....	115
Ковалевская А.В. РАЗВИТИЕ ТОРГОВЫХ И ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ РОССИЕЙ И УКРАИНОЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ	118
Коваленко М.І., Коваленко Р.С. Індустріальні парки: досвід країн Аравійського півострова та перспективи релізацій в Україні	121
Коваленко О.Э., Панченко Н.А. Национализация банков как инструмент борьбы с кризисом	125
Коваленко Р.С., Шашкова А.А. Банковская система Украины в условиях мирового финансового кризиса	128
Коротченко А.Б. Особенности и перспективы украинского фондового рынка.....	132
Кретова О.Ю., Чернов В.В. Возврат НДС украинским предприятиям в странах Евросоюза	134
Крупка М.О. Дипломатія в системі міжнародних економічних відносин.....	137
Кудінець Д.С. Взаємодія платіжного балансу і економічного зростання у країнах з транзитивною економікою	141
Кудрявцев К. А. Инвестиционная привлекательность сегмента торговой недвижимости украины. консалтинговое исследование	144

Лозовая О.Ф. Анализ торгово-экономических отношений между Украиной и Королевством Швеция	148
Ляшенко І.О. Українсько-японські економічні відносини	151
Меренкова Н.В. Особенности и тенденции развития международного рынка предметов искусства	153
Мишкіна О.С. Вплив валютно-курсової політики країни на стан зовнішньої торгівлі	157
Натидзе Е.Д. Торгово-экономическое сотрудничество Украины и Польши: состояние и перспективы.....	160
Непрядка Н.В. Шляхи прискорення фінансової євроінтеграції України в сучасних умовах	163
Омар Исмаэль Омар. Украина — Ближний Восток: состояние и перспективы экономического сотрудничества	166
Орач К.А. Співробітництво України та Норвегії у галузі енергозбереження та енергоефективності.....	169
Останков В.А. Наукові основи інноваційної моделі системи держави і регіону	173
Пахоменко В. В. Вплив світової кризи на аутсорсінг ІТ в Україні	177
Пашкина К.Ю., Коваленко Р.С. Роль супермаркетов в международных торгово-экономических отношениях в условиях глобализации	181
Піщенко А.В. Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи	184
Поветкина М.С. Геополитическое и геоэкономическое положение Таиланда.....	187
Поліванцев А.С. Національні податкові системи в умовах глобалізації: вплив на міжнародний торгово-економічний обмін.....	189
Подлепіна П.О. Перспективи розвитку ринку сої в Україні в умовах актуалізації світової агропродовольчої інтеграції	193
Пономаренко О.І. Проблеми реалізації капіталотворчої функції сучасної корпорації на фондовому ринку	196
Пономарьова Н.М., Горбунов М.О. Експортна стратегія як інструмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства	200
Прав Р.Ю. Концепція сталого розвитку та проблеми функцій сучасних держав	201
Пугачева Е.В. Состояние и перспективы развития внешней торговли Украины	205
Растворова А.А. Посилення нерівномірностей розвитку у новій глобальній економіці ...	209
Солодовнік О.О. Транспортне обслуговування зовнішньоекономічної діяльності України	212
Солтан А.В. Тенденции развития внешней торговли Украины в связи со вступлением в ВТО	215
Сорокотяга І.М. Міжнародні відносини України у сфері туризму	218
Столярчук Я.М. Глобальні тенденції модифікації інституту соціальної політики	220

Сидоров В.И., Макачук К.А. Роль государства в социально-экономической модернизации развития стран Юго-Восточной Азии	223
Тітенко В.С. Тенденції та факторні умови стабільності кредитних потоків банків.....	226
Туров В.В. Стан ринку цінних паперів українських підприємств (на прикладі Укргазбанку та Алчевського металургійного комбінату)	230
Уварова А.О. Последствия мирового финансового кризиса для Украины.....	232
Федотов Д.Д. Управленческий консалтинг и его влияние на мировую экономику	235
Фокина-Мезенцева Е.В. Методические аспекты направления транснационального сотрудничества.....	237
Хохітва О.С., Савченко І. І. Торгові відносини України та Індії	242
Чернишова В.І. Аналіз тенденцій розвитку фондового ринку облігацій у світі та Україні.....	245
Черномаз П.А. Проект создания региональной маркетинговой информационной системы еврорегиона «Слобожанщина».....	248
Черномаз П.А., Мкртчян Г.Р. Международный франчайзинг как форма ведения бизнеса и перспективы его развития в Украине.....	252
Черномаз П.А., Попович А.В. Еврорегионы как форма украинско-российского транснационального сотрудничества	256
Чичина О.А. Стан і подальший розвиток торговельно-економічних відносин України та ЄС	260
Чичкан-Хліповка Ю.М. Міжнародна взаємодія у логістичних ланцюгах обслуговування життєвого циклу авіаційної техніки	263
Чміль К.Б. Торговельно-економічні відносини України та Королівства Бельгія: сучасний стан та перспективи розвитку	266
Чумакова А.С. Глобальный вызов транснациональных корпораций	269
Шеховцова І. І. Особливості трудової міграції громадян України до європейського ринку праці	271
Шишко І.В., Чернов В.В. Экологизация налога на регистрацию автомобиля в странах ЕС и Украине.....	273
Шляховая Я.В. Торгово-экономическое сотрудничество Украины и Венгрии: современное состояние и перспективы развития	276
Шуба М.В. Региональная политика как инструмент преодоления последствий экономического кризиса.....	280
Юрченко Е.Е. Оценка историко-культурного потенциала регионов Украины	282
Юрченко Я.В. Обґрунтування необхідності гармонізації податкового законодавства України як один із пріоритетних напрямів євроінтеграційного процесу	286

Акзибекьян Г.Я.

ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ УКРАИНЫ И КИТАЯ В ОБЛАСТИ АВТОМОБИЛЕСТРОЕНИЯ

ХНУ им. В.Н. Каразина

Науч. рук.: к.э.н., доц. Казакова Н.А.

Автомобилестроение является одной из ведущих отраслей, как мировой экономики, так и экономик отдельных стран. Как исключительно динамичное многоцелевое транспортное средство автомобиль обеспечивает высокую мобильность человека, эффективность общественного труда, а также во многом определяет современный образ жизни населения и структуру потребительских стоимостей.

Автомобиль с первого момента своего изобретения не был средством передвижения. Это был статусный товар, потому, что именно автомобиль является наиболее полным воплощением общества потребления.

В настоящее время автомобильные компании входят в число крупнейших компаний мира. Годовой оборот таких гигантов индустрии, как General Motors, Ford, Toyota, Daimler Chrysler превышает валовой внутренний продукт отдельных государств.

Данное исследование обусловлено высокой динамикой развития мировой автомобильной промышленности. Автомобили и отрасль промышленности, которая их производит, играют решающую роль в развитии экономики и занятости населения в промышленно развитых странах.

Рассматривается роль автомобилестроения в мировой экономике, влияние автомобильной промышленности на международные экономические связи, анализируется современное состояние и исследуется экспортный потенциал мировой автомобильной промышленности, рассматривается роль отдельных регионов в масштабе мирового автомобильного производства.

Значение автомобильной промышленности и перспективы её развития определяются тем, какое место занимает автотранспорт в транспортно-энергетической инфраструктуре, его общей ролью в формировании валового национального продукта, в изучении мирового рынка автомобилестроения, анализе его роли в мировой экономике, обосновании экспортной ориентированности производителей, оценке перспектив развития данной отрасли промышленности.

В соответствии со значительной ролью, которую играет автомобилестроительная отрасль в мировой экономике, ей посвящено значительное количество

аналитических статей и научно-исследовательских работ на Западе (Ф. Порше, М. Руис, М. Калдера, Р. Штольц) и в отечественной литературе (Ю.Т. Чумаченко, С.Н. Дорофеев, Л.Л. Толмачев, П.А. Кравцов и другие). Планирование, производство и развитие автомобиля, шли разветвленными путями и повсеместно освещались конструкторами, учеными, аналитиками и публицистами.

Среди ученых, внесших неоценимый вклад в исследование современных процессов и проблем мировых рынков, социально-экономических и геополитических проблем, развитие в контексте современных мирохозяйственных процессов необходимо отметить А.С. Филипенко, М.А. Дудченко, Е.Е. Каминского, Д.Г. Лукьяненко.

Мировое автомобилестроение и его динамика рассматривается в многотиражном международном издании «Мир легковых автомобилей» на протяжении 30 лет. Изучению существующего опыта и потенциала мирового рынка автомобилестроения посвящены работы Смирнова И.Ю., Михайлова С.Г., Вовк М., Кисель В. и др. Значительный объем информации по проблематике автомобилестроительной отрасли и отдельные статистические сведения содержатся в периодической литературе и во всемирной компьютерной сети Internet.

УДК:302.134.54

Альдикенова С.Н.

ЕВРОПЕЙСКИЙ ОПЫТ ПРИГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Белгородский государственный университет

Одним из последствий распада СССР является образование десятков тысяч километров новых государственных границ, необходимость адаптации к этому самих регионов, оказавшихся окраинными, их предприятий, хозяйств и населения. В данной работе автором будет изучен европейский опыт развития приграничных отношений с целью доказательства, что процессы трансграничного сотрудничества на территории постсоветского пространства могут способствовать экономическому развитию на общерегиональном и местном уровнях, укреплению местного самоуправления и одновременно служить эффективным средством предотвращения конфликтов. На наш взгляд опыт развития приграничного сотрудничества в Европе может быть актуальным и для Украины.

Еврорегион представляет собой территориальную единицу, состоящую из приграничных областей сопредельных государств, выделенную для целей совме-

стного скоординированного стимулирующего воздействия на общеэкономические процессы в ее границах. Еврорегион, или трансграничный регион [1], включает регионы (административно — территориальные единицы) не менее двух стран, и его территорию пересекает минимум одна государственная граница. Важную роль в деятельности еврорегионов играют двусторонние соглашения о трансграничном либо межрегиональном сотрудничестве.

Приграничное и региональное сотрудничество в Европе осуществляется на основе Европейской рамочной конвенции о приграничном сотрудничестве территориальных сообществ или властей, подписанной 21 мая 1980 г. в Мадриде и Дополнительного протокола, подписанного 9 ноября 1995 г. в Страсбурге, а также Протокола № 2 к этой Конвенции, подписанного 5 мая 1998 г. в Страсбурге. Согласно данной Конвенции под трансграничным сотрудничеством понимается «любая совместная акция по укреплению и поощрению добрососедских отношений между территориально-административными единицами или властями в рамках юрисдикции двух или более участников Конвенции, а так же заключение соответствующих договоров и соглашений между ними. Трансграничное сотрудничество осуществляется в рамках территориально-административных единиц или в пределах полномочий региональных властей в соответствии с местных законодательством». Исходя из текста данного документа, субъектами сотрудничества приграничных регионов различных европейских стран являются органы местного самоуправления и государственной администрации, действующие в рамках национального внутреннего законодательства. Философия международного сотрудничества скорее заключается в том, что две или более сторон сотрудничают в разработке единых действий и определении приоритетов развития, а не действуют самостоятельно, после чего только ищут пути решения существующих проблем. Другими словами, широкий круг заинтересованных сторон разных административных уровней ведут диалог, касающийся решения проблем приграничных регионов.

По мере расширения европейских границ создавались дополнительные инструменты содействия внутреннего развития стран ЕС. После вступления в ЕС Великобритании, Ирландии и Дании в 1973 г. был учрежден Европейский фонд регионального развития (ERDF). Первоначально его задачей было возрождение приходящих в упадок промышленных районов Великобритании. После присоединения к «Европейскому дому» Греции, Испании и Португалии задачи фонда были расширены, и сейчас в сфере полномочий фонда все отстающие регионы ЕС.

Интеграционные процессы в еврорегионах характеризуются некоторыми особенностями:

- участниками являются не только административные органы, профессиональные союзы, но и торгово-промышленные палаты, которые играют ключевую роль в развитии экономического сотрудничества в рамках региона.

- основой сотрудничества служат конкретные проекты, финансирование которых осуществляется из нескольких источников. Так, например, в регионе Эмс-Долларт (самый северный из всех германо-голландских интеграционных объединений) существует следующая схема: 50% расходов покрывает ЕС, по 15% расходуется из бюджетов Голландии и Германии, а оставшиеся 20% оплачиваются непосредственными участниками проекта.

- большое внимание уделяется социально-культурным программам: укрепление контактов в образовании, здравоохранении, культуре, науке, религии и общественных неформальных движениях. Придается особое значение личным контактам и формированию тесной социальной инфраструктуры.

Особое место в изучении еврорегионов занимает их классификация, в основе которой лежат степень однородности приграничных районов, уровень их развития, положение, которое они занимают на границах ЕС (внутренние и внешние), географические характеристики, такие как горные районы, реки, морские границы. Исследователи проблем еврорегионализма выделяют следующие типы регионов:

- еврорегионы внутри ЕС, созданные на внутренних границах стран ЕС, имеющие значительный опыт работы. (регион Маас — Рейн, например)

- еврорегионы, созданные странами ЕС и их соседями. В данном случае сотрудничество протекает достаточно сложно ввиду целого ряда причин, таких как отсутствие единой законодательной базы. (Еврорегионы Германии, Финляндии, Польши, России, Украины). Статус данных регионов может пересматриваться в ходе расширения границ ЕС.

- еврорегионы, созданные постсоциалистическими странами, главной проблемой которых является недостаточная эффективность региональных властей (еврорегион Буг, Карпаты, Нижний Дунай).

Развитие сотрудничества приграничных регионов Европы, поддерживается различными программами Европейского Союза.

INTERREG (Программа помощи странам Северной Европы) — одна из самых масштабных межгосударственных программ ЕС. Деятельность данной инициа-

тивы охватывает множество направлений, таких как, деловое сотрудничество, инфраструктура, туризм, охрана окружающей среды, образование и культура. Программа Interreg I была запущена в 1991 году, вслед за ней в 1994 г. стартовала программа Interreg II, которая в дополнение к предыдущей задаче, включала также развитие транснациональных энергетических сетей и транснациональное сотрудничество в сфере регионального планирования и развития. Программы в рамках инициативы Interreg III с 2000 г. по 2006 г. ориентированы на приграничное, транснациональное и межрегиональное сотрудничество. Её подраздел Interreg III B охватывало территории государств, непосредственно граничащих с ЕС, а также ряд территорий в бассейнах Атлантического и Индийского океанов. На период 2007-2013 гг. разработаны и функционируют программы межтерриториального и приграничного сотрудничества. Правилами ЕС предусмотрено совместное финансирование инициатив Interreg государственными, местными, региональными органами власти. Кроме того, частное и добровольное финансовое участие приветствуется во всех программах и его минимум не установлен. Контролирующим органом каждой отдельной программы в рамках инициативы Interreg, является мониторинговый комитет, контролирующий весь процесс от начала до его завершения, его финансовую составляющую и достигнутые результаты, координирует действия на каждом этапе выполнения программ, анализирует до какой степени достигнутые результаты соответствуют изначально поставленным целям. В ходе анализа используются финансовые показатели, измеряющие затраты и выплаты, натуральные показатели, определяющие результат (такие как число выполненных работ, километры инфраструктуры), показатели эффективности программ, измеряющие например, увеличение количества грузов, пересекающих границу.

Как показывает европейский опыт развития приграничных связей, в ходе его осуществления выигрывают все стороны. В рамках приграничья имеется хорошая возможность решать вопросы эффективного использования природных ресурсов, налаживания сельскохозяйственного производства, организации совместных предприятий, улучшения транспортного сообщения, модернизация средств коммуникации и других объектов приграничных хозяйств. Многообразная внешняя деятельность приграничных регионов вносит существенный вклад в двусторонние связи между соседними странами. Еврорегионализм представляет собой убедительный пример для подражания и разработки собственной стратегии цивилизованного сотрудничества для стран бывшего СССР.

Антонюк К.В.

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ
ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЄВРО-2012**

Київський нац.екон.університет ім.В. Гетьмана

Як відомо, спілка європейських футбольних асоціацій (УЄФА) визначила Федерацію футболу України та Польську футбольну асоціацію приймаючими асоціаціями фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу. У 2012 році протягом трьох тижнів в Україні відбудуться 16 футбольних матчів, які, як передбачається, відвідають понад 600 тис. вболівальників з різних країн світу та подивляться у прямій телетрансляції майже 8 млрд. глядачів.

Фінансування заходів з підготовки до чемпіонату повинно здійснюватися за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інвесторів, інших джерел. Для виконання відповідних заходів необхідно 160 млрд. грн., у тому числі 27,5 млрд. грн. з державного бюджету, із місцевих бюджетів — 22,9 млрд. грн., частка інвесторів — 109,5 млрд. грн. Окрім цього, готовність до поглиблення співпраці з Україною у співфінансуванні проектів, пов'язаних з підготовкою до Євро-2012, незважаючи на нинішню кризу, вже задекларував Європейський банк реконструкції та розвитку [3].

Ураховуючи те, що чемпіонат є однією з найбільш суспільно значущих світових спортивних подій, відповідно до вимог УЄФА на Україну покладаються такі основні завдання:

- забезпечити гарантування безпеки осіб, діяльність яких пов'язана з проведенням чемпіонату;
- підготувати об'єкти спортивної інфраструктури для проведення матчів та організації тренувального процесу команд-учасниць чемпіонату;
- забезпечити наявність необхідної туристичної інфраструктури у межах і навколо міст, у яких відбуватимуться матчі чемпіонату, розроблення спеціальних туристичних маршрутів та ін.

Однак виконання зазначених завдань ускладнюється невідповідністю вимогам УЄФА більшості об'єктів спортивної, транспортної, інформаційно-телекомунікаційної, соціальної та туристичної інфраструктури, які повинні забезпечити проведення чемпіонату та прийом осіб, діяльність яких пов'язана з проведенням чемпіонату, відсутністю достатньої кількості фахівців, що володіють необхідними професійними знаннями і досвідом підготовки та проведення

великих спортивних міжнародних заходів. Основними причинами виникнення проблеми є:

- зменшення протягом останніх років обсягів коштів, які виділялися на утримання об'єктів соціальної інфраструктури, зокрема об'єктів фізичної культури і спорту;
- належність більшості спортивних споруд в Україні до державної або комунальної форми власності, утримання їх головним чином за рахунок бюджетних коштів;
- зменшення кількості спортивних змагань високого рівня, що проводилися в Україні;
- послаблення процесу припливу інвестицій в соціальну сферу та ін.

Дані причини виникнення проблеми свідчать про її глибинний соціально-економічний характер, тому їх усунення можливе лише шляхом розроблення та виконання державної цільової програми із залученням фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів, коштів вітчизняних та іноземних інвесторів, за умови чіткої координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, налагодження міжгалузевих, міжрегіональних та міжнародних зв'язків. Мета державних органів при підготовці до Євро-2012 має полягати у створенні правових, соціальних, економічних та організаційних умов для успішного проведення в Україні чемпіонату [4].

Виходячи з цього, основні зусилля під час підготовки повинні бути спрямовані на:

- будівництво нових або реконструкцію діючих стадіонів у м. Києві, Львові, Дніпропетровську, Донецьку, Одесі, Харкові;
- будівництво, реконструкцію, ремонт за європейськими стандартами автомобільних доріг загального користування в напрямку до Польщі, міст, в яких відбуватимуться матчі чемпіонату, Автономної Республіки Крим, а також за спеціальними туристичними маршрутами, а також створення сучасних систем, які здатні забезпечити надання належних за якістю та кількістю послуг громадського транспорту в межах і навколо міст проведення футбольних матчів;
- будівництво нових і реконструкцію діючих більш як 330 готелів та 60 студентських гуртожитків у м. Києві, Львові, Дніпропетровську, Донецьку, Одесі, Харкові, Сімферополі та на прилеглих до них територіях;
- будівництво, реконструкцію, ремонт аеропортів у м. Києві, Львові, Дніпропетровську, Донецьку, Одесі, Харкові, Сімферополі;

- розбудову туристичної інфраструктури на прилеглих до зазначених міст територіях, розроблення спеціальних туристичних маршрутів;
- технічне переоснащення вітчизняних телерадіомовних компаній;
- проведення необхідних реставраційно-ремонтних робіт будівель театрів, музеїв, національних заповідників, парків культури і відпочинку у містах, в яких відбуватимуться матчі чемпіонату, у містах і селах за маршрутами руху учасників змагань і туристів тощо [2].

Виконання заходів з підготовки до футбольного чемпіонату Євро-2012 дасть змогу:

- забезпечити успішне проведення в Україні чемпіонату;
- залучити інвестиції у сумі понад 18 млрд. дол.;
- збільшити на 2-3 мільйона кількість робочих місць;
- створити в Україні сучасну транспортну, інформаційно-телекомунікаційну, соціальну та туристичну інфраструктуру на рівні європейських стандартів;
- створити умови для інтенсивного розвитку вітчизняного підприємництва в усіх галузях економіки та сферах суспільного життя.

Як видно з усього вищесказаного, при проведенні подібного широкомасштабного заходу для вітчизняної туристичної галузі можуть відкритися нові можливості та перспективи. Однак, зважаючи на нинішній стан її розвитку, слід також не забувати і про першопричини неефективного використання наявного туристичного потенціалу України. Це такі [1]:

- недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури, що позначається на якості використання природно-рекреаційних територій та об'єктів культурної спадщини;
- відсутність цільових програм щодо раціонального використання туристичних ресурсів;
- відсутність стимулювання розвитку інфраструктури туризму шляхом залучення інвестицій на реконструкцію та будівництво об'єктів туристичної сфери;
- недосконалість нормативно-правової бази та низький рівень фінансового забезпечення вирішення ключових проблем розвитку туризму;
- недостатність державної підтримки та комплексного підходу до рекламування національного туристичного продукту на внутрішньому і міжнародному ринку туристичних послуг;
- невідповідність переважної більшості туристичних об'єктів міжнародним стандартам;

- відсутність ефективних маркетингових інструментів просування українського турпродукту на міжнародному ринку, в тому числі туристичних представництв України за кордоном;
- руйнація системи соціального туризму, недоступність туризму для мало-забезпечених верств населення, дітей, молоді, осіб похилого віку та з обмеженими фізичними можливостями;
- незадовільний стан туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури вздовж автомобільних доріг та міжнародних транспортних коридорів.

Але, незважаючи на існуючі проблеми, слід усвідомлювати, що Євро-2012 являється запорукою успіху та інструментом економічного гуманітарного та соціального розвитку для України, важливим реальним кроком до євроінтеграції, що має продемонструвати європейський вибір — ціль, яку ми повинні досягти.

Література: 1. Офіційний сайт Державної служби туризму та курортів: www.tourism.gov.ua 2. Офіційний сайт Міністерства культури і туризму України: www.mincult.gov.ua 3. Офіційне Інтернет-представництво Президента України: www.president.gov.ua 4. Офіційний сайт українського інформаційного агентства УНІАН: www.unian.net

УДК 339.5:061.1ЄС(477)

Анцибор Д.О.

ТЕНДЕНЦІЇ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З НОВИМИ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС (на прикладі Словачької республіки)

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Наук. керівник: к.е.н., доц.Удодова В.І.

Перспективи розвитку торговельно-економічних відносин між Україною і Словачькою Республікою будуть лежати в площині перспектив економічних відносин Україна — Європейський Союз. Входження словацької економіки до єврозони накладає на український експорт всі квоти і обмеження Єврокомісії, особливо це стосується металу, різних видів прокату, труб металевих, хімічних і мінеральних добрив, текстильних виробів, сільськогосподарської продукції.

Набуття Україною статусу країни з ринковою економікою, вступ до СОТ та укладення Угоди про вільну торгівлю з ЄС дозволяє уникати квот та обмежень на експорт до ЄС сталеливарної продукції, хімічних добрив, текстилю та сільськогосподарських товарів, однак залишиться можливість антидемпінгових розслідувань і санкцій на чутливі товари українського експорту до ЄС та СР.

Широкі можливості для всебічного взаємовигідного співробітництва між Україною і Словацькою Республікою зумовлені наявністю спільних кордонів; глибокими історичними та культурними зв'язками наших народів; відсутністю будь-яких взаємних територіальних претензій; традиційними господарськими зв'язками, взаємодоповнюючим характером національних економік; існуванням досить чисельної української меншини в Словаччині та словацької — в Україні.

У 1993 році було підписано Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Україною і Словацькою Республікою. Саме добросусідство, дружні відносини та співробітництво є найбільш характерними рисами українсько-словацьких відносин.

Водночас, у початковий період розвитку українсько-словацьких відносин їм бракувало належної динамічності та цілеспрямованості. На певних етапах позначалися проблеми внутрішньої трансформації, зовнішні чинники, відсутність чіткої стратегії двосторонніх відносин та координації в реалізації стратегічних зовнішньополітичних пріоритетів [1].

Нинішній етап розвитку українсько-словацьких відносин характеризується позитивною динамікою та їх виходом на рівень конструктивного партнерства у всіх сферах політичного, економічного та гуманітарного співробітництва. Відбувається інтенсифікація політичного діалогу на найвищому рівні, що має вагомий вплив на наповнення двосторонніх відносин конкретним змістом. Цьому процесу сприяє, насамперед, спільність головних зовнішньополітичних пріоритетів України і Словацької Республіки — інтегрування до європейських структур, близькість або співпадіння позицій двох країн з найважливіших питань міжнародного життя, а також відсутність в українсько-словацьких відносинах проблем політичного характеру.

Дієвим інструментом поглиблення двосторонніх торговельно-економічних відносин є діяльність змішаної Міжурядової комісії з торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва між Україною і Словацькою Республікою.

Словацька Республіка є одним з торговельних партнерів України та посідає 20 місце серед країн світу за обсягами експорту і 23 місце за обсягами імпорту. Протягом 1999-2007 років експорт українських товарів та послуг до Словаччини дуже зріс майже у 3,5 рази, імпорт майже у 2,5 рази. При цьому, 92,4% ЗТО припадає на товари та 7,6% — на послуги. Головним результатом їх розвитку у 2007 році стало продовження позитивної тенденції інтенсифікації торговельно-економічних зв'язків, збільшення товарообігу та зв'язків між бізнесовими колами обох країн.

Значні перспективи для України є співробітництво в енергетичній галузі та у сфері транзиту енергоносіїв. Це не тільки збільшення поставок української електроенергії до СР, але і реалізація проекту Євро-Азійського нафтотранспортного коридору, який включений до стратегії енергетичної безпеки ЄС, з постачання каспійської нафти нафтопроводом «Одеса-Броди» територією Словаччини на заводи Чехії та інших європейських країн, що дозволить Україні і Словаччині більш ефективно використати свої нафтотранспортні потужності. Словаччина зацікавлена у збільшенні імпорту української електроенергії до СР, з огляду на недостачу електроенергії в Словаччині та майбутнє загострення цієї проблеми внаслідок планованого закриття 2-го блоку АЕС і збільшення енергоспоживання новими автомобілебудівними заводами [1].

У зв'язку з нарощуванням потенціалу автомобілебудування в СР, надзвичайно актуальним буде залучення українських виробників до кооперації зі словацькими підприємствами по виробництву деталей і комплектуючих до автомобілів, включення українських підприємств в логістичні схеми автомобільних концернів «Пежо-Сітроен», «Кіа Моторз», «Магна Стейр» та «Гетраг Форд Трансмішнз». Завдяки такому співробітництву буде можливим використання українського металу, на який поширюються квоти для експорту деталей і компонентів, відношення значного промислового парку країни.

У зв'язку з будівництвом у Словаччині нових автомобілебудівних заводів потреба в алюмінії на словацькому ринку зростатиме, а потужності алюмінієвого підприємства «Словалько» обмежені. Виникають нові можливості по збільшенню експорту алюмінію з України та налагодженню виробництва окремих алюмінієвих деталей до автомобілів. Зараз з України експортується, в основному, алюміній необроблений [2].

Надзвичайно перспективним, буде перенос акценту з експорту української сталеливарної продукції на експорт металевих напівфабрикатів та готових деталей, повне використання всіх квот Єврокомісії по сталеливарних výroбах. Доцільним буде і подальше зменшення експорту з України деревини необробленої та поступове освоєння готових виробів з лісоматеріалів; зменшення, шляхом створення в Україні спільних підприємств, імпорту зі Словаччини плит деревостружкових. У зв'язку з набуттям чинності директиви Єврокомісії, щодо обов'язкового вмісту біодизельного пального та біоетанолу на всіх автозаправних станціях ЄС, перед Україною і Словаччиною відкриваються широкі можливості по виробництву в Україні біодизелю і біоетанолу.

Перспективним напрямком в транспортній галузі є також і ефективне використання комбінованих перевезень. Розвиток 5-го транспортного коридору Європа — Китай суттєво скоротить терміни доставки вантажів з Азії в Європу та дозволить Україні і Словаччині отримати значні кошти за транзитні перевезення [3].

Література: 1. Сірук М. Розвиток взаємовідносин між Україною та Словацькою Республікою // День, 2007 р.; 2. Україна і розширення ЄС: проблеми, наслідки і перспективи // Дзеркало тижня, 17 листопада 2007. 3. <http://www.ua-reporter.com/>

УДК 339.9

Бабенко П.

НОВИЙ ДОГОВІР УКРАЇНА–ЄС: ПОЛІТИКИ ЗАВАЖАЮТЬ ПРОЦЕСУ

*Інституту міжнародних відносин
КНУ ім. Тараса Шевченка*

Сьогодні, перед Україною постало нове завдання – це підписання нового договору з ЄС у зв'язку з закінченням терміну Угоди про партнерство та співробітництво у березні 2008 року. Головне питання: що буде містити нова угода. Процес переговорів є доволі цікавим з точки зору позиції сторін та умов за яких може бути підписаний договір. По суті, від нової угоди залежить подальше європейське майбутнє нашої країни і це питання є викликом для української дипломатії.

На початку переговорного процесу, восени минулого року, експерти сходились на думці, що Україні необхідно сконцентруватись на питаннях створення вільної економічної зони з ЄС та поглиблення механізму співробітництва з метою створення реальних передумов для надання перспектив членства в середньостроковій перспективі. Хід переговорів показував вірність такої позиції й невелике бажання ЄС йти на якісь серйозні поступки стосовно гарантій членства. Песимізму також додавала внутрішня криза в самому ЄС, що стосувалася майбутнього шляху розвитку та взагалі функціонування інституцій союзу. Все це негативно впливало на питання подальшого розширення. В таких умовах, реалізація бажань отримати чіткі перспективи членства ставала просто нереальною.

Протягом цього року ситуація змінилася. Цьому сприяло декілька факторів:

- підписання Лісабонської угоди, як шлях виходу ЄС з кризи;
- врегулювання, на той момент, внутрішньополітичної кризи в Україні зі створенням «демократичної коаліції»;
- виконання Плану дій Україна–ЄС (більш ніж на 60%;

- російсько-грузинський конфлікт в серпні цього року.

Це надавало додаткові козири Україні перед вересневим Самітом Україна–ЄС. Насамперед, Україна поставала як стабільна країна в Східній Європі, яка робить все для виконання своїх зобов'язань та може стати гарантом безпеки в Чорноморському регіоні, українські дипломати досягли певних успіхів в переговорному процесі, але, як завжди, внутрішньополітична боротьба взяла гору над національними пріоритетами.

Підсумками вересневого саміту Україна–ЄС стало декілька моментів:

- домовленість про підписання Договору про Асоціацію
- в наступному році;
- початок діалогу щодо безвізового режиму з ЄС.

Формально, на саміті Україна отримала запевнення в підписанні не просто договору, а Договору про асоціацію. За європейською практикою, наступний крок – членство в ЄС. З іншого боку, окрім зміни назви, на сьогодні, нічого більше немає. Ніколя Саркозі, Президент Франції, яка зараз головує в ЄС, в заключному брифінгу Саміту зазначив, що подальший переговорний процес буде пов'язаний саме з тим, що буде міститися в цьому договорі. Все залежить лише від України, бо ЄС пішов на поступки, але, як це характерно для європейців, з великою обережністю. З іншого боку, багато європейських експертів сходяться на думці, що український договір про асоціацію, матиме вигляд видозміненої політики Добросусідства в рамках якої регулюються відносини сьогодні, більш схожої на Середземноморську політику ЄС по відношенню до країн регіону.

Українська дипломатія отримала позитивні заклики від ЄС, але дуже обережні та без будь-яких гарантій, тому можна вважати, що країна не взяла максимуму від цієї ситуації, що склалася у світі. Причин на те існує декілька:

- «нова» внутрішньополітична криза в країні

Після відносного періоду стабільності, протягом 5 місяців, — чергова парламентська криза, напружені відносини між Президентом та Прем'єр-міністром, загроза нових виборів – все це стало, фактично, головною причиною обережних закликів зі сторони ЄС. Європа не хоче працювати з країною, в якій не зрозуміло хто головний і хто керує.

- побоювання, що погіршаться відносини з Росією

В контексті збройного протистояння на Кавказі і того факту, що Росія є головним імпортером енергоресурсів, Європейський Союз побоюється давати якісь чіткі гарантії для України, саме через факт можливого погіршення відносин з Північним сусідом, що для України є також актуальним, та потребує виваженого підходу.

– небажання політичної еліти проводити практичні заходи для інтеграції країни в ЄС.

Це комплексна проблема, яка складається з багатьох факторів: повільність проведення реформ, відсутність боротьби з корупцією та інше. Політична еліта лише на папері зазначає бажання інтегрувати країну в «європейську родину», а насправді, реальні кроки не робляться.

Отож, Україні залишається посилено працювати над собою. По-перше, необхідно вирішити внутрішньополітичну кризу, внести зміни до законодавства для чіткого розподілу повноважень між гілками влади, а головне щоб політичні процеси стали стабільними. По-друге, чітко визначитись з пріоритетами подальшої співпраці в процесі наповнення нової угоди. Угода потребує якісно нового наповнення, з чіткими формулюваннями. По-третє, виконувати свої зобов'язання не в питанні підготовки реформ та правовому забезпеченні, а в безпосередній реалізації, що є більш ефективним. Одним словом, необхідно показати себе стабільним та прагматичним партнером, що на сьогодні з точки зору ЄС є абсолютно протилежним.

Нажаль, сьогодні позитиву небагато. Політики в черговий раз показують, що вони вміють лише говорити та захищати власні інтереси, а державні цінності стоять на другому місці, а то і нижче. Ситуація потребує змін і над цим треба замислюватись вже сьогодні, бо під загрозою європейський шлях нашої держави. Українські дипломати отримали певні перемоги в осінніх «битвах», але «війна» ще не виграна, і багато в чому результат цієї «війни» залежатиме від нашого політикуму.

УДК 339.9

Бабенко П.
РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

*Інститут міжнародних відносин
КНУ ім. Тараса Шевченка*

В сучасному світі питання значення та ролі неурядових організацій в міжнародних відносинах є доволі дискусійним. Актуальність цього питання полягає в тому, що міжнародні відносини розширюються та ускладнюються, за рахунок включення них акторів. Неурядові організації є однією з складових цього процесу. Це питання має певні проблемні моменти:

- питання правового статусу неурядових організацій;

- питання суб'єктності в міжнародних відносинах;
- механізм застосування в міжнародних відносинах;

Частина науковців вважає, що неурядові організації, виступають суб'єктами міжнародних відносин, але в той же час не є суб'єктами міжнародного права, але ця теза була піддана критиці на тій підставі, що не можна бути суб'єктом відносин не будучи, одночасно, суб'єктом права. Інша точка зору виділяє неурядові організації, як суб'єктів міжнародних відносин, так і міжнародного права, але зі специфічною правосуб'єктністю.

Поняття «неурядова організація» визначається наступним чином – це організація створена не на підставі міжурядової угоди, а на підставі установчих документів, зареєстрованих відповідно до національного законодавства однієї держави, форма об'єднання представників громадськості різних країн світу, об'єднаних єдиною внутрішньою метою, що відповідає духу й принципам уставу ООН і нормам міжнародного права, що не переслідує у своїй діяльності отримання прибутку й комерційних.

Значна кількість дослідників переконана, що успіх подібних організацій на міжнародній арені тісно пов'язаний із процесами глобалізації й створенням соціальних умов, за яких звичайним громадянам необхідно використовувати нормативні регулятивні механізми поза полем дії державних структур. Зі свого боку, державні керівники також визнають, що підтримка неурядових сил робить їхні політичні рішення легітимнішими [3]. Відповідно до плюралістичної парадигми міжнародних відносин неурядовий вимір міцно посідає провідне місце в системі взаємодії держави, транснаціональних корпорацій і неурядових організацій. Реалісти ж залишають за суспільством другорядну роль, обмежуючи компетенцію неурядових організацій питаннями прав людини, охорони навколишнього середовища й економічного співробітництва.

Значне зростання ролі неурядових громадських організацій в сучасному світі пов'язують з розширенням соціального виміру. Зрозуміло, що неурядові організації мають менше важелів впливу на міжнародну політику, ніж держави чи урядові організації, вони впливають на неї, в основному, через формування міжнародної суспільної думки [1, с. 356-383].

Багато країн в світі почали звертати увагу на такі об'єднання, та використовувати їх в реалізації своїх зовнішньополітичних завдань. Найкращий приклад, Сполучені Штати Америки. На сучасному етапі США ефективно оперують найзначущим з операціоналістських позицій проявом глобалізації – комунікаційним.

Американські неурядові організації, що завдяки адекватним сприятливим умовам розвитку мають значні можливості для транснаціоналізації, часто dorостають до глобальних бюрократій, які присутні одразу в декількох країнах.

На сучасному етапі у Сполучених Штатах функціонують майже 15 тисяч неурядових організацій, що віддзеркалюють досить широкий спектр зовнішньополітичних інтересів різних соціальних груп. Тривалий час першість за ступенем активності на міжнародній арені утримували релігійні організації та захисники прав людини. Сьогодні багато неурядових організацій, що базуються у Сполучених Штатах, зосереджують увагу на таких напрямках світової політики, як екологія та енергетика [2, с. 9–12].

Уряд держави доволі активно підтримує неурядові організації, це було чітко відзначено в Нових правилах підтримки неурядових організацій Держдепартаментом США, спрямованих на побудову громадянського суспільства, встановленні демократичних норм і права. Тому захист неурядових організацій стає одним із напрямів зусиль Держдепартаменту. За словами глави зовнішньополітичного відомства, діяльність американських неурядових організацій істотно впливає на успіх і розвиток вільних суспільств, вони відіграють життєво важливу роль у зміцненні демократичного врядування.

Отож, для ефективного використання неурядових організацій в зовнішній політиці держави, насамперед, необхідні декілька умов

- достатній розвиток громадянського суспільства;
- внутрішня організованість організацій в середині країни;
- сприяння розвитку з боку держави;
- чітка визначеність національних пріоритетів держави.

Дивлячись на особливий правовий статус неурядових організацій в міжнародних відносинах, слід відзначити обмеженість їх залучення в ці процеси. У той же час, за допомогою подібних організацій держава має можливість формувати та підготовлювати громадську думку з певних питань.

По-перше, неурядові організації можна використовувати в гуманітарних питаннях та питаннях екології. По-друге, можуть бути корисні в просуванні своїх зовнішньополітичних пріоритетів та прагнень, що є доволі актуальним для нашої країни. По-третє, за допомогою таких організацій можна формувати позитивний імідж держави на іншому рівні.

Сьогодні, роль неурядових громадських організацій зростає в світі. Звичайно, вони не мають такої ваги та впливовості, як урядові організації, але вони займа-

ють специфічну нішу, яка при розумному та цілеспрямованому підході може дати значні дивіденди для країни на міжнародному рівні.

Аналізуючи ситуацію з неурядовими організаціями в Україні, висновки будуть невтішними. На сучасному етапі, наша держава не має ні чітко визначених пріоритетів зовнішньої політики, ні чітких національних інтересів, ні організованих неурядових організацій, що можуть працювати ефективно та надійно на користь своєї держави.

Підсумком доповіді можна зазначити, що потенціал неурядових організацій в зовнішній політиці це не повністю розкритий, повною мірою цим важелем користується лише США. Нашій країні необхідно попрацювати в законодавчому та політичному сферах державотворення задля посилення своєї зовнішньої політики загалом та покращенню іміджу держави.

Література: 1. J.B. Baylis and S. Smith (eds.). *The Globalisation of World Politics*. – Oxford and New York: Oxford University Press, second edition. – 2001. 2. Daveport D. *The New Diplomacy* // *Policy Review* – 2005. – December / January (9–12). 3. Ірина Погорська. *Неурядові організації в зовнішній політиці США*. – Журнал «ВІСЬ» <<http://www.viche.info/journal/861/>>

УДК 658.1:338.8/9

Беседіна О.Г.

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ Й РЕГУЛЮВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИХ ГРУП**

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Наук. керівник: к.е.н., доц. Казакова Н.А.

Однією з головних тенденцій світового розвитку майже для всіх галузей промисловості стають процеси концентрації капіталу. Водночас трансформація національної економіки у напрямку структурно-інноваційних перетворень обумовлює велике значення та пріоритетність вирішення проблем структурних й інституціональних зрушень, подальшого розвитку відносин власності. В таких умовах значною мірою актуалізується потреба інтеграції фінансового капіталу з промисловим й створенням на цій основі вітчизняних й транснаціональних промислово-фінансових груп (ПФГ).

Початок становлення ПФГ в Україні пов'язаний із початком приватизаційних процесів й активізацією діяльності банків. У цей період фінансово-кредитні установи розпочали купівлю акцій промислових підприємств і, спираючись на придбаний пакет акцій (а також на неформальне право кредиторів), почали втручатися в

процес їх управління. Інший тип груп виникав або на основі створення комерційних банків великими промисловими підприємствами для обслуговування окремих галузей індустрії, або за ініціативою та на базі трейдерських компаній. Поточна стадія промислово-фінансової інтеграції характеризується закріпленням господарських, майнових та інших зв'язків між учасниками об'єднань.

Проблема формування й функціонування ПФГ завжди знаходилася у центрі уваги українських та зарубіжних вчених-економістів [1, 4, 8, 9]. Разом з тим, вітчизняні дослідження означеної проблеми теми значно ускладнені невизначеністю законодавчого регулювання створення й функціонування, а також непрозорістю діяльності існуючих промислово-фінансових об'єднань. Саме епізодичний й інформативний характер наявних розробок обумовлює необхідність проведення подальших досліджень та отримання нових наукових результатів, придатних для практичного використання.

Отже, метою статті є розвиток теоретичних засад формування систем регулювання діяльності промислово-фінансових груп та розробка науково-методичних рекомендацій з її впровадження й використання.

За для досягнення мети дослідження варто враховувати думку О.Г. Острія, який вважає, що в державі поки що не створено умови для формування корпоративно-коопераційного каркасу економіки, основу якого складають коопераційні зв'язки між підприємствами в середині країни [3]. Підтвердженням тому є відсутність в Україні жодної промислово-фінансової групи (ПФГ), а тим більше — транснаціональної ПФГ. Єдина офіційно зареєстрована ПФГ «Титан», яка організовувалася з метою реалізації державної програми розвитку кольорової металургії до 2010 року, була ліквідована у 2004 році через відміну Кабінетом Міністрів рішення про її створення [2].

Основними причинами значних труднощів створення зазначених структур є, передусім, обтяжлива процедура створення ПФГ, яка передбачає: обов'язкову вимогу щодо участі підприємств у реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки, тобто, обмежений дією програми термін існування; вимоги до обсягів реалізації кінцевої продукції на другий рік функціонування; обмеження щодо участі в ПФГ лише одного банку.

Слід зазначити, що під ПФГ в загальному вигляді розуміють сукупність юридичних осіб, які повністю або частково об'єднали свої активи на основі договору [9, с. 93] або диверсифіковані багатофункціональні структури, створені на основі

інтеграції капіталів підприємств та фінансово-кредитних установ [8, с. 45], з метою техніко-економічної інтеграції для реалізації інвестиційно-інноваційних та інших програм.

Проте, низка наведених проблем свідчить про певну обмеженість такого підходу у наслідок наявного розриву між формальними (zareєстрованими відповідно до вимог законодавства) й реальними (неформальними) групами. Нерідко декілька формальних груп утворюють одну не формальну, що обумовлює необхідність врахування особливостей нової структури при побудові відповідної системи регулювання її діяльності. Разом з тим створення структур, що об'єднують промисловий та фінансовий капіталу, дозволяє встановити ряд об'єктивних передумов їхнього існування, а саме: кошти акумулюються у покупців, а не у товаровиробників, які повинні орієнтуватися на позики у покупця через посередництво фінансових інститутів; інвестиційні кошти передбачають існування єдиної структури, що здатна акумулювати та розподіляти їх; кошти трансформуються в інвестиції через різноманітні фінансові інститути з оформленням боргів перед покупцем за допомогою системи взаємних зобов'язань.

Економічний ефект від створення ПФГ має синергійний характер та у загальному вигляді визначається як приріст показника інтегрального ефекту від функціонування окремих підприємств при та без створення ПФГ. Значення синергії від створення ПФГ можна встановити за допомогою матриці «напрямок діяльності—ресурс». Можливі напрямки виникнення синергетичного ефекту — це: розширення внутрішніх інвестицій; консолідація технологічного циклу; ліквідація вузьких місць; трансфертне ціноутворення; зростання впливу на конкурентів; координація виробничої стратегії; інформаційний обмін; диверсифікація виробництва; кооперація у маркетинговій діяльності учасників ПФГ; оптимізація оподаткування; перерозподіл податкової відповідальності; консолідація капіталів; оптимізація структури відносин власності; залучення зовнішніх ресурсів; спільний брендинг; оптимізація вільних залишків на розрахункових рахунках; економія на фінансових витратах, інвестиціях; перерозподіл ризиків між учасниками групи; економія витрат за рахунок масштабів діяльності; обмін ліцензійною та патентною інформацією; зменшення трансакційних витрат; узгодження факторів довгострокового розвитку; зниження й диверсифікація ризику; створення нових механізмів управління; виникнення додаткового прибутку від збільшення товарообігу.

Вирішення проблем інтеграції промислового і фінансового капіталів визначає необхідність аналізу діяльності кредитно-фінансових структур у складі про-

мислово-фінансової групи. Методику оцінки діяльності банківського підрозділу ПФГ слід ґрунтувати на методичних засадах аналізу за традиційними показниками. Запропоновані способи управління фінансовими ресурсами позитивно впливають на процес регулювання діяльності промислово-фінансової групи в цілому. Разом з тим, потребує подальшого теоретико-методологічного обґрунтування саме забезпечення ефективної системи управління, планування і регулювання діяльності ПФГ, що вимагає введення порядку та умов консолідації активів, тобто використання в роботі ПФГ консолідованих обліку та звітності.

Література: 1. Алексєєв І.В., Ільчук П.Г. Роль банків в інвестиційному процесі // 36. Наук. пр. НУ «Львівська політехніка». – Львів: НУ ЛП, 2001. – № 417. – с. 308-312. 2. Кабмин ликовидировал ПФГ // Деловая столица. – 2004. – № 44. 3. Острий О.Г. Кооперация як фактор економічної безпеки України. 4. Паппз Я.П. «Олигархи»: Экономическая хроника 1992-2000. – М.: ГУВІТО, 2000. 5. Паринов С.И. К теории сетевой экономики. – Новосибирск: ИЗОППСОРАН, 2002. 6. Третьяк О.А, Румянцева М.А. Сетевые формы межфирменной кооперации: подходы к объяснению феномена // Российский журнал менеджмента. – 2003, №2, т. 1. – с. 25-50. 7. Сенге П. Пятая дисциплина: искусство и практика самообучающейся организации / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 408 с. 8. Уманців Г.В. Холдінгові компанії та промислово-фінансові групи у сучасній економіці. – К.: ВІРА-Р, 2002. – 429 с. 9. Чепурда Л.М., Беляєва С.С., Плахотнікова М.В. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 272 с.

УДК 339.9 (063)

Волкова Ю.Г.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

ХНУ імені В.Н.Каразіна

Однією з найважливіших передумов швидкого розвитку фінансового ринку в Україні є успішне освоєння досвіду розвинених країн українськими бізнесменами й економістами як на основі вивчення друкованих джерел, прямих контактів і консультацій із зарубіжними фахівцями, так і через обмін кадрами, проходження стажування або навчання у світових фінансових центрах. Це дасть можливість сформувати кваліфіковані кадри бізнесменів і вчених, поширити в Україні вітчизняний та зарубіжний науковий і практичний досвід організації, функціонування та регулювання фінансових ринків.

Слід наголосити, що існує зворотний зв'язок між розвитком економічного, технічного, кадрового потенціалу фінансового ринку та рівнем організації власне фінансового ринку. Наявність такого потенціалу визначає рівень розвитку фінансового ринку і водночас потреби в подальшій еволюції ринку. Таким чином,

розвиток ринку і його економічне, технічне та кадрове забезпечення відбуваються в цілому паралельно. Поступові зміни в концентрації капіталу, технічному, науковому і кадровому забезпеченні викликають якісний стрибок у розвитку фінансового ринку. Такий діалектичний зв'язок між передумовами (потенціалом) формування ринку і рівнем його розвитку виявляється на будь-якому етапі еволюції фінансового ринку.

На сферу фінансових інвестицій істотно впливають і такі негативні чинники загальноекономічного характеру, як інфляція, що посилюється, і спад виробництва. Сукупний вплив чинників зростання і стагфляції визначає специфічні риси нинішнього фінансового ринку України. Найповніше уявлення про структуру ринку і напрями зміни його окремих секторів дає дослідження характеристик оборотності цінних паперів.

Результати. На ринку боргових зобов'язань України найбільший інтерес для інвесторів має становити випуск державних товарних облігацій. Ці облігації забезпечуються всім рухомим і нерухомим майном, що перебуває в загальнодержавній власності України (землею, будівлями, спорудами, устаткуванням та іншими матеріальними цінностями, включаючи продукцію і товари, призначені для продажу). Гарантом боргових зобов'язань перед власниками цінних паперів виступає держава. Передбачається, що залучені кошти підуть на модернізацію промисловості, упровадження передових технологій, стабілізацію економіки і збільшення експорту країни.

Боргові зобов'язання держави за товарними облігаціями внесуть деяке пожвавлення в ринок державних цінних паперів у міру фінансової стабілізації та структурної перебудови економіки. Однак уже сьогодні можна відокремити конкурентоспроможні (стосовно корпоративних цінних паперів) сегменти ринку державного боргу. Це, зокрема, ринок казначейських векселів і муніципальні позики.

Необхідність розвитку ринку казначейських векселів визначається їх особливою роллю на грошовому і фінансовому ринку. Випуск казначейських векселів є засобом мобілізації короткострокових ресурсів для покриття внутрішньорічних розривів у доходах і витратах держбюджету, для обслуговування державного боргу. Водночас казначейські векселі є найгнучкішим інструментом кредитної політики Центрального банку. Банк України, володіючи портфелем казначейських векселів, може активно впливати економічними методами на ринок міжбанківських кредитів.

В умовах дефіцитності міських бюджетів для залучення додаткових ресурсів на розвиток міського господарства поряд із приватизацією муніципальної власності можуть широко використовуватися муніципальні позики; вони є необхідною складовою приватизаційних заходів. Так, передавання у власність населення житлового фонду, приватизація інших об'єктів муніципальної власності з метою підтримання і розвитку міського господарства як єдиного комплексу потребують створення гнучких комерційних структур з ремонту житла і комунікацій, забудови нових районів, благоустрою міської території тощо. Мобільним джерелом фінансування названих проєктів є випуск облігацій муніципальних позик.

Основним чинником, який визначає низьку кон'юнктуру на ринку облігацій, є високі темпи інфляції, що зменшують схильність до довгострокового інвестування. По суті, на ринку корпоративних облігацій діють такі самі тенденції, що й на ринку державних цінних паперів. Розвиток ринку облігацій у найближчому майбутньому визначатиметься динамікою курсу гривні.

У сучасних умовах висока кон'юнктура характерна тільки для одного сегмента ринку боргових зобов'язань —ринку депозитних сертифікатів комерційних банків. Активна емісійна діяльність на цьому ринку зумовлюється наростанням депозитного «голоду» через знецінення гривні і загострення конкурентної боротьби комерційних банків. Порівняно з традиційними банківськими вкладами депозитні сертифікати мають більшу ліквідність; звичайно їх випускають у вигляді цінних паперів на пред'явника; вони можуть вільно перепродаватися, тобто утворювати вторинний ринок протягом усього терміну дії. Власник сертифіката може будь-коли повернути свій вклад. Підвищенню ліквідності депозитних сертифікатів сприяє й те, що за умовами випуску вони можуть застосовуватись як платіжний засіб у системі «банк — емітент».

Ринок акцій, що становить рух прав власності, розвивається за окремими сегментами вкрай нерівномірно. Це зумовлюється специфікою акцій, прибутковість і курс яких прямо залежать від очікуваної прибутковості конкретних підприємств-емітентів. Сучасний ринок акцій крім особливостей структури пропозиції має додаткові специфічні риси. Насамперед, це низька ліквідність цього ринку: щодо загальної кількості пропозицій кількість укладених угод коливається від нуля до 35%.

В умовах інфляції, що посилюється, і загальної економічної нестабільності достатньою стабільністю відзначається ринок комерційних банків. До основних характеристик цього ринку належать:

- жорстке регулювання ліквідності комерційних банків Центральним банком;
- широка диверсифікація вкладень, що забезпечує зберігання капіталу й одержання середньої норми прибутку всіма акціонерами банку;
- можливість формування активного, тобто біржового, вторинного ринку, оскільки банки створюються в основному як акціонерні товариства відкритого типу.

Висновки. Розглянуті факти, що визначають стабільність ринку акцій банків, набувають зовнішнього вираження у формі динаміки курсів цих акцій. Для них характерні, як правило, невеликий розрив між ринковим курсом і номінальною вартістю, стійке, хоча й повільне, підвищення ринкового курсу. Таким чином, капіталізована оцінка фінансового капіталу банків у цілому відповідає ефективності вкладень банківських ресурсів (позичкового капіталу).

Активізації вторинного ринку акцій українських відкритих акціонерних товариств нефінансового сектору перешкоджають загальноекономічна криза і процеси структурної перебудови. Ці чинники істотно знижують прибутковість названих акцій. За умови зберігання нестабільності грошового ринку виплата дивідендів у гривнях втрачає сенс. Водночас на хвилі інфляції підвищуватиметься ринковий курс цих акцій як вираження вартості матеріального паю акціонера в капіталі підприємства. Дивіденди виплачувати доцільно або в матеріальній формі, або у валюті. Таким чином, динаміка ринку акцій підприємств нефінансового сектору визначатиметься здійсненням заходів фінансової стабілізації у поєднанні з процесами приватизації (структурної перебудови).

Література: 1. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність”. 2. Закон України “Про режим іноземного інвестування”. 3. Федоренко В. Г. і К^о. Шляхи підвищення ефективності інвестицій в Україні. – К.: Науковий Світ, 2003. 4. Федоренко В. Г. Інвестиційний менеджмент. – К.: МАУП, 1999. 5. Федотова М. А. Доходи підприємця. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 96 с. 6. Чернявский А. Д. Трансформация организационных форм управления в процессе развития рыночных отношений // Персонал – 1996, №2. – с. 22-36.

УДК 339.9

Воробьева Е.А.

СТАНОВЛЕНИЕ ОТРАСЛИ БИОТОПЛИВА И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ УКРАИНЫ

Днепропетровский ун-т экономики и права

В мире огромными темпами растет производство биотоплива. Это связано, прежде всего, со стремлением развитых стран снизить зависимость от импорта нефтепродуктов. Поскольку Украина, на сегодняшний день, на 90% зависит от

импортированной нефти, запасы которой при существующих темпах добычи могут исчерпаться уже через 60-70 лет (этот факт, без сомнения, влияет и на цену топлива), необходимость внедрения в отечественных хозяйствах технологий по производству альтернативных нефтяным видов топлива является очевидной.

В большинстве развитых стран наблюдается тенденция увеличения объемов использования биотоплива. Лидером по производству и использованию биотоплива сегодня является Германия, в то время как Украина делает лишь первые шаги в развитии производства данного вида топлива. Благоприятные климатические условия, огромный потенциал в аграрном секторе и доступная рабочая сила, делают Украину привлекательной со стороны инвесторов и правительства, что в свою очередь должно способствовать развитию отрасли. С другой стороны, Украину можно также рассматривать как возможного экспортера сырья для производства биотоплива в страны Европейского Союза. Но несмотря на все возможности, пока наша страна занимает лишь 1% в общем мировом производстве биоэтанола. Хотя первые шаги на пути к увеличению доли рынка биотоплива уже сделаны. Так, в 2007 г. в Украине мини-заводы или исследовательские установки по производству биодизеля работали в 12 областях Украины и произвели 20 тыс. т продукции, которая в основном использовалась для сельского хозяйства. В Одесской области компанией «Биодизель Бессарабии» был открыт мини-завод по производству биодизеля мощностью до 7 тыс. т в год. Второй завод мощностью до 10 тыс. т биодизеля в год был введен в эксплуатацию в Херсонской области в феврале 2007 г. компанией «Либер». Сырьевая база для производства биодизеля в Украине существенная, поэтому многие сельскохозяйственные предприятия экспериментируют с производством биодизеля для собственных нужд. Хотя мощных специализированных предприятий по производству автомобильного биотоплива в Украине пока нет, ведутся проекты по строительству в восьми областях Украины, преимущественно это области концентрированного выращивания рапса.

Формирование законодательной базы также является ключевым фактором успешного развития отрасли. Так, в декабре 2006 г. была принята «Программа развития биодизельного топлива», которой предусматривается до 2010 г. производство биодизеля в количестве 623 тыс. т. Целью программы является повышение уровня экологической и энергетической безопасности Украины, уменьшение зависимости национальной экономики от импорта нефтепродуктов, обеспечение аграрного сектора экономики и транспорта биотопливом собственного произ-

водства. В июне 2007 г. Парламентом Украины был принят Закон «О развитии производства и потребления биологических видов топлива». Этот Закон определяет нормы по регулированию производства биологических видов топлива, формирования внутреннего рынка биологических топлив, регламентирует необходимость переоснащения машин и механизмов для использования биотоплива, определяет экономические инструменты стимулирования биотопливной отрасли. Кроме того, данный Законодательный акт предусматривает приведение в соответствие законодательства Украины с законодательством Европейского Союза в отрасли охраны окружающей среды и экологии, а также направлен на развитие национального рынка биотоплива. Он подчеркивает, что главным критерием при разработке программы развития биоэнергетики, а также пакета законов и подзаконных актов для стимулирования, поддержки и развития всего комплекса биоэнергетических технологий, должна быть в первую очередь ее комплексность и экономическая обоснованность. Принятая в марте 2006 г. «Энергетическая стратегия Украины на период до 2030 года» оценивает годовой потенциал возобновляемых источников энергии в размере около 79 млн. т.

В целом, развитие рынка биотоплива является перспективным для мирового хозяйствования и общества, так как решает основные проблемы, связанные с традиционными видами топлива, к примеру, ограниченности природных ресурсов, загрязнения окружающей среды и т.д. Однако, возникает вопрос о целесообразности развития отрасли в Украине, так как самостоятельно отрасль существовать не может, следовательно, ее развитие повлечет изменение отраслевой структуры экономики. Возникнет временной лаг между становлением отрасли и моментом, когда производство начнет приносить прибыль, что непосредственно связано с жизненным циклом товара (на стадии внедрения производство влечет только затраты и не приносит прибыль). Во-вторых, эти процессы повлекут за собой кардинальное изменение экспортно-импортной структуры: уменьшение импорта энергоносителей и экспорта зерновых. В следствии чего изменится позиционирование Украины на мировом рынке.

Также, массовая переработка пищевых культур может обернуться продовольственным кризисом, одной из главных причин которого, является расширение выращивания технических культур. По оценкам ООН, кризис, связанный с подорожанием продовольствия, представляет реальную угрозу для 100 млн. людей, которым грозит голод и социально-политические потрясения. К обострению ситуации на рынке продовольствия приводит влияние новых тенденций на по-

ведение Украины, как одного из главных экспортеров сельскохозяйственной продукции, которая начала ограничивать экспорт продовольственного сырья. Для решения существующей проблемы на уровне ООН предложено ряд антикризисных мер, общая стоимость которых достигает 15 млрд. долларов. В краткосрочной перспективе, это снижение экспортных тарифов, а в долгосрочной — увеличение капиталовложений и масштабные инвестиции в агропромышленный комплекс. В этих условиях, Украина, на территории которой сосредоточено 30% мировых черноземов, имеет реальную возможность монополизации рынка зерновых. Отказ от производства генетически модифицированных продуктов, предложение на рынки потребления природных экологически чистых продуктов, предоставили бы украинскому сельскому хозяйству возможность выйти на лидирующие позиции мирового рынка продовольствия. Реализация такого подхода будет способствовать усилению геополитического влияния Украины.

В независимости от того, какой путь развития выбрать, Украина должна определиться с желаемыми перспективами развития, и с тем, какое положение хочет занимать на мировом рынке.

Галась О.І., Круцяк Д.Б.

ЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Дніпропетровський університет економіки та права
Наук. керівник: д.е.н., проф. Задоля А.О.*

Основною умовою досягнення довготривалих, позитивних темпів економічного зростання, як реального сектора економіки, так і окремих підприємств, є активна інвестиційна діяльність. Зважаючи на те, що активізація інвестиційної діяльності належить до системних питань макроекономічного розвитку, вирішення яких має здійснюватися насамперед на державному рівні, — дослідження теоретичних і практичних питань формування державної інвестиційної політики становить важливу проблему в сучасній науці.

Зараз інвестиційні ресурси у світі — один з найвагоміших чинників економічного розвитку будь-якої країни. Інколи внутрішній потенціал держави є недостатнім для забезпечення необхідного рівня інвестиційних вкладень. Особливо потребують зовнішніх інвестицій економіки, що перебувають у стані трансформації, коли найбільш відчувається брак приватних та, звичайно, державних інвестиційних ресурсів.

На необхідності формування чіткої державної політики у сфері інвестицій наголошують зарубіжні та вітчизняні вчені. Проблема залучення й ефективного використання іноземних інвестицій постійно привертає увагу науковців. Зокрема ці проблеми досліджували такі економісти як Абрамович І.В., Бутенко О.А., Кульнева Г.М., Найдьонов В.С., Товстиженко О.В., Чабан В.Г. та інші. Питання науково-методичних основ державного регулювання інвестиційної діяльності досліджується в роботах В.М. Гейця [1], М. Данько [2], Л.А. Жаліло [3], А.К. Кінаха, М.І. Крупки [4], В. Мартиненка [5], А.С. Музиченка [6], Б. Санто [7], О.Ф. Уткіна [8]. та інших.

Державна інвестиційна політика — це діяльність держави, спрямована на створення сприятливих нормативно-правових та економічних умов для інвестицій, а також стимулювання процесу формування сприятливих умов для інвестиційної діяльності.

Держава, використовуючи певні механізми, має забезпечити умови для формування та стимулювання розвитку інвестиційної діяльності насамперед через створення позитивного інвестиційного клімату внаслідок поліпшення загального міжнародного іміджу країни [9]. Політична нестабільність в Україні може вплинути на зниження її країнового рейтингу, що, у свою чергу, спричинить скорочення інтересу іноземних інвесторів до України як до ринку, що розвивається. Це скоротить приплив іноземних інвестицій і на тлі скорочення валютного витогу може спровокувати зростання курсу долара як на міжбанку, так і готівковому ринку.

Це викликано наявністю негативних факторів: макроекономічна нестабільність; кризове становище у багатьох галузях економіки; нестабільність законодавства; зростання зовнішнього боргу та наявність бюджетного дефіциту; низька виконавська дисципліна в органах влади та управлінні; низька платоспроможність більшості населення та інших. Для зростання української економіки надзвичайно важливим є питання щодо залучення іноземного капіталу. Виходячи з цього можна сказати, що дана тема є досить актуальною в наш час.

Надходження іноземних інвестицій життєво важливе для виходу з сучасної економічної кризи, подолання спаду виробництва та для покращення якості життя українців. Значне скорочення обсягів виробництва, висока інфляція, низька якість продукції, безробіття, структурна перебудова виробництва — все це потребує значних грошових ресурсів. З одного боку, дефіцит державного бюджету як наслідок економічної кризи призвів до браку державних коштів, з іншого

— зубожіння основної маси населення не дає змоги достатньою мірою залучити кошти громадян.

Отже, розбалансованість фінансової системи держави, платіжна криза, що була спричинена насамперед переходом до світових цін на енергоносії, відсутність необхідних внутрішніх нагромаджень об'єктивно зумовили потребу в залученні зовнішніх коштів для відновлення господарської рівноваги, забезпечення сталого економічного зростання.

Економічна ситуація, яка склалась зараз в Україні, дуже складна. Серед сукупності причин, що сприяли економічній кризі та утримують перехід України на траєкторію економічного зростання, чи не найголовнішою є низька інвестиційна активність. У світовому потоці прямих іноземних інвестицій на економіку України припадає близько 1%. Незначний потік прямих іноземних інвестицій можна пояснити тим, що серед європейських постсоціалістичних країн Україна сприймається як країна з найбільшим ризиком. За оцінкою Європейського центру досліджень ризик інвестицій в Україну становив 80% [10].

Постає питання: в чому ж проблема? Що стримує іноземних інвесторів і стає їм на заваді? Існують різні точки зору на інвестиційні процеси в Україні та їх динаміку. Гроші завжди йдуть туди, де найсприятливіші умови для їх вкладення, де вони дають найбільший прибуток. В останні роки такий прибуток отримували іноземні інвестори в нашій державі, які, у своїй більшості, вкладали кошти у вигляді портфельних інвестицій. Наслідком світової фінансової кризи стала втеча іноземних інвестицій з економіки нашої країни, що стало причиною значного попиту на іноземну валюту. На нашу думку, саме відтік іноземних інвестицій (особливо у портфельній формі) викликав ажіотажний попит на долар серед населення, яке під страхом втрати своїх заощаджень та недовіри до національної валюти намагалися обміняти свої гроші на іноземну валюту. Така ситуація спровокувала дефіцит іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку України та значні коливання валютного курсу, що в свою чергу, призвело до дестабілізації фінансової системи, а через неї й економічної.

Підвищений попит на долар і заява Нацбанку про те, що держорган не має наміру підтримувати стрімко падаючу гривню та спустошувати свої золотовалютні резерви ще більше дестабілізувало ситуацію на міжбанківському ринку і підштовхнуло ринок до росту. В умовах високого попиту на валюту та неоднозначної позиції Нацбанку щодо участі у торгах, про зниження курсу долара і стабілізацію гривні говорити не доводиться.

Можна зробити висновок, що світова фінансова криза викликала масштабний обвал на українському фінансовому ринку. Ситуацію на фондовому ринку погіршила неоднозначна позиція України у відношенні російсько-осетинського конфлікту, а також політична нестабільність, пов'язана з черговою політичною кризою, розвалом демократичної коаліції та загрозою дострокових парламентських виборів у грудні.

Таким чином, сьогодні треба дбати не просто про підвищення привабливості української економіки для іноземних інвесторів, завдання полягає у стабілізації економічної ситуації, що в свою чергу призведе до збільшення інтересу іноземних інвесторів вкладати свої кошти в економіку нашої держави. Використання інвестиційних потоків надасть можливість розширити внутрішній купівельноспроможний попит, активізувати інноваційний вплив на вітчизняне виробництво.

Література: 1. Інноваційна стратегія українських реформ / Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. – К.: Знання України, 2002. – 336 с. 2. Данько М. Довгострокові пріоритети інноваційного розвитку економіки України в умовах глобалізації // Стратегія економічного розвитку України: Наук.зб. – Вип. 5. – К.:КНЕУ, 2001. – 334 с. 3. Жаліло Л.А. Економічна стратегія держави: Теорія, методологія, практика: Монографія. – К.: НІСД, 2003.-368 с. 4. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. – Львів, 2001. – 608 с. 5. Мартиненко В. Формування державного механізму управління інвестиційним процесом в Україні: проблеми невизначеності та методи їх зняття // Економіка України. – 2004, №8. – с. 50-56. 6. Музиченко А.С. Державне регулювання інвестиційної діяльності. – К.: Наук.світ, 2001. – 345 с. 7. Санто Б. Інновація как средство экономического развития: Пер. с венг./ Общ. ред. и вступ. ст. Б.В.Сазонова. – М.: Прогресс, 1990. – 296 с. 8. Уткін О.Ф., Паче А.М. Цілі і принципи державного регулювання інвестиційної діяльності // Інвестиції: практика та досвід. – 2004, №5. – с. 15-19. 9. Бутенко О.А. Основні напрямки та пріоритети інноваційної діяльності в Україні // Держава та регіони. – 2006. – №3. – с. 28-32. 10. Перешкоди для іноземних інвестицій в Україну. Погляд нерезидентів // Страхова справа. – 2006. – №3. – с. 48-53.

УДК 330., 366 (477) (045)

Гасанов М.М.

ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Наук. керівник: к.г.н., доц. Казакова Н.А.

Основною проблемою, що виникає перед державою — це вибір шляхів економічного зростання. Необхідно з'ясувати який шлях дасть державі кращий результат: інтенсивний чи екстенсивний, яка із існуючих в економічній науці моделей є більш ефективною і т. ін.

Економічне зростання — це поступове зростання національної економіки в довгостроковому періоді. Зростання будь-якої національної економіки визначається такими основними факторами (чинниками або причинами):

1. Кількістю та якістю природних ресурсів;
2. Кількістю та якістю трудових ресурсів;
3. Обсягом основного капіталу (основних виробничих фондів), зайнятого у суспільному виробництві;
4. Технологією та організацією суспільного виробництва;
5. Факторами попиту;
6. Факторами розподілу.

Перші чотири фактори мають назву — фактори пропозиції, вони роблять економічне зростання фізично можливим. Зокрема, наявність значних природних ресурсів дає лише потенційну можливість економічного зростання, тоді як зростання стає реальністю лише за умови освоєння та введення наявних природних ресурсів в оборот.

Наявні трудові ресурси також є тільки трудовим потенціалом суспільства, який слід розумно використати. Реальне ж економічне зростання залежить від рівня зайнятості населення, професійної підготовки робочої сили, загального стану здоров'я та тривалості життя людей тощо.

Обсяг основного капіталу залежить від розміру фонду нагромадження суспільства та спрямованості інвестицій на створення нових життєвих благ (товарів і послуг, машин та устаткування тощо).

Рівень технології якісно характеризує продуктивність праці, ефективність виробництва показує узгодженість усіх виробничих факторів, що примножує його результативність. Стан технології залежить від рівня розвитку науки і техніки, здатності виробництва вчасно реагувати на нові науково-технічні досягнення.

Економічне зростання залежить також від факторів попиту. Економіка країни повинна забезпечити попит на зростаючий обсяг ресурсів, інвестицій, товарів і послуг. Для цього слід постійно підвищувати сукупний попит у суспільстві.

На темпи і розміри економічного зростання значний вплив мають і фактори розподілу. Для зростання виробництва недостатньо тільки нарощувати виробничі ресурси, їх необхідно вірно розподіляти. Зміни у структурі попиту вимагають переміщення капіталів і трудових ресурсів в галузі із більшим попитом на них.

Отже, можемо зробити висновки, що економічне зростання має місце тільки тоді, коли цьому сприяють як фактори пропозиції, так і фактори попиту та роз-

поділу. Взаємозв'язок між самими факторами є складним і суперечливим. Зміни у факторах пропозиції породжують зміни у обсязі сукупного попиту та розподілі ресурсів і навпаки.

Розглядаючи більш докладно фактори пропозиції (кількість та якість природних ресурсів, трудових ресурсів, обсяг основного капіталу) можна зробити висновки, що вони не завжди адекватно впливають на економічне зростання держави.

До чинників які негативно впливають на економічне зростання можна віднести збільшення обсягу експорту природних ресурсів, що призводить до зниження темпів економічного зростання. Ця залежність одержала назву «голландська хвороба», виникла в 50-60 рр. 20 сторіччя. Саме виникнення цього терміна зв'язано з відкриттям наприкінці 50-х — початку 60-х рр. родовищ природного газу в тій частині Північного моря, що належить Голландії. Ріст експорту, природного газу спричинив за собою істотне подорожчання національної валюти, що негативним образом позначилося на інших експортно-орієнтованих галузях. Тому, коли мова йде про «голландську хворобу», у першу чергу мається на увазі ріст реального обмінного курсу за рахунок збільшення обсягів експорту одних галузей, що впливає на інші галузі і на економіку в цілому.

Крім цих факторів негативного впливу росту обсягів експорту природних ресурсів, зв'язаних з подорожчанням національної валюти, існує ряд механізмів, дія яких менш очевидно. Мова буде йти в першу чергу про економіки, що розвиваються, оскільки саме для них ці фактори виявляються найбільшою мірою.

Крім того, руйнівним по своєму впливу фактором, зв'язаним з відносною надмірністю природних ресурсів, є боротьба за ренту. Справа в тім, що економіки, що розвиваються, як правило, характеризуються відносно недосконалими ринками, нечітко визначеними правами власності і поганою системою їхнього захисту, а також поруч інших проблем інституціонального характеру. У такому випадку наявність істотних запасів природних ресурсів може вести до загострення боротьби за ці ресурси між різними економічними, політичними і кримінальними угрупованнями.

Негативну залежність між відносною надмірністю природних ресурсів і темпами росту економіки, це негативний вплив величини видобувного сектора на рівень утворення населення і нагромадження людського капіталу. По-перше, велика частина доходів від використання природних ресурсів не зв'язана з заробітною платою. У випадку легального використання природних ресурсів доход надходить в основному у вигляді дивідендів, соціальних і податкових пільг і т.п. У випадку на-

півлегального використання джерела доходу можуть залишатися тими ж, але виникають у результаті корупції, хабарництва і т.п. У цілому залежність між рівнем утворення і рівнем винагороди відсутня, що знижує стимули до інвестицій у людський капітал. По-друге, що добуваючі галузі, як правило, не є наукомісткими і не вимагають висококваліфікованої робочої сили.

Ще один механізм зв'язаний із процесами інвестування і нагромадження капіталу. Видобуток і наступний продаж корисних копалин, як правило, має досить високий рівень рентабельності. По суті, основна задача держави в процесі розподілу прав доступу до родовищ природних ресурсів — вибір таких схем платежів за користування цими ресурсами (мова тут йде і про податкові платежі, і про митні ставки, і про ціну ліцензій і т.п.), що забезпечують видобувним підприємствам нульовий рівень економічного прибутку. Якщо держава в силу яких-небудь причин не здатна правильно установити плату за користування цими ресурсами, рентабельність видобувних галузей виявляється вище, ніж у середньому по економіці (звичайно, ситуація, коли рентабельність видобувних галузей виявляється нижче середньої в економіці, гіпотетично також можлива, однак на практиці такого не зустрічалось).

Оскільки видобувні галузі можуть забезпечити більш високу віддачу на вкладені кошти, вони здатні брати кредити під більш високі ставки. Це веде до росту ставки відсотка в економіці і витисненню інвестицій в інших галузях. Крім цього, нагромадження капіталу, навіть якщо і прискорюється концентрується у видобувних галузях, що лише підсилює структурні дисбаланси в економіці.

На сучасному етапі розвитку економічне зростання неможливе без впровадження нової техніки та технології, що призводить до перетворення науки на безпосередньо продуктивну силу, до фундаментальних змін в техніці, гармонійному поєднанні розумових, фізичних, психічних зусиль людини, в її духовному збагаченні. А все це в свою чергу підвищує продуктивність праці, розмір доходу країни, а також рівень життя населення країни.

Економічна література звертає увагу на зв'язок економічного зростання держави та нерівності в доходах населення. Усі економісти та політики згодні, що бідність це соціальне зло, з нею необхідно боротися. Але точно встановити ступінь нерівності неможливо. В сучасному світі бідність асоціюється з низьким рівнем економічного розвитку і її ліквідація є першим кроком до економічного зростання держави, але погляди відносно вибору соціальної політики розходяться.

Підсумовуючи вищевказане можна зробити такі висновки:

1. Економічне зростання кожної країни залежить від факторів пропозиції та факторів попиту. Вважається, що зв'язок між ними є складеним та суперечливим.

2. Сучасне економічне зростання більшою мірою залежність від науково — технічного прогресу та інтелектуалізації основних факторів виробництва.

3. Існує зв'язок між економічним зростанням країни та доходами населення, спочатку економічне зростання призводить до нерівності в доходах населення.

УДК 339.942

Гончаренко Н.І., Пихтіна М.С.
УКРАЇНО-РОСІЙСЬКИЙ ВЕКТОР МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Україна має великі потенційні можливості розвитку прикордонного та транскордонного співробітництва, адже, 19 із 25 її регіонів є прикордонними, але тільки три з семи існуючих єврорегіонів на державному кордоні нашої держави співпрацюють з Росією — це «Слобожанщина», «Дніпро» та «Ярославна». За останні роки значно зросла роль прикордонних регіонів у міжнародних відносинах, які впливають на розвиток економічних, науково-технічних і культурних зв'язків між сусідніми областями. Дані обставини обумовлюють особливу актуальність для української економічної науки дослідження транскордонного співробітництва України з Росією.

Великий внесок у дослідження проблем співробітництва прикордонних територій зробили українські вчені-економісти П. Беленький, А. Гальчинський, А. Голіков, М. Долішній, Н. Луцишин, В. Ляшенко, Ю. Макогон, Ю. Пахомов, А. Філіненко та ін. Однак, на наш погляд, не зважаючи на значні наукові розробки у цій сфері, подальшого дослідження і деталізації потребують проблеми ефективного залучення прикордонних регіонів до транскордонного співробітництва.

Метою статті є аналіз проблем транскордонного співробітництва України з Росією. Наукова новизна даного дослідження полягає у запропонуванні заходів щодо посилення транскордонної україно-російської співпраці.

Вигода від прикордонної співпраці очевидна: це передбачувані високі результати відновлення і розвитку виробництва у всіх галузях економіки. Раціональне використання наявного промислового і наукового потенціалу, природних ресурсів, досвід вирішення екологічних і гуманітарних проблем, все це питання транскордонного співробітництва. Головна мета створення єврорегіонів — це підви-

щення економічного розвитку прикордонних областей і життєвого рівня населення шляхом стимулювання прикордонної співпраці.

Більшість проблем транскордонної співпраці нашої держави з Росією є типовими для тих єврорегіонів, які створила Україна і головними серед них є такі: 1) різниця у рівні розвитку держав-учасниць, у темпах і обсягах адміністративних трансформацій; 2) істотні відмінності у митному і податковому законодавстві; 3) відсутність необхідної кількості банків, готових проводити розрахунки і видавати кредити транскордонним господарчим підприємствам.

Серед проблем правового характеру існує нагальна потреба перерозподілу обсягів повноважень між центральною та регіональною владою і передачі в регіони права самостійно вирішувати питання прикордонного співробітництва. Це не повинно призвести до послаблення державної влади, але щоб єврорегіони могли розвиватися, центральна влада повинна цілеспрямовано надати певні права і обов'язки органам місцевого самоврядування на здійснення вузького кола міжнародних повноважень [1]. В рамках єврорегіону «Слобожанщина» планується створення на базі сучасних геоінформаційних технологій спільної системи прийняття управлінських рішень, що стосуються регіонального розвитку.

Основою виробу пріоритетних напрямів торгівельної діяльності Харківської області є кластерний аналіз. Для Харківського регіону пріоритетними експорт-орієнтованими кластерами розвитку є енергетичне, електротехнічне, сільськогосподарське машинобудування; авіаційна промисловість; ракетно-космічний комплекс; військова техніка; дизелебудування; обладнання гірничо-видобувної та нафтогазової промисловості; фармація медичне устаткування та технології.

Харківські підприємства зацікавлені у роботі з іноземними партнерами задля формування концернів та транснаціональних корпорацій в тих галузях виробництва, де вже зараз наша продукція відповідає світовому рівню. Ця співпраця дасть можливість модернізувати процес виробництва, впровадити нові технології, поступово будуть вирішуватися проблеми реструктуризації підприємств сільськогосподарського машинобудування та радіоелектронної промисловості. Розвиток сприятиме охопленню та впровадженню продукції на нові ринки.

Розвитку експортоорієнтованих галузей можуть сприяти іноземні інвестиції. Як кластер нових високотехнічних виробництв, промислова зона «Рогань» може стати перспективним механізмом залучення іноземних інвестицій. Для цього необхідно проводити політику сприяння інвестиціям, зокрема створити сприятливу систему помірних і стимулюючих податків, спеціальних заохочень. Потрібно регулювати темпи інфляції як один з важелів інвестиційної активності.

Для подальшого розвитку і підтримки напрямків промисловості, слід спрямовувати бюджетні кошти та інші джерела фінансування, не заборонені законодавством, на фінансування пріоритетних загальнодержавних програм і проєктів. У самому виробництві необхідно розвинути наукоємні технології, поліпшити технічні характеристики вітчизняної продукції, тим самим підвищити її конкурентоспроможність. Фінансування науки, зокрема науково-технічних проєктів, сприятиме активізації інноваційної діяльності підприємств, що виробляють високотехнічну продукцію.

Функціонування єврорегіону на сході країни припускає більш плідну співпрацю між Україною та Російською Федерацією, що мають близький рівень розвитку ринкових перетворень, тісну кооперацію та співпрацю в рамках єдиного народногосподарського комплексу в минулому, а також окремі напрями, які порівняно легко відновити, відносно ідентичну нормативно-правову базу, близький рівень розвитку прикордонної інфраструктури тощо, ніж у європейському напрямку. Тому, для утвердження України на міжнародній арені у якості рівноправного партнера розвиток транскордонного співробітництва на російському кордоні, насамперед зовнішньоекономічних зв'язків, є не менш важливим завданням ніж економічна взаємодія України з країнами ЄС.

На жаль, на сьогодні, єврорегіональне співробітництво за участю України та Росії не повністю використовує наявний економічний потенціал. Зовнішньоекономічні зв'язки між областями не відповідають їх економічному потенціалу і мають значні можливості для їх подальшого розвитку. Це також стосується інвестиційної діяльності, створення спільних підприємств, налагодження торгових коопераційних і технологічних зв'язків.

До пріоритетних напрямів діяльності слід віднести забезпечення прискореного розвитку прикордонних регіонів за допомогою розробки і реалізації трансграничних інноваційно-інвестиційних проєктів, поглиблення виробничої кооперації, створення спільних підприємств, фінансово-промислових груп, розвитку інших форм сумісного підприємництва, а також створення на суміжних територіях сучасної транспортної інфраструктури, що дозволяє збільшити вантажні і пасажирські перевезення; створення єдиного інформаційного поля. Територія та транспортні системи України відіграють унікальну транзитну роль на традиційно торговельно-транспортних шляхах і, безумовно, необхідно використовувати цей потенціал у вигляді транспортної логістики як інструмент рішення проблем з урахуванням як вітчизняного, так і світового досвіду транскордонного співробітництва.

Література: 1. Макогон Ю.В., Ляшенко В.И. *Формы и направления трансграничного экономического сотрудничества: Монография*, изд. 2-е, исп. и доп. – Донецк: Юго-Восток Лтд, 2003. – 512 с.

УДК 339.942

Гончаров О.О. ІНВЕСТИЦІЇ В ІТАЛІЙСЬКІЙ ЕКОНОМІЦІ

*ХНУ імені В.Н. Каразіна
Наук. керівник: к.г.н., доц. Грицак Ю.П.*

Торгівля України з Італією — це давні традиції міжнародних відносин, на-
дійна співпраця і ефективний товарообіг. Зовнішня торгівля України з Італією
традиційно заснована на взаємному доповненні економіки кожній із сторін. Іта-
лія, через географічні причини що не володіє великими запасами сировинних
ресурсів — нафти, газу, — залежить від зовнішнього ринку і зацікавлена в отри-
манні їх від українських підприємств. Україні ж україно-італійська співпраця
відкриває широкі можливості для придбання високоякісного промислового і
технологічного устаткування, товарів народного споживання [1].

Італія вносить вагомий внесок до діяльності міжнародного економічного
співтовариства. Територіально розташовуючись в центрі Європи, вона є постій-
ним місцем проведення міжнародних виставок, наукових конференцій і симпози-
умів. Найбільші світові корпорації ведуть бізнес в Італії і мають свої представни-
цтва на її території. Бізнес в Італії зручний тим, що законом не встановлено без-
ліч додаткових обмежень і вимог до компаній, власниками яких є громадяни
інших країн. Власник такої компанії має рівні права з громадянами Італії на
отримання різних кредитів, пільг, має можливість отримувати підтримку з боку
держави.

Таблиця 4

Динаміка експорту-імпорту послуг за країнами світу (2005-2007 рр.)

	Експорт			Імпорт		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Світ	6134742,6	505520,7	9038866,2	2934996,0	3719398,2	4980621,9
Італія	74134,0	92769,1	110190,1	19535,5	27923,1	54743,8

Найбільш популярний бізнес в Італії для невеликих компаній — утримання го-
телів, магазинів, кафе і ресторанів. Розташування на морському побережжі підви-
щує рентабельність і популярність такого підприємства. Окрім названих видів

діяльності вельми вигідний бізнес в Італії, пов'язаний з рекламою, телекомунікаціями, виробництвом і продажем програмних продуктів, продажем пального для автомобілів, текстильним виробництвом, будівництвом нерухомості. Високорентабельні на сьогоднішній день інвестиції в залізницю Італії, що активно розвивається, житлову і комерційну нерухомість, текстильне і взуттєве виробництво.

Італійська економіка характеризується значним перевищенням вивозу капіталу над ввезенням. Власники крупних капіталів вважають за краще інвестувати засоби в зарубіжну економіку, оскільки знаходять економічні умови в Італії найменш вигідними в порівнянні з іншими країнами Євросоюзу. Зокрема, рівень оподаткування корпорацій в Італії є одним з найвищих в Європі — 41,2% [2].

Дефіцит прямих інвестицій в останніх 5 років став характерний для багатьох країн Євросоюзу. Проте, в Італії цей розрив є найбільшим. Тільки у 2002 році прямі інвестиції італійців за рубіж склали 7,4 млрд. євро, у той час, в італійську економіку був внесений всього 1,1 млрд. прямих інвестицій. Такий розрив обумовлений зростанням показника вивозу капіталу — з 2001 по 2002 рік прямі інвестиції в зарубіжні економіки виросли на 80%, тоді як ввезення збільшилися лише на 14,5% [2].

Таку динаміку руху прямих інвестицій багато аналітиків пояснюють невпевненістю італійців в майбутньому національної економіки. Перш за все, відпливу капіталу сприяє нестабільність на сировинних ринках. Не менше важливий те, що Італія не встигає за іншими розвиненими країнами по рівню розвитку технологій.

Зокрема, витрати на НІОКР в Італії складають всього 1% ВВП, і це найнижчий показник для країн Євросоюзу. Відповідно, інвестиції у венчурні проекти в 2006 році склали 447 млн. доларів, проти 1 млрд. доларів, наприклад, у Франції. Витрати на розвиток і виробництво інформаційних технологій складає всього 1,84% ВВП, тоді як в Швеції цей показник дорівнює 4,7%, в США — 5,5%.

Ще одним гальмом для збільшення прямих інвестицій є наявність найвищих в Європі адміністративних бар'єрів для підприємців. Хоча Італія поступово відходить від моделі з посиленою роллю держави, зміни відбуваються недостатньо швидко, приватний бізнес насилу завойовує нові позиції на ринку.

Як наслідок всього вищесказаного, в Італії також спостерігається зниження об'єму портфельних інвестицій як в країну, так і з неї. Позитивною тенденцією можна назвати те, що об'єм портфельних інвестицій в країну скорочується набагато повільніше, ніж аналогічний потік з країни. Це викликає скорочення чистого дефіциту портфельних інвестицій. Так, в 2006 році об'єм дефіциту склав 7,6 млрд. доларів проти 26,3 млрд. доларів в попередньому році.

Зниження об'єму прямих інвестицій за рубіж викликане скороченням інвестицій в звичайні акції, що самі інвестори характеризують як розсудливіша поведінка. За словами інвесторів, інвестиції в звичайні акції зв'язані з високим рівнем ризику і характеризуються нижчими капіталовіддачею в порівнянні з іншими коштовними паперами. Тільки за 2006 рік об'єм інвестицій скоротився з 83 до 11 млрд. доларів. В той же час відбувається зростання портфельних інвестицій за рубіж в інші коштовні папери. Цей показник за 2006 рік виріс з 3,4 млрд. до 28,9 млрд. доларів США.

Що стосується вхідних в країну фінансових потоків, то в області портфельних інвестицій необхідне неухильне зниження вартості акцій італійських підприємств. Це може бути обумовлено як вищезазначеними структурними проблемами, так і спільною для Єврозони циклічною рецесією. Як наслідок, потік портфельних інвестицій в країну за 2006 рік скоротився в 2 рази.

У результаті чиста інвестиційна позиція Італії за 2006 рік скоротилася з 50,150 млн. Євро до 13,822 млн. Така статистика є всього лише відгомонам довготривалого тренда, який, мабуть, не зміниться в найближчі декілька років [1].

В цілому, необхідно відзначити тенденцію витіснення прямих інвестицій портфельними. Це пояснюється бажанням інвесторів збільшити ліквідність і мобільність свого капіталу, оскільки рівень довіри до економіки в даний час невисокий для Євросоюзу в цілому. Також у сфері коштовних паперів спостерігається неухильне зростання популярності короткострокових фінансових активів, тоді як інвестиції в довгострокові коштовні папери, у тому числі і державні, залишаються вельми низькими.

Безпосередньо у Італії спостерігається витіснення державними коштовними паперами приватних. Вкладення в облігації державного Резервного фонду значно зросли за останні три роки.

Аналізуючи структуру інвестицій в італійську економіку, можна позначити ознаки кризи, що насувається. У останні два роки практично повністю припинилося зростання інвестицій в індустриальні галузі, в основному автомобілебудування. Приріст інвестицій в транспортні галузі за 2006 рік впав до 0,2% порівняно з 7,3% в 2005 році. Галузі будівництва також не показують зростання інвестицій, яке спостерігалось до 2004 року. Це пояснюється спробами уряду скоротити потік мігрантів шляхом введення жорсткіших адміністративних бар'єрів. Таким чином, традиційні галузі італійської економіки вже зараз починають втрачати конкурентоспроможність і випробовують інвестиційний голод [4].

Література: 1. Амоша А., Дуьніна М., Качура С., Марченко С., Ляшенко В. Регіони України: оцінка конкурентоспроможності// Питання економіки. – 2005, №12. – с. 62-74. 2. Авілова А. Італія: своєрідність південноєвропейського шляху розвитку // МЭиМО. – 2001, №5. 3. Барабанів О. Сучасна зовнішньополітична ідеологія Італії//поліс. – 2002. – №6. 4. Куршев А. Особливості економічній моделі Італії//економіка і управління в зарубіжних країнах. – 2001. 5. <http://www.wto.org/>

УДК 339.56(477:560)

Горпинченко А.П., Коваленко Р.С.

РОЗВИТОК ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ТУРЕЧЧИНОЮ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Україна і Туреччина є близькими сусідами і стратегічними партнерами в багатьох галузях промисловості, торгівлі, економіки взагалі. Турецька Республіка є одним з найбільших торговельних партнерів України, а товарообіг між двома країнами має стабільну тенденцію до збільшення, тому ця тема на наш погляд є актуальною.

Метою статті є дослідження розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Туреччиною.

Таблиця 1

Динаміка торгівлі товарами між Україною та Туреччиною (млн. дол. США)

Показники	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*
Товарообіг	1489,4	1277,0	2352,25	2642,67	3159,12	4617,6	3448,9
Експорт	1277,6	946,0	1941,12	2034,97	2390,04	3645,3	2518,8
Імпорт	211,8	330,9	411,13	607,70	769,08	972,3	930,1
Сальдо	1065,8	616,0	1530,00	1427,28	1609,42	2673,0	1588,7

Джерело: [4]. Дані за перше півріччя 2008 року.

Туреччина займає друге місце (після Росії) серед основних споживачів українських експортних товарів. Характерною рисою українсько-турецьких торговельних відносин є постійне позитивне сальдо для України.

За 2007 року загальний товарообіг (товари та послуги) між Україною та Туреччиною збільшився на 45,6% і склав 4 млрд. 617 млн. дол. США, що майже на 1 млрд. 545 млн. більше, ніж у 2006 році. При цьому експорт склав 1 млрд. 282 млн. дол. США (збільшився на 51,3%), а імпорт — 262,21 млн. дол. США (збільшення

на 29,5%). Туреччина є другим найбільшим партнером України за обсягами експортних поставок. Про це свідчать дані малюнка 1.

Обсяги експорту збільшилися, в основному, за рахунок поставок продукції сільськогосподарського призначення, металопродукції та поставок продукції хімічної промисловості. Імпорт зріс за рахунок збільшення поставок автомобілів, мінералів, металопродукції [2].

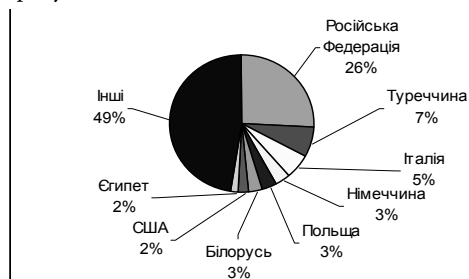

Рис. 1. Структура експортних поставок України за територіальною ознакою у 2007 році

Серед товарів, що імпортувались з Туреччини у I півріччі 2008 року, значна частка припадала на наземні транспортні засоби, окрім залізничних — 21,2%, котли, машини, апарати і механічні пристрої — 8,5%, одяг текстильний — 7,2%, полімерні матеріали, пластмаси — 7%, вироби з чорних металів — 5,4%, сіль, сірку, штукатурні матеріали, цемент — 4,2%, одяг трикотажний — 3,9%, електричні машини та устаткування — 2,8%, їстівні плоди та горіхи, цитрусові — 2,6%, енергетичні матеріали, нафту та продукти її перегонки — 2,4% від загального обсягу імпорту.

Щодо торгівлі послугами, то за 2007 р. їх експорт до Туреччини становив 131,4 млн. доларів США і збільшився у порівнянні з 2006 роком на 21,3% (на 23,1 млн. дол. США), імпорт складав 180,1 млн. дол. США і збільшився у 1,5 рази (на 60 млн. дол. США). Від'ємне сальдо становило 48,7 млн. дол. США (проти від'ємного сальдо 2006 року — 11,8 млн. дол. США) [3].

У I півріччі 2008 року експорт становив 70,6 млн. доларів США і збільшився у порівнянні з I півріччям 2007 року на 18,4% (на 10,9 млн. дол. США), імпорт послуг з Туреччини складав 96,8 млн. дол. США і збільшився в 1,9 рази (на 45,1 млн. дол. США). Від'ємне сальдо становило 26,2 млн. дол. США (проти позитивного сальдо I півріччя 2007 року — 8 млн. дол. США).

Найбільшу питому вагу в експорті у I півріччі 2008 року складали транспортні послуги (80,7%), в імпорті — транспортні (23,1%) та фінансові (13,4%) послуги.

Станом на 1 липня 2008 р., сума турецьких інвестицій в Україні склала 131,8 млн. дол. США (в Україні діє 525 підприємства з турецькими інвестиціями). Найбільше вкладено турецьких інвестицій у будівельну сферу, харчову промисловість, хімічну та нафтохімічну промисловість, металургію та обробку металів, оптову торгівлю.

Найбільш відомими українськими компаніями, які здійснюють експорт своїх товарів до Туреччини є «Індустріальний союз Донбасу», завод імені Ілліча, «Азовсталь», «Запоріжсталь», «Азовмаш», «Криворіжсталь», Сумське НВО ім. Фрунзе, «Мотор-Січ», Одеський припортовий завод, концерн «Стирол» тощо [1]. Серед турецьких компаній, які здійснюють поставки товарів або інвестиції в Україні, слід зазначити «ЕВІАП», «БЕТА», «ЕФЕС», «ТЮРКСЕЛЬ», «АЙГАЗ», «ТЕКНОТЕС», «ВІТА-УКРАЇНА», «ЛОРД ФУД», «АТА І КОЛІНЗ», «УЛЬКЕР».

Таблиця 2

Основні показники торгівлі між Україною
та Туреччиною (млрд. дол. США) [3]

Показники/Роки	2006 рік	2007 рік	Зміни, %
Товарообіг	3,387	4,932	45
Експорт	2,390	3,650	52
Імпорт	0,769	0,972	26
Сальдо	+1,609	+2,687	67

За 2007 рік загальний товарообіг між Україною та Туреччиною збільшився на 45% і склав 4 млрд. 937 млн. дол., що майже на 1,5 млрд. більше ніж в 2006 році. При цьому експорт збільшився на 52%, а імпорт — на 26%. В 2006 році в торгівлі товарами з Туреччиною Україна мала найбільше позитивне сальдо серед усіх зовнішньо-торгівельних партнерів, воно склало 1 млрд. 609 млн. дол. Ця тенденція знайшла підтвердження і в 2007 році, де позитивне сальдо збільшилося на 67%.

Аналізуючи взаємовідносини України і Туреччини слід зазначити, що протягом останніх років державними структурами двох країн були створені сприятливі умови для подальшого розвитку взаємовигідного співробітництва в широкому спектрі напрямків. Найважливішими напрямками спільної діяльності є співробітництво в економічній, науковій галузі і сфері високих технологій [2].

Туреччина є головним світовим постачальником товарів легкої промисловості і займає провідне місце серед присутніх на українському ринку країн-

імпортерів. Вона випереджає за показниками Китай, країни Східної й Західної Європи. Основною проблемою української промисловості продовжує залишатися різке збільшення поставок імпортних товарів на українські ринки.

Розвиток двостороннього співробітництва між Україною і Туреччиною в науково-технічній сфері є також одним з механізмів рішення актуальної для нашої держави проблеми підтримки і розвитку національного науково-технічного комплексу. Україна, що володіє відповідним науково-технологічним потенціалом, може вважати Туреччину перспективним партнером і ринком збуту наукомісткої продукції. Сьогодні на базі науково-дослідного «Мармара-центру» в Туреччині працює спільна українсько-турецька науково-дослідна лабораторія.

Одним з перспективних напрямків співробітництва України і Туреччини є військово-промисловий комплекс. Для України Туреччина становить великий інтерес як ринок збуту продукції національного ВПК.

Висновки. Економічні зв'язки України і Туреччини обумовлені не тільки близьким розташуванням держав, але і партнерськими відносинами в ряді напрямків. За обсягами експорту Туреччина є другою країною-партнером України, а основними статтями українського експорту є металопродукція, сільське господарство та інші. Товари турецької текстильної промисловості і готовий одяг на українському ринку досягли лідируючої позиції і займають 32% ринку аналогічних закордонних товарів. Міністерство економіки України відзначило, що сприятиме розвитку двосторонніх взаємовигідних торгово-економічних відносин і готове до тісного співробітництва з Турецькою Республікою для досягнення позитивних результатів [5].

Література: 1.Кныш В. «Ятаган» для Анкары».//Обзор украинского рынка. 2006, №6. 2.Сірук М. «Турецький гамбіт». // День. 2007, №126. 3.<http://www.kmu.gov.ua> — Урядовий портал України. 4.<http://www.ukrstat.gov.ua> — Державний комітет статистики України. 5.<http://www.mfa.gov.ua/turkey/ua> — Посольство України в Турецькій Республіці

УДК 339.97

Гребенюк А.Д.
УКРАИНА В СОВРЕМЕННЫХ МИРОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРОЦЕССАХ.
ПЕРСПЕКТИВЫ АВТОМОБИЛЕСТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ
В УСЛОВИЯХ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО КРИЗИСА

ХНУ им. В.Н. Каразина

Непосредственное и активное участие Украины в современных интеграционных процессах объективно обусловлено преимуществами международного раз-

деления труда, а также потребностью преодолеть искусственную отделенность нашего государства от мирового хозяйства, к которой привели одностороннее ее развитие в пределах высоко специализированного СССР, деформированные внешнеэкономическая политика и механизмы внешнеэкономической деятельности, неразвитые товарно-денежные отношения и национальные рынки товаров, услуг, работы и капитала [1].

Можно с уверенностью констатировать, что сегодня Украина интегрируется в мировое экономическое пространство как сырьевой придаток. За несколько последних лет экспорт машино-технических товаров в общем балансе Украины составлял 10-20% [8]. В то время как уровень экспорта готовой продукции в мире превышает 50% [6].

Существенную роль в оздоровлении экономической ситуации должна осуществлять эффективная внешняя политика и производственная кооперация с другими государствами, поэтому в Украине особенно важно наладить конкурентоспособное производство импорто-замещающей продукции, в частности автомобильной техники.

По сочетанию конструкционно-технологической сложности каждого изделия с массовыми масштабами производства автомобилестроение не имеет аналогов среди других отраслей современного машиностроения. С этой особенностью связана высокая степень концентрации капиталов в автомобильном производстве, а также быстрое сокращение числа компаний — самостоятельных продуцентов.

Важной чертой автомобилестроения является внутренняя и межфирменная кооперация. В настоящее время нет ни одной крупной автомобилестроительной компании, которая не имела бы межфирменных соглашений о взаимных поставках отдельных компонентов, а также совместной разработке или выпуске продукции. В условиях рыночной, открытой, нестабильной экономической конъюнктуры, характерной практически для всех стран значительно усилилось влияние экспорта продукции на обеспечение прочного экономического положения того или иного производителя.

В экспорте промышленно развитых стран доля готовых легковых автомобилей по стоимости составляет 11-13% от общего объема машин и оборудования и 22-25% их экспорта [6]. Автомобильная промышленность являлась одним из рычагов подъема всего материального производства в послевоенной экономике Японии и Германии, а сегодня играет прогрессивную роль в общенациональном подъеме производства и сферы услуг в Польше, Южной Корее, Китае и Индии.

По состоянию на январь 2008 г. мировой парк автотранспортных средств оценивается примерно в 830 млн. автомобилей на 6,6 млрд. населения планеты [4]. Автомобильный парк Украины сегодня приближается к 9 млн. автомобилей, из них 7 млн. — легковые [2].

Украина постепенно превратилась в базу материалоёмкого производства с высокими затратами энергоресурсов. В условиях мирового финансового кризиса внешнеэкономическая конъюнктура будет нестабильна вследствие неустойчивости мировых рынков. Так как спрос снизится, в страну будет ввозиться дешевый импортный товар. Государство вынуждено введет ограничения по ввозу импорта, вследствие чего ухудшится структура потребления.

По оценкам экспертов, после мирового финансового кризиса автомобильная промышленность претерпит ряд существенных изменений и будет развиваться по совершенно другим направлениям. Сейчас в относительно сильном положении находятся китайские и индийские автопроизводители, получившие современные технологии. В Китае построены десятки новейших автомобильных заводов — если они предложат новые методы и прогрессивные технологические решения, то смогут начать глобальную экспансию. Китайские компании смогут быстро выйти на мировые рынки с недорогими электромобилями, либо с абсолютно новыми технологиями, экономящими топливо.

В Украине крупнейшими производителями легковых автомобилей и автобусов являются корпорации «УкрАВТО», «Богдан», «Эталон», «АИС» и ЗАО «Еврокар». В 2007 г. производство легковых автомобилей в Украине увеличилось на 42,2%, по сравнению с 2006 г., до 380 тыс. шт., автобусов — на 18,6% (9083 шт.). В январе-октябре 2008 г. производство легковых автомобилей в Украине увеличилось на 24,0%, по сравнению с аналогичным периодом 2007 г. (374 тыс. шт.), а производство автобусов — на 29,9% (9252 шт.) [7].

За 2007 г. продано 542 тыс. новых автомобилей, что на 46% больше, чем в 2006 г. Украинский рынок занял 7-е место в Европе по объему продаж. Потребности в автомобильной технике удовлетворяются за счет отечественного производства на 32% (объемы производства, темпы роста, внутренние продажи), в 2001 г. — на 5-7% [7].

В первой половине 2008 г. в Украину было ввезено из-за границы машин, оборудования и транспортных средств на 13,2 млрд. долл., что на 59,5% больше, чем в аналогичном периоде 2007 г. Если в первой половине 2004 г. импорт продукции машиностроения превышал его экспорт только в 1,1 раза, то по итогам первого полугодия 2008 г. соотношение составило уже 2,53 раза [2]. Из Украины

за границу для закупки транспортных средств и комплектующих ежегодно вывозится около 9 млрд. USD [7].

Исходя из ситуации с макроэкономикой по итогам сентября 2008 г. в Украине до конца 2008 г. автомобилестроительный рынок может сократиться на величину до 40% и более. Сейчас трудно оценить глубину спада в экономике и доходах населения, так как мировой финансовый кризис разразился внезапно и протекает очень быстро. Информация о закрытии предприятий и увольнении сотрудников во всех отраслях поступает постоянно, но обобщенной картины пока нет, соответственно сложно сделать прогноз без своевременной информации.

Если в благополучных европейских странах автомобилестроительные компании фиксируют спады более чем на 10%, то украинскому рынку надеяться не на что. В нынешних условиях украинский автомобильный рынок развивался по инерции и октябрь 2008 г. был последним месяцем с показателями роста. Уже в ноябре будет зафиксирован спад продаж, а в декабре он еще усугубится. В условиях ограниченного кредитования спрос начнет концентрироваться в сторону более доступных автомобилей, доля кредитов снизится до 10-15%. По результатам октября 2008 г. автокредиты занимали уже 24%, (в январе-июне 2008 г. — 46-52%), при этом рост продаж был 2% [7]. Но как только материальные ресурсы населения исчерпаются — наступит существенный спад.

Длительность и последствия кризиса трудно спрогнозировать. К сожалению, в Украине ситуацию может окончательно испортить неосторожное вмешательство правительства в рыночные процессы. Если такое вмешательство затронет автомобильный рынок в кризисный период — величину спада в отрасли представить достаточно сложно [4].

Проблемы автомобилестроения можно решать только с применением всей совокупности форм и методов государственного влияния — нормативно-правовых, экономических, социальных и организационных мер. Необходима стратегия развития автомобильного бизнеса в Украине, последовательных комплексных мероприятий по его регулированию.

Таким образом, с целью улучшения положения во внешнеторговой сфере Украины и предотвращения развития негативных тенденций, в частности в сфере производства и реализации автомобильной техники, необходимо:

- активизировать переговорный процесс относительно создания зоны свободной торговли между Украиной и Европейским союзом;
- определить направления предотвращения негативных последствий возможного ухудшения торговых отношений с Российской Федерацией вследствие

политизации украинско-российских экономических отношений;

– обеспечить упрощенный процедурный режим для экспорта продукции отечественного машиностроения, а именно продукции автомобилестроения и смежных отраслей;

– обеспечить создание структуры кредитного содействия экспорта — это особенно важно в условиях ухудшения положения банковского сектора Украины под влиянием как внутренних разногласий, так и мирового финансового кризиса.

Литература: 1. Філіпенко А.С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність. — К.: Знання, 2007. — с. 580-588. 2. Вайништейн Г. Тенденции на украинском рынке автомобилестроения // Журнал «Эксперт» — №43 (632), 2008. 3. Иванов А.С. Мировой рынок автомобилей: современные параметры и качественные сдвиги // Бюллетень иностранной коммерческой информации, 2007. 4. Плетнев С. Современное состояние мирового автопрома // Журнал «Экономист», №17, 2008. 5. Статистичний щорічник України за 2007 р. — К., 2008. 6. World Development Indicators 2007. — World Bank. — Washington, 2007. 7. <http://www.autoconsulting.ua/article.php?sind=9949> 8. <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/mp/dopovidx/d092008.pdf>

УДК 339.7.055.4:336.71(477)

Гречишников М.О.

ВЛИЯНИЕ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО КРИЗИСА НА БАНКОВСКУЮ СИСТЕМУ УКРАИНЫ

ХНУ им. В.Н. Каразина

Науч. рук.: ст. преп. Савченко И.И.

Мировой финансовый кризис 2008 года уже назван второй Великой депрессией, следствием которой стало падение всех фондовых рынков мира, массовые увольнения людей и банкротство крупнейших банков. И это далеко не весь перечень негативных последствий кризиса, которые еще не успели оказать полного воздействия на экономики стран по всему миру. Украина, как и следовало ожидать, также попала в этот тяжелый круговорот, выбираться из которого нужно немедленно. По иронии, сегодня наиболее пострадали самые успешные отрасли украинской экономики: горно-металлургическая промышленность и банковский сектор.

Целью статьи является исследование влияния мирового финансового кризиса на банковскую систему Украины и определение перспектив дальнейшего выхода из кризиса и восстановления платежеспособности украинских банков.

Результаты. Именно с банков все и началось. Волна мирового кризиса была запущена банкротством одного из столпов финансовой системы США, крупнейшего банка Lehman Brothers, капитализация которого составляла 640 млрд. дол.

США. За 2008 год его акции подешевели более чем на 94%, причем половина стоимости ценных бумаг была потеряна за одну неделю сентября [3].

Под влиянием мирового финансового кризиса экономика Украины переживает едва ли не самое большое испытание за свою историю, при этом серьезные потрясения ожидают практически все ее отрасли. Украинские банки почти прекратили кредитование реального сектора экономики, что вынуждает компании сворачивать инвестиционные программы. Банки стоят в самом начале цепочки. Если взять строительство, то сокращение его кредитования банками неминуемо затронет подотрасль строительных материалов, а затем транспорт и машиностроение. Именно поэтому предпринятые руководством государства меры направлены в первую очередь на восстановление жизнеспособности украинских банков. На это были направлены создание стабилизационного фонда, трехкратное увеличение Фонда гарантирования вкладов (до 150 тыс. грн.) и кредит МВФ. Но поможет ли это украинским банкам, доступ которых на международные рынки капитала сегодня закрыт, остается под вопросом. В октябре три ведущих международных рейтинговых агентства, Standard&Poor's, Moody's и Fitch, ухудшили рейтинги или прогнозы украинских заемщиков. Последнее, к примеру, понизило долгосрочные рейтинги Украины по долговым обязательствам в иностранной и национальной валюте с «BB-» до «B+», а также снизило долгосрочные рейтинги дефолта эмитента и рейтинги поддержки «УкрСиббанка», «Укрсоцбанка», «Правэкс-банка», «Прокредитбанка», «ВТБ Банка», «Сведбанка», «Ощадбанка», «Укрэксимбанка», банка «Форум». Более остальных были снижены рейтинги «Родовід Банка» и банка «Надра» из-за того, что они столкнулись с проблемами дефицита ликвидности. По мнению Fitch, в украинской банковской системе наиболее высоким краткосрочным рискам подвержены в основном средние и небольшие по размеру финучреждения [2].

Проблемам украинским банкам добавляет и то, что по внешним обязательствам отечественные банки должны погасить около 3,2 млрд. дол. США. Самый большой платеж предстоит сделать «Укрсоцбанку», которому придется выплатить в декабре этого года материнской UniCredit Group, а также банкам Calyon и BayernLB 250 млн. дол. США. Правление банка надеется рефинансировать кредит. В частности, 16 октября дружественный Bank Austria решил выделить «Укрсоцбанку» транш в объеме 90 млн. долларов, а в прошлом месяце предоставил ему 270 млн. долларов на семь лет под 8,37% годовых. Еще один крупный должник — «Райффайзен Банк Аваль», которому предстоит вернуть 200 млн. долла-

пов консорциуму Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ, BayernLB, HSBC и Intesa Sanpaolo до конца ноября. Банк уже получил поддержку материнского Raiffeisen International на сумму 180 млн. долларов [2].

Получение Украиной кредита stand-by от МВФ на общую сумму около 16,5 млрд. дол. США призвано непосредственно повлиять на кредитную политику украинских банков. Заем stand-by предназначен для урегулирования проблем с платежным балансом и обеспечивает Украине получение очередных траншей при соблюдении выдвинутых условий. И если данный кредит, возможно, и поможет предотвратить возможные банкротства украинских банков, но вот в долгосрочной перспективе он может привести украинскую экономику к рецессии и кризису ликвидности, поскольку соответствие требований МВФ к реалиям украинской экономики ставятся под сомнение. В частности, МВФ требует дефицита счета текущих операций не более 1-2% от ВВП, ужесточить банковский надзор, дефицита бюджета не более 1% ВВП в 2008 году и бездефицитный бюджет в 2009 году, повысить уровень фискального давления [2].

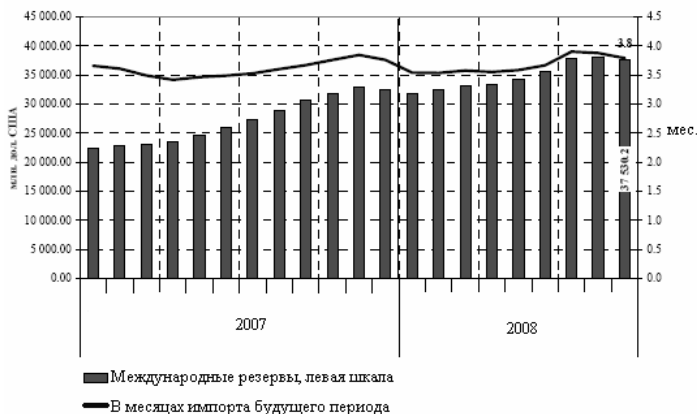

Рис. 1. Международные резервы НБУ [1].

Но на самом деле эти требования могут только привести Украину к проциклической экономической политике и только усугубить последствия кризиса. Ведь как можно сегодня сокращать бюджетные расходы, когда известно, что государственные заказы, расходы госбюджетников и предоставление государственных гарантий на реализацию инвестиционных проектов в преддверии чемпионата по футболу Евро-2012 позволят оживить внутренний спрос и не допустить спада в экономике. Именно рост государственных заказов на строительство

дорог, мостов и прочих объектов инфраструктуры помог США в свое время выйти из Великой депрессии. К тому же, 16,5 млрд. дол. предоставляются Украине не сразу, а траншами в около 2 млрд. дол. в квартал, и если эту сумму равномерно распределить на три месяца, то сумма интервенций составит 20-40 млн. долларов в день, а такие средства вряд ли могут серьезно повлиять на стабильность валютного курса и выравнять платежный баланс, поскольку рынок их попросту не заметит. Да и остается не ясным то, почему НБУ не может воспользоваться своими золотовалютными резервами, которые составляют 37,5 млрд. дол. США (рис. 1), а вместо этого соглашается взять кредит, который из-за отмены валютного коридора может привести к девальвации гривни.

Выводы. Нынешнее финансовое состояние украинских банков позволяет говорить о том, что они способны выполнить свои обязательства по внешним заимствованиям и в 2008-м, и в 2009 году. Однако это возможно лишь при одном важнейшем условии: если банковские должники будут добросовестно погашать кредиты. Между тем спад на мировых сырьевых рынках, резкое уменьшение импорта из-за ужесточения валютного регулирования и грядущее снижение реальных доходов населения могут подорвать финансовое состояние всех ключевых клиентов украинских банков — импортеров, экспортеров, предприятий торговли и населения. За последние годы в стране сменилась модель экономического роста: если до 2005-го экономика развивалась за счет ввода в эксплуатацию мощностей, простаивающих со времен Советского Союза, то, начиная с позапрошлого года, подъем в основном основывался на стремительном расширении ее кредитования. Финансовый кризис в США, Европе и России почти закрыл отечественным банкам доступ к традиционным источникам финансирования. Одной из реальных альтернатив Европе и США может стать обращение за кредитами на Восток. До сих пор наши банки не кредитовались в странах Азии или Персидского залива, однако сейчас именно они меньше всех пострадали от кризиса и, соответственно, имеют свободные средства.

Литература: 1.<http://www.bank.gov.ua/> — официальный сайт НБУ 2.<http://www.expert.ua/> — официальный сайт журнала «Эксперт» 3.<http://www.korrespondent.net/> — официальный сайт журнала «Корреспондент»

Григорова Л.И., Лукашина А.В.
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ
МЕЖДУНАРОДНОГО ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБМЕНА

ХНУ им. В.Н. Каразина

Целью данной работы является рассмотрение экономической целесообразности обмена технологий, структуры международного технологического обмена и определить роль Украины в нем.

Международный технологический обмен — это совокупность экономических отношений между иностранными контрагентами по поводу использования результатов научно-технической деятельности, имеющих научную и практическую ценность [1]. Под понятием международного технологического обмена в широком смысле подразумевается проникновение любых научно-технических знаний и обмен производственным опытом между странами, а в узком — передача научно-технических знаний и опыта, относящихся к воспроизводству конкретных технологических процессов.

Мировой рынок технологий представляет собой систему экономических отношений в сфере обмена научно-техническими знаниями, которые могут быть представлены как в материальном, так и в нематериальном виде. Субъектами мирового рынка технологий выступают государственные структуры, научно-исследовательские институты и образовательные учреждения, промышленные компании и мелкие инновационные фирмы, а также физические лица — учёные и специалисты.

Основными агентами на международном рынке технологий выступают ТНК, т.к. крупные затраты на НИОКР могут себе позволить лишь крупнейшие компании, тем более что и внедрение современных, обычно технически сложных нововведений требует больших капиталовложений. ТНК, как основной агент обмена технологиями, владеет более 4/5 патентов на новую технологию. В то же время не менее 1/3 мирового технологического обмена приходится на внутрифирменный трансферт технологии ТНК, который используется ими для проникновения на новые рынки или для учреждения собственных дочерних фирм.

Объектами мирового рынка технологий являются результаты интеллектуальной деятельности в материальной (различные агрегаты, оборудование, инструменты, технологические линии и др.) и нематериальной (информация, различного рода техническая документация, знания, производственный опыт) формах.

Мировой рынок технологий имеет специфическую нормативно-правовую базу своего функционирования — Международный кодекс поведения в области передачи технологий; а также такие международные органы регулирования, как Соглашение Всемирной торговой организации по аспектам прав на интеллектуальную собственность (ТРИПС), Комитет по передаче технологии Конференции ООН по торговле и развитию (ЮНКТАД), Всемирная организация интеллектуальной собственности (ВОИС), Координационный комитет по контролю за экспортом (КОКОМ), Совещание специалистов по безопасности и технологии (СТЕМ).

Основные предпосылки, обусловившими бурное развитие международного обмена технологиями:

- на уровне страны — это неравномерность развития стран мирового хозяйства в научно-технической сфере, что может быть связано с недостаточным объемом затрат на НИОКР в некоторых странах и с различием целей их применения.

- на уровне предприятий приобретение технологии способствует решению конкретных экономических и научно-технических проблем; преодолению узости научно-технической базы, недостатка производственных мощностей и других ресурсов; получению новых стратегических возможностей в развитии.

Экономическая целесообразность экспорта технологии объясняется тем, что это: источник получения доходов; форма борьбы за товарный рынок; способ обойти проблемы экспорта соответствующего товара; способ установления контроля над зарубежной фирмой через такие условия лицензионного соглашения, как объем производства, участие в прибылях и т.п. возможность доступа к другой технологии через «перекрестное лицензирование»; возможность более эффективного совершенствования объекта лицензии с участием покупателя и т.д.

Экономическая целесообразность импорта технологии объясняется тем, что это: доступ к новшествам высокого технического уровня; средство экономии затрат на НИОКР; средство уменьшения валютных расходов на товарный импорт; обеспечение использования национального капитала и рабочей силы; условие расширения экспорта продукции, выпускаемой по зарубежным технологиям; гарантия освоения продукта или процесса при помощи продавца и т.д.

Основными центрами, где сконцентрированы мировые технологические ресурсы являются США, Япония и страны Западной Европы (в частности члены ЕС). Однако в последнее время стремительно увеличивается количество научно-

технических работников и укрепляются позиции в области высоких технологий стран, которые раньше считались странами «третьего мира».

Мировой рынок технологий можно подразделить на 4 сегмента:

- 1) рынок патентов и лицензий;
- 2) рынок научно- и технологически-емкой продукции;
- 3) рынок высокотехнологичного капитала;
- 4) рынок научно-технических специалистов [1].

На промышленно развитые страны приходится около 90% мирового рынка технологии, в т.ч. более 60% приходится на США, Японию, Великобританию, Германию и Францию. Большая часть торговли лицензиями приходится на следующие отрасли: электротехническая и электронная промышленность — 19%, общее машиностроение — 18%; химическая промышленность — 17,4%, транспортное машиностроение — 10,2% всего объема коммерческих операций.

Мировой рынок технологий в 2007 году оценивался в 2660 млрд. дол. США. Наибольший сегмент — рынок оборудования — составил 2300 млрд. дол. США, рынок лицензий, патентов и рынок научно-технических услуг составили соответственно 77 и 205 млрд. дол. США [3].

Наиболее динамичным является рынок лицензий и патентов с ежегодным ростом около 10%. Ведущими экспортерами и импортерами рынка лицензий и патентов являются промышленно развитые страны, безусловным лидером среди которых выступают США, спорт которых составил в 2007 году 44,1 млрд. дол. США, или почти 60%, на втором и третьем местах Япония и Англия, соответственно: экспорт — 4 млрд. дол. США (14%) и 7,7 млрд. дол. США (10,55%) [3].

Рынок научно-технических услуг также имеет тенденции роста (около 7% ежегодный рост). Ведущими экспортерами этого рынка в 2007 году были: США — 55,3 млрд. дол. (33%), Англия — 35,3 млрд. дол. США (21%), Германия — 31,7 млрд. дол. США (19%), Франция — 21,0 млрд. дол. США (12,35%), Япония 19,7 млрд. дол. США (11,6%), и Италия — 15,7 млрд. дол. США (9%) [3].

В структуре рынка оборудования первенство принадлежит Германии, ее экспорт составил в 2007 году 13,74%, или 314,23 млрд. дол. США, на втором месте США — 13,44%, или 307,44 млрд. дол. США, на третьем Япония — 12,17%, или 278,46 млрд. дол. США. На их долю приходится почти 40% всего мирового экспорта [3].

Сохраняются уникально высокая концентрация научно-технических ресурсов в узком кругу развитых стран: 40% принадлежит США, 30% — Японии, 13%

— Германии [3]. Доля Украины в мировом объеме торговли наукоемкой продукцией незначительна и составляет около 0,1% [4]. Это связано со слабым развитием ИТ-рынка Украины, который в основном представлен телекоммуникационным сектором, ориентированным на предоставление услуг населению и мало используемому в промышленном секторе.

По нашему мнению, украинским компаниям целесообразно ориентироваться на аутсорсинговую модель и участвовать в качестве структурных подразделений в крупных ИТ-компаниях развитых стран мира, активно развивающих высокие (в т.ч. информационные) технологии.

Литература: 1. Фомичев В.И. *Международная торговля*. — М.: ИНФРА-М, 2001. 2. Киреев А.Н. *Международная экономика. В 2-х ч.* — Ч. 1. — М.: *Международные отношения*, 1998. 3. <http://www.wto.org> — *Всемирная торговая организация (WTO)* 4. <http://www.ukrstat.gov.ua> — *Державний комітет статистики України*

УДК 339.56 (477: 450)

Григорова Л.І, Петрушова Д.В.
ТОРГІВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА ІТАЛІЇ

ХНУ імені В.Н.Каразіна

Розвиток співробітництва між Україною та Італією, яка є одним з найбільш впливових членів світового співтовариства, членом «Великої вісімки» та Європейського союзу, а також промислово розвиненою державою, є важливим фактором закріплення міжнародних позицій нашої країни, особливо, в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції.

Метою даного дослідження є аналіз торгівельних відносин між Україною та Італією та визначення перспектив розвитку міждержавного економічного співробітництва.

Італія є одним з основних зовнішньоекономічних партнерів України і за об'ємами торгівлі займає друге місце серед країн Західної Європи. Провідними формами співробітництва між країнами є торгівля, інвестиційна діяльність і технічна допомога. Зараз Італія продовжує надавати все більшої уваги розвитку двосторонніх відносин з нашою країною, в тому числі і на регіональному рівні. Так, зокрема, об'єднання торговельних палат італійської області Ломбардія включило Україну до переліку пріоритетних країн для розвитку торговельних відносин.

Італія визнала незалежність України 28 грудня 1991 р. і вже у березні 1992 р. було відкрито її посольство в Києві. На початку травня 1995 р. був підписаний

міждержавний Договір про дружбу і співробітництво. Також відбулося підписання угод про взаємний захист інвестицій та про повітряне сполучення між обома країнами. Країни домовилися про заснування Українсько-Італійської Ради економічного, промислового і фінансового співробітництва. Обидві сторони надають пріоритетного значення співпраці в галузі енергетики, транспорту, телекомунікації. Розвивається банківське співробітництво з Італією: як результат — активний процес створення італійською банківською групою UniCredito роздірної сітки в Україні.

Серед країн Західної Європи Італія — другий торговельний партнер України після Німеччини. Динаміка україно-італійського експорту та імпорту товарів представлена на рис 1.

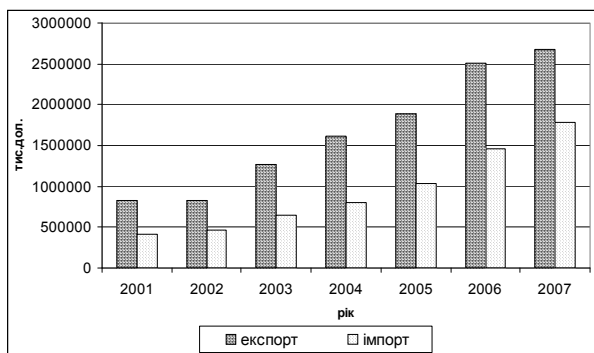

Рис. 1. Зовнішня торгівля товарами між Україною та Італією [за даними 3].

Згідно представлених даних за останні 7 років спостерігається тенденція збільшення як імпорту, так і експорту товарів, обумовлена більш тісним співробітництвом між країнами. На рис. 1 ми бачимо перевищення вартісних обсягів експорту над імпортом (позитивне торговельне сальдо для України), проте негативним явищем у співробітництві є переважання сировинної продукції в експорті українських товарів до Італії, а в імпорті — промислової продукції. Італія закуповує в Україні переважно чавун, шкіру, мінеральні добрива; а Україна в Італії переважно обладнання та пластмаси.

На наш погляд, на подальший розвиток українсько-італійських торговельних та економічних зв'язків у майбутньому будуть впливати наступні фактори: розвиток кон'юнктури світової економіки; економічний стан обох країн; проведення сприятливих для української економіки реформ та законодавчих змін; подальший розвиток Європейського союзу та відносин між Україною та ЄС та ін.

Одним з пріоритетних завдань торгівельно-економічного співробітництва є забезпечення, принаймні, часткової переорієнтації на український ринок. Необхідне також подальше внесення позитивних для України змін у зовнішньоторговельну політику, оскільки останнім часом на італійському ринку нарівні з товарними позиціями сировини з'явилась також кінцева промислова продукція українського походження, зокрема, промислове обладнання для хімічної промисловості, хімічні добрива, цемент, консервовані овочі та фрукти.

Двосторонні стосунки між Італією та Україною оцінюються позитивно: загальний товарообіг між країнами перевищив в 2007 р. 4,5 млрд. дол., на українській території зареєстровано понад 250 підприємства з прямими італійськими інвестиціями, станом на 01.07.2008 р. Італія інвестувала в економіку України понад 890 млн. дол [3].

Серед країн ЄС Італія та Німеччина займають провідне місце в зовнішньоторговельному обороті України. Усталена структура експорту та імпорту означає, що у найближчому майбутньому ці дві країни залишаться основними торговельними партнерами України в Європі і слугуватимуть орієнтиром і для інших країн регіону стосовно можливості плідної співпраці та налагодження взаємовигідних зв'язків з Україною.

Література: 1.Голіков А.П., Дейнека О.Г., Позднякова Л.О., Черномаз П.О. Економіка зарубіжних країн: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008 р. – 464 с. 2.Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни. – К.: Либідь, 2000. 3.www.ukrstat.gov.ua – Офіційний сайт Держкомстату України 4.www.me.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства економіки та європейської інтеграції України 5.www.mfa.gov.ua – Офіційний сайт МЗС України

УДК 339.942(470 + 571:477)

Григорова Л.И., Шарафетдинова Д.П.

УКРАИНО-РОССИЙСКОЕ ПРИГРАНИЧНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО

ХНУ им. В.Н. Каразина

Россия на сегодняшний день является стратегическим партнером для Украины, на ее долю приходится более 25% украинского внешнеторгового оборота (в частности, 27% внешней торговли товарами и 29,5% внешней торговли услугами); объем российских инвестиций в экономику Украины составляет 1млрд.844,8 млн. дол (около 5% от общего объема иностранных инвестиций) [6]. Безусловно, для Украины и России важны любые формы совместной экономической дея-

тельности, но, на наш взгляд, именно приграничное сотрудничество позволяет более активно и результативно развивать взаимоотношения двух государств во всех аспектах.

Таблица 1

Динамика товарообмена Украины в 2002-2007 гг.

Показатель	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Внешняя торговля товарами, всего, млн. дол	34933,9	46100,8	61668,3	70427,7	83402,1	109917,9
Из них РФ	9506,1	12957,0	17700,3	20339,2	22137,8	29505,8
Экспорт, всего, млн. дол	17957,09	23080,1	32672,3	34286,7	38367,7	49248,06
Из них РФ	3189,06	4311,3	5888,6	7495,8	8650,6	12668,3
Импорт, всего, млн. дол	16976,8	23020,7	28996,03	36141,09	45034,4	60669,9
Из них РФ	6317,1	8645,7	11811,7	12843,4	13787,2	16837,5
Сальдо, млн. дол	980,26	59,416	3676,28	-1854,3	-6666,7	-11421,8
Из них РФ	-3128,0	-4334,3	-5923,1	-5347,5	-5136,5	-4169,2

Таблица составлена авторами по материалам [6].

Приграничное сотрудничество начало развиваться после Второй мировой войны: его основой стали стремление к стабильному миру, потребность улучшения жизненного уровня населения, снятие ненужных ограничений, а также других факторов, которые стали причиной разъединения людей и организаций в приграничных регионах. Приграничное сотрудничество — это совместные действия, направленные на установление и углубление отношений между территориальными общинами. Оно помогает установить баланс между границами государств с целью улучшения условий жизни населения, выявления самых эффективных моделей сотрудничества для выгодного сосуществования [2].

На сегодняшний день выделяют три основные модели приграничного сотрудничества: традиционную модель, которая основывается на обслуживании внешнеэкономических связей и приграничной торговли, на расширении рынка сбыта и на получении дешевых товаров и услуг; модель упрощенного таможенного и налогового режимов, в рамках которой повышается привлекательность приграничных регионов для иностранных инвесторов, создаются специальные экономические зоны и упрощаются приграничные ограничения; западноевропейскую модель, которая содействует приграничному сотрудничеству, развитию приграничных районов, уменьшению таможенных ограничений. На территории бывшего СССР чаще всего реализуется традиционная модель. Более тесному

сотрудничеству мешают процессы национального и государственного строительства, политические амбиции центральных властей и сложности в двухсторонних отношениях [4, с. 283-284].

Традиционно, основной формой приграничного сотрудничества является приграничная торговля. Приграничная торговля — форма внешней торговли между предприятиями и организациями соседних государств в приграничных районах [3]. Она ведется на основе локальных межгосударственных соглашений, обеспечивающих льготный режим. Во времена Советского Союза, когда теперешние границы были открытыми, торговля между соседними регионами Украины и России проводилась достаточно успешно. После распада СССР появилась граница, которая усилила барьерную функцию и, таким образом, стала препятствием для экономических связей и очень серьезно изменила их. Но, не смотря ни на что, полностью не исчезли ни экономические, ни любые другие связи между приграничными регионами Украины и России. В то же время установление границы породило новые общие интересы. В новых условиях невероятно усилилась роль политики в приграничном сотрудничестве [3].

На наш взгляд целесообразно рассмотреть приграничное сотрудничество Украины и России на примере Харьковской и Белгородской областей, которые входят в состав еврорегиона «Слобожанщина», созданного в ноябре 2003 года. Его основными целями являются: установление тесных кооперационных связей российских и украинских предприятий, создание единой системы приграничных туристических маршрутов, установление связей между научно-образовательными комплексами украинских и российских регионов, налаживание промышленных и культурных связей между государствами и т.д.

В рамках исследования проблем функционирования еврорегиона «Слобожанщина» были выявлены основные проблемы, которые препятствующие более тесному приграничному сотрудничеству. Одна из наиболее важных проблем — транспортная перегруженность приграничной магистрали Харьков-Белгород. Выходом из ситуации является создание обходного транспортного маршрута в добавок к магистральному. Еще одна проблема связана с активизацией приграничной торговли. Наблюдается высокая зависимость объемов взаимной торговли от барьерных функций границы. Инновационная модель еврорегиона подразумевает увеличение прозрачности границы для легальных товарных потоков, укрепление региональной маркетинговой стратегии, поддержку экспортеров сельскохозяйственной техники [5].

Создание эффективных механизмов приграничного сотрудничества является очень своевременной задачей, как для внутреннего развития приграничных регионов, так и для укрепления добрососедских отношений между Украиной и Россией. Для дальнейшего развития приграничного сотрудничества необходимо сформировать систему общего пространственного планирования соседних территорий Украины и России, отрегулировать закономерный в новых экономических условиях процесс перераспределения социальных функций приграничья, стабилизировать старопромышленные территории, активизировать развитие малого и среднего бизнеса, который сегодня не может преодолеть барьерное действие границы.

Развитие приграничного сотрудничества в рамках еврорегиона «Слобожанщина» складывается из 4 этапов: изучение существующего состояния связей между Харьковской и Белгородской областями; установление стратегии развития еврорегиона; разработка и обеспечение реализации программ приграничного развития; мониторинг и оценка программ приграничного сотрудничества. На сегодняшний день уже реализованы первые два этапа.

Таким образом, намечаются первые признаки четкого понимания выгод приграничного положения — например, транзита, посреднических функций, формирования коалиций и т.д. Приграничное сотрудничество может стимулировать развитие всего комплекса двусторонних отношений. Значение такого сотрудничества все больше понимается не только в самих приграничных областях, но в последнее время и в столицах обоих государств [1, с. 25-26].

Литература: 1. Голиков А.П., Черномаз П.А. Анализ проблем трансграничного сотрудничества России и Украины. // *Регион: стратегия и приоритеты*. Укр. науч.-практ. журнал. – 2007, № 5. – с. 15-32. 2. Макогон Ю.В., Ляшенко В.И. *Формы и направления межрегионального трансграничного экономического сотрудничества*. Монография, изд. 2-е. – Донецк: Юго-Восток Лтд, 2003. 3. Микула Н. *Межтерриториальное и трансграничное сотрудничество*: Монография. – Львов: ІРД НАН України, 2004. – 395 с. 4. *Прозрачные границы: безопасность и трансграничное сотрудничество в зоне новых пограничных территорий России* // Под ред. Л.Б. Вардомского и С.В. Голунова. – Москва, Олус, 2002. – 522 с. 5. Черномаз П.А. *Маркетинговая география, как подспорье в изучении приграничного сотрудничества* // *Приграничное сотрудничество*. – 2002, № 3. – с. 4-7. 6. <http://www.ukrstat.gov.ua> – официальный сайт Государственного комитета статистики Украины

Грицак Ю.П., Нгуен Вьет Хунг
ЭКСПОРТНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОСТИ ВЬЕТНАМА

ХНУ им. В.Н. Каразина

Вьетнам не может похвастаться изобилием минерально-сырьевых ресурсов. Экспорт нефти является временным явлением, ее добыча уже сокращается ввиду выработки месторождений. Сохраняющийся экспорт угля не является существенным. Поэтому Вьетнам делает ставку только на повышение экспортных возможностей обрабатывающей промышленности.

Валовой экспорт Вьетнама в 2008 году сможет превысить отметку 50 млрд. долл., что на 21–23%, больше, чем в 2007 году [1]. Кроме таких признанных отраслей, как текстильная, обувная, производство морепродуктов и др., налаживается экспорт новых видов продукции — бытового машиностроения, комплектующих для компьютеров, изделий электронной промышленности и т.д.

С 2008 года в связи с вступлением Вьетнама в ВТО Европейский Союз отменяет все квоты на поставку продукции текстильной и легкой промышленности. Это дает возможность увеличить дешевой продукция текстильной и легкой промышленности из Вьетнама в Европу на 13–15% и выйти на уровень 1,6–1,7 млрд. дол. Экспорт продукции этой отрасли в США в 2008 году достигнет 6,1 млрд. долл., или на 40% больше по сравнению с 2007 г. В результате Вьетнам становится вторым экспортером продукции текстильной и легкой промышленности на рынок США после Китая, опередив Индию и Мексику [2].

Европейский Союз является вторым рынком сбыта обуви из Вьетнама (после США) и считается основным. Если в 2007 году в странах ЕС было продано вьетнамской обуви на сумму более 2,1 млрд. дол., то в 2008 г. ее предполагается продать на 25–26% больше, или на 2,7 млрд. дол. Аналогичный прирост продаж вьетнамской обуви наблюдается и в США.

Вьетнамская мебель присутствовала почти во всех странах ЕС. Экспорт мебельных изделий из Вьетнама в ЕС в 2007 году составил 600 млн. долл., в 2008 году достигнет 780 млн. дол., или 30% больше. Американский рынок занимает 50% общего экспорта вьетнамской мебели, но и на нем рост продаж вьетнамской мебели идет быстрее, чем китайской, итальянской или мексиканской [3].

Стройматериалы из Вьетнама в настоящее время экспортируются более чем в 100 стран мира с приростом в 25% в год. В частности, данная продукция продается в США, Австралии, ЕС и Японии. Благодаря применению высокотехнологич-

ных достижений в производство, стройматериалы из Вьетнама стали конкурентоспособными на мировом рынке и по качеству, и по себестоимости.

Вьетнам в конце 2007 года вошел в список пяти ведущих держав мира в сфере судостроения. После инвестирования 2 млрд. дол. мощности вьетнамских предприятий позволяют обслуживать суда водоизмещением до 40 тыс. т и выпускать новые грузоподъемностью до 60 тыс. т. Совместное предприятие между компанией Vinaship и южнокорейской Hyundai способно ежегодно принимать на ремонт не менее 100 судов грузоподъемностью от 15 до 120 тыс. тонн и строить 5 новых судов водоизмещением 15–30 тыс. тонн [3].

После 4 лет усиленного роста (в среднем до 30% ежегодно), отрасль получила новый стимул развития. В 2006 г. был заложен самый крупный из когда-либо строящихся во Вьетнаме танкеров для перевозки 104 тыс. тонн нефти, подписаны соглашения о строительстве сухогрузов грузоподъемностью 54 тыс. тонн, судов для перевозки автомобилей. Первые указанные танкер и сухогруз уже спущены на воду в марте 2008 г. [1].

В связи с получением таких больших заказов на строительство судов Вьетнам должен увеличить использование материалов и запчастей отечественного производства. Для реализации этой цели начато строительство сталепрокатного завода мощностью 500 тыс. тонн в год.

Интенсивно развивается во Вьетнаме автомобилестроение. В настоящее время производством и сборкой автомобилей и мотоциклов в стране занимаются такие фирмы, как ВИНАМОТОР, ВЕАМ, САМКО, ЧЫОНГ ХАЙ, ХОНГ ВЬЕТ, ХОНДА-ВЬЕТНАМ, ФОРД-ВЬЕТНАМ, МЕКОНГ АВТО, ЯМАХА, СИМ, СУЗУКИ; ФАВ (Китай), МАН (Германия), КАМАЗ (Россия). Собранные во Вьетнаме мотоциклы и мопеды успешно завоевывают рынки стран АСЕАН. Не за горами и экспорт вьетнамских автомобилей.

Наиболее приоритетной отраслью экспортной ориентации является электроника. В настоящее время в стране реализуется множество крупных инвестиционных проектов в этой области на общую сумму свыше 3 млрд. дол. Действуют компании Intel (США, инвестирован 1 млрд. дол. Nides (Япония, 1 млрд. дол.), Foxconn (Тайвань, 1 млрд. дол.), Meikom (Япония, 300 млн. дол.), Samsung (Корея, 650 млн. дол.), Renesas (Япония), HP, NEC, Acer и другие. Запускается производство DVD и VCD магнитофонов, микромоторов для фотоаппаратов и принтеров, компьютерных и электронных деталей, микроконтроллеров, компьютеров, мобильных телефонов и другой техники [5].

Вьетнамский рынок интересует не только инвесторов по производству компьютерных и электронных деталей, но и компании, предоставляющие услуги в области Интернета. В 2007–08 гг. крупнейшая компания Yahoo! продолжала осваивать вьетнамский рынок путем открытия интернет-кафе в крупных городах Вьетнама.

Одной из основных причин, благодаря которой Вьетнам стал более привлекательным для инвесторов, является стабильная политическая ситуация в стране. В 2005 году по всему Китаю прошла волна протеста против Японии из-за содержания нового японского учебника по истории. В то же время во Вьетнаме в политическом аспекте нет неприязни к Японии. Кроме того, в Китае 5 рабочих дней в неделю, а во Вьетнаме — шесть. Если считать за весь год, то разница составит 52 дня...

В настоящее время наблюдается стойкая тенденция постепенного перевода иностранными инвесторами своих капиталов из Китая в другие страны региона, в том числе и во Вьетнам. Ведущие международные эксперты говорят, что «время Китая уже прошло». Действительно, темп развития китайской экономики снизился на 5% в 2006 г., на 3% в 2007 г. и еще на 3–4% в 2008 г. Иностранные инвесторы постоянно жалуются на китайское законодательство о защите права собственности. Из-за «финансовых проблем» корейские фирмы собирают свои вещи и переезжают во Вьетнам и в Индию». Тайваньские предприниматели начали массовое вложение капиталов во Вьетнам, подобно тому как это было в Китае в начале 1990-х годов [2].

Литература: 1. Новости Вьетнама: <http://www.vnanet.vn>; 2. Вьетнам сегодня (ежеквартальный иллюстрированный журнал); 3. Экономика Вьетнама / Оперативно аналитический обзор основных социально-экономических показателей Вьетнама за 2004-2007 гг.: <http://www.vietnam.polpred.ru>

УДК 339.92:332.1

Грищенко І. В.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА І СТВОРЕННЯ ЄВРОРЕГІОНІВ В КРАЇНАХ ЄС І В УКРАЇНІ

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

В останні роки транскордонному співробітництву України із сусідніми державами надається багато уваги, що підтверджується як на найвищому державному рівні, так і на регіональному. Про це свідчить не тільки практика діючих єврорегіонів, а й прийнята законодавча база, матеріали конференцій, форумів

тощо. Із приєднанням держав Центрально-Східної Європи до Євросоюзу Україна матиме спільний кордон з Європейським Союзом.

Слід відмітити той факт, що Україна — це держава, дві треті областей якої є прикордонними, і це дає нашій країні великий потенціал для розвитку транскордонного співробітництва і, зокрема, євро регіонів, що, в свою чергу, підтверджує актуальність обраної теми.

Сьогодні наша країна вже має деяку позитивну практику у сфері транскордонного співробітництва. На кордонах України створено і діють 4 євро регіони: Карпати, Буг, Верхній Прут та Нижній Дунай [1].

Наукові дослідження проблем транскордонного співробітництва здійснюють багато вітчизняних науковців (О. Амоша, П. Бельський, Б. Буркінський, З. Бройде, О. Вишняков, С. Гакман, М. Долішній, В. Євдокименко, Є. Кіш, М. Лендбель, Н. Луцишин, П. Луцишин, Ю. Макогон, А. Мельник, А. Мокій, В. Пила, С. Писаренко, І. Студенніков) та з інших країн: з Польщі (П. Еберхардт, Р. Федан, Т. Коморніцкі, Т. Лієвські, З. Макела, М. Ростішевські, А. Стасяк, З. Зьоло), з Болгарії (Б. Борисов, М. Ілієва), з Росії (С. Романов, В. Білчак, Л. Вардомський, Й. Зверев), із Словаччини (П. Кузьмішин, Ю. Тей) та інші. Проблематика більшості досліджень стосується конкретних прикордонних територій та діяльності євро регіонів, ефективність яких є досить різною.

В даній роботі розглянемо основні тенденції розвитку транскордонного співробітництва і створення євро регіонів в країнах ЄС і в Україні.

Сучасна концепція транскордонного співробітництва в сфері регіонального розвитку насамперед пропонує переосмислити застарілі уявлення про адміністративно-територіальний устрій країни про жителів прикордонних територій, про розвиток цих територій, про властиві їм проблеми і т.д. Адже які б шляхетні цілі держави не ставили перед собою, створюючи і зміцнюючи свої кордони, жителі прикордонних регіонів опиняються в дуже невідповідному становищі, зазнаючи на собі всіх тягот обмежень, пов'язаних із пересуванням людей, товарів, ідей і послуг. До того ж, перебуваючи на задвірках країни, вони відчують традиційну не увагу до них з боку центральної влади і стають заручниками регіональної диспропорції. Для самостійного ж розв'язання своїх проблем у них немає ні коштів, ні можливостей. У результаті багато регіонів перетворюються на депресивні, відсталі території. Тим часом, від рівня розвитку цих територій, від якості життя залежить багато чого, у тому числі й цілісність прикордонної держави [2].

На міжнародному рівні для розв'язання цих проблем, а також для вирівнювання європейських регіонів, стирання кордонів між ними, з метою створення

єдиної толерантної та процвітаючої Європи 1980 року й було прийнято Європейську рамкову конвенцію про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владою, спрямовану на більш тісне співробітництво між прикордонними регіонами в сфері економіки, екології, науки, культури.. Для цих цілей у Європі створені та функціонують єврорегіони [4].

У Європі розвиток прикордонної співпраці розпочався у п'ятдесятих роках. Найбільший досвід такої співпраці мають регіони, що містяться вздовж північних, західних і південних кордонів Федеративної Республіки Німеччини і в скандинавських країнах. Піонерами транскордонної співпраці були норвезько-шведсько-фінські, голландсько-німецькі та німецько-французькі прикордонні регіони. Створені у той час міжрегіональні об'єднання були найбільш ранньою формою транскордонної співпраці. Таким чином у 1958 році на німецько-голландському кордоні було створено цілком сформалізовану єврорегіональну структуру під назвою Euperio (Euregio).

У Західній Європі нині функціонує понад 50 єврорегіонів. Найбільш відомі: Маас-Рейн, Гронау, Рейн-Вааль, Паміна, Емс-Доларт, Рейн-Маас-Північ, Верхній Рейн Бодензее, Арж-Альп та інші.

Прикордонна співпраця підтримується програмами допомоги Європейського Союзу, наприклад INTERREG II, а також CROSS-BORDER (у рамках програми PHARE) [4].

Значний доробок у сфері транскордонної співпраці має сусідня нам Польща. На її кордонах було створено і діють 13 єврорегіонів.

Співпраця такого тину ведеться з усіма країнами, що межують з Польщею, а також з кількома дальніми країнами: з Угорщиною і Румунією (у рамках Карпатського Єврорегіону), зі Швецією (у рамках Єврорегіону «Померанія» і Єврорегіону «Балтика»), а також з Латвією та Данією (у межах Єврорегіону «Балтика»).

Намагаючись наслідувати європейський досвід, Україна, коли про необхідність трансприкордонного співробітництва говорилося лише в наукових колах, звернула свій погляд на такий феномен, як єврорегіони. 1993 року вона взяла участь у створенні першого — Карпатського єврорегіону. До нього ввійшли чотири області України (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська і Чернівецька) та прикордонні регіони Польщі, Угорщини, Словаччини і Румунії. 1995 року з участю Волинської області та Люблінського воєводства Польщі було сформовано єврорегіон «Буг», до складу якого через три роки ввійшла і Брестська область Білорусі. 1998 року з участю Одеської області і трьох повітів від Румунії та Мол-

дови було створено єврорегіон «Нижній Дунай». У стадії формування єврорегіон «Верхній Прут», куди повинні ввійти Чернівецька область і два повіти від Молдови та Румунії.

В останні роки транскордонне співробітництво України із сусідніми державами набуло ознак зростаючої динамічності, що знайшло своє відображення як на вищому державному рівні, так і на регіональному щаблі. Завдяки цьому, протягом останніх років сформовано належне законодавче поле для взаємовигідної співпраці. На пошавлення взаємних контактів спрямовуються численні заходи на регіональному рівні за підтримки територіальних органів влади, зокрема Економічні форуми з питань транскордонного співробітництва в м. Львові, які вже стали традиційними.

Важливою складовою транскордонного співробітництва є формування і розбудова прикордонних переходів і транспортних коридорів. Тому надзвичайно важливим тут є узгодження міжнародних, державних та регіональних інтересів, особливо, у прикордонних областях [5].

Зараз розвивається прикордонне співробітництво між Донецькою і Ростовською областями. Співробітництво ведеться на рівні інституту. Так, Донбаська національна академія будівництва і архітектури співпрацює з Ростовським державним будівельним університетом на рівні наукових досліджень і перейняття досвіду. Співробітництво спостерігається і на рівні підприємств, особливо це стосується будівельних підприємств. Ведеться сумісне будівництво офісних приміщень, торгівельно-розважальних центрів, готелів і ін. Таке співробітництво пов'язане з підготовкою до Євро-2012.

Також слід відмітити, що в кінці жовтня в Донецькі проходив І-й Донбаський міжнародний інвестиційний саміт. Серед представників було 400 інвесторів з більш 40 країн світу. На саміті були представлені інвестиційні і інноваційні проекти. Все це свідчить вже про значний рівень співробітництва нашої країни з іншими країнами світу.

Таким чином, в Україні на достатньому рівні розвивається транскордонне співробітництво з різними країнами. Дійсно, нашій державі слід ще переймати досвід тих країн, які розпочали цей процес раніше, але все одне отримані вже зараз показники свідчать, що транскордонне співробітництво досягне ще найбільшого розвитку в Україні.

Література: 1. Мікула Н. *Єврорегіони: досвід та перспективи*. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – 222 с. 2. Суховірський Б.І. *Регіональна стратегія економічного розвитку України:*

Монографія. – К.: КНЕУ, 2000. – 154 с. 3. Мельник С.А. Управління регіональною економікою: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. 4. Вільям Бариз, Ларрі Ледебур. Нові регіональні економіки. Пер. 3 анг. Андрій Пехник. – Львів: Літопис, 2003. – 196 с. 5. Єпіфанов А.О., Сало І.В. Регіональна економіка: Навч. Посібник. – К.: «Наукова думка», 1999. – 341 с.

УДК 911.3

Гуров С.А.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ РЫНКА НЕДВИЖИМОСТИ

Таврический национальный университет имени В.И. Вернадского

Одной из современных тенденций мирового экономического развития является глобализация рынка недвижимости. Его значимость обусловлена значительным удельным весом в ВВП, общей стоимостью жилья, тесной связью с другими рыночными системами и многими другими показателями. Глобализация рынка недвижимости является одним из важнейших направлений информационной революции и революции услуг.

Комплексные исследования глобализации рынка недвижимости в отечественной науке отсутствуют. Отдельные аспекты изучения встречаются в работах С.В. Маркова, Ю.А. Борисова, А.Н. Асаула, В.Н. Мокина, О.Е. Пироговой. Также следует отметить труды по общей информационно-глобальной экономике Арманда А.Д., Багрова Н.В., Лебедевой М.М., Неклессы А.И., Дж. Розенау. Вопросам экономики недвижимости посвящены работы Асаула А.Н., Бондаренко А.А., Симионова Ю.Ф., Домрачева Л.Б., Балабанова И.Т., Мироновой Н.Н., Шутькова С.А., Чубук О.П., Карпенко В.А., Фридмана Д., Ордуэя Н. и многих других ученых.

Для полного понимания международных процессов в данной сфере необходимо раскрыть основные признаки глобализации рынка недвижимости.

Понятийно-терминологическая глобализация. Внедрение в науку и жизнь разных стран терминологии сферы недвижимости происходит быстрыми темпами. Как правило, это англоязычные слова, потому что именно английский язык стал общепризнанным языком международного бизнеса и межкультурных коммуникаций [3, 4]. Рынок недвижимости не является исключением. В государствах бывших плановых экономик в словарный запас населения активнее входят такие иностранные слова как «риэлтер», «лизинг», «ипотека» и многие другие. Таким образом, происходит международная терминологическая унификация в сфере недвижимости, связанная с приведением терминов к единообразию [14]. Возникают предпосылки стандартизации понятийно-терминологических систем.

Но есть ещё много проблем с переводом иностранной научной и учебной литературы. Например, слово «лизингодатель» с трудом ассоциируется у зарубежных специалистов с английским *leaser* или *lessor*.

Конъюнктурная глобализация. Соотношение спроса и предложения, ценовые тенденции на рынках недвижимости стран мира имеют глобальный характер. Ещё год назад можно было говорить о так называемом буме цен или «мыльных пузырях» рынка недвижимости [10]. Тенденция повышения цен стала объективной реальностью начала 21 века. Ни одной стране мира с развитым рынком недвижимости не удалось избежать этого процесса. За период с 1996 по 2006 год бум на рынке жилья обошел стороной лишь три страны — Канаду, Германию и Японию. Однако эти страны переживали рост цен на жильё раньше, в 80-х годах, а в 2007 году цены на недвижимость в этих странах снова стали расти. В Украине с 2001 по 2008 год цены на жильё во многих городах выросли в 12 раз. Лидером по росту цен на недвижимость среди стран Европы в последние несколько лет была Эстония. За небольшой период с 2005 по 2006 год, цены на жильё в этой стране увеличились в 2,5 раза. Очень высокие темпы роста наблюдались в Болгарии [12]. Ежегодный прирост цен в стране составил 33,7%. За пределами Европы лидерство по росту цен на недвижимость в последние годы сохраняла ЮАР [9]. Ежегодные темпы роста на недвижимость в этой стране составляли от 10 в 2007 году до 33% в 2004 году. Среди регионов Азии особо нужно выделить Сингапур и Гонконг, где цены в 2007 году выросли на 31% и 22% соответственно. Никогда раньше цены на недвижимость не росли так сильно, так долго и в стольких странах одновременно. Повышению цен способствовал целый ряд факторов, но особо следует выделить глобальную кредитную политику банков, которая значительно способствовала повышению спроса [5].

В 2008 году начался мировой финансовый кризис, который повлиял на ужесточение мировой кредитной политики. Множество банков отказались выдавать кредиты. Это способствовало стагнации мирового рынка недвижимости и обвалу цен. Рекордсменом по снижению цен стала Латвия — квартиры в Риге потеряли в цене на 38,2% [12]. Цены стали падать и большинстве городов Украины. Самое резкое падение цен на жильё с начала осени зафиксировано в Запорожье. В этом городе квартиры подешевели на 40%. Ожидается, что этот спад продлится больше года.

Глобализация инфраструктурных звеньев и услуг. Одним из базисных направлений глобализации рынка недвижимости явилось создание риэлтерских фирм и других посреднических организаций в различных странах [6]. Глобализация охва-

тывает также кредитную инфраструктуру, строительную отрасль. Данные элементы рынка недвижимости очень сильно зависят от глобальных тенденций. До 2008 года количество риэлтерских фирм постоянно увеличивалось, а в настоящее время сокращается большими темпами. Очень ярко эта тенденция проявилась в Испании, где за последние полгода количество агентств недвижимости сократилось вдвое [7]. В настоящее время наблюдается также глобальная стагнация строительной отрасли. В нашей стране остановлено около 80% строительства. Глобальный ипотечный кризис также не обошел стороной Украину.

Управленческая глобализация. Данный признак глобализации рынка недвижимости выражается в первую очередь в создание национальных ассоциаций риэлтеров. Крупнейшей ассоциацией является Национальная ассоциация риэлтеров Америки (НАР) [1]. Ежегодно в Вашингтон съезжаются тысячи специалистов по недвижимости из многих стран мира, в числе которых сегодня и Украина. Продолжением глобализации рынка недвижимости явилось создание такого объединения на мировом рынке недвижимости, как Всемирная федерация участников рынка недвижимости (FIABCI) [15]. Цель FIABCI — обмен информацией риэлтеров разных стран. Новое глобальное явление в сфере недвижимости — создание международного консорциума ассоциаций по недвижимости [13]. Цель его — объединить национальные рынки разных стран в единой Интернет-системе. Основателями консорциума выступили национальные ассоциации десяти стран — США, Австрии, Бразилии, Канады, Ирландии, Нидерландов, Норвегии, Франции, Сингапура и России.

Инвестиционная глобализация. Одной из сторон глобализации мирового рынка недвижимости является расширение сферы инвестиций в недвижимость. Данная сфера в настоящее время не только расширяется и набирает огромную силу, но и значительно изменяется. Если раньше основную часть мирового рынка инвестиций в недвижимость составляли учреждения-инвесторы, в числе которых инвестиционные банки, акционерные, пенсионные фонды и многие другие организации, то сегодня на лидирующие позиции выходят лица, обладающие крупным капиталом, которые скупают инвестиционную недвижимость по всему миру. В сфере инвестиций в недвижимое имущество глобальной тенденцией является и то, что во всём мире возрастает популярность американской модели инвестиционных трастов, вкладывающих деньги в недвижимость (REITs) [11]. Цели создания инвестиционных трастов во всём мире одинаковы — привлечь иностранных инвесторов на национальный рынок недвижимости, обеспечить

источники финансирования для владельцев и застройщиков объектов недвижимости, а также создать рациональную, с точки зрения налогообложения, форму инвестирования в стране.

Юридическая глобализация. Законодательные связи между рынками недвижимости различных стран выражаются в первую очередь в возможности покупки недвижимости нерезидентами, потому что именно открытость рынка, люди и доступность к приобретению ими жилья и нежилой недвижимости в других странах являются индикаторами унификации мирового рынка недвижимости. Во многих странах, в которых всего лишь лет пятнадцать назад купить недвижимое имущество иностранцу было исключительно сложно (Швеция, Китай, многие страны СНГ и др.), теперь свободу нерезидентов покупать недвижимость в них практически ничто не ограничивает [8].

Образовательная глобализация. Все глобальные процессы должны освящаться в системе образования. В сфере недвижимости этим на мировом уровне стала заниматься Всемирная федерация участников рынка недвижимости FIABCI. При FIABCI был организован университет, в котором можно получить полноценное высшее образование по недвижимости [2]. В Украине в этом году данная организация провела семинары по многим курсам, среди которых и «глобализация рынка недвижимости».

Глобализация недвижимого имущества. Одной из самых ярких тенденций глобализации товара рынка недвижимости является бум интеллектуализации зданий [7]. Тенденции компьютеризации, информатизации и массового применения ноу-хау в процессе интеллектуализации зданий относительно недавно проявлялись в основном в Японии, США и странах Западной Европы, однако в последние годы современные технологии в сфере оснащения зданий стали иметь более широкую географию распространения. В частности в Украине также резко увеличивается интерес к интеллектуальным технологиям в оснащении недвижимого имущества.

Литература: 1. В НАР США более 1 миллиона членов: 2004. – http://www.zemos.ru/user-news2.php?item_id=15670 2. Высшее образование по недвижимости от международной федерации FIABCI: 2007. – http://www.asnu.net/rus/events/council /2007/06/27/FIABCI_1.doc 3. Глобализация: человеческое измерение. – М.: МГИМО, РОССПЭН, 2002. – 112с. 4. Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів під ред. Кононова І.Ф., Бородачова В.П., Топольськова Д.М. – Луганськ: Альма-матер – Знання, 2002. – 664 с. 5. Гуров С.А. Факторы ценообразования рынка недвижимости: географические аспекты // Культура народов Причерноморья. – №85. – Октябрь, 2006. – с. 40-43. 6. Гуров С.А. Глобальные процессы рынка недвижимости как аспект информацион-

ной революції// Ученые записки ТНУ, серия «география», т. 20 (59), № 2 (2007), С. 112-117.
7. Мировые тенденции рынка недвижимости: 2008. – <http://fizber.livejournal.com/tag> 8. Недвижимость за рубежом: 2007. – <http://away.ru> 9. Недвижимость за рубежом: 2008. – <http://prian.ru> 10. Недвижимость растет в цене: 2007. – <http://news.made.ru/economics/news>
11. Обзор мирового рынка недвижимости: 2005. – http://www.nalogi.net/nedv_prew.htm?id=94
12. Общий обзор рынка зарубежной недвижимости: 2008. – <http://www.estimation.ru/ru/>
13. Профессионалы объединяются в международный консорциум: 2006. – <http://www.-reline.ru/cgi-bin/event.pl?=-1475> 14. Унификация, стандартизация, кодификация терминов. Понятие о гармонизации терминов и терминосистем: 2008. – <http://www.vusnet.ru/biblio-/archive/graudina%5Fshiryaev%5Fspiking%5Fculture/30.aspx> 15. ФИАБСИ-Россия [Электронный ресурс].: 2006. – <http://www.fiabci.ru> 16. Экономика под ред. Кузнецова Э. А. — Х.: Одиссей, 2006. — 512 с.

УДК 339.5 (447)

Данилюк М.Г.
ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

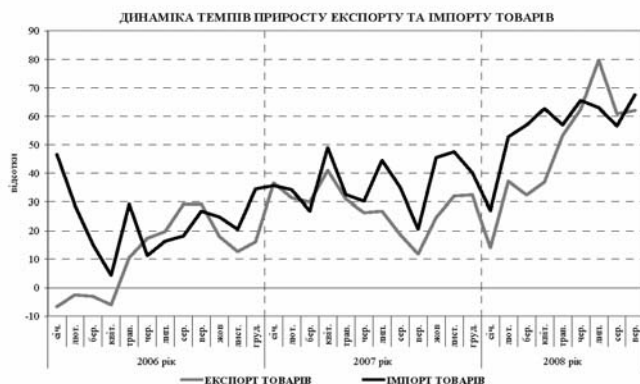
*Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайло Туган-Барановського*

Умовою розв'язання кардинальних проблем внутрішнього розвитку, як необхідною складовою зовнішньої стратегії України постало питання про її ставлення до тих або інших міжнародно-економічних об'єднань та коопераційних, інтеграційних процесів. Виходячи з цього, особливий інтерес становить оцінка окремих географічних векторів зовнішньоекономічної орієнтації України, з яких європейський є особливо важливим. Сьогодні Україна як незалежна держава має всі передумови для економічного розвитку. Цьому сприяють не лише природні умови, вигідне географічне розташування на перехресті торгових шляхів.

Вітчизняна промисловість характеризується високою енергомісткістю внаслідок переважання в її структурі важкої індустрії, матеріально-технічна база якої є застарілою. В свою чергу можна відзначити високу конкурентоспроможність європейських країн на ринку високотехнологічної продукції. Тому нові умови торгівлі в межах зони вільної торгівлі (ЗВТ) забезпечать відносно зниження ціни на технологічні лінії та устаткування, що постачаються виробниками країн ЄС, і позитивно вплинуть на оновлення матеріально-технічної бази тих галузей промисловості, для яких обладнання в Україні не виробляється.

За рахунок поліпшення співвідношення темпів приросту експорту та імпорту внаслідок покращення умов торгівлі та високого врожаю зернових і сезонних

факторів (насамперед зростання обсягів наданих послуг) у III кварталі 2008 року від'ємне сальдо поточного рахунку платіжного балансу, за попередніми оцінками, суттєво скоротилось порівняно з попередніми кварталами поточного року і становило 1,7 млрд. дол. США (у I кварталі — 3,7 млрд. дол. США, у II кварталі — 3,1 млрд. дол. США). За 9 місяців 2008 року дефіцит поточного рахунку склав 8,4 млрд. дол. США, або 5,8% від ВВП. Але через вищі надходження за фінансовим рахунком зведене сальдо платіжного балансу сформувалося позитивним у розмірі 6,3 млрд. дол. США, що дозволило накопичити міжнародні резерви до рівня 37,5 млрд. дол. США [1].

Як і з початку незалежності України, майже половину приросту експорту було отримано за рахунок металургійної продукції. Незважаючи на суттєве уповільнення темпів приросту вартісних обсягів експорту чорних металів упродовж двох останніх місяців (у серпні до 68%, у вересні до 47,6% проти 103% у липні), в цілому за 9 місяців п.р. вартісні обсяги експорту чорних металів зросли на 62,7%. Зниження темпів приросту обумовлено як ціновою складовою, так і зниженням фізичних обсягів експорту у зв'язку зі зниженням зовнішнього попиту на метали внаслідок світової економічної кризи. В цілому за 9 місяців 2008 року експорт виробів з чорних металів збільшився на 20,8%, алюмінію — на 7,8% в основному за рахунок зростання цін. Найдинамічніше у січні-вересні 2008 року зростав експорт продукції АПК (у 1,7 рази), що з одного боку, було зумовлено зростанням цін на сільськогосподарську продукцію, з іншого — суттєвим зростанням поставок зернових. Понад 80% приросту вартісних обсягів цієї групи товарів було отримано за рахунок збільшення обсягів експорту зернових (у 3,4 рази), насіння олійних культур (у 1,8 рази), жирів та олії (на 34,2%). У вересні було експорто-

вано продукції АПК на суму 1,3 млрд. дол. США, що у 2,9 рази перевищило рівень відповідного періоду 2007 року [1].

Високий інвестиційний та споживчий попит у країнах СНД зумовив динамічне зростання обсягів експорту машинобудівної продукції. Збільшення експортних поставок за цією групою за 9 місяців 2008 року на 43,5% відбулося в основному за рахунок нарощування вартості поставок механічних та електричних машин та устаткування (на 40,9%), залізничних вагонів та запчастин до них (у 1,7 рази).

В географічній структурі експорту за 9 місяців 2008 року збільшилися частки країн Азії та Америки, поставки до яких зросли відповідно у 1,7 та 1,8 рази. Обсяги експорту до країн Європи збільшилися на 42,9%, до країн СНД — на 39% [2].

У січні-вересні 2008 року імпорту товарів в Україну склав загальну суму 66,4 млрд. дол. США, що на 57,5% більше, ніж за відповідний період минулого року. У вересні темпи приросту обсягів імпорту досягли найвищого рівня — 67,5%. Такі високі темпи приросту в поточному році обумовлені значним внутрішнім попитом насамперед на споживчі товари, а також зростанням світових цін на сировину, матеріали та енергоносії, підвищенням реального обмінного курсу (як за рахунок більш високої інфляції, так і посилення обмінного курсу гривні) [1].

У географічному розподілі імпорту товарів тривала тенденція випередження темпів приросту обсягів імпорту з країн дальнього зарубіжжя (63,1%) над імпортом з країн СНД (49,9%). Частка інших країн світу збільшилась з 57,8% до 59,9% від загального імпорту, в основному за рахунок збільшення імпортних надходжень з країн Європи — на 53,1% та Азії — у 2 рази [2].

Активний баланс торгівлі немінеральною продукцією протягом останніх років різко впав попри значне збільшення продуктивності праці у промисловості та невинне поліпшення умов торгівлі. Почасти це пов'язане з тим, що промисловість України в основному вичерпала післякризове підвищення своєї конкурентоспроможності за витратами на робочу силу. Підвищення продуктивності праці набагато перевищувало зростання заробітної платні протягом перших років економічного одужання, але впродовж останніх років зарплати стрімко зростали, перекривши цей розрив. Наявна інформація вказує також на те, що українським промисловцям важко конкурувати за якістю на ринках ЄС. Протягом наступних років на конкурентоспроможності експортного сектору позначиться подальше підвищення цін на імпортований природний газ. Питання цін на газ є особливо делікатним з огляду на те, що Україна має вельми вузький набір явних конкурентних переваг, та й ті зосереджені, головним чином, в енергомісткій виробничій сфері.

Аналізуючи вище приведенні данні можна зробити висновок, що на сучасному етапі для України дуже важливо зорієнтувати свою експортну діяльність на виробництво високотехнологічної продукції, яка буде конкурентоспроможною на європейському ринку і матиме попит у країнах СНД. У період світової фінансової кризи в українській промисловості буде спостерігатися певний спад. Дуже важливим в цьому контексті є те, що суттєво погіршуються прогнози на розвиток промисловості на наступний рік у Євросоюзі. А відтак знижується попит основні експортні товари українських виробників — металургійну продукцію і хімію, тому, нажаль, ймовірно відбудеться загальне зниження української промисловості.

Література: 1. <http://www.ukrstat.gov.ua/> 2. <http://www.kmu.gov.ua/>

УДК 339.727.22 (477.54)

Ермолаева М.В.

АНАЛИЗ ПОСТУПЛЕНИЯ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ХАРЬКОВСКУЮ ОБЛАСТЬ

ХНУ им. В.Н. Каразина

Науч. рук.:ст. преп. Савченко И.И.

Инвестиции – это вложения каких либо средств, фондов, вообще капитала, то есть все виды материально имущественных и иных ценностей, вкладываемые в предпринимательскую и другие виды деятельности с целью получения дохода (прибыли), а также прибыльного размещения капитала.

Харьковская область занимает второе – третье место в Украине за темпами прироста иностранных инвестиций, которые в основном направлены в финансовую деятельность, обрабатывающую промышленность и сельское хозяйство.

На начало 2008 года прямые иностранные инвестиции составили 1278,72 млн. дол., в т.ч. из стран ЕС – 1079,4 млн. дол., из других стран мира – 163,1 млн. дол., из стран СНГ – 36,2 млн. дол.

В январе-сентябре 2008 г. в экономику области иностранными инвесторами вложено 445,3 млн. дол. прямых инвестиций, что в 1,7 раза больше от поступлений за такой же период 2007 г. Основная часть увеличения инвестиций (88,8%) осуществлена нерезидентами стран ЕС.

В то же время за отчетный период, в основном за счет изымания капитала (8,3 млн. дол.), уменьшение прямых инвестиций составило 10,3 млн. дол.

В целом прирост прямых инвестиций, с учетом потерь, курсовой разницы и тому подобное, за девять месяцев 2008 г. составил 477,8 млн. дол., что в 2,4 раза больше прироста за аналогичный период 2007 г.

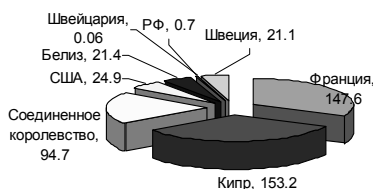

Рис. 1. Прямые инвестиции зарубежных стран в Харьковскую область за январь-сентябрь 2008 г. (млн. дол. США)

Значительно увеличился объем прямых инвестиций нерезидентов с: Кипра на 153,2 млн. дол., Франции на 147,6 млн. дол., Соединенного Королевства на 94,7 млн. дол., а также США на 24,98 млн. дол., Белиза на 21,36 млн. дол. и Швеции на 21,04 млн. дол. Эти данные свидетельствуют об укреплении внешних отношений со странами-инвесторами.

Приоритетными для привлечения прямых инвестиций в области остаются экономические предприятия, основной деятельностью которых является: финансовая деятельность – 935,4 млн. дол. (53,3% от общего объема инвестиций); операции с недвижимым имуществом, аренда, инжиниринг и предоставление услуг предпринимателям – 242,3 млн. дол. (13,8%); производство пищевых продуктов, напитков и табачных изделий – 144,0 млн. дол. (8,2%); производство другой неметаллической минеральной продукции – 124,9 млн. дол. (7,1%). На предприятиях промышленности сосредоточенно более четверти – 25,6% (449,4 млн. дол.) прямых инвестиций области (см. рис. 2).

С начала 2008 г. за прямые инвестиции отчитывалось 707 предприятий области. Более трех четвертей прямых инвестиций (80,8%) имеют предприятия города Харькова. Среди районов города Харькова ведущее место по объемам прямых инвестиций занимает Червонозаводский – 751,0 млн. дол. (42,8%). По районам области наибольшие вложения в Чугуевском – 213,1 млн. дол. (12,1%) и Харьковскому – 96,6 млн. дол. (5,5%).

Рассмотрим харьковское предприятие «Турбоатом», которое производит турбины для тепловых и атомных электростанций, парогазовое и другое энергетическое оборудование. Оно является привлекательным для многих стратегических инвесторов в области энергетического машиностроения, главным фактором

при определении стоимости компании остается внутренняя и мировая конъюнктура. Привлеченные иностранные инвестиции составляют примерно 6 млн. дол, а прирост в 2008 году составил всего лишь 0,9%. Но, несмотря на это, он привел к улучшению финансовых показателей: по результатам работы «Турбоатома» за 9 месяцев 2008 г. чистая прибыль составила 35,2 млн. грн., что в 3,9 раза больше установленного плана. В 2007 г. цена акции выросла с 1,9 грн. до 5,25 грн., а в январе 2008 г. достигла максимума и составила 7,1 грн. за акцию. Отдача на вложенный капитал около 4,2 %. Также в структуру предприятия входят проектные организации, которые позволяют оперативно разрабатывать продукцию под конкретных заказчиков, а также получать доступ к новейшим разработкам.

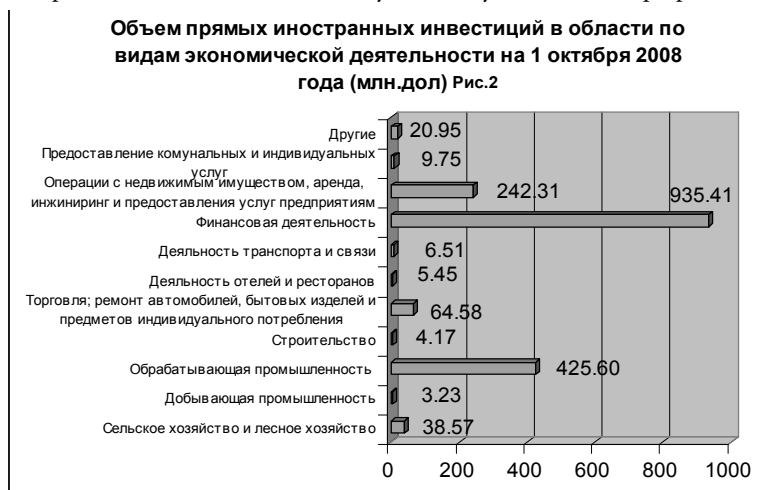

Рис. 2. Объем прямых иностранных инвестиций в Харьковскую область по видам экономической деятельности (на 1 октября 2008 г., млн. дол.)

На 1 октября 2008 года общий объем прямых иностранных инвестиций в Харьковскую область составил 2121,7 млн. дол. Этот показатель достаточно высокий для Харьковской области, но, с октября 2008 года приток прямых иностранных инвестиций в Украину сократился в треть, это повлияло и на инвестиции в Харьковской области. Снизилась в основном вложения только в производство продуктов питания, напитков и табачных изделий. А причиной этому является мировой экономический кризис. Впрочем, дальнейший приток инвестиций под угрозой. Эксперты ожидают, что к концу года в Украину поступит на \$2 млрд. меньше ожидаемого. Но, несмотря на это Украина, а в том числе и

Харьков, усиленно готовится к проведению ЕВРО-12, а это значит, что будут разрабатываться новые привлекательные проекты для иностранных инвесторов, особенно это касается реконструкции стадиона «Металлист», международного аэропорта «Харьков», а также строительства торгово-развлекательного комплекса «Металлист-Сити».

Прямые инвестиции имеют огромное значение для экономики Харьковской области. Сравним влияние объема прямых инвестиций, региональной добавочной стоимости и экспорта Харьковской области с 2004 по январь-сентябрь 2008 года.

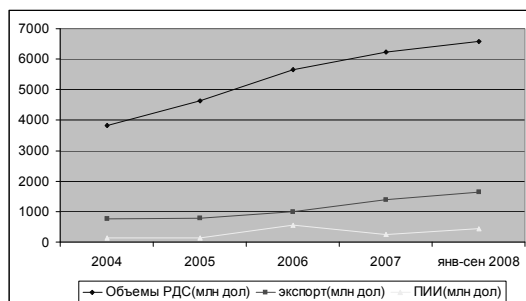

Рис. 3. Характеристика показателей ПИИ, РДС и экспорта Харьковской области

Из данного графика видно, что с ростом поступления прямых иностранных инвестиций с каждым годом увеличивался и объем экспорта из области, и объема региональной добавочной стоимости. Количество инвестиций с каждым годом постепенно увеличивалось, и 2006 году этот показатель достиг максимума, несмотря на снижение данного показателя в 2007 году, объем поступления инвестиций все же существенно превышал данные за 2005 год. Это свидетельствует о росте.

Основными преградами для поступления иностранных инвестиций в Харьковскую область являются несовершенство национального инвестиционного менеджмента, неполнота и нестабильность украинского законодательства, а также коррупция. Эти проблемы не решаются созданием новых бюрократических структур.

Статистическое исследование иностранного инвестирования дает возможность сделать следующие выводы. Для стратегически эффективного использования иностранных инвестиций необходима стимулирующая политика правительства, направляющая капитал в новую технику, технологию, рационализацию производственных затрат освоение конкурентоспособного ассортимента товаров и услуг.

В данной статье рассмотрен анализ поступления прямых иностранных инвестиций в Харьковскую область за январь-сентябрь 2008 года, сравнение этих показателей с январем-сентябрем предыдущего года, с показателями экспорта и региональной добавочной стоимости, а также некоторые проблемы реализации иностранного капитала в Харьковскую экономику. Традиционные непривлекательные стороны – нестабильность власти, не профессиональность кадров – безусловно сдерживают процесс иностранных инвестиций. Однако, представляется, что более существенным фактором является осуществление государственной концепции развития, в которой бы органично соединились законодательные – налоговые, таможенные, валютного регулирования, режима иностранных инвестиций совместного предпринимательства, свободных экономических зон и т.д. и механизм их реализации – что-то должно решаться на уровне предприятия, другое – на уровне отрасли, но все их действия и потоки капитала косвенно направляются государством.

Литература: 1. Главное управление статистики Харьковской области. 2. Реверчук С.К. Инвестология. — 2002. 3. Рогач А. Международное инвестирование. — 2005. 4. Шевчук В.Я., Рогожин П.С. Основи інвестиційної діяльності. — 1997. 5. www.delo.ua; 6. www.expert.ua; 7. www.kommersant.ua; 8. www.korrespondent.net

УДК 327:913(510)

Ерохин С.С.

ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ КНР С СВЕРХДЕРЖАВАМИ

*ХНУ им. В. Н. Каразина
Науч. рук.: доц. Милуха Г.В.*

Анализ успехов Китая в экономике является целью данной работы. Задача — определить грядущую геоэкономическую и геополитическую ориентацию КНР.

К 2007 г. китайская экономика заняла 2-е место в мире по объему ВВП (12,4% от мирового по сравнению с 20,42% у США). По внешней торговле (объем экспорта и импорта), а также объему привлеченных прямых иностранных инвестиций китайская экономика также на 2-м месте в мире. КНР вышла на первое место в мире по величине валютных резервов, которые к началу 2007 г. составили 1066 млрд. долл., или 11% мировых валютных резервов, и, по оценкам, увеличит их до 2 трлн долл. к концу нынешнего десятилетия. Часть этих средств размещается за рубежом в ценных бумагах казначейства США. В 2008 г. рост ВВП Китая превысил 10%,

промышленности — 14,9%, инфляция составила всего 2,1%. Приток прямых иностранных инвестиций в Китай существенно опережает другие развивающиеся страны. А если представить себе, что произошло «экономическое воссоединение» материкового Китая и Тайваня, то картина окажется еще более впечатляющей. Эти данные объясняют повышенный интерес к КНР.

В отношении с международным сообществом Китай напоминает притаившегося дракона. С большинством стран играющих на мировой арене, у Китая дружественные отношения. Это подтверждается многосторонними актами сотрудничества. Это не мешает КНР вести свою политику, политику экономического роста, за счет добрососедских отношений. Более тесными Китай имеет отношения с США и Россией. Это объясняется в первую очередь экономическими интересами.

Китай и США видят друг в друге союзников и конкурентов. И нельзя сказать, что является первостепенным. Для обеих стран с одной стороны — они видят огромный и емкий рынок сбыта. К тому же Штаты используют дешевую китайскую рабочую силу, также велика доля американских инвестиций (это положительно сказывается для обеих сторон). С другой стороны Китаю, как и многим странам видно гегемонические желания США («защита интересов США на территории и близко не находящейся к американской границе»), которые не способствуют укреплению отношений. Чувство соперничества хорошо просматривается у Штатов, так США видит динамичное развитие новой сверхдержавы, которая собирается занять место уже слабеющей Америки. Не знает, как можно остановить рост авторитета КНР, и тем самым сохранить свое превосходство в мире.

Из конкуренции выходят разного рода разногласия. Постоянное «яблоко раздора» Тайвань. Сколько раз представители стран подписывали коммюнике (соглашение), что остров Тайвань является неотъемлемой частью территории КНР, а решение «тайваньского вопроса» — это внутренние дела Китая. Но американские власти при малейшей возможности выступают в поддержку Тайваня, на что следует удар по экономической составляющей китайско-американских отношений. Здесь американцы осознают свои убытки и публично признают права Китая на Тайвань. Еще одна провокация со стороны США, издание отчета о состоянии прав человека в развивающихся странах, в том числе и КНР. В отчетах обычно говорится о недостаточно развитом обеспечении этих прав в большом списке стран, хотя ни разу не упоминавшие несоблюдения в самих штатах. На что, Китай незамедлительно парирует ответным докладом о соблюдении тех же прав в США.

Отношения Китая с Российской Федерацией более определенные. Россия для Китая экспортер нефти. Китайское правительство поняло, что будучи экспортером нефти, мировой державой, с которой будут считаться, стать не получится. Именно поэтому КНР стал импортировать более дешевую российскую нефть, а свои сырьевые запасы приберечь до лучших времен. Итак отношения между двумя великими соседями довольно хорошие. Это подтверждается кроме постоянных двух сторонних визитов, разработкой плана по строительству нефтепровода от российских терминалов к азиатским потребителям и в первую очередь Китаю. С другой стороны правительство Китая не рассматривает Россию, как единственного экспортера сырой нефти. Речь идет о тесном сотрудничестве с Казахстаном, Ираном и Туркменистаном. С последним идет разработка газопровода направленного в сторону поднебесной. Но нефть не единственная сфера интересов РФ и КНР. Россия — рынок сбыта, такой известной на весь мир, дешевой и низкачественной продукцией для широкого потребления. Кроме того, китайскую сторону заинтересовали лесная промышленность, а также добыча цветных металлов на территории РФ, не говоря уже о тоже хорошо известной дешевой китайской рабочей силе.

Китай является основателем перспективнейшей геэкономической, а с недавнего геополитической организации-группировки ШОС (Шанхайская организация сотрудничества). В организацию также входят Россия, Казахстан, Киргизия, Таджикистан и Узбекистан. Статусом наблюдателя при ней обладают Индия, Иран, Монголия и Пакистан.

Эта организация была создана не только для более тесного сотрудничества, а основной, но скрытой целью было введению на мировую арену противовеса НАТО (военно-политического трансатлантического союза), а попросту США. Так как Штаты имеют абсолютное значение в этой организации. Вторая причина необходимости такого союза — это энергетическое сотрудничество. Расчет расхода энергоресурсов на региональном уровне позволит более рационально использовать истощаемые источники энергии. Чувствуется аналогия. Разве не с «Союза угля и стали» начался отчет о создании в настоящее время тоже весьма весомого игрока, как Европейский Союз. Сложно прогнозировать будет ли пройдена пятая ступень интеграции (политический союз) в Шанхайской организации, но несмотря на все недостатки глобализации, создание нового глобального организма, аналогичного ЕС, очевидно.

КНР — игрок, который внес изменения в мировую расстановку сил, страна внушающая волнение для мирового лидера США, своим экономическим, военным

и политическим потенциалом. Китай вышел на мировую сцену и претендует на получение единоличного лидерства, как в Азии, так и во всем мире. И Америке ничего не остается как довольствоваться вторым местом и тайне готовить новый план мирового господства.

УДК 331.25.001.73(437.6: 477)

Женчак О.В.

ПЕНСІЙНА РЕФОРМА СЛОВАЧЧИНИ — ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Львівський нац. університет імені Івана Франка

Протягом 90-х років пенсійним системам, які виплачують пенсії з внесків, що вносяться їх працюючими членами (PAYG) у країнах з перехідною економікою було нанесено сильного удару серією порушень, так як базисна основа внесків зазнала краху і пенсійні системи часто використовувалися для зменшення соціальних витрат перехідного процесу. З метою збільшення пенсійних витрат, результуючий тиск потрібно було стримувати шляхом різкого скорочення розмірів середніх пенсійних виплат. Так як ці явища продовжували розвиватися, стало зрозумілим, що поступовий підхід, якого на початковій стадії дотримувалися більшість країн при реформуванні пенсійної системи, потрібно було замінити більш комплексним підходом. До середини 1995 року пенсійні системи у країнах з перехідною економікою були ослаблені високими коефіцієнтами залежності системи, низьким пенсійним віком, сильними перекручуваннями, та широко розповсюдженим явищем ухилення від сплати внесків. Необхідність реформування пенсійного забезпечення викликано низкою об'єктивних факторів: економічних, демографічних, соціально-політичних. Сьогодні ця проблема особливо актуальна в багатьох країнах світу, незалежно від рівня економічного розвитку, що обумовлено старінням населення, зміною його вікової структури, ускладненням економічної ситуації. Але розв'язувати її потрібно ретельно зваживши всі фактори та можливості як держави, так і її громадян. При цьому необхідно враховувати національні традиції та менталітет людей.

На практиці існує три способи надання пенсійного забезпечення літнім людям: або за допомогою податків, або за допомогою заощадження грошей (фінансована схема), або за допомогою страхування, що означає купівлю обіцянки щодо частки в майбутньому виробництві (не фінансована схема, часто у формі так званої солідарної системи). За фінансованою схемою працівники заощаджують

частину своїх доходів і накопичують ці заощадження для того, щоб використовувати їх після виходу на пенсію. Дві інші схеми — із використанням податків і страхування — засновано на обміні між поколіннями, коли нинішні працівники сплачують виплати теперішнім пенсіонерам [4].

У різних країнах існують різноманітні пенсійні системи, засновані на податках, солідарній системі, фінансованій схемі або на комбінації цих схем. Деякі країни покладаються на системи «фіксованої ставки», які переважно фінансуються за рахунок податків (наприклад, Велика Британія, Данія, Ірландія, Нідерланди та Швеїцарія), що забезпечує основний дохід незалежно від зарплати або сплачених внесків. Інші країни віддають перевагу солідарній системі, яка головним чином фінансується за рахунок внесків на соціальне забезпечення (наприклад, Австрія, Італія, Німеччина, Франція та Швеція), де пенсії залежать від попереднього заробітку, але водночас зберігається мінімальна пенсія. Що більше, країни з традиційно високо-розвиненими ринками капіталу принаймні частково покладаються на систему накопичення заощаджень та їхнього інвестування. Такі країни, включаючи Велику Британію, Нідерланди та США, розробили комбінацію звичайної системи, що базується на «фіксованій ставці» та (обов'язкових або добровільних) програмах фінансування, подібних до системи, яку рекомендує Світовий банк [4, 1].

Щодо реформування пенсійної системи, то в країнах Центральної Європи, а саме в Угорщина (1998 року), Польща (1999 року) та Словаччина (2004 року) провели серйозні пенсійні реформи, що передбачають приватизацію їхніх національних пенсійних систем, частково замінюючи їх фінансованими системами особистих накопичувальних рахунків, якими управляють комерційні структури. В Угорщині пенсійна реформа залишила державну солідарну систему майже без змін — з надлишковим перерозподілом грошей і відсутністю обліку індивідуальних внесків. З іншого боку, Польща запровадила систему умовних рахунків, де пенсійні виплати пов'язані з особистими внесками майже лінійною залежністю. Словаччина вибрала схожий підхід, хоча й без запровадження умовних рахунків. Вона також розробила комбіновану систему, але порівняно з деякими іншими посткомуністичними країнами більш активно рухається до обов'язкової накопичувальної системи. Отже, якщо подивитися на ситуацію в Словаччині, то вона запровадила пенсійну реформу 2004 року. Необхідність її запровадження підсилювало поширене невдоволення рівнем життя пенсіонерів. Державний пенсійний фонд з 1997 року мав постійний дефіцит грошей, що спричинило неухильне зниження реальних пенсій. Середня пенсія за віком становила 157 євро 2003 року

— приблизно 45% середньої заробітної плати в економіці країни проти 54% 1991 року. Стара система мала високий рівень перерозподілу. Різниця між найнижчою та найвищою пенсіями була мінімальною. Ця система була доброю лише для працівників з низьким рівнем доходу та «тіньовиків», які сплачували мінімальні внески. Ця тенденція посилилася ще більше через процес глобалізації, який надав можливості тим, хто мав велику зарплату, взагалі уникати сплати внесків до цієї системи. Різне збільшення безробіття наприкінці 1990-х років разом з очікуваною демографічною кризою викликало необхідність реформування системи. Взявши до уваги рекомендації Світового банку та вивчивши досвід реформування в Польщі й Угорщині, новий уряд вирішив побудувати трирівневу пенсійну систему з додатковим соціальним забезпеченням для громадян з дуже низькими пенсіями. Стару солідарну систему було розподілено на обов'язкове соціальне страхування (перший рівень) та обов'язкове заощадження (другий рівень), що доповнювалися менш масштабною системою добровільних заощаджень (третій рівень). Солідарну складову було чітко відокремлено та урізано до гарантування мінімального прожиткового рівня, який фінансується за рахунок податків [2].

Що ж змінила реформа солідарної системи? Після реформування пенсійної системи відбулося впровадження таких новацій, а саме:

а) Поступове підвищення пенсійного віку в середньому з 55 років для жінок і 60 років для чоловіків до 62 років для представників обох статей.

б) Нова формула розрахунку пенсій. Більші пенсії сплачують тим, хто заробляв більше та сплачував вищі внески впродовж усього робочого стажу. Нова схема розрахунку повинна збільшити мотивацію до сплати внесків і ліквідувати уникнення їх сплати. Оскільки така система ставить під загрозу громадян, які отримуватимуть дуже низькі пенсії, передбачається, що вони отримуватимуть допомогу з державного бюджету.

в) Нова індексація пенсій: Це так званий «швейцарський метод», що означає автоматичну щорічну індексацію пенсій за середньозваженим зростання індексу споживчих цін (інфляції) та зростання середньої номінальної заробітної плати в економіці. Питома вага кожного параметра становитиме 0,5. Загалом зміни принципів індексації послаблюють вплив політики на розрахунок пенсій та прив'язують останній до економічних показників. Це добрий знак, бо до реформи індексація часто була предметом політичної боротьби.

г) Ранній і пізній вихід на пенсію. На відміну від колишньої системи реформована солідарна система дозволяє ранній і пізній вихід на пенсію. За кожний

місяць виходу на пенсію раніше встановленого віку пенсія зменшується на 0,5%, а за кожний місяць виходу на пенсію пізніше встановленого віку пенсія зростає на 0,5% [1, 2].

Звернувши увагу на певний досвід сусідніх держав, постає питання чого сподіватися Україні і як правильно вчинити? Але відповідь одна — проста логіка пенсійної реформи: її підказує саме життя. У світі не існує пенсійної системи, яка могла б розв'язати всі згадані проблеми, задовольнити всіх і кожного. В таких випадках кожна держава створює систему, що складається з окремих складових. Враховуючи соціально-політичні реалії України, її уряд має поступово запровадити трирівневу пенсійну систему [1]. Також потрібно реформувати чинну солідарну систему. Внести до цієї системи відповідні законодавчі та нормативні зміни, які забезпечили б її платоспроможність:

- подовжити вік виходу на пенсію (згодом встановити однаковий пенсійний вік для жінок і чоловіків);
- матеріально стимулювати пізніший вихід на пенсію (призначаючи менші пенсії тим особам, які виходять на пенсію, не досягнувши пенсійного віку);
- реформувати пенсійну систему для інвалідів;
- поступово перейти до виплати пільгових пенсій (зокрема, колишнім працівникам шкідливих виробництв, високопоставленим державним службовцям та ін.) за рахунок працедавців;
- обчислювати середню заробітну платню для нарахування пенсії за весь період трудового стажу, враховуючи при цьому рівень інфляції в різні роки;
- передати функцію призначення та виплати пенсій від органів соціального захисту до Пенсійного фонду;
- функцію фінансування непенсійних виплат (соціальні пенсії, допомоги малозабезпеченим пенсіонерам тощо) передати до державного бюджету [3].

Отже, альтернативи реформам немає. Сусідні країни вже роблять певні кроки для вдосконалення своєї пенсійної системи. Вдалим прикладом для України є пенсійна реформа у Словаччині. Тому, всі, хто серйозно замислюється про майбутнє України, не можуть ігнорувати наявні нині можливості щодо реформування пенсійної системи, так само, як і небезпеку, пов'язану з відсутністю реформ. Проведення реформи відповідає не лише велінням часу, а й інтересам українського народу.

Література: 1. Грег МакТаггарт, керівник проекту «Впровадження пенсійної реформи в Україні». 2. Еуген Юрзіца та Петер Голіаши, словацький Інститут економічних і соціальних реформ INEKO. 3. Коровіна З., Ізольников О. Про єдину систему пенсійного забез-

УДК 339.56 (477:476)

Журавльов О.В.
УКРАЇНСЬКО-БІЛОРУСЬКЕ ПОРУБІЖЖЯ:
ПРОБЛЕМИ СПІВРОБІТНИЦТВА ТА ЙОГО РОЗВИТКУ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Україну та Республіку Білорусь на протязі багатьох років зв'язують тісні економічні, історичні, культурні відносини, які обумовлені географічною близькістю, тісним сплетенням національних господарств, схожістю соціокультурних факторів. Враховуючи значне збільшення обсягів двосторонньої торгівлі, а також активізації міжрегіонального та прикордонного співробітництва, ми вважаємо, що ця тема є актуальною.

На протязі останніх п'яти років ми спостерігаємо значну активізацію в українсько-білоруської торгівлі товарами та послугами. За 2007 рік товарообіг (товари та послуги) між країнами склав 3123340 тис. дол. США, при цьому склалося позитивне сальдо для України. За 8 місяців 2008 року товарообіг (тільки товари) склав вже 3441947 тис. дол. США (експорт 1470766, імпорт 1971181, негативне сальдо -5004155) [5].

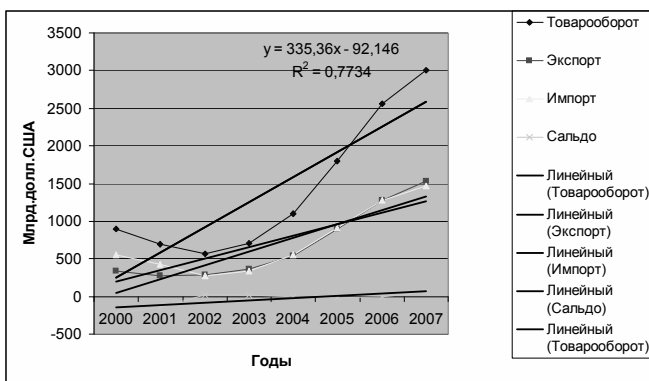

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі України з РБ

У структурі українського експорту переважають товари низького ступеня переробки (чорні метали — 31%; машинобудування — 27%; агропромислового

комплексу — 18%; хімічної промисловості — 9%), то у структурі білоруського експорту за 2007 р. домінують засоби наземного транспорту, машини та обладнання — 34%, нафтопродукти — 25%, текстильні вироби — 6%, продукція хімічної промисловості — 6%. Загалом за індексом виявленої конкурентної переваги з 11 товарних груп українських товарів 7 груп охоплюють метал, зернові та напівфабрикати, у той час як з 11 товарних позицій білоруського експорту вісім відносяться до продукції остаточного призначення [3].

При вкрай незначній активності в інвестиційній сфері (частка інвестицій з Республіки Білорусь в Україну в загальному обсязі складає 0,18%) обсяг білоруських інвестицій більше, ніж в 10 разів перевищує обсяг інвестицій з України. Односторонній характер властивий коопераційним зв'язкам, які переважно полягають у збиранні на українських підприємствах машин, транспортних засобів та обладнання з білоруських комплектуючих. Певною мірою внаслідок цього зменшується частка імпорту машино-технічної продукції в Україну та скорочуються надходження від відповідних митних платежів. Відсутні також значні проекти у сфері науково-технічного співробітництва, передачі технологій та інноваційної діяльності. Не повністю використовуються транзитні переваги України щодо транспортування білоруських вантажів залізничним, автомобільним, річковим та морським транспортом [1,2].

Більшість областей України співпрацюють з білоруськими регіонами. Особливо зацікавлені в такій співпраці прикордонні області: Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська області з українського боку та Гомельська та Брестська з білоруського. Крім того розвивається активна кооперація між районами вищезазначених областей.

Основою для подальшого співробітництва українсько-білоруського порубіжжя є Єврорегіони. Волинська та Брестська області входять до Євро регіону «Буг». Він був створений у 1992 році поміж прикордонними зонами України та Польщі. Білорусь приєдналася до «Бугу» у 1998 році. Основними завданнями Єврорегіону стали: розвиток кооперації в просторовому управлінні, комунікаціях, транспорті, освіті, захисту та вдосконаленню навколишнього середовища, розвиток туризму, бізнесу, економічних зв'язків. Враховуючи участь польських регіонів в «Бузе», українському та білоруському бокам слід звернути особливу увагу на можливість залучення фінансування Єврорегіону зі спеціалізованих програм ЄС. Використовуючи досвід Єврорегіону «Буг», на українсько-білоруському порубіжжі було створено ще два Єврорегіони «Полісся» та «Дніпр»,

куди увійшли Житомирська, Чернігівська, Київська, Брянська та Гомельська області [1].

Слід також зазначити проблеми, які заважають подальшому розвитку українсько-білоруського порубіжжя, зокрема в контексті роботи Єврорегіонів — в країнах і досі існує принцип жорсткої централізації, коли регіони самі не самостійні в налагодженні двосторонніх зв'язків, а всі рішення приймаються в ручному режимі з центру [2].

Наприклад, основними експортерами товарів в Білорусь є підприємства Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Миколаївської областей та м. Києва, імпортерами — м. Києва, Дніпропетровської, Київської, Волинської, Тернопільської, Харківської, Донецької областей (станом на 1 січня 2008р.). Тобто, з п'яти прикордонних областей із спільним кордоном біля 1000 км лише дві області займають вагоме місце в імпорті і жодна — в експорті. Очевидно, що ефективність торгівлі для прикордонних областей могла б бути більшою [3].

Ще одним важливим напрямом роботи прикордонних регіонів є подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Основними завданнями в цієї сфері є: обмін інформацією, дослідження та мінімізація наслідків аварії, а також залучення до цього спеціалістів з інших країн. Практичний зразок двосторонній співпраці є участь українських спеціалістів в усуненні радіоактивних забруднень в постраждалих областях Білорусі та оздоровлення білоруських дітей в Україні. Крім цього, країни разом підготували пропозицію ООН щодо признання 26 квітня — Днем пам'яті жертв Чорнобилю [5].

Великою проблемою в розвитку українсько-білоруського порубіжжя є питання неврегульованого кордону. За радянські часи, кордон поміж УСРС та БСРС не мав великого значення. В Угоді 1995 року біло чітко зазначено, що кордон є недоторканим та до документу були внесені детальні карти та схеми. Українські парламент ратифікував цей договір, в той час як білоруські парламент і досі не затверджує його, мотивуючи це тим, що Україна має борг в розмірі 200 млн. доларів США, який утворився внаслідок несплати українськими підприємствами рахунків за поставлену продукцію під час розпаду СРСР. Без двостороннього підписання Угоди, демаркація кордону неможливо, а це є ще однією перешкодою в Євроатлантичній політиці України. З причин не визначення кордону існує проблема нелегальної міграції та контрабанди [4].

Потрібно наголосити, що більшість перешкод поглибленню економічних зв'язків на взаємовигідній збалансованій основі не мають об'єктивного характе-

ру. Мова, зокрема, йде про відсутність спеціальної процедури митного оформлення вантажів в межах прикордонного співробітництва та участі у ярмарках, виставках; факти необґрунтованої конфіскації чи затримки вантажів; необхідність лібералізації нормативно-правової бази, особливо спрощення митних процедур; нерозвиненість інформаційної та прикордонної інфраструктури; обмежувальні санкції до суб'єктів господарювання за неістотні заборгованості, пов'язані із здійсненням зовнішньоекономічних операцій; несприятливий клімат для інвестування з України тощо. Більш суттєвою видається необхідність удосконалення інституційної бази українсько-білоруських відносин і, зокрема, прикордонної торгівлі, а саме:

- перегляд більш ніж 360 міжнародних договорів, які стосуються українсько-білоруських зовнішньоторговельних відносин (з них чинні — 253, у тому числі ті, що регулюють українсько-білоруські відносини поза межами СНД — 94) на основі двостороннього системного дослідження конкурентоздатності та взаємодоповнюваності національних економік. При цьому необхідно виявити спільні конкурентні переваги з метою посилення інтегральної конкурентоздатності української та білоруської економік у глобальному та європейському економічному середовищі [4];

- удосконалення законодавчої та нормативно-розпорядчої бази місцевого рівня з метою гармонізації національних законодавчих актів та стандартів з європейськими, зокрема в частині прикордонного співробітництва;

- аналіз результатів реалізації Міждержавної програми довгострокового економічного співробітництва між Україною і Республікою Білорусь на 1999-2008 роки та Договору між Україною і Республікою Білорусь про економічне співробітництво на 1999-2008 роки (Закон України №790-XIV (790-14) від 30 червня 1999р.) і розробка та узгодження з білоруською стороною відповідної стратегії та програми на 2009-2018 роки. В документах мають бути враховані сучасні геополітичні та гео економічні зміни (розширення ЄС, посилення тенденцій глобалізації тощо) з акцентом на таких формах двосторонніх економічних зв'язків, які забезпечують стабільність, передбачуваність та стратегічний характер партнерства. Мова йде про науково-технологічне співробітництво, інноваційну діяльність та трансфер технологій, взаємно збалансовану фінансову та інвестиційну діяльність, формування і розвиток транспортно-логістичних мереж та транспортних коридорів, симетричний обмін людським капіталом [5].

Загалом, змістом стратегії подальших україно-білоруських стосунків має стати посилення інтегральної конкурентоспроможності як засобу зміцнення націо-

нальної безпеки обох країн. Стратегічною метою співпраці країн слід визначити структурні реформи на основі еволюційного формування інституційної бази двосторонніх взаємозв'язків. Необхідним для її досягнення є вирішення таких першочергових завдань:

- узгодження процесу інтеграції в організації багатостороннього співробітництва (СОТ, ГУАМ, ЄСП);
- протидія нелегальним економічним операціям у прикордонній торгівлі шляхом створення відповідного інституційного забезпечення;
- забезпечення паритету інвестиційної та інноваційної компонент економічних відносин шляхом інституціоналізації відповідних зовнішньоекономічних процесів (створення клірингового центру, спільного інвестиційного фонду) та підвищення ефективності існуючих нормативно-правових актів;
- посилення ролі прикордонних регіонів у двосторонніх зв'язках шляхом надання відповідних повноважень, розвитку необхідної інфраструктури, фінансового забезпечення, формування сприятливого ділового та інвестиційного клімату, створення умов для переміщення людських ресурсів [5].

Як першочергові заходи в площині удосконалення інституційної бази двосторонніх відносин необхідно переглянути двосторонні угоди про:

- співробітництво прикордонних областей України та Республіки Білорусь (від 12 травня 1997р.);
- виробничу і науково-технічну кооперацію (від 12 грудня 2002р.) та доповнення і протоколи до неї;
- про сприяння та взаємний захист інвестицій (Закон №576/96-ВР від 6 грудня 1996р.) [1,4].

Враховуючи вищезгадане, можна зробити висновок, що українсько-білоруське порубіжжя має достатній геоекономічний потенціал та є перспективним напрямом розвитку економічних зв'язків двох країн. Визначені проблеми потребують термінового вирішення.

Література: 1. Голиков А. П., Артеменко Г.П., Багров Н.В., Грицак Ю.П., Казакова Н.А. *Мировое хозяйство и международные экономические отношения: Учеб. пособие / Харьковский национальный ун-т им. В.Н. Каразина; Таврический национальный ун-т им. В.И. Вернадского / А.П. Голиков (ред.). — Симф.: СОНАТ, 2003. — 432 с. — Библиогр.: с. 428-431.* 2. Голиков А.П., Казакова Н.А. *Мировое хозяйство: отраслевая структура, география, современные тенденции: Учеб. пособие / Харьковский национальный ун-т им. В.Н. Каразина. — Х.: ХНУ, 2002. — 112 с. — Библиогр.: с. 112.* 3. *Матеріали Національного Інституту Стратегічних Досліджень.* 4. Andrzej Szeptycki. *Relations between Ukraine and The Republic of Belarus: the present condition, status quo and perspectives // The Polish Institute for Inter-*

УДК 339.727.24(73)

Завгородний А.А.
ОСОБОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ США
КАК ГЛАВНОГО ИНСТРУМЕНТА ПРОВЕДЕНИЯ
СВОЕЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ

Науч. рук.: д.э.н., проф. Коломиец А.Н.

В мировой практике известно множество способов стабилизации экономических процессов. Немаловажным инструментом стабилизации является устойчивая национальная валюта страны. Тот факт, что путем изменения курса национальной валюты можно оказать влияние на цены внутри государства, изменить покупательную способность населения, и даже привлечь большие финансовые средства через банковскую структуру выявляет его значимость. К примеру укрепление гривны, за счет фиксации её по отношению к доллару начиная 2000 по 2006 год, привело к изменению структурного состава объемов вкладов физических и юридических лиц. И если с начала 1996 года не наблюдалось ярко выраженных изменений, то начиная с 2001 года депозиты как физических, так и юридических лиц преимущественно открывались в национальной валюте.

Анализ влияния валют, которые находятся на позициях мировых резервных, на национальную денежную единицу необходим для возможности элиминировать экономические риски. Важным аспектом для многих стран мира и в особенности Украины является рассмотрение влияния доллара США на национальные валюты и как результат — зависимость экономики страны от позиций данной резервной валюты. Доллар уже так прочно укрепился в составе резервов всех стран мира, что наименьшие изменения в его курсе становятся заметными в мировом масштабе. Особенно важно рассмотрение ПИИ как составной части международного рынка капитала.

Согласно имеющимся данным в журнале Economist, на первом месте по прямым иностранным инвестициям на 30 июня 2007 года являлись США- 18,7%. При том, что доллар на протяжении всего года снижался в курсе, ПИИ со стороны США росли. По состоянию на 2 июня 2007 8,8% всех ПИИ были направлены в развивающиеся страны, что может негативно сказаться на развитии их экономи-

ки. В 2006 году, по сравнению с 2004 годом произошло практически удвоение годового притока капитала по группе развитых стран. По группе развивающихся стран накопленный результата с 2005 по 2007 год практически утроит аналогичный показатель за предыдущие 3 года. С лидирующей позицией США в мировых ПИИ следует ожидать быстрой реакции на понижение курса доллара. Значительный приток инвестиций на фоне стабильно высоких темпов прироста экономики данных стран может иметь негативные последствия для их хозяйственной конъюнктуры. -»International Herald Tribune».

ПИИ также являются для США инструментом проведения торговой политики. Так, в 2004 году существенно выросли инвестиционные потоки в страны Латинской Америки. Тогда наибольшими реципиентами капитала стали Бразилия и Мексика. В тоже время произошло существенное снижение притока капитала в Боливию и Венесуэлу, что связано с законодательной неопределенностью в работе нефти — газовой отрасли этих стран.

Поскольку Китай является наибольшим реципиентом ПИИ США, он борется с перенасыщением инвестициями предприятий, стремясь ограничить повышение курса юаня. Ведь приток инвестиций и укрепление национальной валюты страны уменьшает экспортные преимущества национальной продукции, т.к. она начинает дорожать. Тем не менее в целом стабильный приток ПИИ приносит существенные выгоды странам с формирующимися рынками, увеличивая доходы от налогов, занятости и улучшения инфраструктуры. Для Украины приток ПИИ в выражении доллара не желателен. При том, что налоговая система в стране является одной из наиболее жестких, повышение денежной массы доллара внутри страны повысит затраты национального банка на удержание курса гривны.

По данным Государственного комитета статистики инвестиции из Украины в другие страны составили за 2007 год 6,007 млрд. долларов, тогда как за предыдущие годы независимости их накопленный объем составил 243,3 млн. долларов. В тоже время, приток капитала в Украину за 2007 году вырос на 67,1%-до 7,882 млрд., а долг по кредитам и займам, которые получены от прямых инвесторов — резидентов увеличился на 1,847 млрд. долларов.

Уже на начало 2007 года гривна была недооценена на 30%. Национальный банк Украины проводил такую политику для привлечения ПИИ, однако значимость привлекаемого капитала удерживалась бы лишь при условии слабой национальной валюты. В обратном случае — укрепление гривны должно привести к уменьшению ПИИ и повышению цен на экспортную продукцию, что уменьши-

ло бы экспорт и ввергнуло национальную экономику в новый цикл падения темпов роста. Из этого следует сделать вывод, что для большинства стран мира с большим объемом ввозимого капитала, невыгодно усиление национальной валюты. Следовательно и Украине в том числе не выгодно укрепление гривны, сейчас, с получением огромного кредита от МВФ требуется девальвировать гривну, что должно вскоре произойти.

УДК 339.7

Зарицька І.А.
ЗАГОСТРЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ КОНКУРЕНЦІЇ:
ФАКТОРИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ

Київський нац. екон.університет ім. В. Гетьмана

Прискорення темпів та зростання обсягів транскордонного переміщення банківського капіталу посилюють фінансову конкуренцію між окремими національними економіками та приватними суб'єктами банківської конкуренції. Це здійснює тиск на національні уряди, змушуючи їх шукати оптимальні шляхи забезпечення, як національної, так і глобальної конкурентоспроможності національних банківських систем. А в умовах поглиблення глобалізації та інтеграції світових фінансових ринків формування конкурентного середовища, розвиток конкуренції в банківському секторі в поєднанні зі стабільним та стійким функціонуванням системи є одними з основних факторів підвищення конкурентоспроможності національної банківської системи та національної економіки в цілому.

Конкуренція, як форма підприємницької взаємодії, виражає взаємовідносини ринкових суб'єктів, що виникають між ними з приводу конкурентної боротьби за обмежені ресурси, тобто споживчий попит (залучення депозитів, надання кредитів та постачання банківських послуг). Сучасний стан банківської конкуренції характеризується її загостренням та набуттям глобальних масштабів поширення. Серед основних факторів, що визначили загострення глобальної банківської конкуренції варто виокремити наступні:

– Лібералізація транскордонного переміщення капіталу та дерегуляція банківського бізнесу, не лише транснаціоналізації банківського капіталу світом а й глобалізації ринкових фінансових інститутів та банківських корпорацій. Як наслідок, сучасна конкуренція характеризується підвищеним ступенем ризику та гостротою конкурентної боротьби.

— Інтернаціоналізація господарського життя сприяла розширенню світового попиту на банківські послуги та прибутковості банківського бізнесу, що зумовило відповідне загострення глобальної конкуренції.

— Розширення кола суб'єктів банківської конкуренції, включення у змагання за ресурси клієнтів установ, основна діяльність яких не пов'язана з наданням суто банківських послуг. Розширення кола конкуруючих суб'єктів відбулося, в першу чергу, через розширення з початку 60-х рр. минулого століття переліку фінансово-кредитних операцій. Що в свою чергу призвело до підвищення цінової еластичності попиту та пропозиції на ринку банківських послуг.

— Бурхливий розвиток інформаційних технологій теж сприяв інтенсифікації конкурентних відносин. Нині власне конкуренція на основі інновацій сприяє витісненню з банківського сегменту неефективних інститутів та відповідно сприяє загостренню конкуренції. Впровадження інновацій та новітніх технологій у банківському бізнесі вплинуло на зміщення акцентів у банківській конкурентній боротьбі: з цінової до продуктової конкуренції.

Поняття конкуренції є багатоаспектним, оскільки складалося в динаміці економічного розвитку суспільства. Так, в економічній літературі не існує однозначного трактування сутності банківської конкуренції. Одні науковці розглядають банківську конкуренцію, як фактор ринкової економіки (Г. Азоев, Ю. Коробов, А. Юданов,), другі — з позиції динамічного процесу розвитку банківської системи (В. Масленіков, Ю. Соколов, В. Зражевський), треті — як самостійний, наділений власними особливостями напрям в розвитку економічної науки (В. Попков, А. Тавасієв). Таким чином, на нашу думку, враховуючи системне розуміння банківської конкуренції, її варто визначати, як економічні відносини суперництва та взаємодії, що виникають між учасниками ринку банківських послуг (банками та іншими кредитними інститутами) у боротьбі за більшу частку банківського сектору та кращі бізнес позиції у боротьбі за кредитні ресурси і клієнта.

Доволі суперечливими є також погляди щодо необхідності та впливу конкуренції на банківську систему. Так, з одного боку, основними аргументами на користь конкуренції в банківському секторі є мінімізація затрат та ефективність розподілу ресурсів. З іншого боку, наявність властивих банківській конкуренції ринкових вад деформують функції конкуренції та роблять стандартну парадигму конкуренції непридатною для банківського сектору. До основних ринкових вад банківської конкуренції, що сприяють викривленню ринкового механізму конкуренції, західні економісти [1, 6, с. 68-71] відносять: проблему асиметричності

інформації (хибний вибір та моральні ризики); наявність операційних витрат; не завжди адекватний розподіл ризиків; існування мереж у роздрібному банкінгу. Варто також зазначити, що на характер конкуренції в банківському секторі впливають також роль та специфіка власне банків. Наприклад, той факт, що банк одночасно конкурує по обидва боки бухгалтерського балансу може призвести до відхилення від класичних наслідків конкуренції [1, с. 461]. Зазначимо також, що банківська конкуренція наділена цілим рядом додаткових відмінностей та специфічних рис, обумовлених специфікою сучасного банківського бізнесу, які і вирізняють банківську конкуренцію від конкуренції в інших галузях економіки:

- банківська конкуренція виникла набагато пізніше ніж конкуренція в промисловості. Проте, нині відзначається більш інтенсивним характером та гостротою взаємодії;

- банківські продукти можуть взаємозаміняти один одного, проте, не мають повноцінного зовнішнього (небанківського) субституту. В результаті чого міжгалузева конкуренція живиться лише за рахунок переливання банківського капіталу;

- товаром у банківській економічній системі є гроші та пов'язані з ними операції. Що і зумовлює «віртуальний» характер банківського товару в переважній більшості випадків [2, с. 1-12].

- грошові засоби є абсолютно ліквідним товаром, тобто не є товаром абсолютно еластичного попиту. Така незамінність надає конкуренції в сфері банківських послуг не лише більш гострого характеру, а й ризикованості [3].

- фінансово-кредитні послуги є одним з основних джерел інновацій та нововведень. А інтелектуальні ноу-хау та комп'ютерні технології в межах взаємодії суб'єктів банківської конкуренції можуть створити, як основи для інноваційного прориву, так і сприяти дестабілізації окремих ринків і цілих економічних систем;

- конкурентами на ринку банківських послуг та продуктів виступають не лише банки, а й інші фінансово-кредитні установи та підприємства;

- інтенсивність конкуренції на банківському сегменті світового фінансового ринку визначається також відсутністю значної кількості вхідних бар'єрів в галузь. Так, наприклад, властива банківській справі відсутність патентного права миттю прискорює копіювання вдалого банківського продукту чи послуги;

- обмеженість використання цінової конкуренції стимулює поширення методів нецінової конкуренції, що зводяться переважно до управління якістю (інноваціями) банківських продуктів [4, с. 32].

— банківські ринки можна назвати ринками з диференційованою олігополією. Тут поряд з індивідуальною конкуренцією спостерігається явна взаємодія (зговори, тимчасові угоди тощо). Поряд із цим характерним є також відсутність в ряду випадків у регулюючих органів формальних передумов для застосування антимонопольних санкцій;

— на особливість банківської конкуренції впливає також те, що кредитні організації працюють з чужими коштами, обсяг яких значно перевищує наявні власні кошти. В результаті чого на ринку банківського капіталу та послуг виникає значна взаємозалежність кредитно-фінансових організацій від надійності іноді не лише своїх контрагентів [5, с. 16].

Таким чином, вищезазначені особливості банківської конкуренції та якісні зміни в розвитку світової банківської індустрії сформували сучасні передумови глобалізації банківської конкуренції. Результатом чого стало загострення боротьби банків за клієнтуру, постійний пошук кваліфікованих кадрів, впровадження інновацій, вдосконалення управління банківськими інститутами тощо. Таким чином, основна конкуренція в індустрії фінансово-банківських послуг розгортається у сфері ціноутворення (вартість послуг, обмежена процентними ставками; обмеження на використання окремих активів; ціноутворення з врахування ризикованості), зручності у користуванні для споживачів (географічне положення, кількість продуктів/послуг, вартість доступу до банківського обслуговування, якість продуктів/послуг) та довіри клієнтів (сприяння держави, довіра на основі ринкових характеристик), що і є основними факторами конкурентоспроможності в сучасній глобальній комерційній банківській справі.

Література: 1. William T.Ziemba. *Handbook of Financial Intermediation and Banking*. Edited by Anjan V.Thakor, Arnound W.A. Boot. North-Holland — an imprint of Elsevier. — 2008. — 577 p. 2. Skinner, Kris. *The future of banking: in a globalised world/ Kris Skinner*. p. cm. — Willey finance series: John Wiley & Sons, Ltd. — 2007 — 197 p. 3. Пискотин М.И. Социализм и государственное управление. М.:1988. — 250с. 4. Синки Дж. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг. Пер. с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. — 1018 с. 5. Попков В.В. К вопросу о конкуренции в банковской сфере// Банковское дело. 2000. №2. 6. Мишкин, Фредерик С. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков, 7-е издание: Пер. с англ. — М.: ООО «И.Д.Вильямс», 2006. — 880 с.

Земляная Е.А., Савченко И.И.

ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ УКРАИНЫ И ГЕРМАНИИ

ХНУ имени В.Н. Каразина

В январе-марте 2008 года в развитии основных показателей внешней торговли продолжали иметь место неблагоприятные тенденции, главным образом связанные с ухудшением торгового сальдо, опережающими темпами роста импорта над экспортом. Объём экспорта товаров за I квартал 2008 года составил 13790,7 млн. дол. США (128,5 % к I кварталу 2007) и импорта — 18805,7 млн. дол. США (145,1%) [1].

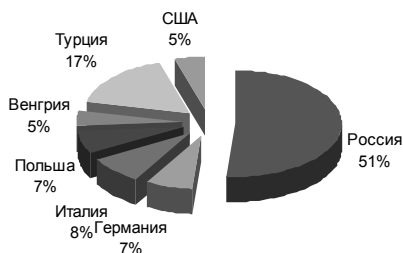

Рис. 1. Основные торговые партнеры Украины по экспорту товаров за I квартал 2008 года (тыс. дол. США)

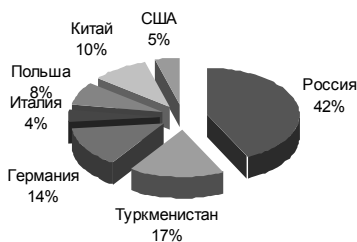

Рис. 2. Основные торговые партнеры Украины по импорту товаров за I квартал 2008 года (тыс. дол. США)

Проанализировав данные графики, можно прийти к выводу, что нашими важнейшими торговыми партнерами в первую очередь являются Россия, Германия, Италия, Польша и ряд других стран. Мне бы хотелось выделить Германию, так как она является одной из наиболее развитых индустриальных стран, имеет третью по мощи экономику в мире (после США и Японии). Германия является также крупнейшим и важнейшим рынком в Европейском Союзе (ЕС) и крупнейшим в мире экспортером товаров.

Нам бы хотелось показать экономическое взаимодействие Украины и Германии на примере Донецкой области. Рассмотрение именно этой области объясняется тем, что она владеет почти пятой частью основных промышленно-производственных фондов Украины, обеспечивает порядка 20% общегосударственного объема реализованной промышленной продукции, занимает первые и ведущие места по выпуску многих видов промышленной и сельскохозяйственной продукции. На внешнем рынке в 86 странах мира реализуется почти половина произведенной в области промышленной продукции. При этом львиную долю обеспечивает экспорт металла. Основные предприятия-экспортеры — ОАО «Мариупольский металлургический комбинат им. Ильича», ОАО «Металлургический комбинат «Азовсталь» — обеспечивают более 40% общего объема экспорта области.

Внешнеторговый оборот товарами и услугами в 1-м полугодии 2008 года между Донецкой областью и Германией составил 272,95 млн. долл. США, в том числе экспорт — 69,72 млн. долл. США, импорт — 203,23 млн. долл. США, отрицательное сальдо — 133,52 млн. долл. США (в целом область имеет за 1-е полугодие 2008 года положительное сальдо — около 4,5 млрд. долл. США). Удельный вес Германии в общем объеме товарооборота Донецкой области в 1-м полугодии т.г. (9млрд.838,7 млн. долл. США) составлял 2,8%, а в товарообороте области со странами Европы — 10,9 %.

Таблица 1

Динамика внешнеторгового оборота товарами и услугами
Донецкой области с Германией (млн. долл. США)

Период	Товарооборот	Экспорт	Импорт	Сальдо
1-е полугодие 2007 года	263,0	100,8	162,2	-61,4
1-е полугодие 2008 года	273,0	69,7	203,2	-133,5

Выводы: анализ динамики внешнеторгового оборота товарами и услугами показывает, что за первое полугодие 2008 года по сравнению с аналогичным периодом 2007 года он увеличился на 3,8% за счет увеличения импорта на 25,3%, при снижении импорта на 30,9%.

Объем экспорта товаров из Донецкой области в Германию за первое полугодие 2008 года составлял 62,5 млн. долл. США и уменьшился по сравнению с аналогичным периодом 2007 года (95,1 млн. долл. США) на 34,3%.

Таблица 2

Анализ основных отраслей промышленности в структуре экспорта Донецкой области в Германию за первое полугодие 2007-2008 гг.

Продукция	Экспорт (млн. долл. США)		
	1-е полугодие 2007 года	1-е полугодие 2008 года	6 мес. 2008 г. к 6 мес. 2007 г.
Черной и цветной металлургии	80,653 (84,8%)	41,701 (66,7%)	51,7%
Машиностроение	6,066 (6,4%)	7,416 (11,9%)	122,2%
Химической	2,110 (2,2%)	3,709 (5,9%)	175,8%
Минеральное сырье	1,155 (1,2%)	1,276 (2,0%)	102,5%
АПК	2,054 (2,2%)	2,711 (4,3%)	132,0%
Прочие товары	2,928 (3,07%)	5,732 (9,2%)	145,9%

Выводы: уменьшение экспорта в первом полугодии 2008 года по сравнению с аналогичным периодом 2007 года произошло за счет снижения экспорта продукции черной и цветной металлургии на 48,3%. При этом, произошло увеличение экспорта продукции агропромышленного комплекса на 32,0%, машиностроения — на 22,2%, химической промышленности — на 75,8 %, минерального сырья — на 2,5%, а также прочих товаров на 45,9%.

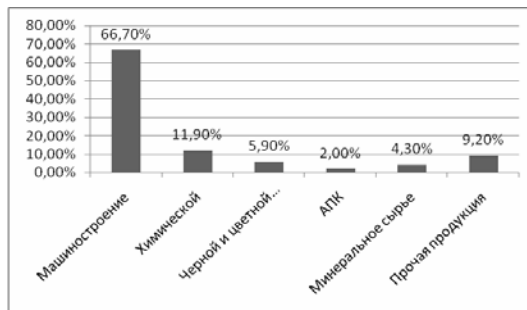

Рис. 3. Экспорт Донецкой области в Германию за 1-е полугодие 2008 года (млн. долл.)

Объем импорта товаров из Германии в Донецкую область за первое полугодие 2008 года составил 196,3 млн. долл. США и увеличился по сравнению с аналогичным периодом 2007 года (146,5 млн. долл. США) на 34%.

Выводы: увеличение импорта в первом полугодии 2008 года по сравнению с аналогичным периодом 2007 года произошло за счет увеличения импорта продукции машиностроения на 37,6%, химической промышленности на 28,3%, черной и цветной металлургии на 4,3%, прочих товаров на 62%.

Таблица 3

Анализ основных отраслей промышленности в структуре импорта из Германии в Донецкую область за первое полугодие 2007-2008 гг.

Продукция	Импорт (млн. долл. США)		
	1-е полугодие 2007 года	1-е полугодие 2008 года	6 мес. 2008 г. к 6 мес. 2007 г.
Машиностроение	84,567 (57,7%)	116,359 (59,3%)	137,6%
Химической	32,735 (22,3%)	42,004 (21,4%)	128,3%
Черной и цветной металлургии	11,604 (7,9%)	12,106 (6,2%)	104,3%
АПК	4,735 (3,2%)	3,332 (1,7%)	72,5%
Минеральное сырье	2,844 (1,9%)	1,633 (0,8%)	57,4%
Прочая продукция	10,159 (6,9%)	16,457 (8,4%)	162,0%

При этом импорт продукции агропромышленного комплекса снизился на 27,5%, минерального сырья на 42,6%.

Выводы: увеличение импорта в первом полугодии 2008 года по сравнению с аналогичным периодом 2007 года произошло за счет увеличения импорта продукции машиностроения на 37,6%, химической промышленности на 28,3%, черной и цветной металлургии на 4,3%, прочих товаров на 62%.

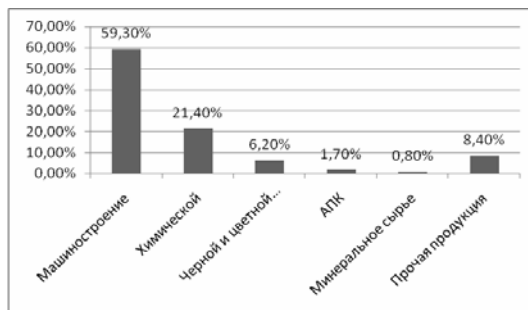

Рис. 4. Импорт Донецкой области в Германию за 1-е полугодие 2008 года (млн. долл.)

При этом импорт продукции агропромышленного комплекса снизился на 27,5%, минерального сырья на 42,6%.[2] Изучив данные таблицы можно убедиться, что экономические отношения Украины и Германии постоянно укрепляются. Нельзя не отметить инвестиционную привлекательность данной области для немецких предпринимателей, которая во много раз возрастет в связи с предстоящим чемпионатом Евро-2012. Общая сумма привлеченных инвестиций из Германии на 1 июля 2007 года составила 82,6 млн. долл. США. Прямые ино-

странные инвестиции из Германии имеет 31 предприятие области. Но для еще большего сотрудничества и взаимодействия Украине необходимо достичь политической стабильности и, как отметил депутат Бундестага ФРГ Карл-Георг Вельманн «Украинские правительство и парламент должны засвидетельствовать, что они являются надежными структурами, с которыми можно сотрудничать на долгосрочную перспективу». [4]

Литература: 1. Официальный сайт Госкомстата / www.ukrstat.gov.ua; 2. www.sovet-donbass.com; 3. www.cia.gov; 4. www.ukraine-nato.ukrinform.ua

УДК 330.133.7

Зухба Д.С.

**ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ УКЛАДЫ, СОЗДАНИЕ ЦЕННОСТИ
И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ**

Донецкий национальный технический университет

Украина в современных хозяйственных процессах далеко не адекватно использует существующий у нее потенциал. С одной стороны — это одна из немногих стран, способных технологически и по своим экономическим ресурсам реализовывать масштабные инновационные проекты, в тоже время реально они не используются. В чем же состоит причина недоиспользования имеющихся возможностей? В данном исследовании не предполагается изучение причин чисто политического характера, хотя и они, несомненно, имеют большое значение. Предметом выбрано влияние двух факторов — уровня развития технологии и техники и создания ценности на конкурентоспособность национальной экономики на международной арене.

Действительно, в общем случае чем выше уровень развития технологии, тем больше возможностей для наращивания общественного богатства и тем выше конкурентоспособность. Данный закон-тенденция проявляется с существенными флуктуациями в зависимости от ряда других действующих факторов, включая такие, как геополитическое положение страны, развитие коммуникаций, национальные традиции и культура и их комплиментарность наиболее значимым внешним рынкам. Тем ни менее тенденция прослеживается совершенно четко.

Украина создавала в прошлом и продолжает создавать в настоящее время, хотя уже и не такими высокими темпами, инновации, которые приносят высокие доходы и являются уникальными. Однако, уровень их применения как на на-

циональном, так и на международном рынке, их доля в общей структуре ВВП остаются низкими. Более того, некоторые технологии приобретаются в Украине и успешно реализуются за рубежом. Во многих случаях экспорт технологий сочетается с утечкой мозгов, когда инноватор сознательно перемещает свою активность за рубеж, считая более перспективной такую стратегию хозяйствования. Следовательно, необходимо искать внутренние причины, препятствующие диффузии инноваций.

Рассмотрим, какие именно технологии уже используются в экономике Украины и создают основную часть ВВП. В этом аспекте важным инструментом познания может служить категория технологического уклада. Важно, что каждый технологический уклад иерархически и исторически детерминирован и создает определенные возможности в создании ценности. Технологические уклады низкого порядка предоставляют их в меньшей степени, чем высшего. Заметим, что происходит определенная концентрация последних в регионах и странах — лидерах. Наиболее ценностно-созидающие технологии сосредоточены в США, Японии, Западной Европе (хотя опять же действует не жесткая детерминированность, а тенденция). Возникает своеобразная технологическая пирамида (см. рис. 1) [1, с. 68].

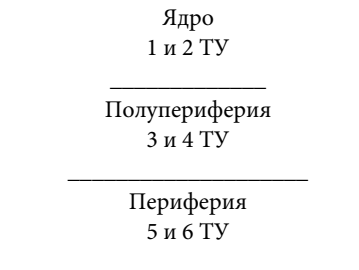

Рис. 1. Технологическая пирамида

Если посмотреть на формулировку основных характеристик технологических укладов (см. таблицу 1), то можно сделать вывод о том, что в Украине в основном используются в лучшем случае заделы 4 уклада, а уклады более высокого порядка в настоящее время не имеют в национальной экономике системообразующего характера. Основание для такого суждения — доля соответствующих отраслей в стоимости ВВП экспорте, причем последний показатель как раз и отражает конкурентоспособность экономики не в аспекте потенциала, а реализованных процессов.

Таблица 1

Краткие характеристики технологических укладов

1-й ТУ	2-й ТУ	3-й ТУ	4-й ТУ	5-й ТУ	6-й ТУ
1770-1830г.	1840-1880г.	1880-1930г.	1930-1980г.	1980-2010г.	2010-2040г.
новые текстильные технологии	паровая энергетика	электроэнергетика, металлургия	нефтехимия и энергетика двигателей внутреннего сгорания	информатика и микроэлектроника	генная инженерия, фотоника, нанотехнология

Таблица 2

Инновационная матрица:
технологический уровень—инновационная активность

Технологический уровень	Инновационная активность		
	Низкая	Средняя	Высокая
Низкий	часть африканских стран, Ирак, Афганистан, часть СНГ	—	—
Средний	Украина, Россия, Венгрия, Мексика, Турция, Чехия, Китай, Новая Зеландия, Индия, Бразилия	Исландия, Канада, Республика Корея	—
Высокий	Греция, Испания, Италия, Португалия	Австралия, Австрия, Бельгия, ФРГ, Великобритания, Франция, Ирландия, Швейцария	США, Япония, Финляндия, Швеция

С точки зрения инновационной активности и созданного технологического уровня в украинской экономике ее можно оценить на основе предложенной в таблице 2 инновационной матрицы. В соответствии с ней Украина имеет низкий показатель инновационной активности и средний технологический уровень. Низкая активность является результатом прежде всего объективных кризисных процессов, разрушения технологических и экономических взаимосвязей со многими традиционными поставщиками и потребителями и недостаточно активным продвижением своих инноваций как на внешнем, так и на внутреннем рынках. Сохранение такой тенденции опасно не только и не столько с точки зрения замораживания статус-кво, сколько ухудшением конкурентоспособности, причем в самое ближайшее время. И оно же является своего рода технологическим и экономическим вызовом. Украина вполне может, в том числе посредством международной кооперации параллельно развивать 5 и 6 технологические уклады. Естественно, будет необ-

ходима определенная последовательность и согласованность действий основных акторов инноваций. Примером благоприятных тенденций может служить развитие технологий 5 и 6 технологических укладов в современной России [3].

Таким образом, ориентация на 3 и 4 технологические уклады, существующая в национальной экономике, не позволяет рассчитывать не только на улучшение, но и даже на сохранение конкурентоспособности национальной экономики. Как указывают Э. и Х. Тоффлер [4], в современном мире модель ориентации одновременно на развитие нескольких технологий является самой перспективной для большинства стран. Прежде всего, необходимо наращивать технологический уровень, чтобы экономика была способна воспринять инновации и осваивать инновационные продукты. Поэтому в первую очередь необходимы инвестиции в основной капитал в отраслях 5 и 6 технологического укладов. Применение высокотехнологичного и высокопроизводительного оборудования в экономике будет способствовать развитию всей хозяйственной системы и повышению ее конкурентоспособности. Исторически современный период предоставляет Украине уникальный шанс совершить технологический подъем, ведь именно в период таких системных потрясений, которые наблюдаются сегодня в мире, и происходит появление новых возможностей для активного использования инновационных технологий, причем не обязательно сегодняшними странами — мировыми лидерами.

Литература: 1. Ефимчук И.В. Ограничения и перспективы инновационного развития в условиях глобализации // Сборник статей м\н конференции «Инновационное развитие экономики России: национальные задачи и мировые тенденции», т. 2, с. 65-74. 2. Яковец Ю.В. Эпохальные инновации 21 века. — М., 2004. 3. Мигранян А. Рейман. Прорыв в шестой технологический уклад // Финансовые известия. / <http://www.finiz.ru/articles/article1198633/> 4. Э. и Х. Тоффлер. Революционное богатство: как оно будет создано и как оно изменит нашу жизнь. — М.: Профиздат, 2008. — 569 с.

УДК 339.72:339.98

Ильина А.И.

МИРОВЫЕ ФОНДОВЫЕ РЫНКИ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА

*ХНУ им. В.Н. Каразина
Науч. рук.: к.э.н., доц. Гасим Салах*

В свете последних событий в мировой экономике вопрос о финансовом кризисе на сегодняшний день наиболее актуален. Нестабильность мировой финансовой системы повлекла за собой сбои в национальной экономике всех стран

мира. Банковский сектор, рынок недвижимости, тяжелая промышленность (в особенности украинская металлургия) попали под серьезный удар. Фондовые рынки, как составляющие экономики, не стали исключением. Цель статьи — анализ состояния фондовых рынков в октябре и прогноз до конца года.

Практически весь октябрь мировые финансовые рынки находились в состоянии острого дефицита ликвидности, периодически впадая в инвестиционную панику, которая в дальнейшем сменялась краткосрочным спекулятивным ростом, а на товарных и фондовых рынках цены продолжали в основном неуклонно двигаться вниз.

Начало месяца мировые фондовые рынки встретили очередным обвалом цен на акции и в результате масштабных распродаж и оттока инвестиционных ресурсов только за первую декаду месяца фондовые рынки потеряли свыше 5 триллионов долларов, обвалив фондовые индикаторы в среднем на 20% [4].

Палата представителей Конгресса США достаточно оперативно приняла «Закон о чрезвычайной экономической стабилизации 2008 г.», больше известный как «план спасения» министра финансов США Генри Полсона. В соответствие с принятым законом, Министерство финансов получило право немедленно использовать из федерального бюджета \$250 млрд. для выкупа потерявших ликвидность инвестиционных облигаций и стабилизации финансовых рынков. Еще \$100 млрд. Минфин сможет получить в распоряжение по решению американского президента, а остальные \$350 млрд. могут быть выделены разрешением Конгресса в мае 2009 г. Европейские правительства и центробанки крупнейших стран выделяют сотни миллиардов евро для рекапитализации и национализации крупнейших системных банков страны, а некоторые страны даже гарантируют полную сохранность вкладов для населения. Основной целью таких решений является обеспечение устойчивости и надежности финансовой системы и возврат доверия людей к банкам, поскольку без нормального функционирования финансовой системы страны невозможно будет реализовать другие важные задачи, в том числе возобновление кредитования производств, без чего долгосрочная стагнация экономики станет просто неизбежна [3].

Так, Германия выделяет на эти цели в общей сложности 480 млрд. евро, Франция — почти 400 млрд. евро, Великобритания — около 300 миллиардов фунтов стерлингов, Австрия — 100 млрд. евро и т.д. В совокупности только центробанки стран Западной Европы на стабилизацию своих банковских систем направляют в ближайшие месяцы свыше 1,5 триллиона евро. Схожие действия

по спасению своих банковских систем принимаются и в большинстве других стран мира, в том числе в Российской Федерации и Северо-Восточной Азии (Япония, Южная Корея, Китай) [2].

Однако как американским, так и мировым финансовым и правительственным институциям уже полностью стало ясно, что кризис доверия на фондовых рынках принял необратимый для текущей ситуации характер, и никаких финансовых ресурсов уже просто не хватит, чтобы остановить дальнейший обвал мировых рынков.

В середине октября после предложенной G7 (США, Япония, Германия, Великобритания, Франция, Канада и Италия), совместно с представителями Российской Федерации скоординированной программы по выходу из финансового кризиса, наблюдалось небольшое оживление фондовых рынков. Большинство мировых индикаторов достаточно резко пошли вверх, за два-три дня поднявшись сразу на 7-15%, однако к концу месяца на фондовых рынках ценные бумаги достаточно активно продолжали дешеветь [4].

В целом за октябрь потери мировых бирж превышают 10 триллионов долларов, а большинство фондовых индикаторов ушло вниз за месяц на 18-30%. В конце месяца Банк Англии повысил свою оценку прямых мировых финансовых потерь вдвое — до 2,8 трлн. долл. По его расчетам на помощь финансовым рынкам мировыми Центробанками уже было выделено 4 трлн. долл. С момента начала кризиса власти по всему миру направили на борьбу с его последствиями уже более 4 трлн. долл. Однако правительства и Центробанки должны быть готовы при необходимости увеличить свои усилия. Так, по заявлению британского премьера Гордона Брауна, имеющихся в настоящее время 250 млрд. долл. в фондах МВФ недостаточно для помощи пострадавшим государствам и что страны, обладающие значительными валютными резервами (в частности Китай и страны Ближнего Востока), могли бы сделать значительно больше для борьбы с кризисом [4].

Характеристика биржевого рынка Украины в октябре. Украина оказалась среди аутсайдеров с точки зрения показателей рынка ЦБ. Объемы торгов ничтожные, ликвидность отсутствует, для крупных инвесторов заблокирована возможность продавать активы. Не исключено, что из-за отсутствия ликвидности украинский фондовый рынок может на время прекратить свое существование [1].

В октябре финансовые аналитики затруднялись спрогнозировать индекс ПФТС по итогам 2008 г. Ожидалось, что он останется в пределах 800-550 пунктов. Но в целом за октябрь индикатор украинского организованного фондового

рынка — индекс ПФТС, рухнул на 120,42 индексных пункта (-32,59%), скатившись с отметки в 369,47 индексных пункта на 30 сентября, до значения в 249,05 индексных пункта на 30 октября. Общий спрос по всем ценным бумагам в ПФТС за месяц понизился на 25,97% до 68,25 млн. грн., а общее предложение на продажу составило 198,11 млн. грн. (-18,49%) [1]. При этом биржа ПФТС из-за ценовой нестабильности вынуждена регулярно приостанавливать торги. Объемы сделок сократились до 20 млн. грн. в день. За месяц интенсивность торгов в ПФТС существенно сократилась и составила 2,01 млрд. грн., оказавшись на 45,21% (1,66 млрд. грн.) меньше результатов сентября, когда общий торговый оборот в ПФТС достиг 3,66 млрд. грн. Больше всего снизился торговый оборот в ПФТС на рынке муниципальных облигаций (-96,49%), корпоративных бондов в октябре наторговали на 56,84% меньше, чем в сентябре, рынок акций уменьшил свой торговый оборот на 53,14%, а оборот на рынке бумаг институтов совместного инвестирования (ИСИ) сократился на 21,4%. В свою очередь объем торгов на рынке государственных бондов вырос на 33,03%, а рынок ИСИ — на 1,62% [5].

В качестве примера для иллюстрации состояния фондового рынка мы взяли ОАО «Алчевский металлургический комбинат». В следующем рисунке (рис. 1) отображены сравнительные цены на акции комбината в период с конца 2006 года по середину ноября 2008 года [5].

Рис. 1. Анализ цен на акции ОАО «Алчевский металлургический комбинат»

Из отображенной на рисунке информации можно сделать вывод, что с конца 2006 года все три показателя цен (цена продажи, цена покупки, цена сделки) колебались до конца сентября 2007 г. После чего наблюдался постепенный рост показателей, достигнувших максимума в конце февраля 2008 года. И до середины

ноября 2008 г. происходило постепенное снижение цен, с незначительным ростом 30.05.2008 г. Это означает, что финансовая нестабильность существенно повлияла на цены акций предприятий.

До конца года главными сдерживающими факторами для инвестиционной активности на фондовых рынках будут оставаться общемировая финансовая нестабильность, слабые показатели в финансово-производственном секторе национальных экономик и дефицит доверия системных инвесторов. В случае существенного ухудшения среднесрочных макроэкономических прогнозов в украинской и мировой экономике отечественный биржевой рынок в отсутствие инвестиций продолжит катиться вниз, полностью игнорируя какие-либо уровни технической поддержки и положительные новости от эмитентов, а падение фондового индикатора ежемесячно будет составлять десятки процентов [4].

Литература: 1. Журнал «Бизнес» №38 от 22.09.2008 г.; 2. Журнал «Бизнес» № 43 от 27.10.2008 г. 3. Журнал «Бизнес» № 44 от 03.11.2008 г. 4. www.finance.ua; 5. www.pfts.com

УДК: 334.722.8(045)

Каліна І. І.

ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ АКЦІОНЕРНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

Київський національний авіаційний університет

Серед широкого кола питань, які розглядаються сучасною економічною теорією, проблема нових форм господарювання, зокрема акціонерних товариств, стає дедалі важливішою. У ході ринкової трансформації економіки України поки що не вдалося створити організаційно-правові механізми реалізації переваг акціонерної власності, ще не сформувався ефективний приватний власник, зацікавлений у фінансовому оздоровленні акціонерного товариства, залученні додаткового капіталу, поліпшенні управління акціонерним капіталом. Наявне макросередовище та нормативно-правова база не створюють сприятливих умов для нагромадження акціонерного капіталу, акумулювання коштів для їх інвестування у реальний сектор, що не дає змоги більшості вітчизняних акціонерних товариств ефективно господарювати. Усе це визначає актуальність та необхідність дослідження цієї теми.

Проблеми трансформації форм господарювання, формування та ефективного використання акціонерної власності для економічної науки не є новими. У вітчизняній та зарубіжній літературі їм присвячено чимало ґрунтовних праць, в яких

проаналізовано різні аспекти акціонерної власності та діяльності акціонерних товариств. Вагомий внесок у дослідження суті акціонерної власності та умов її розвитку зробили класики економічної науки А. Сміт, Дж.С. Міль, К. Маркс, А. Маршал, М. Туган-Барановський, Р. Гільфердінг, Дж.М. Кейнс, Й. Шумпетер, Дж. Гелбрейт, П. Самюелсон, О. Вільямсон та ін.

Акціонерна власність не була у центрі уваги радянських економістів, досліджувалися лише окремі аспекти цієї проблеми. Докорінна зміна економічної системи і перехід до ринкової моделі економіки, сприяли різкому зростанню інтересу вітчизняних дослідників до проблеми акціонерної власності. Цей інтерес зумовлений появою та розвитком акціонерних товариств в Україні, і втілений у значній кількості публікацій. Серед сучасних вітчизняних дослідників проблем акціонерної власності слід назвати О. Бондаря, В. Геєця, М. Герасимука, В. Голікова, М. Давимуку, В. Євтушевського, В. Загорського, П. Єщенка, В. Кудряшова, В. Ларцева, С. Ледомську, І. Малого, С. Мочерного, М. Павлишенка, Ю. Палкіна, О. Пасхавера, Б. Стеценка, Ю. Тимошенко, В. Черняка та ін.

У вітчизняній науці проблеми економічної реалізації акціонерної власності досліджена, на наш погляд, ще недостатньо. Насамперед відсутній мікро- та макроекономічний аналіз акціонерного товариства як складової корпоративного сектора, глибокого вивчення потребують помилки, допущені при створенні вітчизняних акціонерних формувань. Відчувається нестача узагальнення досвіду реалізації акціонерної власності в зарубіжних країнах, що розпочали економічні перетворення дещо швидше. Водночас, залишаються недостатньо вивченими окремі теоретичні аспекти цієї проблеми.

Суть акціонерної форми власності розкривається у правах володіння, користування і розпорядження певною часткою статутного капіталу співвласниками акціонерного товариства, усередині якого існує їх обмежена відповідальність, а їхні права власності підтверджують цінні папери — акції. Саме поняття акціонерної форми власності не вказує до якого типу власності відноситься об'єкт. Акціонерна форма власності може утворюватися як на основі приватного так і державного типу власності. Така форма господарської одиниці на протязі століть розвивалася та вдосконалювалася в країнах Заходу, завойовуючи за допомогою державної підтримки стійкі позиції в господарській системі. Сьогодні компанії засновані на акціонерній власності займають значну питому вагу у світовому виробництві товарів і послуг, здійснюють вплив на соціальні, економічні та політичні процеси не тільки в межах національних економік, але й у глобальному масштабі. Недарма їх називають «інститутом XXI століття».

Світовий досвід переконливо демонструє переваги використання цієї організації — правової форми підприємств. Економічний розвиток західних країн кін. XIX—поч. XX ст. значною мірою був досягнутий завдяки розвитку акціонерної справи. За словами В.П. Мозоліна: «Пірамідам та фінікійським вежам далеко до того, що ще може створити корпоративний капітал» [4, с. 56].

Визнання акціонерної власності є не випадковим. Потреба у спільному володінні власністю і в груповій економічній діяльності є достатньо давньою. Ще у стародавньому Римі вважалося вигіднішим брати участь невеликими частками у кількох справах, ніж провадити діяльність самостійно на свій ризик. Тоді існувала римська колегія — попередник сучасних корпорацій, однак можна стверджувати, що в давні часи сучасна корпорація не мала аналогів.

Ретроспективно у розвитку акціонерних товариств можна виділити основні три етапи їх еволюції: 1) Створення окремих акціонерних товариств на основі спеціальних документів (17—сер. 19 ст.); 2) Масове виникнення акціонерних товариств у всіх сферах господарської діяльності (кін. 19—сер. 20 ст.); 3) Утворення транснаціональних корпорацій, стратегічних альянсів, господарських союзів, фінансово-промислових груп. Масова приватизація шляхом акціонування (кін. 20—поч. 21 ст.).

Безпосередніми попередниками сучасного акціонерного товариства були союзи підприємців в Італії, що мали назву банків. В XV–XVI ст. були створені банки св. Георгія в Генуї і св. Амвросія в Мілані [2, с. 201].

Крім італійських банків, на початку XVII ст. утворились торговельні компанії для морських перевезень. Як відомо, першими акціонерними товариствами були англійська Ост-Індська торгова компанія (1600) та голландська Ост-Індська компанія (1606). Британська Ост-Індська компанія була привілейованою корпорацією, і в якості такої вона практично правила Індією більше ста років [1, с. 15].

В Європі до середини XIX ст. акціонерні товариства були винятком. Беручись за здійснення довгострокових проєктів з неясними перспективами прибутковості вони розраховували на значну державну підтримку. В XIX ст. американським залізничним компаніям доводилось тратити на придбання корпоративного права стільки ж грошей, скільки і на будівництво залізничного полотна [5, с. 162].

В Україні перші акціонерні товариства виникли вже наприкінці XVIII ст., але значного поширення набули приблизно з 60-х років XIX ст. Потужно розвивалась акціонерна справа у вітчизняній цукровій промисловості, також у хімічній, гірничій, металевій та керамічній галузях.

Поява перших міжнародних компаній припадає на останню третину XIX ст., коли підприємці почали об'єднуватись в картелі з метою регулювання обсягів виробництва, цін на ресурси та умов збуту продукції.

Як відомо, в розвинутих країнах частка акціонерних товариств серед ділових підприємств є набагато меншою і становить близько 20% (США). При цьому в американській економіці нараховується біля 3,5 млн. недержавних корпорацій, і акціонерна форма є домінуючою практично у всіх галузях промисловості [3, с. 56].

Показник кількості акціонерних товариств в Україні у 2007 році на рівні 33,9% свідчить не стільки про високий розвиток акціонерної справи, скільки про низький рівень розвитку малих і середніх підприємств.

Акціонерна власність, безсумнівно, є вищою формою організації приватної власності, економічна реалізація якої перетворила її на асоційовану власність, а підприємництво, засноване на ній, на колективний бізнес.

Основною причиною утворення акціонерних товариств є досягнення синергетичного ефекту, суть якого полягає у тому, що поєднання активів певної (значної) кількості осіб забезпечує сукупний результат, який істотно перевищує суму результатів окремих дій цих осіб. Розвиток акціонерних товариств на основі приватного капіталу є, на наш погляд, одним із реальних шляхів виходу вітчизняної економіки на шлях сталого розвитку.

Розвиток вітчизняних акціонерних товариств гальмується перешкодами на макро- та мікроекономічному рівні, що знижують їх інвестиційну привабливість. Серед цих перешкод насамперед необхідно виділити недосконалість законодавчої бази, в тому числі корпоративного та податкового законодавства. Темпи та непослідовність економічних реформ у формуванні інституційної основи корпоративного сектору спричинили до відставання розвитку ринкової інфраструктури та фондового ринку від темпів приватизації та утворення нових акціонерних товариств. Саме фондовий ринок покликаний стимулювати інвестиційні процеси в державі та сприяти перетіканню капіталів у високопродуктивні галузі, не ефективних власників до ефективних.

На формування ефективної структури власності кожної країни впливає множина взаємопов'язаних політичних, економічних соціальних чинників, а також історичні умови на основі яких базується менталітет нації.

Література: 1. Білорус О.Г., Рогач В.І. Акціонерні товариства: організація і управління. – К.: Техніка, 1992. – 138 с. 2. Киселев А.П. Теория и практика современного бизнеса (или как создать фирму и работать на себя). – К.: ЛИБРА, 1995. – 248 с. 3. Курс экономической теории / Под. ред. Чепурина М.Н., Киселевой Е.А. – Киров: АСА, 1996. – 624 с. 4. Мозолин В.П.

Корпорации, монополии и право в США. – М., 1966. – 95 с. 5. Семюелсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. Мікроекономіка: Пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 676 с.

УДК 658.012

Коба Н.В.

РОЛЬ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ ЧИННИКІВ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

Глобалізаційні процеси та науково-технічний прогрес призвели до змін в світовій економічній системі та, як наслідок, формування економіки знань, яка характеризується дематеріалізацією виробництва. Забезпечення конкурентоспроможності економіки України потребує усвідомлення ролі нематеріального капіталу та його місця в процесі створення вартості вітчизняних підприємств як основної ланки господарської системи. Таким чином, існуюча науково-практична задача — дослідження місця та ролі чинників нематеріального походження у формуванні конкурентоспроможності України на світовому ринку — набуває високої актуальності.

Розгляду питань щодо нематеріального капіталу присвячено наукові праці Т. Стюарта, К. Свейбі, М. Даума, Е. Брукінга, Л. Едвінсона, Р. Хол, І. Шовкун, Г. Просвіріна та інші [1-4]. Проте, в Україні відсутня остаточно сформована система наукових поглядів щодо місця та ролі нематеріальних чинників у формуванні конкурентних переваг окремих підприємств та національної економіки в цілому.

В даному дослідженні поглиблено вивчення сутності нематеріального капіталу як системи та його місця в процесі створення ринкової вартості підприємств як основного індикатора їх конкурентної позиції.

Нематеріальний капітал представляє собою сукупність персональних та організаційних знань (в явній та неявній формах) підприємства та інструментів їх комерціалізації, які можуть бути використані для створення вартості.

Досліджуючи сутність та структуру нематеріального капіталу, можна стверджувати про наступні його особливі характеристики [3,4]:

- він має нематеріальну природу;
- в більшій мірі орієнтований на майбутнє й основу його оцінки складає вартість, яка формується на базі оцінок його майбутнього використання;

– безперервність оцінювання, визначальними параметрами якого є вартісні та невартісні показники;

– використання нематеріального капіталу призводить до досягнення не лише матеріальних, але й нематеріальних результатів, які втілюються у формуванні позитивного іміджу компанії, зростання кваліфікації її працівників, підвищенні конкурентоспроможності, формуванні інноваційної культури тощо;

– організація має права власності лише на частину нематеріального капіталу;

– він неадитивний, оскільки не може бути розкладений на складові таким чином, щоб сума їх оцінок була рівною загальній оцінці нематеріального капіталу;

– всі структурні елементи нематеріального капіталу повинні взаємодіяти, і лише шляхом підтримки їх одне одним можливе виникнення синергетичного ефекту.

В той же час, як і інші види капіталів, нематеріальний потребує інвестицій і представляє собою вартість, яка здатна приносити додаткову вартість. Також він підлягає моральному зносу, як і фізичний капітал, і навіть в більшій мірі (будь-які знання знецінюються та застарівають).

Важливо зазначити, що нематеріальному капіталу притаманний також кругообіг. Людський елемент у вигляді знань та досвіду персоналу з однієї сторони покращує структурний елемент (частина знань трансформується в нематеріальні (товарний знак, комп'ютерні програми тощо) та інфраструктурні (організаційні процеси, культура, вироблення загально корпоративних норм роботи та взаємовідносин) активи, а інша сприяє ефективному налагодженню зв'язків із суб'єктами зовнішнього середовища), з іншої сторони, структурний елемент дозволяє розкрити свій потенціал людському.

Нематеріальний капітал може розглядатися в чотирьох аспектах[2,3]:

– як цінність він представляє собою те, що може приносити дохід компанії;

– як система нематеріальний капітал являється сукупністю взаємопов'язаних та взаємодіючих між собою елементів;

– як процес він характеризується своїми відтворювальними характеристиками та можливістю залучення його до кругообігу, в результаті якого відбувається його використання та нарощування;

– як результат нематеріальний капітал виступає в якості всіх вигод матеріального та нематеріального характеру, які отримує підприємство в результаті його використання.

Автор вважає найдоцільнішим розглядати нематеріальний капітал як систему. Адже лише в процесі взаємодії всіх її елементів відбувається комерціалізація створеного та залученого знання, що призводить до нарощування інноваційного потенціалу компанії, підвищення її конкурентоспроможності, зростання фінансового капіталу та досягнення успіху на ринку. Далі частина фінансового капіталу спрямовується на розвиток всіх елементів нематеріального капіталу. Цей крок є надзвичайно важливим, оскільки забезпечує, по-перше, гармонійний розвиток всіх елементів структури, по-друге, замикає цикл, тим самим створюючи спіраль розвитку, яка забезпечує подальше зростання підприємства та розвиток його нематеріального капіталу. Необхідність та важливість оптимального балансу між всіма його елементами підкреслює Т.Стюарт, так як гіпертрофований розвиток окремих елементів може призвести, навпаки, до зниження вартісних та невартісних показників діяльності підприємства[1]. Очевидно, що безперервність у підтримці всіх складових нематеріального забезпечення забезпечить безперервність успішності компанії та її довгострокову вартість, що важливо для власників організації.

Успішність та міцні конкурентні позиції національних підприємств на міжнародних ринках лежать в основі високої конкурентоспроможності економіки України в цілому. Таким чином, стратегія розвитку нематеріального капіталу стає «загальною ниткою», що поєднує в одне ціле всі суб'єкти господарської діяльності України.

Отже, досліджуючи сутність, структуру нематеріального капіталу та його місце в розвитку економічних систем, можна сказати, що зміна процесу створення вартості обумовила необхідність вдосконалення концептуальних моделей управління та оцінки нематеріального капіталу, які б забезпечували безперервність його кругообігу, гармонійний розвиток та взаємодію всіх елементів з метою забезпечення комерціалізації знання. таким чином, виникає необхідність подальших досліджень підходів до управління знаннями та розробки практичних рекомендацій щодо його реалізації.

Література: 1. Stewart T.A. *Intellectual capital: the new wealth of organizations* [Текст] / Т.А. Stewart. – New York: Doubleday/ Currency. – 1997 – 278 pp. 2. Поплавська Ж., Поплавський В. Інтелектуальний капітал економіки знань [Текст]/ Ж. Поплавська, В. Поплавський // Вісник НАН України. – 2007. – №2. – с. 52-61. – ISSN 0372-6436. 3. Просвірина І.І. Інтелектуальний капітал: новий взгляд на нематеріальні активи [Текст] / І.І. Просвірина // Фінансовий менеджмент. – 2004. – №4. – с. 144. 4. Малик І.П. Теоретичні аспекти управління інтелектуальним капіталом [Електронний ресурс] / І.П. Малик. – 2007. – Режим доступу: www.rusnauka.com/4_SVMN_2007/Economics.

УДК 339.56+339.9(470+571:477)

Ковалевская А.В.

**РАЗВИТИЕ ТОРГОВЫХ И ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ
МЕЖДУ РОССИЕЙ И УКРАИНОЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ**

*ХНУ им. В.Н.Каразина
Науч. рук.: доц. Дмитриев В.Н.*

Выбранная мною тема, является на сегодняшний день одной из самых актуальных, потому что в наше время Россия была, есть и будет самым главным стратегическим партнером в развитии торгово-экономических отношений Украины на постсоветском пространстве.

Россия и Украина остаются крупнейшими торговыми партнерами, несмотря на разрушение производственно-кооперационных цепочек после распада СССР. Очевидно, что расширение торгово-экономического сотрудничества выгодно обеим странам. Торговые отношения между Россией и Украиной регулируются Соглашением о свободной торговле 1993г., а также рядом других соглашений в рамках СНГ. Однако эта договорная база уже не отвечает современным условиям торговых отношений, поскольку многие из указанных положений либо устарели, либо оказались недоработанными и не позволяют реализовать весь потенциал развития двусторонней торговли. Свежие же соглашения в рамках попытки создания Единого экономического пространства, по всей видимости, так и останутся на бумаге.

Целью данной работы является обоснование долгосрочного пути развития российско-украинских экономических отношений. Исходя из работы, были определены следующие основные задачи: анализ и современное состояние российско-украинских экономических отношений; исследование проблем в экономической сфере и определение основных направлений стратегического экономического партнерства между Россией и Украиной.

В ходе исследования экономической сферы российско-украинских отношений были учтены положения Договора о дружбе, сотрудничестве и партнерстве между Российской Федерацией и Украиной, Программа экономического сотрудничества Российской Федерации и Украины на 1998-2007 гг., которые отражают совокупность официально принятых взглядов на государственную стратегию по этим вопросам. В процессе подготовки работы были проанализированы законо-

дательные и прочие правовые акты, а также межгосударственные и межправительственные договора, соглашения и протоколы, которые являются фундаментом российско-украинских экономических отношений.

Россия сегодня и, видимо, еще многие десятилетия будет для Украины самым значительным торговым партнером, поскольку занимает в ее суммарном товарообороте 29% (это — цифры за 6 месяцев 2008 г.). В 2007 году экспорт из Украины в Россию вырос на 44,2% — до 13,3 млрд. дол., а импорт составил 16,571 млрд. дол. Общий товарооборот между Россией и Украиной в 2007 г. по сравнению с 2006 годом увеличился на 22,4% и составил почти 30 млрд. дол..

Сегодня рынок РФ является основным для сбыта многих видов украинской продукции, в частности — продукции машиностроения, мясо-молочной продукции, некоторых видов металлопроката. По оценкам экспертов, тенденцию роста доли России в структуре украинского экспорта в полной мере не преодолеет даже вступление Украины в ВТО, т.к. Украина стала относительно недавно членом ВТО, а это предполагает структуру экспорта согласно определенным квотам, в отношении же РФ Украина экспортирует только то, что ей выгодно и является целесообразным. Зачастую, действия политиков, как с одной, так и с другой стороны, негативно сказываются на развитии торгово-экономических отношений между нашими странами. При этом, руководством страны не принимается во внимание тот фактор, что, осложнения отношений между Россией и Украиной негативно отразятся, прежде всего, на украинских предприятиях-экспортерах, которые ориентированы на российский рынок.

В отношении украинского импорта на российском рынке уже действуют торговые ограничения в размере около 700 млн. долларов. При этом существует договоренность о том, что часть этих ограничений должна быть снята в 2009-2010 гг. Об этом ведутся интенсивные переговоры между руководителями наших стран.

Ударом по украинской металлургической промышленности может стать ограничение на импорт из России коксующегося угля. Тем временем Украина уже испытывает дефицит угля. В текущем году производители собирались частично покрыть его за счет поставок из России, где планировали закупить 4 миллиона тонн этого сырья. Скорей всего придется забыть об этих планах. Экономическое противостояние с Россией уже прочувствовал на себе Харцызский трубный завод, входящий в группу «Метинвест». С начала года предприятие более чем в два раза снизило производство стальных труб. Завод теряет заказы основного покупателя — российской компании «Газпром».

В 2007 году была подписана программа экономического сотрудничества двух стран на период до 2010 года, которая охватывала весь спектр отраслей, в том числе топливно-энергетический комплекс, авиационную и космическую промышленность, атомную энергетику, военно-промышленный и агропромышленный комплекс.

В 2008 году правительство Украины планировало уменьшить торговый дефицит до \$9,174 млрд. Однако, по результатам первого полугодия торговый дефицит составил \$9,845 млрд. В случае введения российской стороной дополнительных торговых санкций уже в 2008 г., отрицательное сальдо внешней торговли Украины может составить более 20 млрд. долларов, что превышает золотовалютные резервы Нацбанка Украины.

При дальнейшем ухудшении политических, и, как следствие — торгово-экономических отношений между Украиной и РФ в 2009 г., последствия для экономики Украины могут быть катастрофическими. К примеру, одно лишь увеличение закупочной стоимости газа до 350-400 долл. за 1000 куб м. (мягкий сценарий) приведет к ухудшению сальдо внешней торговли еще на 9,35 млрд. долл.

Не менее ощутимые потери понесет военно-промышленный комплекс страны. Ведь сегодня РФ является главным торговым партнером Украины в сфере вооружений, не ее долю приходится от 40 до 50% украинского военного экспорта. При этом в 2007 г. объем украино-российского сотрудничества в сфере ВПК составил \$200-250 млн. А всего в военно-технической кооперации России и Украины задействовано более 100 предприятий с обеих сторон. Так, Запорожское предприятие «Мотор Сич» поставляет авиадвигатели к российским вертолетам, предприятие также производит турбореактивные двигатели для крылатых ракет Х-55, Х-59М, «Уран» и Club. Государственное объединение «Заря-Машпроект» поставляет газовые турбины для российских десантных кораблей на воздушной подушке «Мурена». Кроме того, украинские предприятия производят авиаракеты, бомбометатели, бортовые ракетные пусковые установки, гидравлическую и топливную аппаратуру для российских самолетов Су-30МКИ, Су-30МКК и Су-27СК/УБК. В аэрокосмической отрасли Украина и Россия продолжают успешно сотрудничать по проектам самолетов Ан-124, Ан-128, Ан-140 и Ту-334. Киевский завод «Артем» поставляет ракеты Р-27 класса «воздух-воздух» для российских истребителей «Су» и «МиГ». Самолеты Ан, собираемые на авиазаводах в Киеве и Харькове, на 70% состоят из комплектующих российского производства.

Скоро истекает срок действия комплексного украино-российского договора «О дружбе, сотрудничестве и партнерстве между Российской Федерацией и Ук-

раиной» от 31 мая 1997 г. Очередной виток обострения украино-российских отношений может стать препятствием для пролонгации Большого Договора. В этом случае перед Украиной возникнет широкий комплекс проблем политического, торгово-экономического и социально-экономического характера: в отношении решения проблемы демаркации границ, возможного введения визового режима, а так же вопрос экономического использования шельфов Азовского и Черного морей на паритетных началах. И в этом случае развитие базовых отраслей украинской экономики — ВПК, АПК и машиностроения, может оказаться под большим вопросом. Нельзя ориентировать пути развития страны только на Восток или только на Запад. Развитие любого государства, позиционирующего себя, как цивилизационное общество с развитой экономикой всегда должно носить разновекторный характер.

Литература: 1. Договор между Российской Федерацией и Украиной об экономическом сотрудничестве на 1998-2007 годы // Дипломатический вестник. — 1998, №4. 2. Деловая Украина: экономика и связи с Россией в 2003-2004 гг. — М: Полпред, 2004. 3. Экономика России и других постсоветских стран. — М: Экономист, 2005. 4. Россия — Украина. 1990-2000: Документы и материалы: В 2 кн. — Кн.2: 1990-1995 // Министерство иностранных дел Российской Федерации; Министерство иностранных дел Украины. — М.: Международные отношения, 2001. — 440 с. 5. <http://president.gov.ua/> 6. <http://rada.gov.ua/> 7. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 339.925

Коваленко М.І., Коваленко Р.С.

ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ: ДОСВІД КРАЇН АРАВІЙСЬКОГО ПІВОСТРОВА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Сьогодні перед Україною існує ряд проблем, пов'язаних з уповільненням темпів економічного розвитку й недостатньою інвестиційною активністю. У багатьох старо-промислових зонах інвестиційно непривабливі підприємства практично не мають перспектив для відновлення виробничого потенціалу. Разом з тим, їхні виробничі площадки, а також території, вільні від забудови (насамперед у регіонах з розвитом інфраструктурою), можуть стати основою регіонального зростання, за умови створення індустріальних парків.

Досвід країн Аравійського півострова свідчить, що створення індустріальних (промислових) парків є одним з перспективних шляхів залучення інвестицій,

зокрема іноземних, в економічний розвиток регіонів. Тому на наш погляд ця тема є актуальною.

Метою даної роботи є аналіз стану розвитку індустріальних парків на прикладі країн Аравійського півострова, а також перспективи реалізації подібних парків в Україні.

У визначенні, даному ЮНІДО (Організацією ООН по промисловому розвитку), «індустріальний парк» — це ділянка землі, розвита й розділена на сегменти у відповідності з планом, зі спорудженнями або без, із загальною інфраструктурою, і призначена для використання групою промисловців. Промислові парки надають компаніям в оренду на своїй території виробничі, складські й офісні площі, забезпечують комунікаціями й інфраструктурою, необхідними для організації виробництва.

Дослідження та аналіз діяльності індустріальних парків країн Аравійського півострова, визначення їх основних показників, характеристик та особливостей зведено до таблиці 1.

Було зроблено висновки, що незалежно від країни Аравійського півострова, усім промисловим зонам та паркам властиві певні закономірності:

- Місце розташування — поблизу від великих міст і транспортних коридорів (морські порти й аеропорти, автомагістралі, залізниці, річкові канали, трубопроводи);
- Керуванням індустріальних зон, як правило, займається спеціальна керуюча компанія;
- Керуючу компанію може створювати основний інвестор промислового парку, але може залучатися й незалежна професійна керуюча компанія;
- Турботи по підтримці в належному стані інженерних комунікацій і споруджень, а також по забезпеченню ресурсами (електроенергія, вода, тепло) покладені на керуючу компанію;
- Найчастіше промислові парки створюються органами центральної або місцевої влади;
- На розвиток індустріальних парків великий вплив роблять спеціальні державні програми, звільнення або зниження податкового навантаження, полегшення митного режиму;
- Строк окупності індустріальних парків становить у середньому 10-15 років;
- У ряді парків передбачена можливість оренди встаткування.

Країна	Назва, місто	Основні задачі	Характеристика		Проекти		Органи управління
			Загальне	Відмінності	Кількість	Інвестиції дол.США	
ОАЕ	Індустріальне місто Дубай	підтримати розвиток виробничого сектора створення сучасної інфраструктури	сектори (6) фабрики склади офіси житлові будівлі аеропорт порт Джебель	Таасіс послуги Транс парк (логістичний парк)	5202 га	2 млрд. дол. США	компанія Татвір, яка входить до Dubai Holding
Саудівська Аравія	Індустріальне місто Джубайл	розвиток виробництва нафтохім. речовин, хім. добрив, газа, сталі, заліза, нафти	зони (5) фабрики житлові будівлі аеропорт, склади, офіси порт ім. Фахда	трубопровід схід-захід	8000 га 19 фабрик 136 под. закладів	10 млрд. дол. США	Королівська комісія
Оман	Промислові зони: Русьял Сохар Райсут Нізва	розвиток промисловості заохочення приватного сектора індустріалізація Омана	фабрики офіси склади порт Салалах	немає податка на прибуток 5р. відсутнє мито при імпорті авто 5р. держ. позики експорте страхування кредита	Русьял 340 га, 130 фабрик Сохар 334 га, 60 фірм Райсут 150 га Нізва 200 га, 80 фабрик	7,3 млрд. дол. США	PEIE-Суспільна установа промислових зон
Бахрейн	Інвестиційний індустріальний парк «Інтернешнел Інвестмен парк»	залучення іноземних прямих інвестицій	сектори фабрики офіси аеропорт порт Міна Салман	0% податка на інвестиції 10р. немає ПДВ 100% репатріація капітала	250 га 240 фабрик	Фаза 1 1 млрд. дол. США	Компанія Інтернешнл Інвестмент

Таблиця 1. Характеристика індустріальних парків
в країнах Аравійського півострова

Таблиця складена автором за матеріалами: [5, 6, 8, 9].

Кажучи про індустріальні парки в Україні, можна виділити наступне: інтерес до них підсилювався в 2005 році, коли український уряд схвалив концепцію створення подібних об'єктів.

За проектом передбачено, що полем для експерименту стануть АР Крим, Київська, Львівська, Одеська й Харківська області. Результати аналізу функціонування парків у цих областях проект буде поширюватися на інші регіони [2].

Наприклад, в Київській області планується реалізувати Київський індустріальний парк з площею 105 га біля м. Бровари. Бельгійський девелопер Immo Industry Group, що працює в сегменті індустріальної нерухомості планує почати будівництво чотирьох індустріальних парків під Києвом. Неповдалік від Житомирської траси компанія планує створити промисловий комплекс площею 12,6 га. Об'єкт на Одеській трасі займе 41 га, а на Броварський — 9,2 га. Ще один індустріальний парк буде побудований уздовж московського напрямку [1].

Прикладом створення індустріальних парків в Україні може служити проект створення індустріального парку «Рогань». Проект був озвучений ще в 2005 році, а у вересні 2007 року Харківська обласна рада затвердила програму створення індустріального парку «Рогань».

Територія індустріального парку «Рогань» перебуває поруч із південною окраїною Харкова, на ділянці площею 203 га., на якому планується розмістити 150 промислових підприємств, що дають можливість залучити в національну економіку до 1,5 млрд. дол. США інвестицій і створити на території промислового парку 10 тисяч нових робочих місць. Зазначена ділянка має вигідне розташування: відстань від міждержавної автомагістралі Москва–Харків–Ростов становить усього 4 км, міжнародний аеропорт розташований в 9 км, залізниця в 2 км [7].

Об'єктивна можливість створення такого парку підтверджується тим, що сьогодні Харківська область є провідним промисловим, науковим і сільськогосподарським регіоном України, що поєднує в собі такі конкурентні переваги, як зручне географічне розташування, потужна виробнича інфраструктура й розгалужена транспортна мережа, висококваліфіковані трудові ресурси, досить емний ринок збуту готової продукції.

Отже, у результаті проведеного дослідження зроблено *такі висновки*:

Розробка та втілення в життя проектів індустріальних парків та промислових зони в країнах Аравійського півострову є досить успішними, тому що до регіону залучені зарубіжні та місцеві інвестори, набирає обертів індустріальний розвиток країни, зростає обмін технологіями, створюються нові робочі місця.

Як показує закордонний досвід країн Аравійського півострова, розвиток індустріальних парків неможливо без державної підтримки

Індустріальні парки мають багато переваг, а саме: в одному місці орендар має й офіс, і виробничі потужності, і налагоджену логістику; по сусідству розташовуються великі постачальники комплектуючі і їхні споживачі, а така економія на транспортних витратах дозволяє знизити собівартість виробленої продукції

Про індустріальні парки як таких в Україні активно заговорили ще кілька років назад. Інтерес до них підсилювався після того, як український уряд схвалив концепцію створення подібних об'єктів. Нажаль, сьогодні в Україні поки до кінця не здійснений жоден проєкт індустріальних парків

У Києві й в Україні, у цілому, ще існує безліч перешкод для створення бізнес-парків: кількість зручно розташованих промислових територій обмежено; більшість придатних промислових територій перебуває в регіонах з низьким ступенем економічного розвитку; змінити цільове призначення землі в промислове складно.

Література: 1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків» від 1 серпня 2006 р. N 447-р Київ 2. Проект Закону про індустріальні (промислові) парки №3744 від 27.06.2007 3. Клодт Х. та ін. Нова економіка: форми вияву, причини і наслідки / Монографія. — К.: Вид-во «Таксон», 2006. — 306 с. 4. Мазур А.А., Гагауз І.Б. Современные инновационные структуры: Монография. — Х.: СПД Либуркина Л.М., 2005. — 348 с. 5. www.biip.com.bh/ 6. www.dubaiindustrialcity.ae 7. www.industrialpark.com.ua/ 8. <http://www.peie.com/> 9. <http://www.the-saudi.net/>

УДК 339.13.025.87:336.7(477)

Коваленко О.Э., Панченко Н.А.

НАЦИОНАЛИЗАЦИЯ БАНКОВ КАК ИНСТРУМЕНТ БОРЬБЫ С КРИЗИСОМ

ХНУ им. В.Н. Каразина

В мировой практике установление государственного контроля над предприятиями в условиях кризиса — явление абсолютно нормальное, и с начала экономического кризиса волна национализации прокатилась по США и Европе.

В условиях нормального функционирования экономики стимулируют предложение, а в условиях кризиса — прежде всего инвестиционный спрос. Например, президент США Франклин Рузвельт ввёл систему общественных работ, многие крупные проекты в Америке были реализованы именно в годы кризиса 1929-1933 гг. или после него. Это создавало спрос в экономике и, что самое главное, позволял-

ло увеличивать занятость. В условиях кризиса, когда цены падают и нужно оживлять экономику, следует внедрять политику дешёвых денег и низких процентных ставок. Для этого необходимы эффективные инвестиционные проекты [3].

Мировой финансовый кризис вынудил руководителей ведущих стран мира в срочном порядке оказать денежную помощь частным банкам. Так, Министерство финансов Великобритании объявило о пакете мер поддержки банковского сектора, включая частичную национализацию крупных банков. Банки выпускают привилегированные акции, которые готово выкупить государство. Ведомство готово направить на это 50 млрд. фунтов стерлингов (около 64,5 млрд. евро). Среди банков, которые согласились на привлечение капитала у государства, крупнейшие игроки сектора: Abbey, Barclays, HBOS, HSBC, Lloyds TSB, Nationwide Building Society, Royal Bank of Scotland и Standard Chartered [6].

Однако меры европейских правительств по спасению финансовой системы получают в достаточной степени неоднозначную оценку. Беспрецедентные сбои в функционировании американского и мировых кредитных рынков обусловили проблемы с ликвидностью в Европе, затронувшие многие банки и банковские системы и заставившие правительства многих стран пойти на смелые меры.

Европейские правительства сознательно идут на риск в секторе государственных финансов, преследуя в конечном итоге цель сохранения жизнеспособности экономики своих стран. Однако для многих правительств (Германия, Дания, Италия, Греция, Франция, Великобритания), которые объявили о решении поддерживать банковские системы своих стран в случае необходимости, фактическое воздействие на общественные финансы остается гипотетическим.

С одной стороны, национализация европейских банков не поможет финансовому сектору преодолеть последствия кризиса, а, наоборот, замедлит процесс восстановления. Попытки разрешить европейский банковский кризис силами национальных правительств доказали свою неэффективность. Большая часть европейской банковской системы и связанные с ней транзакции, пересекают национальные границы, тогда как банковский надзор и системы страхования вкладов остаются на уровне государств-членов ЕС. Это ведет к серьезным проблемам во время кризиса, как показал пример исландских банков, а также бельгийского Fortis [5].

Решение проблем крупных европейских банков возможно только на общеевропейском уровне, в то время как национализация банков приведет в конечном счете к возрождению фрагментации европейской финансовой системы.

Поэтому можно считать целесообразным создание на европейском уровне института, которые будут отслеживать деятельность крупнейших финансовых структур, действующих на всем европейском пространстве.

Такой институт должен обладать достаточными финансовыми ресурсами, чтобы в случае необходимости оказать банкам помощь. Этот подход поможет избежать внутриевропейских политических конфликтов во время кризиса [1].

С другой стороны, национализация отдельных сегментов банковской системы США и Европы может означать «начало конца» кризиса, несмотря на то, что экономическая ситуация ухудшается. Дело в том, что поддержка государственно-го капитала должна снять опасения по поводу устойчивости финансовой системы: контрагенты обретают доверие, необходимое для возобновления бизнеса.

Мировой финансовый кризис отразился на Украине падением стоимости акций компаний, тяжелым состоянием многих банков, которые находятся на грани банкротства, ростом безработицы, сокращением объемов строительства. Многие заводы и предприятия вынуждены остановить производство из-за отсутствия спроса на продукцию. Даже крупнейшие металлургические предприятия, которые работают в регионах страны, останавливают производство.

Парламент Украины 31 октября принял антикризисное законодательство президента Виктора Ющенко. Принятие закона было условием для Украины для получения кредита МВФ на 16,5 миллиарда долларов, который нужен для стабилизации ситуации в экономике, на которую повлиял мировой финансовый кризис.

В президентском пакете антикризисных мер предусмотрено создание стабилизационного фонда, отмена налога на добавленную стоимость для сельскохозяйственных предприятий, внедрение механизма капитализации банков, создание дополнительных источников пополнения Фонда гарантирования вкладов населения, участие государства в рекапитализации проблемных банков и введение двухгодичного моратория на приравнение минимальной заработной платы к прожиточному минимуму [5].

Ряд экспертов считают, что национализация Украине нужна, особенно металлургическим предприятиям. Она способна предотвратить массовые увольнения рабочих. Таким образом можно поддержать коммерческие банки, которые не смогут самостоятельно выполнять свои обязательства.

Литература: 1. Андреев С.А. Мировой финансовый кризис конца 90-х годов и его влияние на инвестиционный процесс. – СПб.: СПбГУЭФ, 2000. – 16 с. 2. Меньшиков С. М., Клименко Л. А. Длинные волны в экономике. – М., 1989. – с. 7. 3. Ковзанадзе И. Системные банковские

кризисы в условиях финансовой глобализации // Вопросы экономики. – 2002, № 8. – с. 89-95.
4. Корищенко К.Н. Роль регулирования движения международного капитала в предотвращении финансовых кризисов // Деньги и кредит. – 2001, № 1. – с. 47-50. 5. www.banki.ru
6. www.moody.ru

УДК 339.7.055.3:336.71(477)

Коваленко Р.С., Шашкова А.А.

БАНКОВСКАЯ СИСТЕМА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО КРИЗИСА

ХНУ им. В.Н. Каразина

В последние месяцы произошло резкое обострение мирового финансового кризиса, причиной которого стал ипотечный кризис в США. Возникла реальная угроза банкротства ряда крупнейших банков, страховых учреждений и т.п.

В Украине именно сейчас его последствия проявились достаточно остро. Наиболее болезненно населением воспринимается ситуация в банковском секторе. Это связано с тем, что крупные мировые финансовые институты существенно ужесточили правила и объемы займа. Снижение ликвидности мирового финансового рынка уже сказалось на внешних заимствованиях — в настоящее время банки испытывают трудности при продаже ценных бумаг или получении синдицированных кредитов. Появились предпосылки массового изъятия депозитов вкладчиками, что могло привести к разорению большинства банков Украины. Однако, Национальный банк Украины (НБУ) ввел мораторий на досрочное изъятие средств с банковских депозитов, тем самым, обезопасив финансовые учреждения от банкротства.

Актуальность данной темы заключается в том, что деятельность банков обеспечивает непрерывный денежный оборот и оборот капитала в стране. Кроме того, банки создают благоприятные условия для вложения вкладов с целью накопления сбережений в национальной экономике. Следовательно, стабильность банковской системы Украины полностью влияет на экономику страны в целом. На сегодняшний день вопросы финансового кризиса в банковском секторе Украины являются одной из насущных проблем для населения нашей страны, в частности для вкладчиков. В марте-апреле 2008 года НБУ совместно с Министерством финансов провел активную мобилизацию излишков ликвидности у банков. Во времена экономической нестабильности остатки на корреспондентских счетах банков в НБУ снижались до 14,5 миллиардов гривен. Таким образом, НБУ

боролся с инфляцией. Необходимо отметить, что, начиная с июля, рост цен действительно замедлился. Но в этот период ставки по межбанковским кредитам периодически достигали уровня, сопоставимого с временами кризиса 2004 года — 35-40% годовых. Таким образом, была сформирована предпосылка для кризиса текущей ликвидности.

На сегодняшний день отсутствует уверенность в том, что подобная ситуация не повторится вновь. Непростая ситуация и на рынке депозитов физических лиц — вполне возможно разместить вклад под 18-20% годовых в гривне и под 11-12% в долларах США, причем речь идет о довольно крупных банковских учреждениях. Более того, ряд банков из числа крупных, готовы платить физическим лицам по 12-14% годовых по остатку на текущем счете в гривне и 6-9% годовых по остатку на текущем счете в долларах. Иными словами, некоторые отечественные банки нуждаются в самых неустойчивых кредитных ресурсах — остатках на расчетных счетах. Они готовы за него платить столько, сколько год назад платили по депозитам сроком на 12 месяцев. И даже при этом, темпы прироста депозитов в последние месяцы существенно замедлились — они существенно меньше, чем процентная ставка по депозитам.

Целью нашей работы является определить общее влияние кризиса на банковский сектор Украины; проанализировать общую и кредитную политику украинских банков в условиях мирового финансового кризиса.

В рамках борьбы с финансовым кризисом Национальный банк Украины с начала октября выделил отечественным банкам рефинансирование на 6,454 млрд. гривен, что в 4 раза больше показателей начала сентября.

Не лучшим образом обстоят дела с кредитованием. С постепенным усугублением кризиса банки перестали выдавать кредиты. Банкиры уверены: в ближайшее время формат кредитования как физических, так и юридических лиц восстановится в полном объеме.

На сегодняшний день сложилась следующая ситуация. Международный валютный фонд выделил Украине кредит в сумме 16,4 млрд. грн. под 4% по программе *standby*. Основная часть кредита направлена на возврат Украины к экономической и финансовой стабильности в условиях мирового кризиса и падения цен на металл, поддержку валютно-обменного курса и платежного баланса Украины, вторая часть должна пойти на развитие отечественной экономики. Руководство страны намерено выровнять платежный баланс и снизить зависимость республики от внешних экономических факторов, а также снизить инфляцию.

Предоставление МВФ кредита станет сигналом для финансовых организаций о возможности дополнительного получения Украиной более долгих финансовых ресурсов от Всемирного банка. Официальные представители заявили, что НБУ не окажет помощь банкам с задолженностью по потребительскому кредитованию. Глава НБУ утверждает, что банки, предоставляя потребительские кредиты, поднимали реальную стоимость кредита до 40-60%, т.е. создали себе резервы для будущего непогашения. НБУ намерен через разработанную совместно с МВФ программу рефинансирования банковских учреждений поддерживать только ту проблемную кредитную задолженность, которая касается социальных кредитов на жилье, а также производственных кредитов.

В Украине также существуют проблемы с кредитом на жилье, которые довольно сложно получить. Условия выдачи кредитов (увеличение процентных ставок, уменьшение сроков погашения, обязательный залог) делают их фактически недоступными для населения. Многие вынуждены откладывать покупку квартиры и продолжать жить в съемном жилье. Но на арендные ставки в Киеве значительно влияют снова-таки колебания курса доллара.

Курсообразующие факторы являются одним из основных показателей стабильности не только банковской системы, но и всей экономики в целом. С 1 по 20 октября валютные резервы Национального банка уменьшились на 2,9 млрд. долл., до 34,6 млрд. долл. Основную часть золотовалютных резервов — около 2 млрд. дол. — потрачено на поддержку курса гривны, остальное снижение состоялось из-за ослабления курса евро, в котором сформирована большая часть запасов НБУ. Валютные резервы Национального банка Украины будут снижаться и до конца года достигнут 33 млрд. долл. Один день поддержки гривны стоил НБУ снижения своих резервов на 342 млн. долл. США, в то время как обменный курс продолжал свой рост. Если же НБУ решит сохранить обменный курс хотя бы на верхнем пределе прогнозированного коридора (6,85- 6,3/долл. США) до конца года, ожидается, что цена такой поддержки составит не менее 2 млрд. долл. США в месяц. Это сможет способствовать снижению резерва на покрытие импорта до 4,8 месяцев.

Курс гривны к доллару будет падать независимо от оттока денег нерезидентов с фондового рынка. Здесь играет роль отсутствие притока портфельных инвестиций в банковский сектор, выплаты по долгу банковского сектора, дальнейшее ухудшение торгового дефицита, которые вызовут дальнейший дефицит валюты.

В целом портфельные инвестиции нерезидентов в акции украинских эмитентов формируют незначительную часть общих потоков капитала в Украину. Поэтому события, наблюдаемые на мировых финансовых рынках, будут иметь незначительное влияние на украинский валютный рынок в краткосрочной перспективе. В среднесрочном периоде, безусловно, стоит ожидать замедления притока прямых иностранных инвестиций и долгового капитала в Украину. Не исключено, что уже в 2009 году приток капитала в Украину через финансовый счет платежного баланса не будет перекрывать дефицита текущего счета, что создаст предусловия для девальвации гривни.

Политическая нестабильность в Украине может повлиять на снижение ее странового рейтинга, который, в свою очередь, повлечет сокращение интереса иностранных инвесторов к Украине как к развивающемуся рынку. Это сократит приток иностранных инвестиций и на фоне сокращения валютной выручки может спровоцировать рост курса доллара.

Мировой финансовый кризис не смог обойти экономику Украины. Однако, не смотря на все трудности, украинские коммерческие банки имеют неплохие внутренние ресурсы, чтобы противостоять данному кризису. Большинство банкиров утверждают, что нет никакой необходимости в помощи МВФ и что дефолта быть не может. Если же правительство и НБУ решатся все-таки принять деньги Международного фонда, это будет скорее упреждающий удар, своего рода психологическая поддержка.

К тому же, за каждым финансовым учреждением стоят мощные промышленно-финансовые группы, которые подстраховывают работу банка собственными немалыми ресурсами. Более того, за деятельностью каждого банка пристально следит НБУ, являющийся одним из самых мощных регуляторов среди агентов валютного контроля в странах Центральной и Восточной Европы. НБУ будет отстаивать интересы вкладчиков, а значит, и интересы каждого банка.

Предполагается, что украинская экономика отреагирует на международный кризис некоторым снижением темпов производства, роста доходов населения, однако это не приведет ни к массовой остановке производства, ни к массовой безработице и обнищанию населения, ни к банкротствам банков. После замедления экономического развития, которое продлится год-два, наступит период нового подъема и процветания.

Литература: 1. Буруль Е.В. Чего дальше ждать от мирового финансового кризиса // Журнал «Деньги».—09.10.2008.— [№ 41]. 2. Блинов А.П. Кризис в Украине // Журнал «Эксперт».—27.08.2008.— [№ 42]. 3. news.liga.net

Коротченко А.Б.

ОСОБЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ УКРАИНСКОГО ФОНДОВОГО РЫНКА

*ХНУ им. В.Н. Каразина
Науч. рук.: проф. Юрченко С.А.*

Изучение проблем и особенностей функционирования украинского фондового рынка, влияния законодательства Украины на деятельность фондового рынка, перспектив его развития в условиях политической и финансовой нестабильности приобретает особую актуальность. *Цель работы* — проследить особенности и перспективы фондового рынка Украины на современном этапе.

Несмотря на мировой финансовый кризис, вызвавший падения индекса ПФТС более чем на 70% относительно августа 2007, когда был зафиксирован рекордный показатель индекса, наличие политических кризисов и нестабильности в экономике, в украинском фондовом рынке существует большой потенциал [3].

Развитию фондового рынка сопутствует рост национальной экономики. К негативному фактору, который может помешать поступательному развитию украинского фондового рынка, необходимо отнести, в первую очередь, политическую ситуацию в стране, постоянную нестабильность, непоследовательность как внешней, так и внутренней политики [5].

Основными особенностями украинского фондового рынка в настоящее время являются [1]:

- небольшие объемы и неликвидность;
- политическая нестабильность, усиливающая недоверие инвесторов;
- неоформленность в макроэкономическом понимании;
- неразвитость материальной базы, технологий торговли, регулятивной и информационной инфраструктуры, регистрационной, депозитарной и клиринговой сети;
- высокая степень всех рисков, связанных с ценными бумагами (доходного риска, риска ликвидности, политического, законодательного и других рисков);
- очень высокие технические риски;
- отсутствие крупных, с продолжительным опытом работы, инвестиционных институтов, которые заслуживают общественного доверия;
- отсутствие достаточного количества квалифицированных специалистов.

Что касается нормативно-правовой базы, то ее можно охарактеризовать следующим образом:

1. Законодательные акты в целом не имеют необходимой степени детальности, они противоречивые.

2. Нормативная база в сфере фондового рынка не систематизированная, не ведется ее учет, нет официальных изданий по ценным бумагам.

3. Украинское законодательство имеет уклон в направлении регулирования формальной (регистрация, лицензирование, аттестация и т. д.), а не содержательной (достаточность капиталов, предупреждения банкротств) стороны деятельности субъектов фондового рынка.

4. Нет полноценного правового обеспечения контроля государственных органов за применением действующего законодательства в сфере фондового рынка, не наращиваются ресурсы такого контроля [2].

Для увеличения эффективности функционирования фондового рынка необходимо принять новое законодательство, которое должно быть логическим продолжением и развитием правовых основ функционирования фондового рынка Украины, которые были начаты Законами Украины «О ценных бумагах и фондовой бирже», «О хозяйственных обществах», «О приватизационных бумагах».

Тем не менее, фондовый рынок Украины имеет огромные перспективы. Наиболее перспективными направлениями фондового рынка являются все сферы, связанные с потреблением — в первую очередь сельскохозяйственный сектор. Также можно отнести розничную торговлю, телекоммуникации, банковскую сферу. По данным специалистов ожидается IPO новых компаний на сумму 2-3 миллиарда долларов, что диверсифицирует фондовый рынок и даст иностранным инвесторам возможность войти в наиболее растущие секторы украинской экономики [4].

Таким образом, подводя итоги, необходимо отметить, что несмотря на наличие ряда негативных факторов, тормозящих развитие украинского фондового рынка, в том числе мировой финансовый кризис, у него есть все шансы показать результат резкого развития уже в ближайшее время.

Литература: 1. www.expert.ua; 2. www.investfunds.com.ua; 3. www.pfts.com 4. www.rcb.ru; 5. www.vestnikao.com.ua

Кретьова О.Ю., Чернов В.В.**ВОЗВРАТ НДС УКРАИНСКИМ ПРЕДПРИЯТИЯМ В СТРАНАХ ЕВРОСОЮЗА***ХНУ им. В.Н. Каразина*

Возврат НДС приносит неплохой доход Европе и ее нерезидентам. Большинство туристов, отправляющихся за покупками в страны Евросоюза, сталкивались с приятной для себя практикой возврата европейского НДС по системе tax free. Между тем, правом на возмещение этого налога обладают не только физические лица, но и фирмы -нерезиденты. Многие украинские предприятия выходят сегодня на европейский рынок и поэтому вопросы возврата НДС имеют для них огромное значение.

Вопросам возврата НДС, в странах Евросоюза посвящено немало работ зарубежных исследователей таких как: К. Майнзюк, П. Ласок, Л. Эбрил, Ю. Джигир и др., но ряд проблем в этой сфере по-прежнему остается нерешенным. Поэтому целью данной работы является исследование существующей системы возврата НДС в европейской практике и рекомендации по ее наиболее оптимальной организации для предприятий Украины.

Возмещение европейского налога на добавленную стоимость осуществляется на основании восьмой и тринадцатой Директивы Евросоюза (ЕС). Восьмая директива от 1979 года (79/1072/ЕЕС) устанавливает правила возврата налога, уплаченного в стране Евросоюза, компаниям из других стран ЕС, а тринадцатая директива от 1986 года (86/560/ЕЕС) — компаниям из «несоюзных» стран, в том числе и Украины. Согласно указанным директивам определены предприятия — нерезиденты ЕС, которые вправе претендовать на возврат НДС. Это компании, не являющиеся банком или страховой организацией, без своего постоянного представительства на территории европейской страны и постоянного адреса в этой стране. Претенденту также запрещается в отчетный период продавать товары или услуги на территории той страны, где он намерен получить возмещение (за исключением транспортных и некоторых других видов услуг).

В директивах ЕС говорится, что претендовать на возврат НДС может лишь добросовестный налогоплательщик. То есть фирма должна представить справку из налоговой службы Украины (так называемый Tax Certificate), которая подтверждает ее налоговую законопослушность. Самое главное — цели расходов должны быть мотивированы, а все контракты на покупку деловых услуг иметь явный экономический смысл.

В 13-й директиве четко определен срок, в течение которого налоговое ведомство страны — члена Евросоюза проводит проверку счетов, — шесть месяцев. Но оно может продлить этот срок и затребовать дополнительные документы — объяснение деловых связей, подтверждение обоснованности затрат, доказательства реальных платежей и поставок услуг.

Директива предоставляет возможность получать возврат сумм НДС, уплаченных по различным видам деловых затрат [2].

Так, подпадают под льготный режим командировочные расходы. Проживание в гостинице, организация и проведение деловых встреч, конференций, презентаций, поездки внутри страны, оплата различных услуг (юристы, переводчики, агенты) — все эти расходы можно существенно уменьшить процедурой возврата НДС. При этом не имеет значения, оплачиваются услуги с помощью корпоративной карты или наличными.

Возможен возврат НДС и по транспортным расходам. Украинские транспортные организации (перевозчики, экспедиторы, агенты) имеют возможность получить обратно НДС, уплаченный иностранному поставщику за топливо или ремонт транспортных средств. Фирмы оплачивающие услуги иностранному партнеру за хранение, перегрузку и упаковку грузов, за перевозку их внутри Европы, а также всевозможные комиссионные сборы за услуги европейских экспедиторов или перевозчиков и т. д., также имеют право возместить НДС.

Могут возратить НДС и по затратам организаций, работающих в сфере телекоммуникаций (связь, интернет, IP-телефония, роуминг) и арендующих каналы связи у европейских международных операторов. К этой же категории можно отнести банки и финансовые организации, использующие международные информационные системы, арендующие помещения для своих представительств за рубежом или оплачивающие услуги европейских финансовых посредников.

Туристические компании, предлагающие на украинском рынке образовательные услуги за рубежом (от интенсивных курсов английского языка до обучения в элитных колледжах и университетах), также могут воспользоваться правом на возврат НДС. Для украинских вузов, отправляющих своих сотрудников в служебную командировку (на стажировку, повышение квалификации), также предусмотрен возврат налога.

Условия, при выполнении которых возможно возмещение НДС, каждая страна — участница ЕС определяет самостоятельно (ст. 4 Директивы). В каждой стране есть свой перечень услуг, по которым НДС не возмещается или возмеща-

ется не полностью. Лучше всего дело обстоит с возвратом по выставкам, конференциям и профессиональным услугам, хуже — с представительскими расходами и арендой автомобилей. Например, в Бельгии не получить возмещения НДС за питание и представительские расходы. В налоговые офисы Ирландии до недавнего времени было бесполезно обращаться со счетами из гостиниц — налог не возвращали. Наиболее широк перечень расходных статей для возмещения НДС в Швеции, Франции, Австрии и Великобритании. Таким образом, судьба возврата налога зависит от законов конкретной страны.

Размер возвращаемого налога зависит от ставки НДС и составляет, как правило, от 16 до 25 процентов. Критерии возврата НДС:

- нижний предел суммы НДС, которую можно вернуть, как правило, устанавливается на уровне 100-200 евро;
- претендент на возврат НДС не должен иметь постоянного места осуществления предпринимательской деятельности на территории Содружества и, более того, необходимо доказать, что украинское предприятие на протяжении определенного периода не осуществляло продажу товаров (услуг) на территории конкретной страны;
- право на возврат имеют только плательщики НДС, т. е. украинская фирма должна быть зарегистрирована плательщиком НДС в Украине.

Формы и адреса налоговых инспекций в Евросоюзе можно найти в нормативном документе принятом Еврокомиссией и в специализированных обзорах международных консалтинговых фирм, например в European VAT Refund Guide. В них содержатся и ссылки на формы, и адреса инспекций, и нормативы по возмещению НДС в каждой из стран ЕС [3].

Компании для возврата НДС могут обратиться в специализированные фирмы, занимающиеся возвратом налога из Евросоюза. Правда, за услуги они берут до 20% от возмещаемой суммы. Заметим, что все эти трудности с возмещением НДС не являются чисто нашей напастью. Так, в известном исследовании Еврокомиссии European Tax Survey от 10 сентября 2004 года, посвященном налоговой проблематике в странах ЕС, приводится впечатляющая статистика: 86,1% крупных европейских компаний испытывают трудности с возмещением НДС в других странах Евросоюза. Их не устраивают сроки и сложность процедуры. А 53,5% крупных компаний и вовсе не связываются с возвратом НДС [1].

Процедура возмещения европейского НДС для компаний из стран, не входящих в Евросоюз, имеет ряд ограничений. Многие страны ЕС (но не все) воз-

мешають этот налог по принципу паритета, т. е. когда между странами заключен соответствующий договор о взаимном возврате НДС.

Так, если возврат НДС производится в 37 странах мира, то украинские предприятия могут рассчитывать на возмещение лишь в 15 государствах, не требующих наличия соглашения о взаимном возврате НДС с Украиной. Вот они, эти 15 гостеприимных государств: Австрия, Бельгия, Великобритания, Дания, Канада, Нидерланды, Ирландия, Исландия, Люксембург, Норвегия, Монако, Швеция, Хорватия, Финляндия и Франция. В числе «недружественных» — Польша, Чехия, Литва, Германия, Греция, Италия, Испания, Португалия и другие.

На наш взгляд, можно преодолеть эту территориальную дискриминацию с помощью дочерних фирм в других странах. Например, международные украинские компании не смогут получить возмещения НДС из Испании (между Украиной и Испанией нет соглашения по НДС), но они могут выставить счета на свой офис, который открыт в Великобритании, и добиться возврата НДС там. Скажем, можно расширить территорию возврата через кипрские офшоры, которым открыт зеленый свет по возврату НДС во всех странах Евросоюза. У той же Германии нет соглашения по НДС с Украиной, зато есть с Багамскими островами.

Литература: 1. Петрова Ю. Элементарно, VAT! // Электронный журнал Секрет фирмы — <http://www.sf-online.ru>. 2. *Addresses in the member states to which claims for refunds under the 8th VAT Directive (79/1072/EEC) should be made and minimum amounts refundable.* TAXUD/D/1. — Brussels: European Commission, 2007. — 10 p. 3. *What is the procedure for claiming back VAT* // Электронный портал фирмы Globalrefund — <http://www.globalrefund.com>.

УДК 339.9

Крупка М.О.

ДИПЛОМАТІЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

*ХНУ імені В.Н. Каразіна
Наук. керівник: ст. викл. Резніков В.В.*

Дипломатія — це діяльність уряду по здійсненню зовнішньої міжнародної політики держави. Слово «дипломат» походить від давньогрецького слова «диплома» і означає офіційні документи. Дипломатія з'явилася лише з розвитком продуктивних сил, з появою суспільної свідомості і перших юридичних норм.

Дипломатія — це наука і мистецтво, застосування розуму і такту з метою розвитку офіційних відносин між урядами незалежних держав. Головним напрям-

ком дипломатії є застосування на практиці норм і принципів дипломатичного протоколу в умовах міжнародного спілкування і через дипломатичні інструменти поставити політику держави на належний рівень. Дипломатичне суспільство носить закритий характер, підкорюється неписаним правилам і поведінка дипломата представляється дуже вагомим.

Метою дослідження є оцінка ролі дипломатії України на зовнішній арені, аналіз нових завдань та методів роботи сучасних дипломатів, вимоги до сучасного дипломата, орієнтованої на підготовку дипломатів відповідно до нових практичних потреб.

Міжнародні відносини — це система реальних зв'язків між державами. Звідси, міжнародна або світова політика є активним фактором формування міжнародних відносин. Що стосується міжнародних відносин, то вони постійно змінюються під впливом світової політики дипломатії й у свою чергу впливають на її зміст і характер. Прогрес в теорії і практиці дипломатичних відносин приводить до більш наукового погляду на них, до значних змін професійних вимог до дипломатів.

Історію класичної дипломатії можна поділити на 3 етапи:

перший етап — (1815–1818 рр.) закладені правила і традиції дипломатичного церемоніалу та протоколу.

другий етап — (1914–1918 рр.) утворення Ліги Націй, закладені основи сучасного дипломатичного та консульського права.

третій етап — (друга половина 20 ст.) формується міжнародно-правовий кодекс дипломатії. Віденської конвенції про дипломатичні і консульські зносини.

Роль дипломатії як і дипломата в наш час зросла. Полем діяльності сучасної дипломатії є захист економічних інтересів власної держави, які справляють потужний вплив на політичні рішення і політичну діяльність на міжнародній арені. Дипломат повинен знаходити ефективні формули компромісу, розблоковувати конфлікти, попереджати негативний розвиток подій, надавати урядам зважені пропозиції.

З набуття незалежності Україна утворила свій зовнішньополітичний орган, який складається з: центральних органів (апарат МЗС, регіональні представництва) та закордонних органів (дипломатичні представництва за кордоном, посольства, консульства).

Можна виділити 4 елементи, з яких складається дипломатія України, а саме визначення своєї цілі, оцінювання мети інших країн, визначення сумісності цілей та використання засобів придатних для здійснення цих цілей.

У розпорядженні дипломатії є три засоби: переконання; компроміс; загроза силою.

При реалізації зовнішньополітичних заходів дипломатична служба держави дотримується дипломатичного протоколу. Правила дипломатичного протоколу дозволяють підтримувати та розвивати нормальні відносини між державами, коли між сторонами мають місце претензії та розбіжності. Дипломатичний протокол лежить в основі взаємовідносин, прийнятих між державами та в міжнародних організаціях (ООН, ЮНЕСКО, МОП, МАГАТЕ та інших).

Однією з нових організаційно — правових форм міждержавної співпраці є міжнародні організації. Це основна інституційна форма співпраці держав і міжнародні організації виступають як основний організатор міждержавного спілкування.

Протокол носить міжнародний характер, дотримання протоколу в міжнародних зносинах є обов'язковим. Знання норм протоколу — один з елементів кваліфікації та дипломатичної майстерності.

Базовим міжнародно-правовим документом, який регулює дипломатичну діяльність суб'єктів міжнародного права є «Віденська конвенція про дипломатичні зносини» 1961р. Учасниками конвенції є понад 160 держав, у тому числі і Україна.

Характерно для сучасної дипломатії зустрічі на високому рівні. Зустрічі «у верхах» (саміти) — частина багатосторонньої дипломатії.

Існують 3 види самітів:

- Серійні зустрічі «у верхах»;
- Ad hoc саміт — для даної ситуації відкриває серію зустрічей;
- Зустріч на вищому рівні (двосторонні);

Сучасна дипломатія спрямована на вирішення, перш за все, економічних проблем, пошуки ринків збуту та інвестицій. Велика увага приділяється протоколу ділових кіл, що є важливою частиною «культури бізнесу».

Становлення України як незалежної демократичної держави відбувається в період кардинальних економічних і політичних зрушень в українському суспільстві і історичних змін в системі міжнародних відносин. Основними напрямками зовнішньої політики України є:

1. Розвиток двосторонніх міждержавних відносин;
2. Розширення участі в європейському та євроатлантичному регіональному співробітництві;
3. Співробітництво в рамках країн СНД;
4. Діяльність в ООН та інших універсальних міжнародних організаціях;

Пріоритетними напрямками у сфері двосторонніх відносин є активний розвиток політичних, економічних, науково — технічних, культурних та інших відносин з усіма країнами світу. Двосторонні відносини з Росією, країнами ЄС та НАТО в сучасній міжнародній системі відіграють провідну роль.

Сьогодні Україну як незалежну державу визнали 167 країн світу, 164 — встановили дипломатичні відносини. На сьогодні Україна має свої дипломатичні представництва і консульські установи в 65 країнах світу. Функціонують 87 закордонних установ: 62 посольства; 4 дипломатичні місії; 13 генеральних консульств; 8 постійних представництв і місій при міжнародних організаціях.

Перспективною метою української зовнішньої політики є членство в НАТО та в ЄС або інших загальноєвропейських і західноєвропейських структурах. Розвиток торговельно-економічних та інших зв'язків між країнами СНД — на засадах суверенного партнерства і взаємовигоди. Дипломатична теорія в Україні розвивається по європейським традиціям.

З розвитком дипломатичних відносин Україна зростає, становиться привабливою для іноземних інвесторів, оскільки рівень віддачі від інвестицій є досить високим. У 2007р. предметом підвищеної зацікавленості іноземних інвесторів є підприємства, які здійснюють фінансову діяльність, насамперед банки.

За оцінками експертів, членство до СОТ надасть змогу додатково залучити в Україну до 500 млн. дол. США іноземних інвестицій щорічно.

Дипломатичні відносини дуже впливають на формування та розвиток економічних відносин на сучасному етапі держав світу. Встановлено, що з розвитком дипломатичних відносин відбувся розвиток зовнішньо — економічної діяльності і зовнішніх зносин.

Література: 1. Положення про дипломатичну службу в Україні // Зібрання Уряду України — Київ, 1993, №7. 2. Україна на міжнародній арені // Збірник документів і матеріалів 1991-1995 рр. у 2-х томах.— Київ, 1998. — 50 с. 3. Гуменюк Б.І., Щерба О.В. Сучасна дипломатична служба: Навчальний посібник — Київ: Либідь, 2001. — 255 с. 4. Дипломатія сучасної України. — Київ, 1997. — 130 с. 5. Левин Б.Д. Дипломатия, ее сущность, методы и формы. — Москва, 1962.— 165 с. 6. Сардачук П.А,Кулик О.П., Дипломатичне представництво: організація і форми роботи. Навчальний посібник, видавництво Україна. — Київ, 2001.— 175 с.

Кудінець Д.С.**ВЗАЄМОДІЯ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ І ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ
У КРАЇНАХ З ТРАНЗИТИВНОЮ ЕКОНОМІКОЮ***ХНУ імені В.Н. Каразіна**Наук. керівник: к.е.н., доц. Казакова Н.А.*

Гострота проблем платіжного балансу і невирішеність ключових питань економічного зростання в Україні (дієвість цінових і нецінових чинників, траєкторія обмінного курсу, архітектура економічної політики) передбачає аналіз досвіду інших транзитивних економік, передусім найбільших країн Латинської Америки з подібними економічними і суспільно-політичними характеристиками — Аргентини, Бразилії, Мексики і Чилі. Привабливість латиноамериканського досвіду обумовлено щонайменше трьома чинниками: 1) тривалістю процесу економічного реформування, що дозволяє порівняти переваги і недоліки відмінних концептуальних підходів; 2) умовами взаємодії інструментів економічної політики у нестабільному економічному середовищі, 3) щільним переплетінням політичних і економічних інтересів.

З погляду таких питань економічної політики в Україні, як параметри сальдо бюджету і монетарної політики, обмінний курс, лібералізація потоків капіталу і зовнішньої торгівлі, предметне зацікавлення викликають: а) особливості вирівнювання структурного платіжного дисбалансу, б) вплив монетарних і немонетарних інструментів економічної політики на платіжний баланс і економічне зростання, в) залежність реального обмінного курсу (РОК) від внутрішніх і зовнішніх чинників, г) засоби нейтралізації деструктивних суспільно-політичних чинників. На вітчизняному ґрунті виявилися практично всі відомі латиноамериканські риси: структурні деформації, залежність економічного зростання від обмежень платіжного балансу, двозначність теоретичної інтерпретації та практичного виконання окремих інструментів економічної політики (фіскальна дисципліна, обмеження грошової маси, девальвація грошової одиниці, лібералізація потоків капіталу і зовнішньої торгівлі), політичні антагонізми.

Важливість платіжного балансу як узагальнюючої аналітичної характеристики зовнішньої торгівлі та потоків капіталу пояснюється насамперед можливістю стимулюючого або дестабілізуючого впливу на економічне зростання. З іншого боку, платіжний баланс може залежати від економічного зростання, що лише ускладнює ідентифікацію та функціональний аналіз механізмів взаємної залеж-

ності. Під обмеженнями платіжного балансу нами розуміється необхідність вирівнювання платіжного балансу (або підтримання зовнішньої рівноваги), яке може конфліктувати з економічним зростанням (або внутрішньою рівновагою). Якщо у промислових країнах вирівнювання платіжного балансу відбувається через поступову корекцію приватного споживання і доходу, грошової маси, відносних цін і процентної ставки (так звана автоматична адаптація), то у транзитивних економіках це вимагає використання інструментів економічної політики як у довго-, так і короткочасному плані.

Довгостроковий стимулюючий вплив сальдо поточного рахунку на ВВП здійснюється переважно через збільшення експорту (окрім Мексики). Водночас у короткочасному плані простежується симетрична залежність промислового виробництва від збільшення як експорту, так й імпорту. Пожвавлення виробництва збільшує експорт й імпорт (в більшій мірі). Для місячних даних промислове виробництво недвозначно збільшує імпорт в Мексиці та Чилі. Сприятливий вплив промислового виробництва на експорт виявлено лише у Чилі. Для України достатньо сприятливим виглядає «правило 45о», коли збільшення промислового виробництва одночасно збільшує експорт і поліпшує торговельний баланс. Сприятлива залежність динаміки ВВП від додатного сальдо поточного рахунку і експорту заперечує логіку структуралізму в частині пропаганди переваг внутрішньо орієнтованого економічного розвитку. Водночас справджуються застереження стосовно деструктивного впливу потоків капіталу.

На прикладі ортодоксних програм фінансової стабілізації показано непродуктивність девальвації грошової одиниці у доларизованій економіці зі залежністю від критичного імпорту та значним зовнішнім боргом. Прискорене знецінення грошової одиниці поліпшувало поточний рахунок, але коштом глибокого спаду виробництва та інфляції. Вагомою причиною відмови від ортодоксних програм стало нехтування політичних чинників. Головним недоліком гетеродоксних програм як альтернативи ортодоксним програмам стала нездатність підтримати фіксований обмінний курс належним скороченням попиту. Без рішучого поліпшення сальдо бюджету чи обмеження пропозиції грошової маси виникає недовіра до економічної політики, що послаблює переваги гетеродоксної програми у нейтралізації інфляційних очікувань.

Аргументовано необхідність цілісної економічної політики з врахуванням структурних характеристик транзитивних економік. Фрагментарність економічної політики пояснюється половинчастістю виконання радикальних заходів (на-

приклад, обмеження грошової маси без скорочення дефіциту бюджету) або некритичним запозиченням іноземного досвіду. Аналіз економічної політики в Чилі, а також 10 невдалих програм фінансової стабілізації в Аргентині показує дієвість рекомендацій відомого «вашингтонського консенсусу», але з важливим застереженням: з початку 1990-х років ідеальна відкритість для потоків капіталу створила можливості для критичного збільшення дефіциту бюджету та державного зовнішнього боргу. Недоліки зовнішнього фінансування дефіциту бюджету виразно простежуються у Бразилії.

Аналіз впливу непередбачуваних компонент грошової маси показує, що сприятливий монетарний «сюрприз» слабо простежується в Аргентині й Україні; тобто в обох економіках збільшення грошової маси має лише короткочасний стимулюючий вплив. У Бразилії і Мексиці обидві непередбачувані компоненти грошової маси є рестрикційними. Лише у Чилі промислове виробництво не виявляє зв'язку з непередбачуваними компонентами грошової маси.

Порівняння отриманих емпіричних результатів з реальними подіями в латиноамериканських економіках підтримує використання фільтру Кальмана для оцінки макроекономічних залежностей в нестабільному економічному середовищі. Найпереконливішою перевагою фільтру Кальмана слугує виявлення потенційної нестабільності економік Аргентини і Бразилії, що добре узгоджується з наступним розвитком подій у цих країнах.

Важливим аргументом проти від'ємного сальдо поточного рахунку та його фінансування припливом капіталу є нестача стимулюючого впливу імпорту, що відрізняє від країн Латинської Америки (окрім Чилі). Водночас в Україні простежується обмежене короткочасне заміщення імпорту власним виробництвом. Брак стимулюючого впливу імпорту на промислове виробництво може пояснюватися переважно сировинним характером українського імпорту, що використовується для виробництва енергоємної експортної продукції. Попри сприятливий вплив промислового виробництва, експортний сектор економіки виглядає незалежним від промисловості загалом, що засвідчує «анклавний» характер сировинних галузей і невисоку якість вітчизняного експортоорієнтованого зростання. Доцільність обмеження імпорту слугує аргументом на користь не торговельного протекціонізму, а залучення інвестицій в імпортозамінні галузі (харчову і легку, автомобілебудування), які мають потенціал економічного зростання без порушення зовнішньої рівноваги. У торговельній політиці оптимально запровадити уніфіковану ставку імпортного мита (з графіком поступового зниження), як це практикується у Чилі.

Література: 1. Шевчук В. Відмінний вплив «слабкої» грошової одиниці у трансформаційних економіках / Матеріали міжнародної наук.-практ. конференції «Стратегія монетарної політики: проблеми вибору та застосування» (Київ, 25-26 травня 2002 р.). – К.: НБУ, 2002. – с. 207-212. 2. Шевчук В. Структурні аспекти низького попиту на інвестиції / Матеріали Другої міжнародної наук.-практ. конференції «Розвиток науково-технічних парків та інноваційних структур інших типів: Україна і світовий досвід» (Львів, 16—17 червня 2003 р.). – Львів: ЛОДА; Західний науковий центр НАНУ, 2001. – с. 190-191. 3. Shevchuk V. The Influence of Devaluation Policies on the Exchange Rate of Ukrainian Currency // *Ukrainian Economic Review*. – Vol. III. – 1997/98. – p. 155-166. 4. Shevchuk V. Interest Groups Pressure and Exchange Rate Behavior in Ukraine / [In]tolerance and [co]operation in Europe and the Euroatlantic Area. *Selected Conference Papers*. – Bucuresti: European Studies Foundation Publishing House, 2000. – p. 97-105. 5. Shevchuk V., Kopych I. The impact of capital flows in Ukraine's economy in the years 1995-1998 / *Proceedings of the Seminar «Statistical Methods in Socioeconomic Researches. – Theory and Applications»* (Krakow, 8/10 November, 1999). – Krakow: Akademia Ekonomiczna, 2000. – P. 35-43. 6. Shevchuk V., Kopych R. Budget Deficit and Real Exchange Rate: the Case of Ukraine, Poland, and the Czech Republic / *Proceedings of the 9th Polish-Slovak-Ukrainian Scientific Seminar «International Comparisons of Socio-Economic Consequences of Transition Processes in Central-East European Countries»* (Krynica, 6-8 November, 2002). – Krakow: Akademia Ekonomiczna, 2003. – P. 35-49.

330.322.3: [339:658.2].

Кудрявцев К. А.

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ СЕГМЕНТА ТОРГОВОЙ НЕДВИЖИМОСТИ УКРАИНЫ. КОНСАЛТИНГОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ

ХНУ им. В.Н. Каразина

Науч. рук.: к.э.н., доц. Казакова Н.А.

Мировой финансовый кризис наряду с политической нестабильностью вызвали уменьшение финансовых потоков в Украину, рост инфляции и сокращение банковского кредитования. Это не могло не отразиться на рынке недвижимости Украины. Впервые за несколько лет предложение в несколько раз превысило спрос, что привело к снижению цен на недвижимость в большинстве сегментах рынка. Однако, на фоне столь резкого снижения цен на все объекты недвижимости, коммерческая недвижимость Украины не опустилась в цене, а лишь замедлила темпы своего роста. Вопрос о спросе на коммерческую недвижимость остается открытым.

Цель работы исследовать инвестиционную привлекательность сегмента рынка торговой недвижимости Украины в условиях финансового кризиса с позиции его востребованности и насыщенности рынка в данном сегменте.

Данное исследование актуально тем, что рынок торговой недвижимости Украины еще недостаточно развит, на нем практически не представлены крупные международные операторы и поэтому он имеет большой потенциал для привлечения иностранных инвестиций.

Для определения уровня инвестиционной привлекательности торгового сегмента рынка недвижимости Украины необходимо учитывать целый ряд факторов: экономический рост, инфляцию, стабильность национальной валюты, помощь МВФ, импорт, занятость, доходы населения, розничные продажи.

Экономический рост: За первые 9 месяцев 2008 г., реальный ВВП вырос на 6,9% в сравнении с 7,7% 2007 г. и 6,1% в 2006 г. Согласно прогнозам МВФ в 2009 г. экономический рост сократится на 3%, беря во внимание всемирное улучшение ситуации во второй половине 2009 г., экономика Украины должна выйти на свой потенциальный уровень роста в 5%-6% с уровнем инфляции 5%-7% к концу 2011 г.

Инфляция: Потребительские цены возросли на 16,6% в 2007 г. и на 11,6% в 2006 г. Согласно антикризисной программе правительства, представленной МВФ, инфляция в 2009 г. составит 17% по сравнению с запланированными 25,5% в 2008 г. — высшим уровнем за 8 лет.

Национальная валюта: Доллар был преферентной валютой кредитов в 2007-2008г., девальвация гривны, вместе с ухудшением макроэкономических условий имеет существенное негативное влияние на потребителя. Зарплата на многих предприятиях прикреплена к установленному курсу доллара. Это привело к уменьшению покупательской способности населения.

Поддержка от МВФ: В ноябре 2008 г., Исполнительный Совет МВФ одобрил предоставление кредита Украине в размере 16.4 млрд. долл. США.

Импорт: В 2008 г. Украина вступила в ВТО, что может привести к увеличению импорта. В результате влияния мирового финансового кризиса на украинскую экономику, правительство может пересмотреть экспортно-импортную политику. В сторону повышения таможенных пошлин.

Занятость: В соответствии с данными МОТ в первой половине 2008 г., уровень безработицы в Украине составил 6,2%, что выше чем в Болгарии (6%), Латвии (6%), Литве (4,7%) но ниже чем в Польше (7,7%) и Венгрии (7,7%). Министр труда и социальной политики Украины полагает, что уровень безработицы возрастет до 6,4-6,8% в конце 2008 г. Уровень безработицы различен по регионам Украины. В первой половине 2008 г., самый высокий уровень безработицы был

отмечен в Тернопольской, Ровенской и Житомирской областях, а самый низкий уровень был отмечен в Киевской, Одесской, Днепропетровской и Донецкой областях, также в АР Крым.

Доходы населения: Зарплата в Украине остается низкой по сравнению с Европейскими странами. В январе-сентябре 2008 г. ежемесячная зарплата составляла UAH 1,773 (US\$365) в сравнении с UAH 1,288 (US\$255) в том же периоде 2007 г. и UAH 1,004 (US\$199) в 2006 г. В январе-сентябре 2008 г., реальная зарплата, увеличилась на 8,4%, в сравнении с 12,2% и 21,2% за те же периоды 2007 и 2006 гг. По прогнозам МВФ реальная ежемесячная зарплата увеличилась на 9,1% в 2008 г. и уменьшится на 8,7% в 2009 г.

Анализ уровня доходов в Украине на основании официальной статистики сложен из-за того, что значительный незарегистрированный сегмент зарплаты «в конверте» существует по всей стране.

Розничные продажи: Розничные продажи в Украине устойчиво росли за прошедшие несколько лет. В течение первых девяти месяцев 2008 г., розничные продажи увеличенные на 25,1%, в сравнении с 28,2% и 24,4% в 2007 г. и 2006 г. В 2008 и 2009 гг. этот индикатор уменьшится из-за ухудшающихся макроэкономических условий в стране.

Согласно исследованиям Renaissance Capital, в среднем потреблениеросло на 20% в год за последние пять лет, движимое ростом зарплат на 28% в год начиная с 2002 г. Доля расходов на питание, в процентном соотношении ко всему доходу снизилась от 59,1% в 2002 г. к 51,4% в 2007 г. В развитых странах эта доля составляет менее чем 35%.

В следующие два года доля расходов на питание по отношению к общим расходам останется той же, или даже возрастет на 2-2,5%.

Малая развитость качественной инфраструктуры одна из основных причин медленного появления международных операторов в регионах. Существующий дефицит недвижимости класса А в целом по стране приводит к тому, что инвестиционный поток направлен в первую очередь в столицу, а регионы, при всей своей привлекательности для вложений, представляют вторичный интерес.

В среднесрочной перспективе для инвесторов в торговую недвижимость сохраняется возможность постройки качественных гипермаркетов и торговых центров в городах Украины с населением свыше 700 тыс. жителей.

Города с населением от 200-700 тыс. жителей станут привлекательными после 2011-2012 гг. При этом города с плохо диверсифицированной экономикой, в част-

ности металлургические, такие как Запорожье, Кривой Рог, Мариуполь окажутся менее привлекательны.

Рынки торговой недвижимости в основных городах Украины остаются слабо развитыми в сравнении с городами (сопоставимых по населению, экономической структуре, и их значению) стран Центральной и Восточной Европы. Однако, покупательная способность, благосостояние населения и уровень цен для различных стран тоже должны учитываться.

Для успешного привлечения иностранного капитала в развитие данного сектора необходимо снижать бюрократический гнет, непрозрачность документальной стороны, уменьшить сложность земельных отношений. В стране должны еще появиться новые формы торговых объектов, такие как торговые парки и магазины уценки.

Сегмент розничной торговли, должен первым начать расти, когда начнется восстановление экономики благодаря сдерживаемому спросу и грамотной экономической политике.

На фоне негативного влияния финансового кризиса на реальный доход населения, снижения его покупательной способности одновременно появляются возможности для иностранных девелоперов и инвесторов для рациональной покупки земли и выхода на рынок Украины, в виду снижения цен на недвижимость, строительные материалы и появление на рынке тех объектов, которые еще год назад не рассматривались для продажи.

Качество стало критическим фактором для всех новых объектов. В нынешних условиях необходим продуманный подход к выбору соответствующего места в структуре города, эффективный и современный концепт, должное отношение к операторам, уже вышедшим на рынок и только планирующим — именно эти факторы определяют долгосрочное позиционирование на рынке и привлекательность привлечения инвестиций.

Лозовая О.Ф.

**АНАЛИЗ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ
МЕЖДУ УКРАИНОЙ И КОРОЛЕВСТВОМ ШВЕЦИЯ**

ХНУ им. В.Н. Каразина

Науч. рук.: к.э.н., доц. Гасим Салах

Несмотря на то, что расстояние между Украиной и Швецией достигает не одну тысячу километров, страны поддерживают торгово-экономические отношения. Активизация активного сотрудничества между странами началась менее десяти лет назад, и, за этот довольно короткий период времени, взаимоотношения между Украиной и Швецией все еще остаются не достаточно исследованными и анализированными; доступны относительно мало источников информации об украинско-шведских взаимоотношениях, поэтому данная тема требует развития.

Цель работы — оценка современного состояния торгово-экономического сотрудничества Украины со Швецией. Для достижения цели поставлены следующие задачи:

- рассмотреть место шведских инвестиций в украинской экономике;
- определить тенденции развития украино-шведских экономических отношений;
- оценить перспективы сотрудничества Украины со Швецией.

На данном этапе Швеция является одной из стран, которые больше других поддерживают евроинтеграционные стремления Украины. В ряде секторов экономики Украины, начиная с банковского и заканчивая сельскохозяйственным, инвестиции Швеции занимают значительное место, а по некоторым из этих позиций контролируется около 20-30% национального производства. Кроме того, Украина заинтересована в сотрудничестве со Швецией в области энергетики — начиная с политики энергосбережения и заканчивая альтернативными генерациями энергии — электрической, тепловой.

Объем инвестиций Швеции в Украину стремительно вырос, об этом свидетельствуют следующие показатели: приток шведских инвестиций в Украину на 01.07.08г. составляет 1247,6 млн. долл. (что составляет 3,4% от общего объема прямых иностранных инвестиций, привлеченных в украинскую экономику), а если сравнивать с предыдущем годом, то эта цифра выросла более чем 6 раз. За первое полугодие 2008 года прирост шведских инвестиций в экономику Украины составил 260,9 млн. долл.

Большая часть инвестиций была привлечена в сферу финансовой деятельности — 320,2 млн. долл. Украинская промышленность получила 280,8 млн. долл. В перерабатывающую промышленность поступило 269,8 млн. долл. Инвестиции в сфере торговли, ремонта автомобилей, бытовых изделий и предметов личного обихода составили 29,6 млн. долл. В сферу деятельности транспорта и связи было привлечено 2,63 млн. долл. На территории Украины действует 104 предприятия со шведским капиталом.

Подводя итоги за 2007 год в области экспорта-импорта услуг между Украиной и Швецией, можно отметить, что экспорт в Швецию ежеквартально увеличивался и в сумме составил 32307,7 тыс. долл. Что же касается импорта, то в течении года показатели значительно менялись, особенно резко снизился объем импорта во втором квартале, но годовой показатель импорта услуг из Швеции достиг 96758,9 тыс. долл.

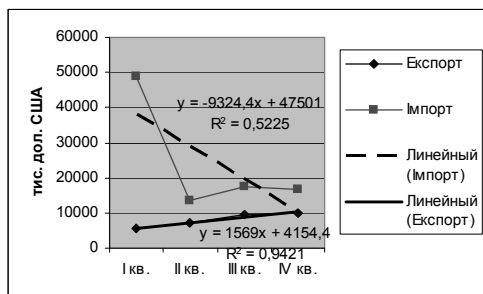

Рис. 1. Ежеквартальная динамика экспорта-импорта услуг между Украиной и Швецией за 2007 год

Если рассматривать внешнеторговые отношения между Украиной и Швецией в период с 2004 по 2008 год, то можно заметить ежегодное увеличение объемов экспорта и импорта товаров.

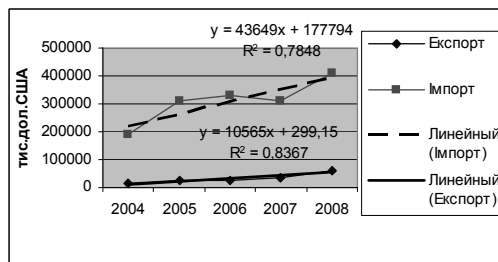

Рис. 2. Динамика внешней торговли Украины и Швеции

Импорт Украины из Швеции в прошлом году составил немногим более 1,8 млрд. шведских крон (около 260 млн. долл.), а экспорт Украины в Швецию — чуть более 200 млн. крон (около 30 млн. долл.). По данным за 2007 год общий объем импортных поставок в Швецию составил 223 млрд. крон (около 32 млрд. долл.), следовательно доля украинского импорта в экономике Швеции составляет менее 0.1%.

В основном в перечень шведских товаров, поставляемых в Украину, входят высокотехнологичное оборудование, седельные тягачи и автомобили, в то время как Украина экспортирует в Швецию сырье, изделия из древесины, продукты питания и товары народного потребления.

В прошлом году Швеция внесла Украину в список стран, приоритетных для шведской экономики и политики. В связи с этим в Украине начали работать несколько программ. В связи с этим Шведский торговый совет и торговый отдел посольства Швеции в Украине бесплатно предоставляет информацию украинским компаниям, заинтересованным в экспорте в Швецию. В частности, сотрудничают с Ассоциацией шведских торгово-промышленных палат, где создана специальная информационная служба, которая предоставляет бесплатные консультации по вопросам регулирования в области торговли, таможни, налогов и др.

Значительную долю в импорте Швеции занимают товары народного потребления — текстиль, одежда, обувь, игрушки. И теперь перед Украиной стоит задача производить товары, которые по качеству соответствовали бы стандартам рынка Швеции. Стоит отметить, что с прошлого года Украина участвует в программе шведского правительства «Рынок балтийского региона».

На данном этапе Украина имеет отличную возможность наладить многосторонние отношения со Швецией, и при условии, что полученные инвестиции Швеции будут использованы данным образом и направлены в нужное русло, — то отношения между странами будут усиливаться и улучшаться, а вместе с тем и внешнеэкономические показатели.

Литература: 1. www.ukrstat.gov.ua — Официальный сайт государственного комитета статистики Украины // 1.11.08; 2. www.mfa.gov.ua — Официальный сайт Министерства иностранных дел Украины // 1.11.08; 3. www.baltic-ukraine.com // 2.11.08. 4. www.president.gov.ua — Официальное Интернет-представительство Президента Украины Виктора Ющенко // 1.11.08; 5. www.nrcu.gov.ua // 8.11.08 6. www.kmi.gov.ua — Официальный веб-портал органов исполнительной власти // 2.11.08

Ляшенко І.О.

УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

Українсько-японські економічні відносини відіграють важливу роль в розвитку вітчизняної економіки. Для України це не лише отримання вигідних кредитів та залучення значних обсягів інвестицій, а й цінний досвід, якого можна набути в сфері ведення бізнесу, організації виробництва та менеджменту.

Економічні відносини України та Японії стабільно розвиваються. Щороку торговельний оборот між країнами збільшується, що позитивно впливає на формування підґрунтя для подальшого їх поглиблення. В 2001 році товарообіг між країнами становив 231901,33 тис. дол. США, а в 2007 році досяг майже півтора мільярда доларів. Структура товарообігу важко назвати сприятливою для України як у відносному вираженні, так і за товарними групами. Частка імпорту з Японії становить 93%, а експорт з України складає всього 6%. Третину українського експорту становить алюміній, решта — чорні метали, продукція хімічної промисловості тощо, в той час як 76% японського експорту — це автомобілі, електротовари, обладнання. Дана ситуація яскраво відображає усі диспропорції української економіки, які не дають змоги сформувати якісну конкурентноздатну структуру експорту та стримують економічне зростання країни в цілому [1].

Японія зацікавлена в співробітництві з Україною. В першу чергу це інтерес до значних природних ресурсів та сировини, яку ми експортуємо. По-друге, оскільки українська економіка знаходиться в стадії розвитку, то як і багато інших країн, Україна розглядається як потенційний ринок збуту японської продукції. Потрете є зацікавленість у висококваліфікованих робочих кадрах та розробках, які ведуться в сфері інформаційних, енергозберігаючих та біотехнологій.

Інвестиційні відносини між Японією та Україною носять досить суперечливий характер. Загальновідомим фактом є те, що Україну важко назвати країною зі сприятливим інвестиційним кліматом. Недостатня поінформованість японських підприємств про Україну, слабо налагоджені механізми для залучення інвестицій, недосконале законодавство та податкова система, корупція — все це формує низький рівень довіри японських інвесторів до України. Постійна політична нестабільність, а відповідно часта та кардинальна зміна курсу держави, робить Україну з однієї сторони дуже ризикованим, але ласим інвестиційним об'єктом

для сміливих бізнесменів, а з іншої — насторожує та відлякує прагматичних, орієнтованих на довгострокові взаємовідносини японських інвесторів.

Згідно статистичних даних, Японія не входить до складу найбільших інвесторів України. За весь час існування незалежної України Японія виділила близько 430 млн. дол. державних кредитів, а приватні японські інвестиції складають поки що лише 50 млн. дол., хоча щодо цього можна посперечатися. Справа в тому, що багато японських інвестицій приходять до України з Європи. Наприклад, компанія «Ядзакі Корпорейшн» інвестувала 35 млн. дол. в організацію підприємства «Ядзакі Україна» з виробництва електропроводки для автомобілів. Проте це підприємство створювалося в Україні через «Ядзакі Європа» — дочірнє підприємство японської компанії в Німеччині. Тому де-юре це німецькі інвестиції, хоча й японського походження. Аналогічна ситуація з японською компанією Japan Tobacco International, швейцарський філіал якої вклав близько 50 млн. дол. в підприємство по виробництву тютюнових виробів [5].

За кількістю приватних японських інвестицій серед країн пострадянського простору Україна займає друге місце. Кілька років тому японський бізнес проявив себе на українському ринку — було створено кілька спільних підприємств, таких як «Ісудзу» з Богданом, «Ядзакі» в Закарпатті [3]. Нещодавно відбулася робоча зустріч з делегацією Японської федерації машинобудування «Ніккерен» з питань співробітництва в інвестиційній сфері, в ході якої були визначені такі пріоритетні напрямки співробітництва як розвиток транспортної інфраструктури, титанової та авіакосмічної галузей, нанотехнологій, авіабудівництва, машино- та приладобудування, енергозбереження. Також необхідно відмітити кроки уряду для поглиблення економічних відносин між Японією та Україною — Японії була надана низка пропозицій щодо участі в приватизації в Україні, будівництва автозаводів, співпраці в галузі енергозбереження.

Інвестиції в невикробничу сферу України поки що є слабо розвиненими, що пов'язано зі своєрідним японським типом інвестування. Японські банки ніколи самостійно некладають в бізнес, а надають перевагу взаємодії з торговельними компаніями, причому ініціаторами здійснення інвестицій зазвичай виступають саме торговельні компанії, які мають обґрунтувати доцільність вкладень. Тому для залучення необхідних інвестицій в невикробничу сферу України необхідні зацікавлені, відповідальні та дієві інвестори, що зможуть представити японським банкам привабливий інвестиційний проект [5].

Ще одним напрямком економічних відносин України та Японії є отримання різноманітних грантів. Щороку Україна отримує значну допомогу від Японії. Лише в 2006 році Україна отримала сумарно 569,433 млн. доларів допомоги [4].

Виходячи з вищезазначеного можна зробити висновок, що українсько-японські економічні відносини є досить перспективними та взаємовигідними. Збільшення обсягів інвестицій в Україну, створення спільних підприємств та інші напрямки співробітництва допоможуть поступовому відродженню та якісному зростанню вітчизняної економіки.

Для досягнення мети, Україні необхідно сформувати сприятливий інвестиційний клімат за допомогою забезпечення політичної та економічної стабільності, вдосконалення законодавчої та нормативної бази, а також ведення поміркованої фінансової політики, сформувати соціальну довіру в суспільстві, створити сприятливі зовнішньоекономічні умови для розширеного відтворення всередині країни, стимулювати та підтримувати експортні та імпортозаміщуючі галузі економіки та поступово відновити достойне місце України в міжнародному поділі праці [3].

Література: 1. Инвестгазета №43. Украина-Япония. Гармония и сотрудничество, 2006. 2. <http://www.ukrstat.gov.ua/> — Державний комітет статистики. 3. <http://ukrgazeta.plus.org.ua/print.php?id=2280> — «Персонал Плюс» №13(153). Куди «біжить» Україна?, 2008. 4 <http://www.intelvlas.com.ua/> — Науково-практичний журнал «Інтелектуальна власність». Держінвестицій сприятиме залученню японських інвестицій в Україну, 2008. 5. Газета «Бизнес» №44. Инвестиционный климат в вашей стране всегда был очень плохим, 2005.

УДК 339.5: [658.62:7].

Меренкова Н.В.
ОСОБЕННОСТИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ
МЕЖДУНАРОДНОГО РЫНКА ПРЕДМЕТОВ ИСКУССТВА

*ХНУ им. В.Н. Каразина
Науч. рук.: д.э.н., проф. Тютюнникова С.В.*

На западных аукционах произведения искусства продаются на суммы в несколько миллионов долларов. Но за этой обыденной информацией скрывается огромный инвестиционный мир с тысячами сделок, десятками и сотнями тысяч вовлеченных в бизнес людей, с ликвидной торговлей и развитой инфраструктурой. По оценкам ведущих экспертов, международный рынок искусства ежегодно составляет 22 млрд. долларов, а это 1% мирового ВВП. Более того, в 1989-1990 годах, когда рынок достиг циклического пика, объем его продаж составил 43

млрд. долларов, что составляет в совокупности 3% мирового объема ВВП того периода — непривычно большая доля. В настоящее время исследование рынка предметов искусства приобретает большую актуальность. Во-первых, развитый рынок искусства и антиквариата — фактор евроинтеграции, что имеет большое значение для Украины. Во-вторых, в условиях мирового финансового кризиса данный рынок явно демонстрирует свою устойчивость, что делает объекты арт-рынка привлекательными для инвестирования. Рынок произведений искусства неоднороден. Он состоит из десятков сегментов и секторов (рынок живописи, скульптуры, стекла, керамики, ювелирных изделий, часов). Около двух третей объема рынка составляет сегмент художественных произведений. Основной способ реализации произведений искусства — через различного уровня аукционы (Sotheby's, Christie's). Современное искусство в определенном смысле является инвестиционным инструментом. Бизнес на искусстве очень похож на операции с ценными бумагами: художник — эмитент, выставка — эмиссия, произведение искусства — пакет акций. Речь идет не о механической операции «купил-продал», это сложное инвестирование. На рынке искусства есть свои «голубые фишки» — всемирно известные художники, вкладывать деньги в которых абсолютно безопасно, есть «темные лошади», на которых можно крупно выиграть или крупно проиграть. Иногда вложения в современное искусство оказываются фантастически выгодными: из десятка тысяч художников в историю искусства попадут немногие, и если угадать кто, то выигрыш может быть тысячекратным. Но такая удача — редкий случай. В среднем прибыль не больше, но и не меньше статистически средних по стране банковских процентов. В Украине актуальное искусство появилось в конце 1980-х, однако в нашей стране оно, хотя и ориентировалось на западный рынок, никогда не было отстроено как сектор экономики, не имело инфраструктуры. Наш художественный рынок не достиг среднего европейского и, тем более, американского уровня развития (70% мирового рынка произведений искусства сосредоточено в Нью-Йорке). И поэтому у нас он является объектом спекуляций: то превозносится его якобы фантастическая ликвидность, то, наоборот, раздаются высказывания о бесперспективности построения сильного и прибыльного конкурентоспособного арт-рынка в Украине. С одной стороны, рынок современного искусства в Украине лишен истории (с 1930-х годов мы были исключены из мирового контекста развития искусства) и раним. Как и всякий рынок продукции не первой необходимости, он зависит от общего состояния экономики страны; в периоды потрясений художественный рынок как

самая уязвимая часть арт-рынка страдает первым. С другой стороны, перспективы рынка актуального искусства в Украине теоретически можно считать головокружительными [2, с. 15]. На Западе традиция коллекционирования никогда не прерывалась и произведения современных художников должны выдержать жесткий отбор, чтобы оказаться в одной коллекции со старыми мастерами. В Украине же класс коллекционеров родился недавно, и — теоретически — пространство для произведений современного искусства в частных коллекциях свободно. Тем более что при покупке работы современного художника снимаются сомнения в подлинности произведения, тогда как при приобретении работ старых мастеров шанс приобрести даже качественную дорогую подделку весьма велик. Существование арт-рынка напрямую зависит от существования среднего класса. Сначала средний класс вкладывает деньги в недвижимость, машины, ценные бумаги. И только после этого он начинает приобретать искусство. Но если, покупая, например, машину, мы отдаем себе отчет, что у нее есть себестоимость и есть цена, которая определенным образом соотносится с себестоимостью, то с искусством все гораздо сложнее. Цена на искусство не вырастает из себестоимости, и ценовая политика — одна из главных трудностей, с которыми сталкиваются участники арт-рынка в Украине. Другая сложность: в силу того что мы были изолированы от мирового современного искусства, покупатель предпочитает искусство старое. Если проверено временем — значит, искусство [1, с. 38]. Это вызывает перекося в ценах. К примеру, голландцы, которые в Европе не очень ценятся, потому что на рынке их много, здесь стоят гораздо дороже. Нужно объяснять, что лучше купить перспективного современного художника, чем хорошо знакомое старье. В Украине «свободный» арт-рынок существует не более 10-15 лет, и на данном этапе он вступает лишь в эпоху своего «отроческого взросления», постепенно трансформируясь из узкого и закрытого бизнеса в нечто, что в будущем может стать серьезной и конкурентоспособной сферой отечественной экономики. В качестве образца для подражания участники этого пока нового для Украины сегмента рынка, безусловно, берут западные модели. Украинские коллекционеры, инвесторы и общество в целом должны пройти через длительный этап восстановления утраченных традиций коллекционирования. Помимо этого, сам отечественный рынок искусства должен стать более прозрачным и понятным для потенциальных и реальных инвесторов. Современный украинский арт-рынок в последние годы действительно находится на подъеме. Он динамично развивается и привлекает к себе внимание все большего числа инвесторов. По оценкам

экспертов, объем только антикварного рынка Украины составляет порядка 500 млн. долл. ежегодно, а доходность произведений искусства и антиквариата превышает 15% в год, тем самым, делая вложения средств в эти активы одним из самых высокодоходных способов размещения капитала. Более того, подобные вложения отмечены также и высокой надежностью, поскольку цены на предметы искусства не коррелируют с колебаниями на мировых финансовых рынках и в долгосрочной перспективе стабильно и уверенно растут. Так, за последние 50 лет рост цен на предметы искусства составил 12,6%, в то время как рост индекса S&P 500 — лишь 11,7%. Таким образом, если раньше выгоднее было вкладывать капитал в недвижимость, то в последние пять лет все более интересными становятся вложения в произведения искусства (за этот промежуток времени цены на них взлетели почти на 9%, в то время как S&P 500 снизились на 0,7%) [3, с. 66]. Если мыслить сугубо экономическими категориями, то становится очевидным, что для того, чтобы рынок предметов искусства стал эффективным (по аналогии с тем же фондовым рынком), необходимо, чтобы он был прозрачным, ликвидным и доступным. Но самое главное — он должен непременно обладать качеством надежности, без которой его дальнейшее развитие представляется довольно сомнительным, поскольку тот же антикварный рынок в Украине пока отличается закрытостью, «диалоговым» стилем отношений, а также недостаточной глубиной, то есть недостаточным количеством представленных на нем предметов (практически отсутствует топ-сегмент рынка, большое количество предметов искусства «средней руки», откровенных подделок и вещей с плохой атрибуцией. В этом заключается одна из основных причин его медленного развития. Интерес к искусству высок, спрос постоянно растет, однако со стороны предложения существуют объективные ограничения, тем не менее, эксперты полагают, что эта ситуация вынужденная и временная. Речь идет, главным образом, о качественной экспертизе, а также о страховых и финансовых услугах. Стоит отметить, что за рубежом страхование предметов искусства является одним из наиболее распространенных и доходных видов страховых услуг. В Украине, в силу специфики рынка, этим пока занимаются лишь немногие. Глубина проникновения страхового продукта на рынки развитых стран составляет около 90%, в то время как в Украине на сегодняшний день эта цифра менее 1%, при этом основными клиентами страховых компаний выступают корпоративные коллекции, ряд государственных музеев. Это связано, вероятно, прежде всего, с проблемой легализации украинского арт-рынка, а также с отсутствием самого понятия страховой куль-

тури не только среди коллекционеров, но и в обществе в целом. Другим важным аспектом развития украинского рынка искусства является возникновение интереса к специальным инвестиционным услугам, а также внедрение ряда банковских и финансовых услуг в области хранения и оборота предметов искусства. Банки сегодня готовы предоставлять кредит под антикварное искусство, которое имеет реальную инвестиционную привлекательность и достаточную стоимость. Инвестиции в искусство стали особенно перспективными во время мирового экономического кризиса.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что в Украине есть предпосылки для создания сильного арт-рынка, при развитии которых в нашей стране можно будет сформировать культуру инвестирования в предметы искусства. Безусловно, для этого необходимо обеспечить определенные условия — прозрачность рынка, надежность вложений, развитие страховой защиты. Меры по становлению стабильного арт-рынка особенно целесообразны в условиях финансового кризиса как источник альтернативных объектов инвестирования.

Литература: 1. Кадан Н. Новое украинское искусство // Художественный журнал. — № 68, 2008. 2. Салахова А. Эволюция современного художественного рынка // TimeOut Москва, №32, 2008. 3. Крамский О. Особенности ценообразования на антикварном рынке // Антиквариат. - №11(62), 2008 4. <http://www.business-investor.info/journal/article-256.htm> 5. <http://forum.artinvestment.ru/showthread.php?t=8235>

УДК 339.745:339.5

Мішкіна О.С.
ВПЛИВ ВАЛЮТНО-КУРСОВОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ
НА СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

ХНУ імені В.Н.Каразіна
Наук. керівник: ст. викл. Савченко І.І.

З активним розвитком ринкових відносин та міжнародної торгівлі все більш актуальним та важливим стає вивчення проблем, пов'язаних з валютою та валютно-фінансовою системою. Адже можливості нормального функціонування і розвитку національної економіки країни вирішальною мірою залежать від ефективної організації її грошової системи. Саме грошова система є фундаментом, на якому будується весь цілісний механізм ринкових відносин.

Таким чином, валютна політика — це сукупність заходів, які приводять держави та центральні банки в сфері грошового обігу і валютних відносин з метою

впливу на купівельну силу грошей, валютні курси і на економіку країни в цілому. Валютна політика зумовлюється суспільним ладом і безпосередньо пов'язана із зовнішньою торгівлею, зовнішньоторговельною політикою та грошовим обігом у країні. Самостійність у проведенні валютної політики в більшості держав обмежена участю їх в Міжнародному валютному фонді. Валютна політика здійснюється головним чином у формі девізної політики купівлі та продажу валют інших країн або дисконтної політики. Кінцевими цілями валютної політики є стратегічні цілі монетарної політики взагалі — зростання зайнятості та виробництва, ВВП, стабілізація цін.

Валютний курс — ціна одиниці національної валюти, виражена в грошовій одиниці іншої країни або сукупності грошових одиниць групи країн — «валютного кошика». Як свідчить світовий досвід, центральні банки використовують такі види режимів валютних курсів: фіксований валютний курс, «вільно плаваючий» валютний курс, «регульований плаваючий» валютний курс, систему можливих валютних курсів, подвійний валютний курс.

Валютні курси роблять істотний вплив на зовнішню торгівлю різних країн, виступаючи інструментом зв'язку між вартісними показниками національного і світового ринку, впливаючи на цінові співвідношення експорту і імпорту і викликаючи зміну внутрішньоекономічної ситуації, а також змінюючи поведінку фірм, що працюють на експорт або конкуруючих з імпортом.

Використовуючи валютний курс, підприємець порівнює власні витрати виробництва з цінами світового ринку. Це дає можливість виявити результат зовнішньоекономічних операцій окремих підприємств і країни в цілому. На основі курсового співвідношення валют, з урахуванням питомої ваги даної країни в світовій торгівлі розраховується ефективний валютний курс. Валютний курс робить певний вплив на співвідношення експортних і імпортних цін, конкурентоспроможність фірм, прибуток підприємств [2].

Різкі коливання валютного курсу посилюють нестабільність міжнародних економічних, у тому числі валютно-кредитних і фінансових, відносин, викликають негативні соціально-економічні наслідки, втрати одних і виграші інших країн.

В цілому знецінення національної валюти надає можливість експортерам цієї країни знизити ціни на свою продукцію в іноземній валюті, одержуючи премію при обміні вирученої іноземної валюти, що подорожчала, на національну, що подешевшала, і мають нагоду продавати товари за цінами нижче за середньосвітові, що веде до їх збагачення за рахунок матеріальних втрат своєї країни. Експо-

ртери збільшують свої прибутки шляхом масового вивозу товарів. Але одночасно зниження курсу національної валюти здорожує імпорт, оскільки для отримання цієї ж суми в своїй валюті іноземні експортери вимушені підвищити ціни, що стимулює зростання цін в країні, скорочення ввезення товарів і споживання або розвиток національного виробництва товарів замість імпортних. Зниження валютного курсу скорочує реальну заборгованість в національній валюті, збільшує тяжкість зовнішніх боргів, виражених в іноземній валюті. Невигідним стає вивіз прибутків, відсотків, дивідендів, одержуваних іноземними інвесторами у валюті країн перебування. Ці прибутки реінвестуються або використовуються для закупівлі товарів за внутрішніми цінами і подальшого їх експорту.

При підвищенні курсу валюти внутрішні ціни стають менш конкурентоздатними, ефективність експорту падає, що може привести до скорочення експортних галузей і національного виробництва в цілому. Імпорт, навпаки, розширюється. Стимулюється приплив в країну іноземних і національних капіталів, збільшується вивіз прибутків по іноземних капіталовкладеннях. Зменшується реальна сума зовнішнього боргу, вираженого в іноземній валюті, що знецінилася.

Іноді встановлюються різні режими валютних курсів для різних учасників валютного ринку залежно від операцій, що проводяться: комерційних або фінансових. Часто по комерційних операціях застосовується офіційний валютний курс, а по операціях, пов'язаних з рухом капіталу, — ринковий. Курс по комерційних операціях звичайно є заниженим. Спочатку для країн, що штучно занижили курс власної валюти, спостерігається поживлення економіки, викликане підвищенням конкурентоспроможності експорту. Проте далі наростають обмеження внутрігалузевого і міжгалузевого перерозподілу ресурсів, велика частина національного доходу прямує в сферу виробництва за рахунок зменшення в ньому частки споживання, що приводить до підвищення рівня споживацьких цін в країні, за рахунок якого відбувається погіршення рівня життя трудящих. Негативний вплив на зміну пропорцій народного господарства може надати і штучну підтримку постійного валютного курсу, рівень якої значно розходиться з паритетним, приводячи до закріплення односторонньої орієнтації в розвитку окремих галузей економіки.

Таким чином, зміни курсу валют впливають на перерозподіл між країнами частини сукупного суспільного продукту, яка реалізується на зовнішніх ринках. В умовах плаваючих валютних курсів посилюється дія курсових співвідношень на ціноутворення і інфляційний процес.

В умовах плаваючих валютних курсів посилився вплив їх змін на рух капіталів, особливо короткострокових, що позначається на валютно-економічному стані окремих держав. В результаті притоки спекулятивних іноземних капіталів в країну, курс валюти якої підвищується, може тимчасово збільшитися об'єм позикових капіталів і капіталовкладень, що використовується для розвитку економіки і покриття дефіциту державного бюджету. Відлив капіталів з країни приводить до їх браку, згортання інвестицій, зростанню безробіття [1, с. 10].

Виходячи із вищесказаного, валютний курс є одним із ключових параметрів міжнародних економічних відносин. Будь-які його зміни впливають практично на всю систему макро- та мікроекономічних показників тієї чи іншої країни. Від рівня валютного курсу, за допомогою якого зіставляються ціни на товари та послуги, вироблені в різних країнах, залежить конкурентоздатність національних товарів на світових ринках, обсяги експорту та імпорту, а тому і стан балансу поточних операцій.

Тому задля забезпечення розвитку зовнішньої торгівлі держави треба проводити зважену валютно-курсову політику в країні, враховуючи особливості ведення бізнесу, роботи банківського сектору, об'єму припливу капіталу та ін.

Література: 1. Береславська О. Особливості впливу валютного курсу на внутрішні ціни в Україні // Вісник НБУ. — 2007, №3. — с. 9-13. 2. Дзюблюк О.В. Валютна політика: Підручник. — К.: Знання, 2007. — 422 с.

УДК 339.56 (477:438)

Натидзе Е.Д.

ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ И ПОЛЬШИ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

ХНУ им. В.Н. Каразина

Науч. рук.: к.э.н., доц. Гасим Салах

В условиях многовекторного геополитического определения внешней политики Украины, данная тема является актуальной для рассмотрения, поскольку при глубоком анализе сотрудничества нашей страны с другими государствами, определении тенденций и использование преимуществ, можно построить правильный внешнеторговый и внешнеэкономический путь ее дальнейшего развития.

Целью работы является определение преимуществ и перспектив сотрудничества Украины и Польши в торгово-экономической сфере.

На сегодняшний день Польша — страна с большим экспортным потенциалом, она имеет довольно высокие рейтинги по ряду показателей, таких как защита иностранных инвесторов, ведение международной торговли, получение кредита, ведение бизнеса и т.д. Имея достаточно выгодное географическое положение и объемный потребительский рынок, она является достаточно привлекательной для экспортеров. В стране имеются большие розничные и оптовые сети, развитый рынок рекламы, производственные площади.

В условиях тесного добрососедства и учитывая, что между Польшей и Украиной — небольшое «логистическое плечо» — это позволяет украинским производителям сделать процесс доставки продукции довольно удобным и недорогим. После вступления в ЕС в 2004 году, страна получила доступ к европейским структурным фондам, что позволило стране сделать мощный рывок в развитии экономики. Пока что такие показатели, как ВВП на человека, все еще ниже среднеевропейских, но все же они примерно равны аналогичным показателям трех Балтийских стран.

В 2007 г. ВВП Польши возрос, по оценкам, на 6,6% (по сравнению с 2006 г.), благодаря росту частного потребления, росту на 16,7% иностранных инвестиций и росту экспорта, ВВП за 2007 г. составил 623,1 млрд. дол. США, а ВВП на человека составил 16200 дол. США.

В экономических отношениях Украины и Польши наблюдается такая динамика — быстро растет уровень товарооборота между странами. Двусторонний внешнеторговый оборот в 2003 году составил 1,65 млрд. долл. США, а уже в 2007 году он составлял 7 млрд. дол. США [2]. При этом темпы роста экспорта и импорта не одинаковые — 21,8% и 38,8% соответственно. Экспорт товаров Польши в Украину за 2007г. составил 144,6 млрд. дол. США, а импорт — 160.2 млрд. дол. США [2].

На сегодняшний день доля Украины в экспорте Польши незначительна и составляет примерно 4%. В то же время доля в импорте еще меньше и составляет около 1%. Однако в последнее время прослеживается тенденция динамичного развития взаимной торговли. Рост количества импортируемых Украиной товаров в Польшу составил 38,5% (по сравнению с 2006 г.), а экспорт возрос на 21,8%. Тем не менее, Польша занимает одно из первых мест в списке торговых партнеров Украины: на пятом месте как партнер Украины по экспорту и на четвертом — по импорту. Украина является важным экономическим партнером Польши и по объему торгового оборота занимает второе место среди стран СНГ.

При этом структура товарооборота не очень радует самих украинцев — в Польшу поставляется, прежде всего, сырье и металл.

Вступление Польши в Евросоюз сделало польскую экономику более привлекательной для инвестирования (благодаря более легкому доступу на рынки внутри ЕС). Этот положительный аспект уже оценил крупный бизнес Украины.

Уже подписаны ряд соглашений и международных договоров между правительствами Украины и Республики Польша об экономическом сотрудничестве:

1. «Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво під час організації фінального турніру Чемпіонату Європи з футболу УЄФА Євро 2012» від 28.03.2008;
2. «Договір про міжнародне — міжрегіональне співробітництво Донецької області (Україна) і Сілезького воєводства (Республіка Польща)» від 21.12.2005;
3. «Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі туризму» від 30.06.2005;
4. «Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про економічне співробітництво» від 04.03.2005;
5. «Угода про співробітництво між Антимонопольним комітетом України і Президентом Відомства з питань конкуренції та захисту прав споживачів Республіки Польща» від 05.06.1997;
6. «Декларація про принципи та напрями партнерства й співробітництва між Україною та Республікою Польща у сфері торгово-економічних зв'язків» від 17.08.1994;
7. «Декларація Міністрів закордонних справ України та Республіки Польща про принципи формування українсько-польського партнерства» від 21.03.1994;
8. «Договір між Україною і Республікою Польщею про добросусідство, дружні відносини і співробітництво» від 18.05.1992;
9. «Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польщі про торгівлю та економічне співробітництво» від 04.10.1991.

Соглашения направленный на развитие взаимовыгодных двусторонних отношений во всех отраслях и сферах экономики, в частности, путем внедрения различных форм производственной кооперации, открытие субъектами хозяйствования представительств, филиалов, совместных торговых палат; активизации сотрудничества в инвестиционной и инновационной сферах, а также в отрасли проектирования, строительства, ремонта и технологической модернизации хозяйственных объектов; осуществления совместных проектов в сфере энергетики

и транспортного обеспечения; содействия развитию консалтинговых, юридических, банковских, страховых услуг, в том числе для поддержки реализации инвестиционных проектов [1].

В перспективе правительствами государств намерено создать украинско-польскую Межправительственную комиссию по вопросам экономического сотрудничества.

Подводя итоги, можно сделать следующие выводы: значительный промышленный потенциал, развитые отрасли сельского хозяйства, транспорта, связи, соответствующие природные и людские ресурсы, у Украины и Польши есть реальные перспективы развития двусторонних экономических отношений.

Одним из перспективных направлений развития является реализации проекта «Одесса-Броды-Гданьск». Также является важным сотрудничество в целой сфере проектов связанных с проведением ЕВРО-2012.

Следует развивать региональное сотрудничество, так как на сегодня оно проявляется довольно слабо. Следует повышать уровень наукоемкости экспортируемых товаров и в дальнейшем разрабатывать пути и прилагать усилия для создания в стране благоприятного инвестиционного климата.

Однако дальнейшее сотрудничество между странами во многом зависит от стабилизации внутривнутриполитической ситуации в Украине, а инновационные вопросы смогут получить максимальные возможности для своего воплощения лишь при дальнейшем укреплении и стабилизации украинской экономики.

Литература: 1. <http://zakon.rada.gov.ua> (официальный веб-сайт Верховной Рады Украины); 2. <http://www.ukrstat.gov.ua> (официальный веб-сайт государственного комитета статистики Украины).

УДК 339.923

Непрядка Н.В.
ШЛЯХИ ПРИСКОРЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Взаємозв'язок фінансового ринку України із світовою фінансовою системою стає дедалі тіснішим. Розвивається співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями (МВФ, МБРР, ЄБРР), зростають обсяги та кількість випусків державних і корпоративних єврооблігацій, депозитарних розписок, залучення

банками синдікованих кредитів. Недостатня затребуваність послуг вітчизняних бірж опосередковано стимулює продаж і придбання фінансових активів за кордоном. Переміщення капіталу дедалі більше набуває екстериторіальних ознак.

Україна зробила свій європейський вибір Курс на європейську інтеграцію є природним наслідком здобуття Україною незалежності. Його витoki — в історії нашого народу й усвідомленні права жити в демократичній, економічно розвинутій, соціально орієнтованій країні. Його мета — створення шляхом масштабних внутрішніх перетворень умов для входження до спільноти європейських розвинутих країн. Сьогодні цей курс є домінантою внутрішньої та зовнішньої державної політики. Але щоб він став реальним, необхідно чітко розуміти, що в основі розвитку європейського світу лежить інноваційність економічного, соціального, політичного та культурного спрямування [1, с. 60].

Відносини України з Європейським Союзом у сучасній зовнішньо- і внутрішньополітичній ситуації мають для неї винятково важливе значення. Йдеться не просто про більш-менш активні контакти з одним із найавторитетніших зарубіжних партнерів, але й про можливість здійснення Україною стратегічного вибору на перспективу, від якого залежатимуть місце і роль нашої держави у новій системі міжнародних відносин, у тому числі економічних і валютно-фінансових [2, с. 483].

Фінансовий ринок — найбільш чутливий серед усіх видів ринку. Серйозні загрози для фінансової, зокрема банківської системи України пов'язують з іпотечною кризою. У США іпотечна криза була спровокована цілим «букетом» накопичених ризикованих чинників, яких немає в Україні. Іпотечний ринок України ще слабо розвинений, його частка в активах банків становить усього 9,5%, а у ВВП — 8% (у США — відповідно 30 та 75%) [3].

Водночас не можна закривати очі на тенденції на іпотечному ринку, які вже мають неабиякі погані наслідки і в Україні. Тому Україні у сфері регулювання безперечно слід вживати заходи, спрямовані на локалізацію кризових передумов на іпотечному ринку. Зокрема, заслуговує на увагу встановлення обов'язкового мінімального порогу першого внеску позичальника іпотечного кредиту. В Росії такий поріг — 20%, нижче якого кредити вважають ризикованими і гарантії не даються. Заслуговує на увагу встановлення граничного обсягу іпотечного кредиту в одні руки. У Росії цей показник встановлено в межах 1,5 млн. руб. (63 тис. дол. США) [3], більше цієї суми кредити вважаються ризикованими і гарантії не надаються. Окрім українські банки сьогодні вже практикують ці норми.

Особливо важливого значення набуває:

- створення міжбанківської системи кредитних історій позичальників;
- розробка анкети позичальників, наближеної до анкети системи «Скоринг» для автоматизованої обробки і запиту в режимі реального часу;
- вивчення можливості застосування «плаваючої» відсоткової ставки за іпотечними кредитами та механізму підвищення відсоткової ставки у випадку здешевлення ринкової вартості заставленого житла з урахуванням негативного досвіду США;
- оптимізація строків кредитування, з огляду на високу інфляцію.

Водночас ґрунтовний аналіз свідчить, що реальна і серйозна загроза кризи в банківській системі України має внутрішній характер. Йдеться про подвійний негативний вплив антиінфляційних заходів на банківську систему. З одного боку, немає достатніх підстав для застосування антимонетарних заходів, оскільки вплив монетарних чинників на інфляцію практично не спостерігається. З іншого боку, вплив антиінфляційних заходів фактично зводиться до антимонетарних. Статистично пропозиція грошей на ринку — на рівні минулорічної. Однак зважаючи на високу інфляцію, попит на гроші різко зріс. У складну ситуацію потрапляють саме малі і середні банки, які традиційно становлять групу підвищеного ризику. Ці банки не мають доступу до зовнішніх запозичень та іноземного капіталу. Щоб утриматись на ринку і підтримати ліквідність, їм залишається лише вихід на міжбанківське кредитування, обсяги та вартість якого різко зросли. Це зумовлює серйозне навантаження на малі і середні банки.

Таким чином, сьогодні ситуація в банківській системі України великою мірою визначається не тільки і не стільки зовнішніми (іпотечна криза, зовнішні запозичення), скільки внутрішніми (політична ситуація, антиінфляційні заходи тощо) чинниками.

Отже, для прискорення темпів фінансової євроінтеграції нашої держави є, на наш погляд, підвищення ліквідності та прозорості фінансового ринку, здатного протистояти фінансовій кризі, а ознаками його сталого розвитку мають бути:

- концентрація фінансових інститутів і диверсифікація фінансових інструментів з одночасними рестрикціями щодо переміщення спекулятивного капіталу;
- підвищення рівня внутрішньої конкуренції між фінансовими інститутами та їх конкурентоспроможності у міжнародному порівнянні;
- легітимізація угод, розширення місткості організованого ринку та зростання його капіталізації;

- поширення традиційних (масових) фінансових послуг і продуктів, з одночасним впровадженням новацій у сфері фінансового сервісу;
- модифікація засобів державного регулювання з активнішим використанням можливостей учасників ринку; для згладжування ринкової циклічності доцільно переорієнтуватися з моніторингу за дотриманням нормативів на моніторинг оцінки і на попередження ризиків у діяльності фінансових установ;
- розгалуження мережі взаємовигідних зв'язків і паритетних відносин з міжнародними фінансовими організаціями [4].;
- впровадження ефективних антиінфляційних заходів у банківській системі;
- вживання заходів, спрямованих на локалізацію кризових передумов на фінансовому ринку;
- виконання заходів, спрямованих на адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу [5]. Мають бути збалансовані чинні й розроблені нові законодавчі й підзаконні акти фінансового права, і в першу чергу — ті, які стосуються захисту законних прав власності як великих, так і міноритарних інвесторів. Адаптація законодавству повинна бути самоціллю і має розглядатися як засіб, що дає змогу забезпечити якнайглибшу економічну інтеграцію з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку країни.

Література: 1. Онищенко В.П. Соціальний контекст євроінтеграційної стратегії України // Економічна теорія. Науковий журнал. Економічна серія. – 2008, №2. – 116 с. – ISSN 1811-1341. 2. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 5 вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 582 с. – ISBN 978-966-346-334-6; 3. Гайдуцьких П. Небезпеки кризофобії в Україні // Банківська справа. – 2008, №5, с. 15-19. 4. Корнєєв В. Еволюція і перспективи фінансового ринку України // Економіка України. – 2007, №9, с. 21-29. 5. Гурнак В., Гурнак М. Про необхідність прискорення адаптації українського законодавства до євростандартів // Економіст – 2007, №6, с. 3-4

УДК 331.103.244

Омар Исмаэль Омар **УКРАИНА — БЛИЖНИЙ ВОСТОК: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ** **ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА**

ХНУ им. В.Н. Каразина

Важной составляющей внешнеэкономических отношений Украины является внешнеэкономическая деятельность Украины со странами Ближнего Востока. Она открывает для страны большие перспективы на рынках этого региона. Украина стремится стать одним из лидеров во внешнеэкономической деятельности на

Ближнем Востоке, пролагая новые пути к этому стратегически важному, но очень сложному региону мира. Это один из реальных резервов украинской внешней политики на Ближнем Востоке. Пока он мало используется. Сильная внешняя государственная политика возможна только при заинтересованности и содействии внешнеполитических и внешнеэкономических ведомств. Речь идет не о теоретических возможностях, а о связях, которые де-факто существуют и могут быть значительно усилены, наполнены содержанием общегосударственного значения. Внешнеэкономические межгосударственные отношения развиваются неравномерно, потому у Украины есть возможность в некоторой степени компенсировать недостатки государственной политики. В то же время, как показывает исследование, эта область — не образцово-показательный вариант. На фоне реальных процессов международного сотрудничества есть серьезные проблемы, которые определяют неустойчивый характер экономических отношений со странами Ближнего Востока.

Научных публикаций по этой теме очень мало. В отдельных статьях С. Гриневецкого, Н. Перстневой, Д. Серова в 2001–2003 гг. были сделаны обобщения результатов сотрудничества Украины с Ближним Востоком. Отмечены потенциальные возможности его развития, значение активной государственной политики на этом направлении для укрепления связей в целом. Однако постоянного внимания специалистов эта проблематика не получила. В то же время фактического материала и статистических данных вполне достаточно для научных исследований и практических выводов в интересах ближневосточной политики Украины.

Нерешенные раньше аспекты общей проблемы заключаются в том, что внешние связи Украины складываются спорадически, бессистемно, без общегосударственной стратегии. В частности это касается также инициативы местных органов власти, местных предпринимателей в каждом регионе отдельно. Сегодня наблюдается период накопления материала и опыта, потому задачами исследователей является систематизация этого опыта, выработки стратегии общегосударственной и региональной политики. Это новое, мало разработанное и перспективное направление, которое нуждается в научном анализе. Исследование этой темы важно с точки зрения развития украино-ближневосточных отношений в полном объеме, в том числе, в сфере внешнеэкономической деятельности, с целью нахождения оптимальных путей развития внешних связей с внешней политикой государства в целом.

Цель доклада — проанализировать состояние и перспективы экономических отношений с Ближним Востоком, а также факторов, которые влияют на стабильное развитие этих отношений.

Через территорию Украины проходят важные транспортные коммуникации, которые соединяют Европу со странами Среднего Востока и Центральной Азии, и ведут к рынкам стран бассейна Индийского, а также соединяют Северо-Восточную и Центральную Европу со странами Средиземноморского бассейна. Вторая паневропейская (Критская) конференция по вопросам транспорта определила девять транспортных коридоров, четыре из которых проходят по территории нашего государства. Сегодня эксперты все больше внимания уделяют изучению возможностей Черноморского региона для транспортировки энергоносителей. Важную роль в перспективе может сыграть нефтепровод Одесса Броды и нефтетерминал возле порта Южный [1].

Но присутствие ближневосточных стран в экономических связях на южном направлении незначительно по следующим причинам: во-первых, новая политическая география после развала СССР кардинально изменила прежний механизм внешних связей; во-вторых, долговременные экономические и политические санкции против Югославии приостановили поток грузов по Дунаю из Европы на Ближний Восток. Могучее Украинское Дунайское пароходство долгое время простаивало. Так в 2001 г. оно перевезло всего 60% от общих объемов грузов, перевезенных в 1998 г. Хотя эта компания владеет 25% тоннажа речного флота на Дунае [2]. Также стоит вспомнить, что в 1990-е годы существовал режим международных санкций против прежних торговых партнеров СССР в арабском мире: Ирака и Ливии; в-третьих, резко снизились доходы Украины от транзитных услуг после ликвидации одной из самых крупной судоходных компаний мира — Черноморского морского пароходства; в-четвертых, Украине не так просто занять свое место на арабском рынке, учитывая наличие серьезных конкурентов, которые имеют длительные и крепкие связи с арабскими странами. Это в первую очередь прежние метрополии (Великобритания, Франция, Италия, Испания), а также США, Россия, Германия и Китай. Арабские бизнесмены имеют очень неясные представления об Украине и ее возможностях, не говоря уже о регионах; в-пятых, на неразвитости политических, экономических и гуманитарных контактов как на региональном, так и на государственном уровне очень негативно отражается отсутствие достаточного количества подготовленных кадров, способных работать с арабскими партнерами. В то же время, все эти причины имеют временный характер, и можно с уверенностью прогнозировать увеличение объема украинско-арабских связей в ближайшие годы, о чем свидетельствуют объективные данные улучшения инвестиционного климата.

Среди объективных факторов следует отметить то, что в Украине сформировалась значительная арабская диаспора, достаточно дееспособная и активная прослойка арабских бизнесменов, возможности которых в расширении деловых контактов с Ближним Востоком могут быть многократно увеличены, если ближневосточная политика примет более планомерный и акцентированный вид. Этот фактор может быть эффективно использован для обеспечения своих интересов в арабском мире. Как отображение существующих в обществе потребностей, заявила о себе новая общественная организация «Ассоциация экономических и культурных связей Украины и арабских стран», которая создана арабскими гражданами, проживающих в Украине.

В ряде городов Украины действует Арабский культурный центр, основанный крупным одесским бизнесменом, выходцем из Сирии А. Киваном, Генеральное консульство Турции, Израильский культурный центр и другие. Часть граждан Украины — мусульмане, и украинское государство всячески содействует развитию их полноценной духовной жизни, что является позитивным фактором формирования сбалансированных отношений с мусульманскими странами. На этом особенно заметно сделан акцент политиками Саудовской Аравии.

Таким образом, имеем факт перспективного многоаспектного социально-экономического сотрудничества Украины с анклавом стран Ближнего Востока.

Литература: 1. Гриневецкий С. Государственная политика – очень важное дело // Губернатор. – 2007, № 2.- с. 11-12. 2. Перстнева Н. Разорванный Дунай // Губернатор. – 2001, № 2. – с. 77.

УДК 339.942 (447:481)

Орач К.А.
СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА НОРВЕГІЇ
У ГАЛУЗІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

*ХНУ імені В.Н. Каразіна
Наук. керівник: к.г.н., доц., Казакова Н.А.*

Одною з найактуальніших проблем для сучасного суспільства є енергозбереження та забезпечення енергоефективності виробництва, адже, нажаль, більшість з використовуваних енергоресурсів є вичерпаними, та ціни на них кожного року невинно зростають. Наприклад, стосовно природного газу, за останні 10 років промислові запаси цього палива в Європі зменшилися на 12%. В той же час за про-

гнозами експертів попит на газ в Європі збільшиться на 35-40% до 2020 р. Це означає, що значне підвищення цін на природний газ можливо вже в наступні роки. Будь-яка держава має діяти за принципами конкурентоздатного підприємства та робити все, щоб зменшити марні витрати ресурсів, а тим самим зберегти кошти.

Для України ця проблема вже не є просто грозовою хмарою на горизонті. Енергоемність української промисловості вдвічі вища, ніж у Білорусі, енергоемність вітчизняного ВВП складає 0,89 кг умовного палива на один долар США, що в 2,6 рази перевищує аналогічний середній рівень в розвинених країнах світу (2008 р.). Особливо енергозатратними є гірничо-металургійна та хімічна промисловості. Разом вони поглинають понад 56% природного газу від всієї кількості, що споживає вся вітчизняна промисловість. При річній потребі української економіки в 35 млрд. куб. м газу, гірничо-металургійний та хімічний комплекси потребують його майже 19,5 млрд. кубометрів. Україна посідає 3-тє місце в світі серед найменш енергозберігаючих країн та належить до числа найбільших енергетичних імпортерів, займаючи 12-тє місце в світі (2008 р.).

Вихід з цієї ситуації — використання енергозберігаючих технологій, альтернативної енергії, підвищення енергоефективності української промисловості. Загальна річна потреба споживання енергії в Україні — 288 млрд. квт/год, теоретичний потенціал альтернативної енергії становить 347,9 млрд. квт/год на рік — змінити ситуацію цілком можливо, якщо розпочати активну діяльність за впровадженням нової енергетичної стратегії, як на державному рівні, так і на муніципальному, регіональному рівні, на рівні підприємств.

На сьогоднішній день Україна нездатна самостійно втілити усі необхідні зміни, державі потрібно співробітництво з країнами, що впровадили та вдало використовують технології енергозбереження та мають великий досвід у цій сфері. Саме такою країною є Королівство Норвегія, яка обрала енергозбереження своїм шляхом розвитку та досягла значних результатів в запровадженні новітніх технологій для зменшення обсягів використання ресурсів. Для теплозабезпечення стаціонарних об'єктів (промислові об'єкти та житло) у Норвегії використовується: електроенергія — 69%, біомаса — 19%, різні види мазуту — 9%, централізоване місцеве тепlopостачання — 3%, решта — енергія вітру, сонця, землі. 99% електроенергії, що виробляється у Норвегії — це гідроенергетика. Завдяки цьому держава, яка найбільше в Європі видобуває енергетичних корисних копалин (газу та нафти), для внутрішнього споживання, їх практично не використовує, відкриваючи для себе великі експортні можливості та звільняючись від залежності від вичерпаних енергоресурсів.

З усіх досягнень енергозберігаючої галузі та інновацій, що використовуються для підвищення енергоефективності в Норвегії, для України деякі є найбільш актуальними та мають великий потенціал для втілення:

Використання біопалива для внутрішніх потреб сільськогосподарської галузі: В Норвегії багато ферм мають в своєму розпорядженні додаткові 40 гектарів землі, де вирощується рапс та ріпак, який в свою чергу йде на виготовлення біодизелю у кількості, достатній для роботи тракторів та автомобілів, що використовуються на фермі. Виготовлення дизелю для власних потреб із власноруч вирощеного рапсу є більш рентабельним, ніж виготовлення біодизелю на продаж із закупленого по ринковим цінам рапсу.

Фонди Енергоефективності: в Норвегії у 1981 році був заснований Муніципальний фонд енергоефективності (ФЕЕ). Основною метою його роботи є стимулювання до дій, які можуть призвести до зниження використання, або більш ефективного використання енергії. Енергія заощаджується за допомогою енергоефективних проєктів: встановлення водоочисної системи в системі опалення і кондиціонування, використання теплових насосів, встановлення індивідуальних лічильників електричної енергії в багатоповерхових будинках, тощо. Також ФЕЕ надає гранти на впровадження енергоефективних технологій. Розмір грантів на енергоефективні проєкти визначається реальним потенціалом заощаджень. Наприклад, грант на додаткову ізоляцію зовнішніх стін дорівнює 11 дол. США/м². В Україні такі ФЕЕ можуть бути сформовані у великих містах, або на рівні регіонів. Але оскільки електроенергія в Україні не має такої великої питомої ваги, надбавка до тарифу має виходити із загального енергоспоживання — електроенергії та централізованого опалення. Великі міста зможуть досить швидко через надбавку до тарифу сформувати фонди. На регіональному рівні у такі фонди можуть бути зараховані кошти від приватизації обленерго чи інших об'єктів енергетики. Щоб запобігти розкраданню коштів, може бути запроваджена практика прийняття рішення про надання гранту спеціальною комісією, яка формується із представників середовищ як споживачів енергопослуг, так і енергетиків, що формується лише на рік, або з ротацією частини членів. Через такі фонди можна утеплити стіни панельних будинків у містах, замінити старі низькопродуктивні котли в соціальних установах, почати впровадження при реконструкціях споруд встановлення теплових насосів, тощо.

Енергоефективність промисловості. На прикладі Норвегії, в Україні можна втілити більш жорстка програму з енергоефективності в промисловості, включаю-

чи використання податків та угод по енергоефективності для всіх енергоемних промислових секторів, наприклад, для промисловості, де рівень енерговикористання (паливо+електроенергія) вищий, ніж 1гвт-ч на рік. Відповідно до програми подібне виробництво повинно платити податок, розмір якого буде скорочуватись, якщо будуть проведені заходи по підвищенню енергоефективності, передбачені в угоді по енергоефективності. При необхідності, може бути доданий фінансовий механізм (кредитування) для надання допомоги по початковому інвестуванню енергоефективних заходів. Впровадження нових технологій енергозберігання на підприємствах в Україні можливе ще й завдяки програмі «Чисте виробництво й енергоефективність», яке координується Посольством Королівства Норвегія в Україні та фінансується Міністерством закордонних справ Норвегії.

На сьогоднішній день Норвегія координує декілька важливих програм з енергозбереження в Україні: «Чисте виробництво й енергоефективність» (в Україні, зокрема на Херсонщині, програму розпочато у 2007 році.) — програма включає три взаємопов'язаних напрями — енергоефективність та екологічне поліпшення у будівельній галузі, більш чисте виробництво та екологічне поліпшення у промисловості, а також розвиток кадрового потенціалу. Програма норвезької компанії ENSI — Energy Saving International, щодо підвищення рівня знань в сфері енергоефективності та енергозбереження, програми навчання спеціалістів методології чистого виробництва.

Норвезькі інвестори проявляють великий інтерес до міжрегіональної співпраці в галузях енергозбереження, особливо в Харківському, Херсонському та Вінницькому регіонах. Співробітництво країн у цій сфері має повну підтримку зі сторони посольств та Міністерств Закордонних Справ обох країн, Верховної Ради України та особливо Прем'єр-міністра Норвегії Єнса Столтенберга.

Співробітництво між Україною та Норвегією в галузі енергозбереження та енергоефективності знаходиться на початковому етапі, але швидко розвивається за підтримкою урядів обох країн та інтересу інвесторів. Для України така співпраця має критичне значення, дивлячись на умови, в яких держава перебуває на сьогоднішній день — великі обсяги імпорту енергоресурсів та наднизький рівень енергозбереження — один з найгірших в світі. З досвіду Норвегії Україна може почерпнути велику кількість ідей та варіантів щодо покращення енергоефективності виробництва та зменшення витрат на енергоресурси як на державному, так і на муніципальному рівні.

Література: 1. *Copenhagen Business Working Paper*. 2002. No. 02. Датський економічний тижневик. 2. «Ділова Україна» 2008. №5, ст.19 Діловий український тижневик.

3. <http://www.regjeringen.no> Офіційний Сайт Міністерства Закордонних Справ Норвегії; 4. <http://www.narda.gov.ua> Сайт українських проєктів за темою енергозбереження; 5. www.eti.co.ua — сайт присвячений інноваціям в Україні; 6. www.naer.gov.ua сайт присвячений енергетичній промисловості; 7. www.president.gov.ua Сайт Президента України.

УДК:37.001.76.

Останков В.А.

НАУКОВІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ І РЕГІОНУ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Наук. керівник: к.е.н., доц. Казакова Н.А.

Актуальність. У статті дано теоретичний аналіз причин і наслідків змін, що відбуваються в сучасних умовах, системи освіти як об'єкта державного і регіонального управління. Соціально-економічні реформи в Україні спрямовані на відновлення об'єктивних механізмів саморегуляції суспільства — правових, економічних, соціально-психологічних, культурологічних тощо. Системний характер трансформаційних процесів закономірно вимагає і системного підходу до розв'язання існуючих і майбутніх проблем освітньої галузі.

Такий підхід, у свою чергу, вимагає не тільки усвідомлення структурної повноти соціально-економічного комплексу, до якого входить освіта, але й врахування пріоритетності та послідовності його складових у стратегічному і локальному вимірах. Це стосується інтегральної за своєю суттю проблематики «держава – економіка – освіта – управління», що має вирішальне значення для успішної модернізації освіти.

Удосконалювання управління освітньою галуззю є сьогодні чи не єдиним реальним резервом сучасної української освіти, яка, не вимагаючи значних матеріальних вкладень, здатна радикально поліпшити ситуацію в цій галузі шляхом оптимізації діяльності всіх її підсистем і компонентів.

Незважаючи на значну кількість публікацій з окремих питань управління навчанням і його менеджменту у сучасних умовах і ряд великих узагальнюючих робіт у цій галузі (В. Бондар, І. Зязун, В. Кремінь, В. Луговий, П. Симонов, Н. Протасова та ін.), проблеми створення економічних умов для якісного навчання і підвищення результативності освіти в цілому та управління формуванням навчального середовища в навчальній групі належать до числа найменш розроблених у державно-управлінській науці та в українській педагогіці.

Мета статті. Дослідити еволюцію і новий зміст об'єкту управління — освітньої системи країни і регіону з урахуванням об'єктивних тенденцій її розвитку.

Освіта, як і будь-який бізнес, складається з двох частин: суб'єкта управління та об'єкта управління, або бізнес-процесів верхнього і нижнього рівня. Діяльність суб'єкта управління — міністерства освіти або управління освіти облдержадміністрації — буде тим успішнішою, чим адекватніше він усвідомлює зміни, що відбуваються в об'єкті управління, чим адекватніше керує цими змінами [1].

Важливість підтримки недержавних навчальних центрів визначається тим, що вони стали дуже помітним явищем у системі освіти і реалізують право громадян на свободу вибору навчального закладу й освітніх програм. Змінюється мотивація кадрів, усе більша кількість слухачів навчається, виходячи зі своїх життєвих потреб. Це характерно для безробітних. Негативний фактор — відсутність у підприємств, ділових структур коштів на перепідготовку кадрів, скорочення освітньої мобільності.

Недоліки в сучасній освіті, у першу чергу у навчанні, мають першопричину — відсутність сучасної теорії управління навчанням (теорії управління «збільшенням знань»). Механізми саморозвитку і ринкового регулювання освітньої діяльності, процеси демократизації і гуманізації освіти ускладнюють галузеве управління нею, бо тут переважає частка державної власності і реалізується конституційне право громадян на здобуття освіти. У сферу освіти сьогодні залучені величезні людські, фінансові і матеріально-технічні ресурси.

Але інвестиційну привабливість освітнього комплексу в ринковій економіці визначають не стільки кількісні зміни в ньому, скільки якісні. Система освіти може ефективно функціонувати, коли поліпшуються якісні показники роботи і насамперед підвищується якість освіти та навчання.

Відповідно до змін, що відбуваються в Україні, в регіонах поновлюється структура і зміст освіти. Змінюються її роль і соціальні функції — вони усе більше переміщуються з обслуговування інтересів держави на задоволення потреб особистості, соціальних груп, суспільства [3].

Ще одна особливість знань також тісно пов'язана з освітнім комплексом, тобто, з педагогічною працею, що виступає основним способом передачі знань в освітніх установах індустріального суспільства. Особливість педагогічного процесу полягає в тому, що його результат залежить не тільки від педагога, але й від учня, від праці учня, від навчальної праці (яка, на думку ЮНЕСКО, повинна буде в перспективі оплачуватися, як і будь-які інші види праці). Між витратами знань

«на вході» педагогічного процесу й обсягом знань «на виході» немає однозначної економічної відповідності. Відносини з тими, хто навчається, повинні базуватися на інших принципах, тому що вони є суб'єктами освітнього процесу [1]. В освітньому комплексі здійснюється розширене відтворення знань. Крім того, у наукових його структурах виробляються більша частина нового обсягу знань і значна частина нових фундаментальних знань, що виступають основою подальших прикладних досліджень і створення нових технологій.

Тому традиційне визначення системи освіти як мережі (тобто сукупності) освітніх установ уже застаріло і не відбиває істотних змін, що відбуваються в ній.

В умовах інформаційного постіндустріального суспільства і значного підвищення ролі знань різні системи освіти країни варто розглядати як єдиний поліфункціональний освітній комплекс, що виконує цілий ряд найважливіших функцій: забезпечення різних галузей економіки кваліфікованими кадрами, створення нових технологій, проведення наукових досліджень [2; 4]. Розуміння змін соціально-економічної природи освітньої галузі особливо актуальне зараз, коли Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України, визначила шляхи розвитку освітнього комплексу в режимі сталого розвитку, поставила завдання пошуку і використання ефективних механізмів управління освітою [5].

Основне завдання державного управління освітою — підвищення соціально-економічної ефективності функціонування освітнього комплексу в постіндустріальному інформаційному суспільстві і пошук шляхів збільшення темпів приросту обсягів знань та оптимізація їхнього використання.

Системний підхід до державного управління освітнім комплексом країни дає можливість розкрити зміст основних складових освітніх, педагогічних і дидактичних систем. Це необхідно для визначення змістовно-цільового алгоритму державної політики, освітньої стратегії, а також для інтерпретації конкретних модулів, що мають педагогічне і дидактичне навантаження.

Важливо бачити при цьому місце освіти в гуманітарному комплексі регіону. Гуманітарний комплекс регіону є сукупністю невиробничих, соціально орієнтованих систем, що в процесі взаємодії та взаємодоповнення один одного забезпечують надання послуг освіти, охорони здоров'я тощо. Це поняття більш широке, ніж соціальний комплекс» і більш повне, тому що характеризує мету реформ, орієнтацію на загальнолюдські цінності і конкретну особистість [3].

Одним з важливих завдань державної освітньої політики стає створення стійких передумов для зближення правових і організаційно-економічних умов діяльності державних та недержавних освітніх установ у розширенні масштабу і поліпшенні якості ділової освіти в регіонах країни [4].

В міру вивільнення особистої і суспільної ініціативи, створення нових економічних відносин, формування ринку освітніх послуг громадськості, роботодавці, учні та студенти зобов'язані брати на себе значну частку обов'язків у справі освіти. Розширюється діапазон державної, приватної і суспільної підтримки навчальних закладів.

Висновки. Світ навколо нас змінюється з великою швидкістю, характер змін стає незворотним, трансформуються уявлення людей, їхнє сприйняття світу, а отже, і характер їхніх очікувань, потреб, цілей. Нові цілі можуть бути реалізовані тільки через нові підходи до соціального управління, частиною якого є управління освітою, яка повинна стати медіатором, активно включеним у процес формування зворотних зв'язків із навколишнім середовищем, необхідних людству для виживання.

Людство більше не в змозі йти шляхом проб і помилок. Напрошується природний висновок: щось негаразд з процесом передачі мемофонду (масиву інформації, переданої позагенетичним шляхом).

У сформованій ситуації (навколишнє середовище незворотно змінене, йде біологічна еволюція людства, викликана цими змінами) ми можемо вплинути тільки на механізм еволюції мемофонду. Таким чином, людство просто змушене переглянути структуру свого споживання: значна частка ресурсів повинна бути спрямована на передачу культурної інформації, тобто в сферу освіти.

Необхідно докорінно переглянути ставлення до освіти (як способу передачі мемофонду): це не тільки відтворення трудових ресурсів, але й насамперед збереження людського виду.

Значне поширення таких стратегій у діловій практиці може забезпечити відповідна податкова політика держави. Необхідно вишукати можливість витратити на освітню діяльність не 5% ВВП, а набагато більше.

Література: 1. Батченко Л.В., Гамаюнов В.Г., Поважний С.Ф. Менеджмент в образовании. — Харьков: Основа, 1998. — 598 с. 2. Вифлеемский А. Роль образовательного комплекса в постиндустриальном обществе / Высшее образование России. — 2002. — № 97. — с. 115-121. 3. Лобас В.М. Аналіз сучасного стану теоретичних досліджень реформування гуманітарної сфери // Серія «Державне управління». - т. 3. - Вип. 10. - Донецьк: ДонДАУ, 2002. - с. 231-235. 4. Луговий В.І. Управління освітою / Навчальний посібник для слухачів, аспірантів,

докторантів спеціальності «Держуправління». — К., 1997. -302 с. 5. Маригодов В.К., Слободянюк А.А., Козлакова Г.О. Освітня система як технологічний комплекс. Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. — К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2000. — Вип. 22. — 224 с.

УДК 339.745 339.5

Пахоменко В. В.

ВПЛИВ СВІТОВОЇ КРИЗИ НА АУТСОРСІНГ ІТ В УКРАЇНІ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Наук. керівник: викл. Коваленко Р.С.

Український ринок експорту ІТ — послуг та продуктів переважно невеликий у світовому масштабі, але дуже перспективний. Як вважають аналітики компанії Gartner, Україну, з точки зору експорту ІТ — послуг і продуктів, можна віднести до категорії «Up and comers» («Перспективні»). Країни цієї категорії незважаючи на те, що не мають значних обсягів бізнесу експорту ІТ — послуг та продуктів, мають великі можливості виходу на світові ринки завдяки відповідним спеціалізаціям. Зі значним розвитком цієї сфери вивчення та передбачення майбутнього стану галузі у момент світової кризи є актуальним, адже перспективи, які може надати аутсорсінг ІТ — послуг дуже великі.

Таким чином, аутсорсінг — це передача сторонній організації визначених задач або бізнес-процесів, які зазвичай не є частиною основної діяльності компанії, але необхідні для повноцінного функціонування бізнесу. Під це поняття попадає й розробка ІТ — продуктів [15].

Зараз Україна є найбільш привабливою для аутсорсінгу країною Західної Європи. Програючи за чисельністю населення тільки Росії, зберігши традиції радянської науки та виховав вмілих підприємців, Україна вирізняється найбільш стрімкими темпами росту галузі програмного забезпечення. Не секрет, що Польща та інші нові члени Європейського Союзу шукають кваліфіковані ІТ ресурси саме в Україні. У 2006 році ринок офшорного аутсорсінгу в Україні досяг 246 млн. дол. За 2007 рік ринок виріс на 47%, а компанії поповнили 30000 ІТ — спеціалістів — випускників українських Вузів [8].

Українські ІТ — компанії, як виробники якісного ПЗ, використовують аутсорсінг як один з ефективних методів розвитку компанії й можливість збільшення рівня зарплатні. З використанням аутсорсінгу виріс професійний рівень команд — як технічний, так і менеджменту. Західні компанії потягнулися на Україну і все частіше розглядають її як альтернативу Індії.

Останнім часом все частіше аутсорсінг почали вибирати як вирішення кадрової проблеми, в такому випадку ціна була неважлива. У перспективі в майбутньому аутсорсінг допоможе вирішенню фінансових проблем. Ситуація має скластися цікава, бо з однієї сторони попит зросте, а з іншої ціна послуг стане найважливішим конкурентним фактором.

Деякі аналітики вважають, що, не дивлячись на те, що фінансова криза негативно скажется на офшорній індустрії, але в майбутньому він зробить світовому аутсорсінгу неоціненну послугу.

Згідно з публікаціями Gartner, організації у сфері консалтингових послуг, сьогодишні ІТ — лідери повинні знайти у собі сили, щоб ширше поглянути на існуючі погрози майбутнього розвитку бізнесу. Уіт Ендрюс, аналітик Gartner, вважає, що поточна ситуація у світовій економіці, є ні чим іншим, як кінцем фінансової ери. На даному рубежі епох закінчується час тотального споживання і починається час тотальної економії та бережливості. В умовах змінної економіки ІТ — лідери просто зобов'язані змінитися самі і змінити свої підходи до бізнесу для того, щоб зуміти правильно відобразити потреби та бажання нової економічної епохи у своїй майбутній діяльності.

Gartner дає поставникам офшорних послуг три основні рекомендації, як уникнути збитків, нанесених світовою кризою, і як увійти у новий час гарно підготовленими:

1. Необхідно чітко визначити роль кожного окремого проекту у рості й продуктивності компанії, а також відповісти на питання, стосовно кількості спеціалістів, зайнятих у кожному проекті, і можливості реалізації проекту з використанням меншої кількості людей.

2. Необхідно скласти список пріоритетних задач компанії та планувати бізнес-діяльність згідно цьому списку.

3. Необхідно скорочувати бюджет, наскільки це тільки можливо. ІТ — лідери повинні навчитися поважати силу наявних фінансових коштів, так як саме вони зможуть у майбутньому спасти компанії від краху.

4. Необхідно у першу чергу захистити персонал організації та переконати кожного окремого працівника в тому, що у випадку краху компанія зможе спасти тільки тих співробітників, чий внесок у загальне діло є якнайбільш відчутним [6].

Реальне та очікуване в ІТ відрізняється у кожному прогнозі. Однак, одне залишається очевидним — для того, щоб уникнути кризи, ІТ — лідери повинні змінюватися у сторону інновації. Аналітики Gartner стверджують, що ті компанії,

які орієнтуються тільки на технології у ведінні бізнесу, мають усі шанси залишитися «за бортом» в недалекому майбутньому. За думкою Gartner, в основі інновацій лежить діяльність з більш динамічною поставкою послуг і у радикальній реструктуризації політики використання коштів. Ще перед початком фінансової кризи більшість ІТ — компаній були зацікавлені в прискоренні офшорних трансакцій. Але після кризи вони почнуть вкладати гроші в прискорення рішень шляхом консолідації спеціалістів у кожній окремій галузі.

У нових умовах ведіння бізнесу важливо, щоб поставники офшорних послуг надавати клієнтам динамічні рішення і вміли регулярно підтримувати організаційні зміни. Також важливо змінити деякі компоненти ІТ — інфраструктури: модернізувати пріоритетні та позбавитися баластних. Що ж стосується компаній, які займаються пошуком офшорних партнерів, то їм потрібно навчитися не тільки економити внутрішні кошти, але також виділяти найбільш важливі ресурси з усіх які є у наявності [6].

Так склалося історично, що ІТ — компанії звикли орієнтуватися на технології, а не на бізнес — діяльність. Але це недостатньо в теперішніх економічних умовах. Усі офшорні проекти повинні, насамперед, покращувати бізнес — процеси всередині компанії-замовника. Виходячи з цього, можна зробити висновок: що з цього моменту компанії будуть потребувати тільки у тих інформаційних технологіях, які зможуть максимально відобразити результати їх бізнес-діяльності.

Український ринок експорту ІТ — послуг та продуктів представлений великою кількістю дрібних та малих компаній з чисельністю персоналу до 100 чоловік. Тому вплив світової фінансової кризи неминучий і його результати можна побачити вже зараз. Скорочення кадрів почалося у вересні і продовжується сьогодні, так як маленькі компанії не забезпечені нічим, крім існуючих проектів, з замовниками закордоном. Деякі замовники зі Сполучених Штатів Америки вже згортають свої проекти за браком коштів, а це насамперед впливає на ринок ІТ в Україні [9].

Більшість компаній використовують ринки Європи та Північної Америки. Однак, структури експортних ринків відрізняються. Так, для компаній із Харкова переважають ринки Західної Європи і СНД. Що стосується експорту у Росію, це пов'язано як з географічною близькістю, так і з історичною кооперацією. Для компаній із Києва переважають ринки США, Західної та Центральної Європи. Отже виробництво переорієнтовується на замовника, який може забезпечити фінансову підтримку та своєчасну оплату протягом виконання всього проекту [15].

Можна підвести підсумок, що сектор ІТ — послуг є одним найбільш зростаючих напрямків ІТ — ринку і щоб підтримати це зростання надалі ІТ — компанії повинні вдатися до заходів, щодо передбачення кризи у своєму секторі. Існують деякі регіональні особливості розвитку аутсорсінгу, а саме тенденція децентралізації галузі, тому у першу чергу ми бачимо виникнення проблем у дрібних та середніх компаніях, великі ІТ — компанії ще деякий час, без особливих змін у плануванні своєї діяльності можуть утриматися на плаву.

Український інформаційний продукт все більше користується попитом на Заході, а основними імпортерами українських послуг по розробці програмного забезпечення незмінно залишаються США та Західна Європа. Тому у першу чергу, будуть страждати проекти, замовниками яких є компанії з США, а вже потім всі інші.

Отже за умов активної перебудови структури роботи компаній, більш прихильного ставлення до роботи, участі в сучасних існуючих програмах з розвитку галузі, слідування за новими тенденціями, українські ІТ — компанії мають можливість не ступити у світову фінансову кризу. Пошук нових ринків збуту є однією з можливостей вирішення питання щодо браку замовлень.

Перспектива того, що ІТ — ринок України буде демонструвати свій потенціал росту в умовах світової кризи достатньо велика, так як все більше ІТ — компаній починають внутрішні перебудови, щоб не тільки залишитися у бізнесі, а й продовжувати зростати надалі.

Література: 1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» // ВВР. — 1991. №1977 — XII (з подальшими змінами) (Сервер ВР України www.rada.gov.ua); 2. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства на 2007-2015 роки»//ВВР. — 2007. №537 — V (з подальшими змінами) (Сервер ВР України www.rada.gov.ua); 3. Закон України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні»//ВВР. — 2003. №433 — IV (з подальшими змінами) (Сервер ВР України www.rada.gov.ua) 4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «План заходів з виконання завдань». — 2007. №653 — р. (www.innopolis.info) 5. <http://www.BIN.ua> 6.<http://www.cee-outsourcing.com> 7. <http://www.comnews.ru> 8. <http://www.Global-outsourcing.blogspot.com> 9. <http://www.idegroup.com> 10. <http://www.in.gov.ua> 11.<http://www.ITUA.info> 11. <http://www.itukraine.org.ua> 12. <http://www.ITWeek.co.uk> 13. <http://www.marketing-ua.com> 14. <http://www.outsourcing-professional.org>

**РОЛЬ СУПЕРМАРКЕТОВ В МЕЖДУНАРОДНЫХ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ
ОТНОШЕНИЯХ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ***ХНУ им. В.Н.Каразина*

Последние два десятилетия XX века привели к своеобразной революции в системе мировой торговли. Раньше торговля рассматривалась как звено, соединяющее производство и конечное потребление. Основной функцией ее было повышение эффективности данной связи. Сегодня розничные предприятия диктуют свою политику не только отдельным производителям и сегментам рынка, но и целым отраслям промышленности, регионам. Все эти глобальные изменения связывают с появлением и стремительным развитием международных торговых оптово-розничных сетей.

Одним из элементов развития торгово-экономических отношений между странами стало появление сетей супермаркетов, которые изменяют характер этих отношений, приобретая черты ТНК.

С начала 20 века, во всём мире стали проявляться признаки глобализации, в том числе и в области торговли. Предприятия оптово-розничной торговли, по сравнению с другими отраслями экономики, были в числе последних, вставших на путь интернационализации бизнеса, благодаря идеи супермаркета, которая возникла в последней четверти XX столетия. Она достаточно быстро распространилась по всему миру, когда европейские торговые компании первыми решились выйти на международную арену.

Супермаркеты создают условия, при которых потребителю удобно пользоваться их услугами. Это культура общения, дополнительное обслуживание, создание комфортных условий для временного отдыха и развлечений, система скидок. Супермаркет для потребителей стал неотъемлемой частью их жизни, предоставляя возможность купить всё необходимое в одном месте, используя преимущества покупок «под одной крышей», несмотря на то, что потребитель тратит гораздо больше, чем рассчитывал изначально. Оптово-розничные сети сделали свое дело — потребители привыкли приобретать продукцию с минимальной торговой наценкой. Поэтому для развития супермаркетов сложилась наиболее благоприятная обстановка. Это сопровождается постепенным уменьшением доли стихийных рынков. Значимость открытых рынков как торгового канала в Украине снизилась за последние 3 года с 27% до 20%, в то время как доля супермаркетов за тот же период увеличилась с 23% до 30% годового товарооборота [5].

На сегодняшний день, по данным Государственного комитета статистики Украины, розничный товарооборот за январь-сентябрь 2008 г. составил почти 325 млрд. грн., что на 150% больше чем за тот же период в 2007 г. В последние годы число сетей супермаркетов в Украине значительно выросло. По сравнению с 2007 годом, в 2008 году в Украине количество таких торговых точек увеличилось на 20% и в настоящее время насчитывает около 1 351 единицы [6]. Показатель розничного товарооборота в Харьковской области в 2007 году составил 24 млрд. грн., а 14% от общего товарооборота приходится на г. Киев [4].

Данные показатели свидетельствуют, что в Украине наблюдается активное развитие розничной торговли. Наша страна становится все более привлекательной для распространения международных сетей супермаркетов. Вакантный украинский рынок розничной торговли направляет в свою сторону интересы многих иностранных операторов и провоцирует активное расширение позиций уже представленных на этом рынке крупных компаний, таких как Billa, Metro, «Патэрсон», «Перекресток» и «Пятерочка». Рейтинг сетей супермаркетов на территории Украины представлен в таблице 1.

Таблица 1.

Рейтинг сетей супермаркетов на территории Украины [3]

	Сеть супермаркетов	Годовой товарооборот, 2007 г., млн. долл.	Количество магазинов на территории Украины
1	Fozzy Group	1500,0	312
	Сеть супермаркетов «Сільпо»		149
	Сеть магазинов у дома «Фора»		127
	Сеть аптек «Будь здоровий»		22
	Оптовые гипермаркеты «Фоззи»		4
	Сеть гастрономов «Днепрянка»		10
2	Metro С&С Украина	1202,0	20
3	АТБ — Маркет	1056,0	100
4	Фуршет	870,7	268
5	Велика Кишеня	556,1	45

Среди иностранных сетей, оперирующих на рынке Украины, выделяется мировой лидер в отрасли мелкооптовой продажи Metro Cash&Carry, занимая второе место по объемам товарооборота (1,202 млрд. долл. США). Данная сеть супермаркетов состоит из более 600 магазинов в 29 странах Европы, Западной Африки и Азии. В последнее время METRO Cash&Carry успешно завоевывает все новые рынки. На сегодняшний день количество их филиалов в Украине достигло 20 [1]. Имея свой стандарт торговли, METRO одновременно учитывает все требования рынка в тех странах, где открываются новые торговые центры компании. Благодаря такому подходу этой компании удалось войти на рынки Африки, Азии и Украины. Это яркий пример глобализации рынка, при которой постепенно товары теряют свою «национальность». Изменился не только ассортимент товаров на национальных рынках, но и изменился спрос потребителей. Произошла некая унификация спроса, и теперь буквально в любой точке мира можно встретить привычные товары.

Украинские сети супермаркетов только начинают развиваться. Наиболее развитой группой является торгово-промышленная корпорация Fozzy Group, которая владеет 312 магазинами по всей территории Украины и осуществляет как розничную, так и оптовую торговлю. Такая разносторонняя направленность позволяет ежегодно увеличивать ее товарооборот. Поэтому существуют все предпосылки, чтобы она стала первой украинской сетью, вышедшей на европейский и российский рынок.

Сегодня глобализация затрагивает различные сферы жизни общества. В сфере торговли она проявляется развитием сетей супермаркетов, что в свою очередь зависит от уровня развития оптово-розничной торговли в той или иной стране. В ближайшее время супермаркеты будут оставаться наиболее перспективной формой международной оптово-розничной торговли. Участие Украины в международных торгово-экономических отношениях неизбежно повлечет за собой развитие украинских сетей супермаркетов, которые в будущем составят конкуренцию иностранным операторам.

Литература: 1. www.metro.ua — Официальный сайт Metro С&С Украина; 2. www.fozzy.ua — Официальный сайт торговой корпорации Fozzy Group; 3. www.unecport.com — Объединенный экономический портал UNECPORТ; 4. www.ukrstat.gov.ua — Официальный сайт статистики Украины; 5. www.biz.liga.net — Бизнес новости в Украине; 6. Результаты исследования, проведенного маркетинговой компанией «ACNielsen Ukraine».

Піщенко А.В.
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ СВІТОВОЇ КРИЗИ

ХНУ імені В.Н. Каразіна
Наук. керівник: к.е.н., доц. Удодова В.І.

Вислови класиків — «війна є продовження політики іншими засобами» і «політика є концентрований вираз економіки» — підтверджуються сучасною історією військових конфліктів, в основі переважної більшості яких лежать економічні причини. Будучи прагматиками і реалістами, керівники багатьох держав підпорядкували політичну, ідеологічну й інші сторони міжнародної діяльності єдиній цілі — економічному благополуччю і процвітання нації.

Виходячи із зазначеної актуальності, метою даної роботи є визначення впливу міжнародних конфліктів на світову економіку.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних задач:

- дослідити явище міжнародних конфліктів;
- надати класифікацію міжнародних конфліктів;
- дослідити основні причини виникнення міжнародних конфліктів;
- проаналізувати етапи розвитку міжнародних конфліктів;
- виявити вплив міжнародних конфліктів на світову економіку;
- розглянути основні способи мирного врегулювання міжнародних конфліктів;

Міжнародна система в цілому стала не менш конфліктною, ніж вона була у 1990-х роках, але змінились самі причини та хід конфліктів. Якщо до 1991 р. конфлікти були пов'язані з поляризацією світу, у 1990-х рр. з розпадом «вітчизняного устрою» біополярності, то конфлікти 2000-х рр. являють собою покоління протистоянь, так чи інакше зв'язаних з розм'якшенням однополюсної структури (плюрітаричної однополярності), яка склалась у світі до початку 21 століття.

Об'єктом дослідження є міжнародні конфлікти. Предметом дослідження є вплив міжнародних конфліктів на світову економіку в умовах сьогодення.

Від витоків теорії міжнародних відносин проблема конфлікту, була наріжним каменем будь-яких досліджень. Характерною особливістю дослідження міжнародних конфліктів завжди було акцентування уваги вчених на спробах з'ясувати основні причини конфліктів та знайти способи їх уникнення, щоб досягти мирного співіснування учасників міжнародних відносин.

Проблеми конфліктів, криз та війн стали центральними в роботах Ніколо Макіавеллі, Томаса Гоббса, Едварта Карра, Кеннета Боулдінга, Джона Бергена, Анатолія Рапопорта, Томаса Шеллінга, Куінсі Райта, Стівена Уолта, Роберта Кохена, Н.І. Дороніной, М.М. Лебедевой та багатьох інших вчених, чий аналіз причин та способів розв'язання міжнародних конфліктів став класичним.

Жоден із міжнародних конфліктів не був точною копією іншого, що відбувся раніше. Проте всі конфлікти можна поділити на чотири типи: дипломатичні, економічні, інформаційно-пропагандистські і конфлікти у сфері культури.

Міжнародні конфлікти можна класифікувати за такими ознаками:

- за засобами: збройні та не збройні;
- за географічними масштабами: локальні, регіональні, глобальні;
- за складом конфліктуючих сторін: двосторонні, багатосторонні, коаліційні;
- за тривалістю: короткотривалі, середньотривалі, довготривалі.

Кожен конфлікт має 3 фази: загострення (кризи), ескалації і деескалації.

Економічні конфлікти порівняно із політичними характеризуються значно ширшим колом учасників. Поряд із державами, їх сторонами можуть виступати також і будь-які суб'єкти підприємництва, особливо ТНК, які мають розгалужені інтереси за кордоном. Економічні конфлікти традиційно виникають через такі причини:

- Контроль за сировинно-енергетичними районами світу.
- Конкуренція на ринках збуту готової продукції промислового виробництва.
- Міжнародний економічний порядок, який, на думку політичних лідерів цілої низки держав світу, дискримінує їхніх національних виробників та ставить останніх у наперед незручне становище.

Усі конфлікти, і перш за все озброєні, мають в своїй основі корисливий мотив: захоплення ринків збуту, отримання доступу до сировинних джерел, утримання своїх позицій, переділ ринків і т.п. Зокрема, відповідно «Стратегії національної безпеки США», економічні чинники, зокрема благополуччя нації, відносяться до категорії життєво важливих інтересів, для досягнення яких уряд готовий використовувати всі наявні можливості, включаючи озброєні сили. Всі дії уряду направлені на підтримку американського лідерства в міжнародних справах, фінансових і торгових інститутах за допомогою тиску на торгових партнерів за багатобічними, регіональними і двосторонніми угодами. Також для забезпечення економічного благополуччя США не виключають можливості використання і озброєних сил, більш того — вони активно їх використовують.

Обмеженість світових ресурсів не дозволяє в повному обсязі задовольняти потребу всіх, що зумовлює суперництво між державами за право володіння ними. Так, за останні 15 років звузилися зони економічного впливу Великобританії та Японії. При цьому вони істотно розширилися у ЮАР і Німеччини. Стрімко посилюється вплив Китаю на положення справ в світовій економіці. Менш значні зміни зазнали зони економічного впливу Італії і Франції. Боротьба за сфери економічного впливу привела до того, що на частині територій відбулося зіткнення економічних інтересів відразу декількох держав, суперництво між якими в деяких випадках прийняло форму озброєного конфлікту.

Звичайно, ініціатори конфліктів в більшості випадків прагнуть приховати економічні причини, замаскувати їх різними мотивами. Тому про наявність економічних причин часто доводиться робити висновки не за декларованими намірами сторін конфлікту, а по змінах, що відбулися в економіці регіону після конфлікту.

Тому про наявність економічних причин часто доводиться робити висновки не за декларованими намірами сторін конфлікту, а по змінах, що відбулися в економіці регіону після конфлікту.

Якщо проаналізувати послідовність подій, стає очевидним, що всі періоди тривалого економічного зростання в післявоєнній історії США були безпосередньо пов'язані з військово-промисловим комплексом. З тих пір, як Америка стала провідною світовою державою, тривалий економічний підйом в США і військова потужність стали майже синоніми.

Тобто, можна зробити висновок, що конфлікти викликають зростання цін, а зростання цін у свою чергу провокує конфлікти.

У загальному світогосподарському механізмі напевно саме економіка найбільше залежить від зовнішніх чинників. Тому наслідки міжнародних і внутрішніх конфліктів виявляються негайно: різке підвищення або зниження цін на товари, послуги, цінні папери; скорочення або розширення об'єму експортно-імпортних операцій, міжнародний рух капіталу і кредитних коштів і багато що інше — все це є наслідком стабільності чи нестабільності ситуації.

На прикладі військових дій в Югославії, досліджено вплив міжнародних конфліктів на світову економіку: конфлікти порушують зовнішньоторговельні й інвестиційні зв'язки навіть тих країн, які безпосередньо не брали участь в конфлікті.

Поветкина М.С.

ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЕ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ТАИЛАНДА

ХНУ им. В.Н. Каразина

Науч. рук.: к.г.н., доц. Казакова Н.А.

Геоэкономическая и геополитическая оценка положения страны в мировом пространстве в наше время играет определяющую роль в переосмыслении экономического и политического могущества отдельного государства на международной арене в контексте набирающей свои обороты глобализации. Экономическая мощь стран юго-восточной Азии возрастает стремительными темпами, а Таиланд, в свою очередь, выступает ярким представителем этих перемен, являясь хорошим примером государства, пережившего значительный рост экономики за относительно короткие сроки и нуждающегося в переоценке своего геоэкономического потенциала, как представитель целого ряда стран.

Геополитическое положение страны — ее расположение по отношению к дружественным или враждебным государствам, военным и политическим союзам, источникам сырья, рынкам сбыта продукции, мировым торговым путям и др. Оно может быть выгодным или невыгодным. Это зависит от размеров и очертаний территории страны, наличия выхода к морям и океанам, а также определяется действием ряда факторов внутри страны и за ее пределами. Положение страны в геоэкономическом мире определяется тем, какое место она занимает на глобальном рынке, каким образом включена в систему мировых обменов.

Несмотря на выход страны через Бенгальский залив к Индийскому океану с одной стороны, а с другой стороны через Южно-Китайское море — к Тихому океану, однозначно геополитически выгодным положение Таиланда назвать нельзя из-за того, что все страны-соседи — развивающиеся страны с низким доходом, экономическое сотрудничество с которыми не представляет для Таиланда особого стратегического интереса. В широком смысле, они даже не представляют для Таиланда крупного рынка сбыта, так как имеют с ним похожую специализацию. Но, с другой стороны, Таиланд, будучи экономически более развитой страной и являясь членом АСЕАН, т.е. входя в зону свободной торговли с этими странами, имеет преимущество на импорт своей промышленной продукции в данные страны перед поставками на мировые рынки, освобождая себя от уплаты дополнительных налогов. Большое значение имеет тесное торгово-экономическое сотрудничество с США, с которой даже ведутся переговоры о создании СЭЗ.

Огромное позитивное воздействие на геополитическое положение Таиланда оказывает рост экономической мощи и политического веса в мире государств, близко расположенных к нему на севере и северо-востоке (Китай, Япония, Тайвань, Сингапур), на юге (Малайзия, Индонезия) и востоке (Филиппины). С большинством из этих стран Таиланд имеет торговые соглашения по поводу таможенных льгот. С Китаем, Австралией, Индией, Бахрейном, Новой Зеландией, странами АСЕАН имеются зоны свободной торговли.

Несмотря на то, что эти страны до недавнего времени имели низшие уровни социально-экономического развития, сейчас их экономика развивается стремительными темпами. В современной мировой экономике страны Восточной и Юго-Восточной Азии имеют самые высокие темпы развития, обладают значительным объемом золотовалютных средств, являются крупнейшими поставщиками на мировой рынок обуви, одежды, текстильных изделий, бытовой электронной аппаратуры, персональных компьютеров, легковых автомобилей и других видов высокотехнологичной и трудоемкой продукции. Таиланд не исключение. В промышленности страны экспортное значение имеют пищевая промышленность с созданием продукции с высокой добавленной стоимостью (консервирование, замораживание), ювелирная промышленность, цементная, трудоемкие отрасли машиностроения, такие как автомобилестроение, изготовление качественной высокотехнической продукции.

Поэтому, еще одним фактором, влияющим на современное геополитическое и геоэкономическое положение Таиланда, является характер преобразований в экономике страны, происходящих в последний период времени. Главное из них — переход в категорию «новых индустриальных стран». Это подняло международный авторитет страны, изменили отношение к ней мирового сообщества. Ведь изначально специализация Таиланда базировалась на природных богатствах и географическом положении, где важную роль играло море. Таиланд славился своим международным судоходством, рыболовством. А в последние десятилетия на первый план начали выходить наукоемкие отрасли. В настоящее время все больше усиливается ориентация на выпуск наукоемкой, высокотехнологичной продукции (электроника, промышленные работы и т.п.). В соединении новейших отраслей с традиционными, переживающими или уже пережившими коренную перестройку, лежит основа современной специализации экономики Таиланда.

Однако узость внутреннего рынка, ограниченность территории, собственной минерально-сырьевой базы, невозможность обеспечить работой быстро расту-

щее население и др., обуславливают большую зависимость не только Таиланда, но и соседствующих с ним стран АСЕАН от внешнего рынка. В связи с этим возникает вопрос о более тесной интеграции стран АСЕАН в качестве одного субъекта на международных рынках.

Из вышеприведенного анализа можно сделать вывод, что на данном этапе улучшается геополитическое Таиланда в связи с возрастанием мощи близлежащих к нему государств, поэтому стратегически важным для страны представляется углубление сотрудничества с этими государствами в различных сферах. Геоэкономическое положение Таиланда на этой почве также улучшается, одновременно в связи с экономической перестройкой внутри страны и выходом ее на мировые рынки не только в качестве поставщика сырья, но и в качестве государства, имеющего высокий потенциал для производства высокотехнической продукции.

Литература: 1. Мировое хозяйство и международные экономические отношения: Учебное пособие / Под ред. А.П. Голикова и др. – Симферополь, СОНАТ, 2003. – 432 с. 2. <http://www.russia.clow.ru> Энциклопедия; 3. <http://www.archipelag.ru> Семеовой проект журнала «Русский мир» «Русский архипелаг»; 4. <http://www.cia.gov> World Factbook. Собрание статистических данных; 5. <http://www.rusthaitrade.com> Торговое представительство Российской Федерации в Королевстве Таиланд

УДК 336.221.4:339.56

Поліванцев А.С.

НАЦІОНАЛЬНІ ПОДАТКОВІ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНИЙ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ОБМІН

Аспірант ХНУ імені В.Н. Каразіна

Робота спрямована на вивчення впливу глобалізаційних процесів на національні податкові системи та міжнародний торгово-економічний обмін між державами. Актуальність розгляду питання впливу глобалізаційних процесів на національні податкові системи та міжнародний торгово-економічний обмін зумовлена необхідністю урахування цього фактору для забезпечення сталого економічного розвитку держави та покращення добробуту її громадян.

У світі постійно зростаючої взаємозалежності конфлікти суверенних податкових юрисдикцій, погоня національних податкових адміністрацій за глобальними доходами платників податків, що утворюються у всіх країнах здійснення господарських операцій, обертаються підризом податкової бази держав за рахунок зростання мобільності суб'єктів ЗЕД і їхнього небажання миритися з висо-

ким рівнем податкового тягаря в даній країні. Механізми міжнародного податкового планування і міжнародних податкових арбітражних операцій змушують податкові адміністрації не тільки враховувати зовнішні фактори і відповідати ведучим світовим тенденціям у сфері оподатковування усередині своєї країни, але і йти на контакт із відповідними органами інших держав, сприяючи конвергенції національних податкових систем.

Не випадково саме наприкінці ХХ сторіччя активізувався процес створення міжнародних податкових угод, покликаних координувати податкову політику двох чи більш країн. Крім того, реалізується ідея гармонізації податкових систем держав, що складаються в регіональних інтеграційних угрупованнях. Результатом стає не тільки більше взаєморозуміння між податковими службами договірних країн, але і зниження рівня податкового тягаря для господарюючих суб'єктів. Взаємозалежність і взаємозумовленість національних економік сприяють запозиченню найбільш успішного досвіду в податковій сфері, утримують від повторення чужих помилок, трансформують структуру і принципи оподатковування.

Розширення взаємозв'язків між національними податковими системами різних країн і їх повільна, але беззупинна конвергенція, що розуміється нами, насамперед, як зближення основних принципів оподатковування і підходів до формування національної податкової політики, в умовах розвитку процесу глобалізації світової економіки здійснювалися постійно. Якщо дотримуватися прийнятої у вітчизняній науковій літературі періодизації глобалізаційного процесу, узявши за точку відліку кінець ХІХ ст., то хвилі глобалізації, характерні для ХІХ-ХХ ст., корелюються з етапами удосконалювання міждержавного співробітництва в податковій сфері. Більш того, дана конвергенція національних податкових систем на базі відповідного міждержавного співробітництва споконвічно була в деякому роді більш прогресивна ніж глобалізаційні процеси, оскільки її вектор завжди був спрямований уперед, у той час як у світовій економіці в ХХ ст. поряд з інтеграційними процесами відзначалася і «епоха системної дезінтеграції», зв'язана зі світовими війнами і протистоянням двох альтернативних господарських систем (з 1914 р. до кінця 1980-х років).

У сучасному світі наслідком найжорстокішої боротьби за приток транснаціонального капіталу стала податкова конкуренція між країнами, що полягає, в основному, у створенні різних зон економічного сприяння, у наданні невиправданих податкових пільг, у глобальному зниженні податкових ставок. Глобалізація економіки впливає на описані процеси як наймогутніший каталізатор. Суспільс-

тво не встигає адаптуватися до стрімких економічних трансформацій. Держави не можуть, не встигають чи не хочуть домовитися про єдину податкову політику. У результаті між країнами загострилася боротьба за економічні ресурси і, у першу чергу, за податкові надходження в національні бюджети. Ця тенденція усе сильніше викликає бажання держав стати податковопривабливими шляхом чергового різкого зниження податкового тягара. Подальший розвиток зазначених процесів приведе тільки до нових витків податкової конкуренції, але до нескінченності це продовжуватися не може. Зрозуміло, що високорозвинені європейські країни не можуть у податковій конкурентній боротьбі протистояти тим що розвиваються, тому, як наслідок, національні капітали виводяться з високоподаткових материнських країн, перетворюючись тим самим у транснаціональні з усіма наслідками, що звідси випливають. Слідом за капіталами в низькоподаткові країни переміщуються й інші ресурси: сучасні виробництва, новітні технології, робоча сила і т.д. Усе це обумовлює зменшення податкових надходжень і дефіцити бюджетів країн-джерел капіталів. Податкові втрати від перетікання виробництв могли б компенсувати підвищені податкові мита на імпорт, але при високому безробітті і зниженні споживчих можливостей населення такі міри можуть тільки погіршити соціально-політичне положення держави. Крім того, економічна політика більшості країн має прямо протилежні тенденції. Зокрема, така міжнародна організація, як СОТ, висуває своїм членам обов'язкову умову - мінімізацію митних платежів і тарифів. Деяку перевагу тут можуть мати самодостатні країни. Як показує практика, зниження корпоративних податків, що виявляються в останні роки в Європі, не зупинили процес витоку капіталів. Це цілком логічний наслідок недалековидної економічної політики. Сьогодні у світі існує безліч територій з набагато більш високою інвестиційною привабливістю, у яких податки набагато нижчі чи відсутні цілком. Очевидно, що настав момент, коли для Європи потрібно прийняття термінових радикальних заходів, тому що на повернення капіталів, інвестованих у великі сучасні виробництва, знадобиться, у кращому випадку, кілька десятиліть. Єдиним способом рішення описаної проблеми може стати тільки повне скасування податків на виробників і компенсаційний перенос недоотриманих бюджетом податкових надходжень на споживачів. Тільки в цьому випадку вивіз капіталу стане економічно недоцільним. Більш того, такі податки, як ПДВ, податок з продажів, податок з майна і т.д. збирати стане значно простіше в зв'язку зі складністю їхньої мінімізації через офшорні зони і зони економічного сприяння.

У такий спосіб одним із принципово важливих напрямків удосконалювання будь-якої системи взагалі і системи оподатковування зокрема є її змістовний аналіз, що спрямований на виявлення сильних і слабких сторін системи у всіх аспектах її вивчення: функціональному, елементному й організаційному. При проведенні такого аналізу представляється доцільним використовувати метод порівняння даної системи з її аналогами для зіставлення окремих системних характеристик і визначення їхньої відповідності цілям і задачам аналізованого об'єкта з обліком реально сформованого рівня соціально-економічного розвитку конкретних країн, особливостей протікання соціально-економічних процесів, а також цілей і задач, що мають місце.

Сукупність перерахованих вище характеристик визначає адекватність застосовуваної системи оподатковування виходячи як із принципів, покладених у її основу, так і з конкретних способів її реалізації. При цьому варто мати на увазі, що складна соціально-економічна система, елементом якої є система оподатковування, має досить високу динаміку змін, що вимагає відповідного регулювання податкового процесу.

Ступінь реалізації тієї чи іншої функції або її окремих складових має бути адекватним по-перше реальній економічній ситуації і по-друге поставленим цілям і задачам соціально-економічного розвитку. Це означає, що вразливим місцем податкової системи може бути наприклад її високий регіональний потенціал, якщо поставлена ціль вдосконалення галузевої структури економіки у напрямку створення високотехнологічних виробництв. Ще більш очевидним є розуміння рівня реалізації фіскальної функції, де значення кожного елементу визначається не тим, яку частку податкових надходжень він забезпечує, а тим, на скільки ця частка відповідає його можливостям та на скільки вона впливає на об'єктивне протиріччя, закладене між фіскальною та економічною функціями.

Література: 1. Климко Г., Нестеренко В. та ін. *Основи економічної теорії*. — К.: Вища школа, 2002. — 328 с. 2. Кокорін В. Конкурентоспроможність економіки України // *Бізнес & Економіка* — 2003, №5, — с. 9-11. 3. Любкіна О.В. *Фінансові ринки у контексті глобалізації* // *Фінанси України*. — 2005, №9. — с. 122-128. 4. www.charts.finance.ua

Подлепіна П.О.

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ СОЇ В УКРАЇНІ
В УМОВАХ АКТУАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Ріст населення Землі, що спостерігається на межі другого і третього тисячоліття викликає необхідність збільшення обсягу виробництва олійних культур як важливої складової продовольства та стимулює попит на олійну продукцію. У світі олійні культури посідають особливе місце в структурі посівів, економіці країн-виробників, входять до числа головних культур світового землеробства, відіграють винятково важливу роль у формуванні продовольчих ресурсів. Специалізація на їх виробництві збільшує продуктивність праці, зміцнює економіку й підвищує рівень життя. В основних регіонах виробництва вони часто забезпечують до 40-66% усього прибутку від рослинництва [1, с. 208].

У даній групі сільськогосподарських культур, як і в світових білкових ресурсах, особливе місце посідає соя, яка за обсягами виробництва займає лідируючі позиції. Соя показує найвищі темпи зростання, що відповідає нагальним потребам людства, закріплює свої позиції у світовому землеробстві, структурі посівів та економіці країн (рис. 1). Так, наприклад, для багатьох країн Західної Європи соя є найважливішим високобілковим і олійним ресурсом. Стабільний інтерес до її виробництва і використання у світі пояснюється її рідкісним хімічним складом (у зерні цієї культури міститься 38-40% білка, 18%-20% жиру, а також мінеральні речовини, ферменти, вітаміни, фітохімічні та інші речовини). Це дозволяє віднести сою та похідну продукцію до високоякісних енергетичних і білкових продуктів, та успішно використовувати її у вирішенні продовольчої проблеми [2, с. 44].

За оцінкою Oil World, обсяги світового виробництва сої в 2006 році становили близько 223,13 млн. т, що викликало дефіцит цієї культури в зв'язку з високими темпами розвитку переробної галузі в Китаї, США та країнах Євросоюзу. Oil World прогнозує і подальше зростання обсягів світового споживання сої.

Беручи до уваги сприятливу кон'юнктуру зовнішнього ринку, зростання попиту, та той факт, що сталий розвиток українського аграрного сектора та вирішення багатьох соціальних проблем сьогодення українського села більшість науковців, експертів та політиків пов'язують, насамперед, з розширенням та збільшенням обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, вирощування сої в Україні, а також наукове обґрунтування економічної ефективності та доцільності цього процесу є надзвичайно актуальним.

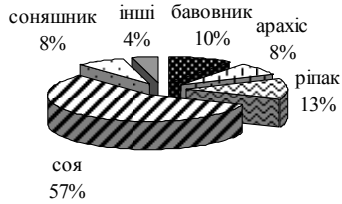

Рис. 1. Структура світового виробництва олійних культур в 2008 році

Складено автором за матеріалами: [6]

Соя в Україні має давню історію, хоча нарошування її виробництва чергувалося зі спадами. Останніми роками на ринку олійної продукції сформувалися ринкові умови, діють економічні фактори, активно розвивається переробна галузь, що відіграє важливу роль особливо для збільшення використання сої як для галузі тваринництва, так і для продовольчих цілей, оскільки вживання цієї культури в первинному вигляді неможливе. Всі ці фактори виступають каталізатором розвитку виробництва сої на Україні: так, в 2001 році валовий збір сої був на рівні 74 тис. т, то в 2007 році — близько 723 тис. т.

Україна має свій «соевий пояс», розроблений вченими Інституту кормів УААН, до якого входять 17 областей, тобто — це територія країни, на якій стабільно і з високою ефективністю можливо вирощувати сою для задоволення як внутрішніх, так і зовнішніх потреб. Для вирощування цієї культури придатні умови зони Лісостепу, північного, центрального і південно-західного Степу, лісостепових районів Полісся та зрошувані землі півдня України [3]. В цьому регіоні можна вже найближчими роками розширити посіви до 1млн.га, а якщо брати до уваги глобальні зміни клімату, то площа висівання має ще більше зрости: у 2000 році ареал виробництва становив 65 тис. га, то в 2007 році — близько 671 тис. га. За розрахунками українських вчених аграрної науки в Україні є всі можливості до 2010 року збільшити посіви сої до 1,7-2 млн. га з річним виробництвом — 3-4 млн. т. Важливим є той факт, що соя є гарним попередником, має властивість збагачувати ґрунт легкодоступним азотом з повітряної атмосфери, що сприяє збереженню родючості. Як олійна культура, соя може бути альтернативою негативного впливу на родючість ґрунтів масового вирощування соняшнику в Україні. За даними академіка Бабича А.О., США за рахунок введення сої в сівозміну отримали 40% приросту економічної ефективності сільського господарства [1]. В

Україні за рахунок збільшення урожайності після попередника-сої можливо отримати в 2010 році додатково 170-220 млн. грн.

Збільшення об'ємів виробництва сої стимулює експортну активність підприємств. На початковому етапі внутрішня переробка домінувала над експортом сої, що було обумовлено нечисленністю її внутрішнього споживання і стабільним внутрішнім попитом. Зростання об'ємів виробництва і об'єми внутрішнього споживання, що практично не змінюються, сприяли зростанню експортного потенціалу. В 2000 році було експортовано 7,8 тис. т сої, що склало 12,9% від валового збору, а в 2007 році — близько 319,5 тис. т (44,2%). Головними імпортерами вітчизняної сої виступають країни ЄС та Чорноморського басейну: Угорщина, Туреччина, Італія, Греція та ін [5, с. 124].

Конкурентоспроможність даної продукції визначається такими факторами:

- соя українських сортів є продуктом натуральної селекції, що надає їй переваги на світовому ринку перед трансгенними сортами, що вирощуються в країнах Північної та Південної Америки (США, Аргентина, Бразилія);
- рівень ціни не перевищує світові показники;
- географічна близькість ринків збуту, що дозволяє скоротити транспортні витрати.

За даними митної статистики, до найбільш крупних компаній — експортерів сої (від 6 тис. т) можна віднести такі компанії: «Юнігрейн», «W.J. Агро», «W. J. Херсон», ТОВ «Зерно», ТОВ фірма «Славія», «Тегра Україна Лтд», ТОВ «Хлібодар», Державна енергозабезпечуюча акціонерна компанія «Херсонобленерго», ТОВ «Украгроспілка» та ін.

Треба зазначити, що відсутність експортного мита на «насіння» сої (соеві боби) та відсутність імпортного мита в країнах ЄС стимулюють зовнішню торгівлю цією продукцією.

Підсумовуючи вище вказане, можна зробити наступні висновки:

- соя — стратегічна культура світового землеробства XXI століття, яка в змозі задовольнити зростаючі потреби людства в рослинному білку;
- вирощування сої може підвищити ефективність вітчизняного сільського господарства платоспроможність сільськогосподарських виробників;
- динамічний попит на соєві боби на зовнішніх ринках стимулює внутрішнє виробництво;
- Україна має всі необхідні умови для нарощування виробництва та експорту сої: наявність вітчизняних високоврожайних сортів натуральної селекції, сприят-

ливі ґрунтово-кліматичні умови; новітні технології вирощування сої та її переробки на кормові та харчові цілі, ліберальний режим зовнішньої торгівлі тощо;

— виробництво високоякісної сої сприятиме підвищенню іміджу України як світового виробника продовольчих ресурсів.

Література: 1. Бабич-Побережна А.А. Економіка світового виробництва і ринок білка (монографія) / За ред. акад. П.Т. Саблука. — К.: ННЦ ІАЕ, 2005. — 782 с. — ISBN 966-669-151-5. 2. Бабич А., Бабич-Побережна А. Соя — стратегічна культура світового землеробства XXI століття // Пропозиція. — 2006. — №6 (132). — с. 44-46; 3. Вареник М.П. Україна: соя і СОТ // Всеукраїнська експертна мережа — www.experts.in.ua; 4. Коротич Ю. Українське соєвництво: у грі чи на лаві запасних? // Пропозиція. — 2006. — №11(137). — с. 66-67; 5. Татаренко Г. На бобах // Бизнес. — 2006. — №9. — с. 124-127; 6. www.fao.org — офіційний сайт продовольчої та сільськогосподарської організації ФАО

УДК 336.76: [332.012.32:658.14].

Пономаренко О.І.
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КАПІТАЛОТВОРЧОЇ ФУНКЦІЇ
СУЧАСНОЇ КОРПОРАЦІЇ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

ХНУ імені В.Н. Каразіна
Наук. керівник: к.е.н., доц. Казакова Н.А.

У статті розглядаються питання формування умов мобілізації капіталу з використанням фондового ринку для забезпечення ефективного фінансування розвитку промисловості, що функціонує в умовах ринкової трансформації економіки. Для забезпечення стійкого економічного росту економіки України потрібен подальший розвиток фінансового сектора на основі удосконалювання механізмів корпоративного управління захисту прав інвесторів і кредиторів, підвищення ступеня прозорості. Вирішення цих завдань є важливою передумовою залучення інвестицій для відновлення виробничого потенціалу промисловості і переходу на інноваційний шлях розвитку.

У сучасному світі великі промислові корпорації становлять фундамент економіки розвинутих країн. Сучасне господарство — це економіка корпорацій. За оцінками фахівців, у розвинутих країнах їхня питома вага в загальному числі організацій складає тільки 10%, але саме вони забезпечують понад 75% обсягів продажів і до 90% всіх доходів. І це не випадково, тому що корпорації мають комплекс властивостей, які забезпечують конкурентні переваги цієї організаційно-правової форми ведення бізнесу. Визначити бар'єри, що заважають їх про-

явам, намітити шляхи подолання цих перешкод — складна практична проблема, дослідженню якої присвячена дана стаття.

Зауважимо, що інтерес до вказаної проблеми останнім часом значно посилюється, з'явився ряд публікацій прикладного та фундаментального характеру. При цьому увага дослідників прикута до розвитку окремих структурних елементів корпоративного бізнесу, вивчається коло питань стосовно реалізації функцій сучасної корпорації на фондовому ринку.

Корпорації посідають особливе місце серед великих підприємств і об'єднань. Найбільш важливою рисою виступає капіталотворча функція, завдяки якій створюються передумови збільшення обсягу і ступеня використання обмежених ресурсів. Слід підкреслити, що капіталотворча функція корпорацій оцінюється з позиції організаційних форм використання виробництва і здатності генерувати капітал. Це обумовлено тим, що різні можливі комбінації, потенційно доступні економіці в будь-який момент часу, можуть бути залучені до реалізації проектів, що швидко окупаються, а також дорогих, що вимагають значних одноразових вкладень. Однак організаційно-правовий устрій корпорацій побудований таким чином, що дозволяє практично безмежно концентрувати капітал, внаслідок чого з'являються нові можливості додаткового залучення факторів виробництва в реалізацію проектів.

Дуже важливим видається, що корпорації виступають не просто інструментом індивідуальних активів, а фактично створюють новий, додатковий капітал для суспільства. Можна стверджувати, що має місце прояв синергетичного ефекту. При збільшенні внесків учасників корпорації виникає додатковий господарський потенціал, що забезпечує збільшення загальної кількості доступних ресурсів і дозволяє здійснити реалізацію дорогих проектів, використати ефективні комбінації цих ресурсів і застосувати сучасну техніку і технологію виробництва.

Не менш важливою рисою корпорації з позицій капіталотворчої функції є обмежена відповідальність акціонерів за зобов'язаннями підприємства. Окрім того, надається можливість вільного трансферту акцій через фондову біржу, тому права в підприємстві можуть бути передані від однієї особи до іншої без юридичного переоформлення.

Реалізація принципу обмеженої відповідальності на практиці означає, що підприємства не відповідають по його боргах і ризику піддається тільки вкладений капітал. В результаті співвласниками підприємства вигідно бути навіть тим особам, які мають заощадження, але хочуть збільшувати доходи, не піддаючи усі

свої активи ризику, пов'язаному з веденням бізнесу сторонніми людьми. І це видається дуже зручним для значної концентрації ресурсів і здійснення нових, раніше недоступних проєктів.

У тій специфічній ситуації, що тепер склалася в Україні, потенціал акціонерного капіталу, залишається незадіяним. Якщо відомі закордонні корпорації спроможні залучати необмежені суми коштів, втягуючи в продуктивні процеси широкі кола інвесторів, то промислові корпорації, незважаючи на незадоволені потреби в інвестиціях, змушені діяти за рахунок власних, а тому обмежених накопичень.

Коріння наявних проблем в Україні полягає не тільки у відсутності матеріальних чи фінансових ресурсів, а й через наявність бар'єрів для перетворення майна на ефективно функціонуючий капітал. Їх усунення неможливе без посередництва фондового ринку, що дозволяє перетворити власників активів на власників фінансового капіталу, вільних вибирати місця вкладення коштів. Саме тому важливе створення умов для реалізації капіталотворчих функцій промислових корпорацій і всебічного використання фондових методів їхнього розвитку.

В Україні відповідно до загальносвітових тенденцій з метою формування корпоративного капіталу було прийняте рішення про приватизацію майна державних підприємств. Однак новий акціонерний сектор української економіки поки що демонструє дуже скромні кінцеві результати.

Головна причина такого стану справ полягає в тому, що за своєю економічною сутністю господарчі товариства у переважній більшості поки що не є справжніми корпораціями. Головне, що відрізняє справжню корпорацію, це: по-перше, відділення капіталу, перетворення класичного капіталіста на фінансового, не «прив'язаного» до активів підприємства; по-друге, її нерозривний, «кривий» зв'язок з фондовим ринком, завдяки якому корпорації тільки й можуть реалізувати свій статус фінансових підприємств; по-третє, необмежена здатність акумулювати вільні активи, створюючи новий, додатковий капітал.

Сьогодні промислові корпорації в Україні не зацікавлені в тому, щоб використовувати фондовий ринок. Обов'язковою передумовою посилення мотивації підприємств до виходу на фондовий ринок є усунення податкових перешкод на шляху використання фондового механізму корпорацій. Зокрема потрібно забезпечити нейтральність податків у частині процентних витрат фізичних і юридичних осіб для того, щоб для одержувачів дивідендів це джерело було вигідним, а не руйнівним. При цьому зміна чинного порядку оподаткування дивідендів забезпечить

стимулювання вкладення фінансових ресурсів за межі окремих промислових підприємств. Наявний сьогодні механізм оподатковування робить банківську справу більш вигідною, ніж корпоративна, оскільки розмір відсотків по депозитних вкладах населення відноситься на валові витрати і зменшує оподатковану суму на прибуток, а виплата дивідендів здійснюється з прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, тобто після оподатковування.

Виходячи з національних інтересів України і вже обраних європейських стратегічних орієнтирів у процесі подальшого удосконалювання публічної фінансової звітності корпорацій принциповим завданням слід вважати реалізацію практично обґрунтованої нової політики, що базується на: інтеграції фінансового і податкового обліку; забезпеченні послідовного підвищення ролі недержавних професійних організацій і встановленні бухгалтерських стандартів, форм і правил складання звітності. Процес реорганізації фінансового і податкового обліку ускладнюється й тим, що сьогодні в Україні практично відсутній зв'язок між податковим і бухгалтерським обліком.

Що стосується дивідендної політики українських підприємств, то рано чи пізно вони змушені будуть проводити її більш активно. І справа тут не тільки в залученні додаткових джерел розвитку виробництва, а і в більш фундаментальних змінах функціонування ринкового господарства. У кінцевому підсумку, саме виплата дивідендів є барометром, який показує, що корпорація працює нормально, а отже, подає чесний звіт для інвесторів про доцільність тих чи інших вкладень. Це принципово новий механізм ринкового регулювання господарських процесів, що відображає залежність між ступенем розвитку фондового ринку і економічним ростом. А проведення більш активної дивідендної політики промисловими підприємствами України не має реальної альтернативи. З метою її науково-методичного забезпечення створена спеціальна економіко-математична модель імітаційного типу, використання якої і дозволяє підвищити ступінь обґрунтованості прийнятих рішень щодо розподілу ресурсів, вибору того чи іншого типу дивідендної політики.

Таким чином, вирішення зазначених проблем фінансування діяльності сучасної корпорації, реалізації капіталотворчої функції створює передумови для формування нового середовища, що дозволяє ефективно фінансувати розвиток промисловості.

Пономарьова Н.М., Горбунов М.О.
ЕКСПОРТНА СТРАТЕГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Харківський нац. автомобільно-дорожній університет

На шляху інтеграції у міжнародну економічну спільноту Україна має за мету побудувати таку економічну систему, яка б відповідала сучасним вимогам світового господарства. На сьогодні економіка нашої держави не має стійких конкурентних позицій на світовому ринку. З метою подолання цієї ситуації доцільним є розробка новітніх підходів до формування стратегії розвитку українських підприємств, зокрема експортної стратегії.

Стратегічний розвиток підприємства у міжнародному середовищі є важливим питанням для організацій будь-якої галузі. При розробці стратегії необхідно враховувати існуючий рівень підприємства за всіма напрямками та враховувати вплив зовнішнього і внутрішнього середовища організації і чинників, що впливають на їх зміну.

Стратегія — це визначення перспективних орієнтирів діяльності підприємства на основі оцінювання його потенційних можливостей і прогнозування розвитку зовнішнього середовища [1]. Слід відзначити, що кожне підприємство створює власну унікальну стратегію, яка розробляється з урахуванням усіх особливостей функціонування.

Експортна стратегія підприємства передбачає розгляд всіх альтернативних варіантів у сфері зовнішньоекономічної діяльності та обґрунтування найкращого рішення. Процес планування та розробки експортної стратегії проходить у своєму розвитку ряд етапів. Зокрема, на етапі планування ринкової експортної стратегії підприємства мають місце декілька фаз, серед яких особливу увагу доцільно приділити фазі розробки плану маркетингу [2]. Розробка ефективного маркетингового плану, який спрямовано на охоплення певних закордонних ринків є одним з найголовніших завдань сучасної експортної стратегії. У якості маркетингових інструментів, які нададуть змогу побудувати ефективний маркетинговий план для експортної стратегії, підприємство може використовувати різноманітні його форми. З цієї метою доцільним буде для вітчизняних суб'єктів господарювання використання такого маркетингового інструменту, як бенчмаркінг.

Бенчмаркінг — це дослідження технологій, технологічних процесів і методів організації виробництва та збуту продукції на кращих підприємствах партнерів і

конкурентів з метою підвищення ефективності власної фірми [3]. Тобто, бенчмаркінг дозволяє підприємству використовувати позитивний досвід передових компаній для досягнення власних цілей, зокрема для побудови маркетингового плану експортної стратегії.

Формування ефективної експортної стратегії може стати запорукою більш стабільного розвитку вітчизняних господарюючих суб'єктів, що надасть змогу українському бізнесу зайняти гідне місце серед членів світової економічної спільноти.

Література: 1. Оберемчук В. Ф. Стратегія підприємства: Короткий курс лекцій. — К.: МАУП, 2000. — 128 с. 2. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб./ Ю.В. Макогон, В.С. Рижиков, С.В. Касьянюк, О.О.Коваленко, В.М. Грідасов, С.В. Чемерис, А.В. Гончарова / За ред. проф. Ю.В. Макогона. — Київ: Центр навчальної літератури, 2006. — 424 с. 3. Новітній маркетинг: Навч. посіб. / Є.В. Савельєв, С.І. Чеботар, Д.А. Штефанич та ін. / За ред. В.Є. Савельєва. — К.: Знання, 2008. — 420 с.

УДК:330.34.014.2:321.01

Прав Р.Ю.
КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІЙ СУЧАСНИХ ДЕРЖАВ

ХНУ імені В.Н. Каразіна
Наук. керівник: к.е.н., доц. Казакова Н.А.

До уваги пропонується розгляд трьох основних складових концепції сталого розвитку економічної, соціальної, екологічної. Обґрунтовується необхідність перерозподілу та змін функцій держави і їх нового правового забезпечення. Це дасть можливість моделювати інститут держави соціоприродними, екологічними та економічними закономірностями, що найбільш відповідають меті досліджуваної концепції. Нагальним завданням, що стоїть нині перед цивілізацією, є проблема екологічної безпеки на планеті. Одним з шляхів її розв'язання може бути Концепція сталого розвитку суспільства, ідея якої була започаткована в діяльності ООН і дала розвиток великій кількості досліджень у галузі структури, функцій, динаміки та інтеграції даної теорії в світовий соціальний та економічний простір.

Перехід світового співтовариства до стану «сталого розвитку» потребує серйозних змін у протіканні багатьох планетарних процесів. Досягти їх можна тільки погодженими діями. Тому цільне місце при створенні даної концепції займають дослідження, пов'язані з визначенням цілей, відповідних рішень і завдань.

Разом з тим існують різночитання базисних положень концепції, особливо в галузі взаємозв'язку функцій економіки, екології й права. Це потребує постійного переосмислення реалій, глобальних процесів, їх аналізу в нових і передбачуваних умовах.

Мета дослідження полягає у розгляді трьох основних складових стабільного розвитку, а саме: економічної, соціальної, екологічної у їх діалектичному взаємозв'язку. Також зроблена спроба довести, що перехід до сталого розвитку неможливий без змін функцій держави, без зміни і удосконалення законодавства.

Для реалізації сформульованої мети поставлені та розв'язані такі завдання:

- показати, що тільки в узгодженому розвитку суспільства, економіки та природи можливий перехід до сталого розвитку;
- проаналізувати функції сучасних держав з погляду ідеї сталого розвитку;
- дослідити сутність екологічної функції держави.

Термін «сталий розвиток» був уведений у науковий обіг Міжнародною комісією з оточуючого середовища і розвитку (Комісія Брунтланд) у 1987 році. Під сталим розуміється такий розвиток, який задовольняє потреби сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

У нашому розумінні, сталий розвиток включає в себе два ключових взаємопов'язаних поняття:

- поняття потреб, в тому числі пріоритетних (необхідних для існування найбільш вразливих верств населення);
- поняття обмежень (обумовлених станом технології і організацією суспільства), які накладаються на здатність оточуючого середовища задовольняти нинішні та майбутні потреби людства.

Головним завданням сталого розвитку багато авторів вважають задоволення людських потреб і прагнень. Важливо зазначити, що сталий розвиток потребує задоволення найбільш важливіших для життя потреб усіх людей і надання їм можливості задовольняти свої прагнення до кращого життя в рівній мірі.

Концепція сталого розвитку ґрунтується на п'яти головних принципах:

- Людство дійсно може надати розвитку сталого і довготривалого характеру, для того щоб він відповідав потребам людей, що живуть зараз, не втрачаючи при цьому можливості майбутнім поколінням задовольняти свої потреби.
- Обмеження, які існують в галузі експлуатації природних ресурсів, відносні. Вони пов'язані з сучасним рівнем техніки і соціальної організації, а також із здатністю біосфери до самовідновлення.

— Необхідно задовольнити елементарні потреби всіх людей і всім надати можливість реалізувати свої надії на більш благополучне життя. Без цього сталий і довготривалий розвиток просто неможливий. Одна з головних причин виникнення екологічних та інших катастроф — злидні, які стали у світі звичайним явищем.

— Необхідно погодити стан життя тих, хто користується надмірними засобами (грошовими і матеріальними), з екологічними можливостями планети, зокрема відносно використання енергії.

— Розміри і темпи росту населення повинні бути погоджені з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється.

Концепція сталого розвитку соціально орієнтована. Вона спрямована на збереження соціальної і культурної стабільності, в тому числі на зменшення числа руйнівних конфліктів. У глобальних масштабах бажано також зберегти культурний капітал і більш повно використати практику стабільного розвитку, притаманну не домінуючим культурам. Для досягнення стабільного розвитку сучасному суспільству доведеться створити більш ефективну систему прийняття рішень, яка буде враховувати історичний досвід. Саме розуміння першорядної важливості вирішення соціальних проблем і стало поштовхом до створення Римського клубу і, в кінцевому результаті, до виникнення самої концепції сталого розвитку.

Без справедливого розподілу ресурсів і можливостей між всіма членами людського суспільства стабільний розвиток неможливий. Досягнення гідного життя і благополуччя для всіх громадян світу повинно стати головною метою світового співтовариства. Для стабільного розвитку в першу чергу необхідне створення більш рівноправного суспільства на всіх без винятку рівнях людської організації. Певний гарантований мінімальний рівень життя повинен бути невід'ємним правом будь-якого громадянина.

Розвитком соціальної складової концепції сталого розвитку стала фундаментальна ідея дотримання прав майбутніх поколінь. Природні ресурси Землі є загальною спадщиною всього людства, включаючи як сучасників, так і майбутні покоління. Для стабільного розвитку цей постійний резервний фонд повинен передаватися від покоління до покоління якомога менш виснажливим і забрудненим.

З екологічної точки зору сталий розвиток повинен забезпечувати стабільність біологічних і фізичних систем. Особливе значення має життєздатність локальних екосистем, від яких залежить глобальна стабільність всієї біосфери в цілому. Більше того, поняття природних систем і ареалів проживання можна

розуміти широко, включаючи в них створене людиною середовище, таке, наприклад, як міста. Велика увага приділяється збереженню здатності таких систем до змін, а не збереженню їх в деякому «ідеальному» статичному стані. Деградація природних ресурсів, забруднення оточуючого середовища і втрата біологічної різноманітності зменшують здатність екологічних систем до самовідновлення.

Без активного юридичного втручання в управління природокористування і в охорону природи, без чіткої орієнтації на цілі стабільного розвитку неможливо ефективно реалізовувати принципи нової цивілізаційної моделі розвитку. Екологічна функція права має принципову відмінність від усіх інших функцій — економічної, політичної, культурної, виховної.

З появою екологічної функції можна вести мову, мабуть, про безпрецедентне поєднання законів розвитку суспільства і законів розвитку природи. Причому таке поєднання, котре знайшло б своє відбиття в юридичних законах і еколого-правових нормах. А це можливо тільки в тому випадку, якщо, в принципі, можливо поєднати закони розвитку суспільства і природи в процесі їх взаємодії. Якщо ж це неможливо, то постановка питання про їх відбиття в еколого-правових нормах і законах виявляється недоцільною.

Звідси випливають і обов'язки держав:

- зберігати і використовувати навколишнє середовище і природні ресурси в інтересах сучасного та майбутнього поколінь;
- підтримувати екосистему та екологічні процеси, необхідні для функціонування біосфери, оберігати біологічне розмаїття й дотримуватися принципів збереження максимальної стійкості продуктивності під час використання живих природних ресурсів і екосистем;
- встановлювати відповідні норми охорони навколишнього середовища, здійснювати моніторинг змін якості навколишнього середовища, а також публікувати всі дані щодо цього.

Насамкінець зауважимо необхідність переосмислення розглянутих аспектів концепції сталого розвитку у контексті процесів глобалізації, зокрема стратифікації країн на країни «золотого мільярду», ті, що розвиваються, наддержави тощо.

Перехід до моделі сталого розвитку потребує змін морально-політичних парадигм усього людства. Екологія природи стає невід'ємною від інших сфер суспільного життя — економіки, соціальних відносин, права та культури. Ідеї сталого розвитку стануть центром відродження духовної та творчої стратегії соціальних дій, базою громадянської, національної та політичної згоди в суспільстві.

Пугачева Е.В.

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ УКРАИНЫ

*ХНУ им. В.Н. Каразина
Науч. рук.: к.э.н., доц. Гасим Салах*

Индикатором эффективности внешнеэкономической политики является экспортно-импортное сальдо внешнеторговых операций. Украина является экспорт-ориентированной страной. В связи с мировым финансовым кризисом, а так же ряда внутренних факторов, сложившаяся внешнеэкономическая конъюнктура является неблагоприятной для Украины. Рецессия в ведущих экономиках мира сопровождается, прежде всего, уменьшением инвестиционного спроса, динамики объемов строительства и, соответственно, снижению цен на продукцию металлургии, машиностроения и сельской продукции, которые являются основными статьями экспорта Украины. Другой актуальной проблемой внешней торговли Украины является преобладание объемов импорта над объемами экспорта. С 2004 года сальдо неизменно ухудшалось, из-за удорожания стоимости импорта, и в 2007 году сальдо составило -8152,00 млн. долларов США. Ожидается, что к концу 2008 этот показатель уменьшится, и составит всего — 4545,54 млн. долларов США, но, начиная с 2009 года, мы можем наблюдать стремительный рост отрицательного сальдо внешнеторговых операций (2009 — 6341,05 млн. долларов США, а в 2015 — 16655,58 млн. долларов США) [1].

Такое положение с сальдо внешнеторгового баланса может привести к дальнейшей стагнации национальной экономики, учитывая ее структуру и конкурентоспособность.

Внешний сектор украинской экономики является наиболее активной ее составляющей. По итогам 2007 года экспорт составил 64001,00 млн. долларов США, а импорт — 72153,00 млн. долларов США. По прогнозу на 2008 год импорт и экспорт уменьшаться, однако импорт все же будет превышать экспорт и составит 69745,43 млн. долларов США, экспорт — 65199,89 млн. долларов США [7]. Из рис. 1 можно наблюдать дальнейшее преобладание импорта над экспортом и их дальнейший рост. Лишь в 2008 году произойдет незначительное колебание вниз данных показателей, но по прогнозам на 2009 год тенденция роста импорта и экспорта возобновиться.

Проблема украинского экспорта заключается в том, что он мало диверсифицирован по сравнению с экспортом развитых стран. Около 40% всего экспорта

приходится на черные металлы и изделия из них, соответственно, рост по этой товарной продукции предопределяет не только рост экспорта, но и зачастую рост экономики, так как Украина является экспортнозависимой страной [2].

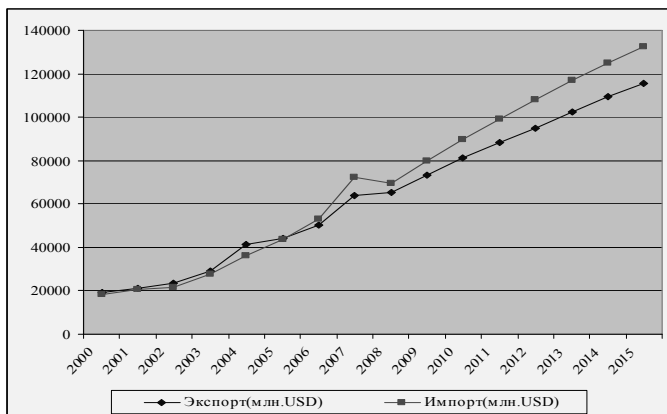

Рис. 1. Внешняя торговля Украины

В случае снижения мировых цен на этот вид товара у отечественной экономики моментально возникают проблемы. Сегодня это особенно важно в контексте тревожных сигналов с мировых рынков черных металлов и стремительно растущего дефицита торгового баланса. В августе-сентябре по восьми регионам мира цена на металл в среднем упала на 18,3%, цены на нефть снизились на 26,5%. Из-за распространения проблем на финансовых рынках уже происходит снижение мирового спроса. Рецессия в ведущих экономиках мира будет сопровождаться, прежде всего, уменьшением инвестиционного спроса, динамики объемов строительства и, соответственно, приведет к снижению цен на продукцию металлургии и машиностроения. Такие тенденции на мировом рынке, исходя из высокой зависимости украинской экономики от экспорта, доля которого в ВВП превышает 47% (что можно проследить по таблице 1), негативно скажутся на динамике развития экспортного производства, а затем — на отраслях, непосредственно и опосредствованно зависящих от экспорта [3].

Главным испытанием для украинского экспорта в течение ближайших лет будет ухудшение внешнеэкономической конъюнктуры. Причем эта тенденция будет иметь две составляющие: макроэкономическую и ценовую.

Макроэкономической угрозой для нашего экспорта является замедление темпов роста мировой экономики. Очевидно, что экономика ЕС вернулась в состоя-

ние стагнации. Следовательно, темпы спроса там значительно снизятся. Стагнация спроса со стороны развитых стран приведет к снижению и темпов роста в развивающихся странах.

Таблица 1

ВВП и внешняя торговля Украины в 2000-2015 гг.

Показатель	ВВП, млн. долл.	Экспорт, млн. долл.	Импорт, млн. долл.	Экспортная квота %	Импортная квота %	Внешнеторговая квота %	Сальдо
2000	31262,9	19248	18116	61,6	57,9	120,0	1132
2001	38024,2	21086	20473	55,5	53,8	109,3	613
2002	42445,5	23351	21494	55	50,6	105,7	1857
2003	50158,4	28953	27665	57,7	55,2	112,9	1288
2004	64993,0	41291	36313	63,5	55,9	119,4	4978
2005	86221,1	44378	43707	51,5	50,7	102,2	671
2006	107753,1	50239	53307	46,6	49,5	96,1	-3068
2007	141177,2	64001	72153	45,3	51,1	96,44	-8152
2008	137979,8	65199,89	69745,4	45,84	49,44	95,17	-4545,5
2009	157916,9	73329,8	79670,9	43,97	49,33	93,25	-6341,1
2010	178803,4	81257,68	89869,1	40,68	48,62	89,21	-8611,4
2011	198866,5	88360,88	99188,4	36,79	46,88	83,58	-10828
2012	217106,0	94812,09	108045	33,46	46,13	79,48	-13233
2013	233830,3	102530,2	116756	32,78	46,14	78,79	-14226
2014	250200,4	109475,5	124778	30,69	45,35	75,89	-15302
2015	266630,3	115756,1	132412	27,82	44,23	71,87	-16656

Таблица составлена автором по данным Госкомстата Украины 2000-2007 гг.

Второй конъюнктурный риск — ценовой. В августе началось снижение цен на нефть (114 долларов за баррель), в октябре она уже составила 74 доллара США за баррель. Поскольку цены на черное золото и другие ресурсы сильно взаимосвязаны, это же происходит и с ключевыми товарами украинского экспорта. Для удешевления металлов есть много фундаментальных фактов: строительный бум в Китае окончен, мировой рынок недвижимости сейчас не предъявляет спрос на конструкционную сталь.

Еще одна статья украинского экспорта пострадала от мировой ценовой конъюнктуры — зерновые. В 2008 году Украина получила рекордный урожай — 48,66 млн. тонн вместо 40–42 млн. тонн. Эксперты оценили экспорт зерновых на 22,5 млн. тонн. Естественно, при формировании цены высокие экспортные предложение стало серьезным фактором, работающим на понижение. В сентябре экспортоориентированный украинский рынок к еще большему уменьшению цен подтолкнул и мировой финансовый кризис, вызвавший удешевления зерна в мире (иногда

падение достигало 20% в неделю). Эксперты высказывают определенные надежды, что ценовой спад в конце текущего года — начале будущего прекратиться. Тогда сократятся запасы не только в Украине, но и в странах потребителей. Последние вынуждены будут активизировать внешние закупки, и Украина получит шанс увеличить экспорт зерна и стабилизировать внутренние цены.

Несмотря на то, что в последующие годы темпы роста украинского экспорта будут меньшими, по сравнению с текущими, у нас есть перспективы долгосрочного характера.

События в мире подтвердили, что в мире существует мощный и неудовлетворенный спрос на продукцию сельского хозяйства и результатов ее переработки. Украинское сельское хозяйство имеет перспективу заполнить нишу этого рынка. Так как государство является важнейшим игроком в данной отрасли, эта задача требует продуманной государственной политики.

Второй большой возможностью для украинского экспорта является участие в международных цепочках создания добавленной стоимости. Прежде всего, это касается машиностроительной отрасли. Крайне важным для наших предприятий является участие в подрядах, где количество поставщиков может достигать до ста и более. Это требует современных методов управления производством, исключая задержки в отгрузках готовой продукции.

Что касается торговли услугами, то в мире огромен интерес к транзитной роли Украины. Сегодня значительная доля товаропотоков из Азии на европейские рынки осуществляется по морю, поэтому время доставки товара может исчисляться месяцами. Все упирается в умение государства способствовать реализации роли Украины как транзитной державы.

Подытоживая анализ внешней торговли Украины, следует отметить, что наблюдается критическая экономическая картина: наблюдается критичный рост импорта по отношению к экспорту, что приводит к росту отрицательного сальдо внешнеторгового оборота. При этом состояние украинского внешнеторгового баланса усугубляет падение цен на такие товары как металл и сельхозпродукцию, которые являются основными статьями украинского экспорта. По нашим прогнозам видно, что отрицательное сальдо будет расти и в дальнейшем. В 2015 году оно ожидается на уровне -16656 млн. долларов США.

Литература: 1.<http://www.stat.gov.ua/> 2.<http://www.finorg.ua> 3.<http://www.ukrrudprom.ua> 4.<http://www.analitik.org.ua>

Растворова А.А.
ПОСИЛЕННЯ НЕРІВНОМІРНОСТЕЙ РОЗВИТКУ
У НОВІЙ ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

ХНУ імені В.Н. Каразіна
Наук. керівник: к.е.н., доц. Казакова Н.А.

У ХХІ ст. розвиток окремо взятих країн, як розвинутих, так і тих, що розвиваються, неможливо адекватно представити й осмислити поза глобальним світовим контекстом. Про сам процес глобалізації доцільно говорити в широкому й вузькому сенсах. У широкому сенсі глобалізація означає інтенсифікацію транскордонної взаємодії. У вузькому сенсі під глобалізацією варто розуміти процес складання єдиної глобальної економіки, здатної працювати в режимі реального часу в масштабі всієї планети. Глобалізація в основі своєї пов'язана з науково-технічним прогресом і невинно їм живиться.

Можна виділити три хвилі глобалізації: 1870-1914 рр., 1945-1980 рр. і період з 1980 року. Особливістю нової хвилі глобалізації, що триває й донині, є те, що з одного боку, у цей період відбувся прорив великої групи країн, що розвиваються, на глобальні ринки. З іншої ж сторони, інші країни, що розвиваються, виявилися на узбіччі світової економіки, страждаючи від зменшення доходів і зниження рівня добробуту.

Сучасна глобалізація протікає головним чином у капіталістичних формах, які свідомо суперечать принципам рівноправності й взаємної вигоди й базуються, як правило, на силі й монополізмі, а не на вільній конкуренції учасників. У результаті відбувається стійке збереження й навіть збереження розриву в рівнях розвитку між групами індустріально розвинутих і економічно менш розвинутих країн. Цю тенденцію можна підтвердити зіставленням зміни ВВП у країнах з різними рівнями доходів: за ХХ ст. істотно підсилилася нерівність між групами країн з високим і відносно низьким рівнями доходів.

Істотну роль у посиленні нерівномірності розвитку зіграли й міжнародні економічні організації, зокрема МВФ, ГАТТ-СОТ і Всесвітній банк. Під їхнім тиском країни, що розвиваються, змушені були взяти на себе ряд зобов'язань, що полегшили й прискорили їхнє підключення до процесу глобалізації, але при цьому істотно звузили можливості реалізації ними власних ініціатив у питаннях боротьби з відсталістю й економічним піднесенням. У переважній більшості країн, що розвиваються, по вказівці цих організацій проводилася шокова лібералі-

зація, згортання держсектору, усунення обмежень на шляху приватного підприємництва й стрімке скорочення бюджетних витрат за рахунок відмови від підтримки реального виробництва й згортання соціальних програм, причому фактично без урахування конкретної соціально-економічної ситуації. У результаті перетворення ГАТТ у СОТ було де-юре усунуте застереження в рамках ГАТТ право країн, що розвиваються, на різного роду послаблення в загальних правилах, що фактично поставило їх в однакове положення з державами авангарду при незрівнянно меншій готовності до повномасштабної відкритої конкуренції.

Серйозною проблемою для більшості країн, що розвиваються, в умовах глобальної економіки стає нееквівалентність зовнішньоекономічного обміну. У результаті впливу фундаментальних факторів на рівень попиту та пропозиції товарів, які поставляються країнами, що розвиваються, на світовий ринок, відбувається зниження рівня продажних цін при фактично незмінних обсягах збуту. Несприятлива цінова динаміка стає причиною погіршення умов торгівлі для країн периферії. Внаслідок нееквівалентності зовнішньої торгівлі ці країни попадають у свого роду «зачароване коло»: низька прибутковість зовнішньоторговельних операцій — низький рівень інвестицій — неможливість модернізації виробничої бази — спеціалізація на виробництві сировинних товарів і низькотехнологічної продукції — низька прибутковість зовнішньоторговельних операцій. Вирватися з лещат бідності в подібних умовах надзвичайно складно.

У результаті диференціації в рівнях доходів у країнах, що розвиваються, наростає дефіцит фінансових ресурсів. Для глобальних механізмів, що ведуть до погіршення умов товарообігу для бідних країн, виливається в посилення їхньої боргової залежності від країн економічного авангарду. У свою чергу, зовнішній борг є одним з факторів формування заниженого обмінного курсу в країнах, які розвиваються, що в довгостроковій перспективі має в основному негативні наслідки, які обумовлені подальшим погіршенням умов торгівлі. Все це лише погіршує положення країн, що розвиваються, у глобальній економіці.

Однак, незважаючи на позитивні зрушення в економічному розвитку країн периферії, навряд чи можна говорити про скорочення розриву з економічним авангардом. По-перше, висока динаміка економічного росту країн, що розвиваються, яка на перший погляд заворює, відображає насамперед процес економічного піднесення країн-гігантів — Китаю й в усі більшому ступені Індії, частка яких у сукупному ВВП країн, що розвиваються, у найближчі 15 років згідно з деякими прогнозами підвищиться з 45% до 54%. По-друге, через раніше сформо-

вані колосальні розходження в реальному наповненні кожного відсотка приросту в середньодушовому ВВП розвинутих країн і країн, що розвиваються, абсолютний розрив між ними по цьому показнику зросте за ті ж 15 років, щонайменше, на 10 тис. дол. і досягне 39 тис. дол. США. Такої долі не зможуть уникнути навіть самі динамічні країни світу, що розвиваються. Абсолютна перевага країн авангарду, якщо взяти їх у цілому, по ВВП на душу населення над Китаєм приблизно зросте більш ніж на 5 тис. дол., у тому числі СТВА — майже на 10,5 тис. дол. Виключення можуть скласти тільки НІК, яким удалося поповнити ряди країн авангарду за рівнем і якістю життя ще в минулому столітті.

По-третє, потіснившись у традиційних сферах економічної діяльності, країни нинішнього авангарду (або, у всякому разі, їх переважна більшість) закріпляться на більш «просунутих» ділянках, що перебувають на вершині НТП. Це багато в чому зведе нанівець збільшення експорту країнами, що розвиваються. Адже незважаючи й всупереч падінню частки країн авангарду у світовому промисловому експорті, їхня вата в доданому обробною промисловістю вартості, навпроти, підвищилася. Обумовлено це тим, що розвинуті країни вкладають у виробництво капітали, технології й висококваліфіковану працю, а країни, що розвиваються, — найпростіші складальні й подібні їм трудомісткі операції. Відповідно до внеску розсікається й сукупна додана вартість.

По-четверте, очікувані позитивні зрушення в рівні середньодушового ВВП країн, що розвиваються, будуть крім двох азіатських гігантів забезпечуватися досить обмеженою групою країн, ядро яких утворять експортери промислових виробів. Основна маса країн, що розвиваються, навряд зможе знайти свою нішу в глобальній економіці й буде як і раніше розвиватися в нестабільних режимах ситуаційного пристосування до зовнішніх і внутрішніх шоків.

Таким чином, в умовах нової глобальної економіки, у кращому положенні серед країн, що розвиваються, виявилися багатонаселені країни з значним ринковим і загальноекономічним потенціалом. Цей потенціал саме й забезпечує відносну самостійність у прийнятті ключових, стратегічно важливих рішень, а також привертає увагу зовнішніх інвесторів і змушує як суб'єктів ринку, так і влади країн авангарду зважати на їхні рішення. При будь-якому розкладі в особливо скрутному стані виявляться країни, яким, говорячи спрощено, нема чого запропонувати глобалізації. Цю групу маргіналів становлять країни з невдалим географічним положенням, важкими природно-кліматичними характеристиками, обмеженими розмірами внутрішнього ринку. Почасти нівелювати переваги

багатонаселених країн можна, лише створюючи економічно значимі й діючі інтеграційні об'єднання, що дозволяють компенсувати слабості, властивим малим країнам. Не можна, безумовно, повністю виключати й можливість «прориву» окремих країн, якщо раптом прихильники неоліберальної ортодоксії посприяють їхньому перетворенню у вітрину процвітання при «необмеженій» волі ринку. Більше ймовірної, однак, представляється додаткове коректування механізмів глобалізації, у більшій ніж нині мірі враховуючи інтереси країн, що розвиваються. Все це висуває на передній план проблему вдосконалювання й безустанних переналаджень господарського механізму на основі раціонального сполучення регулюючої діяльності держави й ринку, включаючи його міжнародну складову.

Література: 1. Шлапак О., Пушкарєв В., Карчева Г. Фінансовий стан, тенденції та проблеми функціонування і розвитку банків у 2007 році / Вісник НБУ — 2008, № 3 — с. 2-10. 2. Тигипко С. Сучасна Україна. Шляхи, форми, проблеми реформування банківської системи / Вісник НБУ — 2007, № 4. — с. 2-6. 3. Смовженко Т.С. Взаємодія банківського сектора з реальним сектором економіки. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Економічні проблеми ринкової трансформації (Збірник наукових праць) / НАН України інститут регіональних досліджень — Львів, 2005, вип. 1 — с. 4-7. 4. Владичин У.В. Роль кредитування в економічному зростанні України. / Фінанси України — 2006, №1 — с. 96-102. 5. www.ukestat.gov.ua 6. www.me.gov.ua 7. www.bank.gov.ua 8. Бюлетень НБУ — 2007, №1. 9. Симоновський А.Ю. Банковский сектор, переходной экономики России / Деньги и кредиты — 1995, №11 — с. 26-36.

УДК 65.016.1:339.5

Солодовнік О.О.
ТРАНСПОРТНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Харківський нац. автомобільно-дорожній університет

Вантажний транспорт виступає органічною ланкою будь-якого виробничого процесу як на стадії формування виробничих запасів підприємства, так і на стадії реалізації виготовленої продукції — її доставки споживачам. Як важливий компонент економічної інтеграції між країнами та міжнародної торгівлі, він є необхідною умовою міжнародного поділу праці, зовнішньої торгівлі, економічних зв'язків між країнами. Отже, транспорт виступає матеріально-речовинним підґрунтям міжнародних економічних відносин, виконуючи інфраструктурну роль в світовій економіці в цілому та в національних економіках країн.

З початку 90-х років ХХ ст. у світовій економіці спостерігаються такі основні тенденції: випереджальне зростання міжнародної торгівлі порівняно з ростом

світового виробництва, що є свідченням посилення поділу праці й спеціалізації виробництва та обумовлює швидке збільшення вантажопотоків; нерівномірність динаміки зовнішньої торгівлі, яка впливає на співвідношення сил між країнами світу, зокрема значною мірою послаблюються позиції США; посилення регіоналізації, яку можна розглядати, з одного боку, як певний прояв глобалізації, з іншого — як явище, що сприяє об'єднанню держав та є каталізатором інтеграційних процесів в них. При цьому транспорт відіграє роль важливого фактору як в економіці, так і геополітиці.

Протягом останніх двох років спостерігається уповільнення темпів глобального економічного підйому в умовах світової фінансової кризи. В цілому, згідно з прогнозами експертів МВФ світове зростання у 2008 р. становитиме 3,7%, що суттєво нижче рівня 4,9% у 2007 р., а зростання обсягів світової торгівлі у 2008 р. передбачається на 5,2 пп. нижче рівня 2007 р. і становитиме 7,6% у розвинутих країнах та 18,9% у країнах з ринком, що формується, та країнах, що розвиваються [1]. Оскільки економіка США у теперішній час переживає рецесію, досягнення прогнозних показників зростання світової економіки можливе лише за умов тільки незначного зниження економічної активності у більшості країн з розвинутою економікою і збереження в основному досягнутих темпів зростання у багатьох країнах з ринком, що формується, та країн, що розвиваються, в основі стійкості яких лежать такі фактори, як поглиблення їх інтеграції в глобальну економіку та широкомасштабний характер поточного буму цін на біржові товари, що сприяв зростанню експорту, прямих іноземних інвестицій і внутрішніх інвестицій у більшій мірі, ніж за минулих бумів.

Позитивні тенденції зростання в економіці України спостерігаються з 2000 р. Протягом восьми років ВВП в Україні зріс майже у 4,2 рази, інвестиції в основний капітал, які є підґрунтям економічного зростання країни, зросли у 10,7 разів, зовнішньоторговельний оборот — у 3,6 рази [2]. При цьому домінуючу роль у зовнішньоторговельному обороті України відіграє торгівля товарами. Аналізуючи показники збалансованості зовнішньої торгівлі України можна дійти висновку про надвідкритість економіки країни, її залежність від кон'юнктури світових ринків, зокрема, кон'юнктури ринків металів та продовольства, і вразливість до зовнішніх шоків. Останні події на ринках біржових товарів обумовлюють актуальність дослідження питань реструктуризації вітчизняної економіки, зокрема переорієнтації на нові ринки експортних галузей, що найбільш потерпають від світової економічної кризи. Нинішні світові та внутрішні потрясіння Україна

має використовувати для структурної перебудови економіки з урахуванням геополітичних факторів.

Україна має вигідне геополітичне положення — є своєрідною проміжною ланкою між європейським і азіатським регіонами, що створює придатні умови для залучення транзитних вантажопотоків і взаємовигідного прикордонного співробітництва з сусідніми державами під час транспортно-експедиційного обслуговування. Протягом 2000-2007 рр. обсяг експорту транспортних послуг зріс на 2278 млн. дол. США або на 74%, проте випереджальне зростання імпорту послуг цього виду (зростання за даний період становило майже у 9 разів або на 2850 млн. дол. США) [2]. свідчить про послаблення конкурентних позицій вітчизняних перевізників на міжнародному ринку, що значною мірою обумовлено низьким рівнем якості їх роботи.

В цілому, збільшення протягом останніх восьми років обсягів виробництва у промисловості (у 2,2 рази) та зовнішньоторговельного обороту обумовили зростання у 2007 р. кумулятивного темпу вантажообороту на 1,4% порівняно з 0,5% у 2000 р., що забезпечило зростання валового випуску на транспорті [2, 3]. Особливістю розподілу валового випуску на транспорті є те, що частка проміжного споживання значно нижче, ніж у галузях, що виробляють товари (на транспорті даний показник складає 41,2%, а в промисловості — 77,7%, сільському господарстві — 55,9% і будівництві — 60,1%) [3]., тому вкладення капіталу в розвиток транспортних підприємств набуває особливої актуальності. Однак, якщо за останні вісім років стійкі тенденції до зростання інвестицій в основний капітал встановилися майже за всіма видами економічної діяльності, то на транспорті позитивні тенденції зростання цього показника переривалися зниженням у 2002 та 2005 рр. [3]. Внаслідок значної інерційності і стохастичності процесів інвестування транспортної галузі, у перевізників сьогодні все ще залишаються невирішеними проблеми забезпечення оновлення рухомого складу та виробничо-технічної бази, схоронності вантажів у період перевезення, безпеки руху тощо.

Розвиток процесів міжнародної економічної інтеграції, що супроводжується зміною конфігурації світового торговельного ринку та інтернаціоналізацією в розподілі праці є могутнім імпульсом розвитку міжнародних потоків вантажів. Зростання попиту на організацію перевезень вантажів вітчизняними перевізниками у міжнародному сполученні та посилення ролі транспорту у геополітиці актуалізують питання з удосконалення державної політики розвитку транспортно-дорожнього комплексу України, зокрема щодо активізації інвестиційних

процесів у цій галузі, що забезпечить значний приріст проміжного споживання, нагромадження (інвестицій) і експорту, а, отже, дозволить підтримати позитивні тенденції, які намітилися, в інвестиційній і зовнішньоекономічній діяльності суб'єктів господарювання інших видів економічної діяльності.

Література: 1. <http://www.imf.org> 2. <http://www.bank.gov.ua> 3. <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 339.52 ВТО: 339 (447)

Солтан А.В.
ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ УКРАИНЫ
В СВЯЗИ СО ВСТУПЛЕНИЕМ В ВТО

*ХНУ им. В.Н. Каразина
Науч. рук.: к.г.н., доц. Черномаз П.А.*

16 мая 2008 года Украина стала полноправным 152-м членом Всемирной организации торговли (ВТО). Очевидно, что членство в этой организации является одним из важнейших условий эффективной региональной интеграции, приобретения достойного места в мировой экономике. Вступление в ВТО остается важным шагом Украины как с точки зрения получения реальных выгод от членства в этой организации, так и определения перспектив дальнейшего экономического и политического развития страны, в том числе в направлении углубления и укрепления интеграционных связей с Европейским Союзом.

Присоединение Украины к ВТО означает завершение важного этапа интеграции страны в мировую торговую систему, и фактически страна приобрела новый статус в системе мирохозяйственных связей. По мнению экспертов, вступление в ВТО принесет наибольший выигрыш отраслям-поставщикам сырья и прежде всего производству и экспорту металлов и изделий из них, химической и нефтехимической промышленности. Для этих отраслей самое большее значение будут иметь улучшение доступа на рынок, а также реформа тарифов, и, соответственно, более доступные оборудование и материалы. В сфере услуг наибольший выигрыш ожидается для гостиничного и ресторанного бизнеса, отраслей связи и финансового посредничества. В то же время, наряду с этими позитивными тенденциями, из-за снижения тарифных ограничений и усиления конкуренции на внутреннем рынке страны произойдет торможение развития пищевой промышленности и сельского хозяйства.

Однако реальные перемены, вызванные вступлением Украины в ВТО, в отечественной экономике в целом пока еще мало заметны. Украина плавно вступила во Всемирную торговую организацию, постепенно меняя законодательство, поэтому ожидать явных позитивных либо негативных результатов от членства в этой организации не стоит. Несмотря на тщательную подготовку к функционированию в новых экономических реалиях, Украина еще не готова к выполнению требований ВТО в полном объеме, что сегодня признают практически все. И участники украинского рынка, и органы государственной власти вынуждены констатировать, что страна не сумела рационально использовать имевшееся у нее время для проведения необходимых законодательных, структурных и экономических реформ, которые позволили бы сделать процесс адаптации к требованиям ВТО более эффективным.

Изменения могут быть вызваны началом переговоров с Европейским Союзом о создании зоны свободной торговли, что закладывает фундамент для выхода экономики Украины на внутренний рынок Евросоюза.

Существует возможность увеличения украинского экспорта на рынки ЕС вследствие снижения тарифных и нетарифных барьеров. Но в коротко- и среднесрочной перспективе, пока не заработают новые инвестиции, Украине сложно ожидать существенных изменений экспортных потоков в страны ЕС, так как на сегодня украинский экспорт является слабо диверсифицированным, в нем преобладает продукция с низкой долей добавленной стоимости, спрос на которую достаточно изменчив.

Однако долгожданных снижений ставок таможенных пошлин пока не произошло, все они остались на прежнем уровне, и факт вступления нашей страны в ВТО никак не отразился на дистрибьюторах. Очевидно, это объясняется тем, что до сих пор не принят закон «О внесении изменений в Закон Украины «О Таможенном тарифе Украины», что является наиболее важным условием для работы страны в ВТО. Сложилась ситуация, когда Украина вступила в ВТО, еще не выполнив до конца все обязательства перед организацией. В частности, речь идет о таких законах, как «О внесении изменений в Закон Украины «О Таможенном тарифе Украины», «О внесении изменений в статью 16 Закона Украины «О внешнеэкономической деятельности», «О внесении изменений в Закон Украины «О стандартах, технических регламентах и процедурах оценки соответствия» и др.

Министр экономики Украины Б. Данилишин прогнозирует, что в первую очередь будут сняты тарифные и нетарифные ограничения на экспорт украинской

продукции, а также появится возможность защиты интересов отечественного производителя в рамках ВТО. При этом более-менее ощутимо выиграет отельный и ресторанный бизнес. На рядовых потребителях вступление отразится незначительно, в частности, увеличатся реальные доходы за счет роста промышленного производства, а также снизится реальная стоимость продуктов питания.

В частности, уменьшение тарифов будет выгодным для секторов, которые были относительно незащищенными или имели большую долю промежуточного спроса (а поэтому выигрывают от снижения цен на факторы производства), а улучшение доступа к рынкам будет благоприятным для экспортоориентированных секторов, сталкивающихся со значительными торговыми ограничениями на внешних рынках.

На сегодняшний день используются временные установленные правительством таможенные пошлины, которые не превышают размеров, определенных международным соглашением о вступлении Украины в ВТО. В частности, это 10%-ная пошлина на автомобили.

Также за счет вступления Украины в ВТО произошли изменения структуры и объема импорта. По потерям прямого счета это приблизительно 3,5 млрд. грн. до конца года с момента вступления. Однако эти изменения не существенны. Произошло «выбеливание» импорта. Со снижением пошлин многие товары стали декларироваться по реальной стоимости и кодам.

Что касается последствий вступления Украины в ВТО для Харьковской области, то преимущества свободного доступа на рынки стран-членов ВТО для основных харьковских предприятий являются менее привлекательными, нежели для некоторых других областей Украины. Такие преимущества, в первую очередь, касаются сырья и стандартизированной продукции. В значительно меньшей мере — высокотехнологических изделий, обмен которыми в мировом хозяйстве осуществляется преимущественно в рамках технологической специализации транснациональных корпораций.

Структура же экспортных поставок Харьковской области выгодно отличается высокой долей продукции машиностроения. Однако рассчитывать на действие эффекта торговой либерализации может лишь ограниченный круг мощных промышленных предприятий области, которые производят высокотехнологическую продукцию мирового уровня. На Харьковщине это могут быть, прежде всего, предприятия аэрокосмического комплекса, танкостроения, энергетического машиностроения, а также некоторые производители программной продукции

и телекоммуникационного оборудования, которые уже работают на зарубежных рынках.

Литература: 1. Підвищення експортного потенціалу як фактора розвитку конкурентоспроможності економіки Харківської області: Аналітичне дослідження. — Харків, 2008. — 105 с. 2. Кризис уже влияет на нашу экономику: ИД «Коммерсантъ – Украина» № 185 от 16.10.2008.- Киев. 3. <http://unian.net/> Информационное агентство; 4. <http://www.rosbalt.com.ua/> Информационное агентство

УДК 339.94:338.48(477)

Сорокотяга І.М.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Вітчизняна туристична індустрія є невід'ємною складовою світового туристичного процесу. Впродовж останніх років в Україні змінюється на краще ставлення до туризму як з боку державних владних структур, так і суспільства в цілому. У туризмі починають вбачати дієвий засіб формування ринкових механізмів поповнення державного та місцевих бюджетів, забезпечення зайнятості населення, одну із форм раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля, оздоровлення людей.

За своїм туристично-рекреаційним потенціалом Україна має всі можливості стати туристичною державою світового рівня. Розширення міжнародних зв'язків відкриває великі можливості для просування національного туристичного продукту на світовому ринку, а також залучення до українського інформаційного простору світового передового досвіду організації туристичної діяльності. Все вище викладене вказує на актуальність дослідження.

Безумовною складовою міжнародних зв'язків є розвиток інституційного співробітництва. Через безпосередню участь у діяльності світових і міжнародних структур усіх рівнів практично реалізуються договірні відносини, активізується входження України до світового туристичного простору.

У жовтні 1997 р. на сесії генеральної асамблеї Всесвітньої туристичної організації Україна стала її дійсним членом, а у вересні 1999 р. Україну було обрано до Виконавчої ради ВТО. Включення України до складу Виконавчої ради ВТО має стратегічне значення з огляду на можливості використання механізмів цієї організації для підвищення ефективності національної туристичної галузі з урахуванням про-

цесів глобалізації, просування українського тур продукту на міжнародному ринку, збільшення надходжень до державного бюджету, підвищення авторитету та впливовості України у світі, розширення державно-приватного партнерства, впровадження передових методів підготовки та підвищення кваліфікації туристичних кадрів відповідно до світових стандартів.

Розвиток співробітництва України з країнами — членами ЧЕС відбувається на основі багатосторонньої Угоди про співробітництво в галузі туризму між країнами Чорноморського економічного співробітництва 1994 р. та декларації Ялтинського саміту, підписаної у червні 1998 р. Стратегічною метою розвитку туристичного співробітництва України з ЧЕС є створення додаткових можливостей використання туристично-рекреаційного потенціалу регіону ЧЕС, створення конкурентоспроможного туристичного продукту країн-учасниць, його просування на міжнародному ринку, збільшення туристичних потоків, підвищення економічної ефективності туризму як передумови соціально-економічного розвитку країн Чорноморського басейну [2, с. 200].

Співробітництво України з Центральноевропейською ініціативою в галузі туризму здійснюється відповідно до Комплексного плану співробітництва України з ЦЕІ 1996 р. Результатом такої співпраці є постійне зростання обсягів туристичного обміну між Україною та іншими країнами — членами Центрально-Європейської ініціативи через удосконалення спільної діяльності щодо використання природно-рекреаційного потенціалу Балканського регіону [2, с. 200].

Останніми роками відбувається розширення зв'язків з міжнародними, регіональними та національними туристичними асоціаціями, зокрема Російською асоціацією туристичних агентств (РАТА), Туристичною асоціацією Азіатського та Тихоокеанського регіону (ТААТР), Болгарською асоціацією туристичних агентств (БАТА), Асоціацією британських туристичних агентств (АБТА), Американською асоціацією туристичних агентств (АСТА) та іншими.

Протягом останніх років в Україні склалася система туристичних виставок, салонів і ярмарків, що активно впливає на стан туристичної індустрії, розширює ділові зв'язки між українськими та зарубіжними тур операторами, сприяє залученню іноземних туристів, розвитку внутрішнього туризму. Традиційним став міжнародний салон «Україна», що проводиться щосені у м. Києві, щорічно проводиться весняна туристична виставка «Україна: туризм і відпочинок UIPT» у м. Києві. Розвиваються регіональні туристичні ярмарки, зокрема в Криму, на Закарпатті, у містах Львові, Одесі, Харкові, Бердянську, Донецьку, Запоріжжі, Ужгороді [2, с. 203].

Підсумовуючи все вище зазначене можна зробити такі висновки:

– розвитку міжнародного туристичного співробітництва сприяє активне створення в Україні різноманітних недержавних громадських туристичних організацій, а саме асоціацій у різних напрямках туристичної діяльності (тур агентства, туроператори, виставкові організації, підприємства готельного господарства, туристичні видання, навчальні заклади тощо), їх входження до світових об'єднань, міжнародних організацій та асоціацій різного спрямування, результатом чого є розширення туристичних об'єктів, запровадження міжнародних стандартів якості туристичних послуг, розвиток рекламної діяльності та бізнесових партнерських стосунків;

– розвиток виставкової діяльності, участь українських туристичних підприємств у міжнародних виставках, організація туристичних салонів, ярмарків, бірж в Україні є важливим засобом підвищення економічної ефективності індустрії туризму, проведення широкомасштабної комплексної реклами туристичного потенціалу України, просування туристичного продукту на міжнародному ринку, входження України до світової туристичної спільноти;

– практичний досвід країн з розвиненим туризмом доводить необхідність створення єдиної загальнодержавної інформаційно-рекламної і маркетингової системи, що передбачає належну організацію виставково-ярмаркової справи та є передумовою розвитку внутрішнього та міжнародного туризму, створення високоякісного та конкурентоспроможного туристичного продукту.

Література: 1. Киляк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: Навчальний посібник для вузів. — Чернівці: Книги — XXI, 2003. — 298 с. 2. Чорненька Н.В. Організація туристичної індустрії: Навчальний посібник. — К.: Атака, 2006. — 264 с. 3. Школа І.М. та ін. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник — Чернівці: Книги — XXI, 2005. — 596 с.

УДК: 339.923

Столярчук Я.М.

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОДИФІКАЦІЇ ІНСТИТУТУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Київський нац. екон. університет ім. В. Гетьмана

На початку третього тисячоліття структура світового господарства зазнає глибоких трансформаційних змін, котрі породжені як зростанням відкритості і взаємозалежності національних економік країн світу та розширенням можливостей держав щодо ефективної комбінації ресурсів економічного розвитку, так і

загостренням конкурентної боротьби між суб'єктами глобального ринку, зростанням можливостей глобальних корпорацій маніпулювати колосальними фінансовими й інвестиційними ресурсами та послабленням важелів реалізації державами незалежної соціально-економічної політики. У даному контексті заслуговують на увагу найбільш вагомі глобалізаційні тенденції модифікації інституту соціальної політики держав з метою виявлення тих ключових рис, котрі їй притаманні на сучасному етапі світогосподарського розвитку.

В узагальненому вигляді вони зводяться до наступних. Насамперед, слід відмітити поступове послаблення сформованого у попередні десятиліття інституту соціальної солідарності, який починає замінюватися інститутом «соціальної індивідуалізації». Йдеться про те, що окремі індивіди та суб'єкти економічних відносин прагнуть позбутися обов'язку виконувати свої соціальні зобов'язання як стосовно близьких та рідних, так і щодо системи державного соціального страхування. В майбутньому це може призвести до соціальної дестабілізації суспільства, загострення соціальних конфліктів, ерозії соціального захисту і справедливості та руйнування ключового інституту суспільства — системи соціальної солідарності поколінь.

Наступним напрямом модифікації інституту соціальної політики є істотна диверсифікація його суб'єктної структури. Так, за умов демократизації міжнародних економічних відносин та зростання відкритості економік країн світу у процес розробки та реалізації національної соціальної політики крім держави дедалі більше залучаються багаточисленні неурядові структури. Вони представлені, насамперед, об'єднаннями роботодавців та незалежними від уряду профспілками, політичними партіями та рухами, іншими асоціаціями та громадськими організаціями. Виражаючи економічні й професійні інтереси різних верств населення, малого та середнього бізнесу, а також захищаючи соціальні права малозахищених громадян різних країн, ці структури на сьогодні справляють дедалі помітніший вплив на регулювання соціальних процесів у суспільстві та пом'якшення негативних проявів та загроз глобалізації у соціальній сфері.

Ще одним напрямом модифікації соціальної політики, який з усією очевидністю окреслився на рубежі XX-XXI ст., є розширення джерел фінансування соціальних програм з дедалі ширшою участю у цьому процесі роботодавців та найманих працівників. Так, соціальні програми, що реалізуються у провідних країнах світу, охоплюють нині широкий спектр соціально-економічних заходів щодо послаблення нерівності у розподілі доходів і майна, охорони здоров'я, захисту

населення від безробіття, підвищення цін та знецінення трудових заощаджень, надання всебічної матеріальної допомоги сім'ям з дітьми тощо. Невипадково, що упродовж останніх тридцяти років країни ОЕСР суттєво наростили свої соціальні витрати. Їх частка у сукупному ВВП держав даної організації складає нині 20,7%, а у ряді країн цей показник суттєво перевищує середнє значення, зокрема, у Швеції він складає 31,3%, у Франції — 28,7%, у Данії — 27,6%, в Німеччині — 27,3%, у Бельгії — 26,5%, у Норвегії — 25,1%, в Італії — 24,2%, у Фінляндії — 22,5% [1, с. 213].

При цьому, як свідчить світовий досвід, найвищу ефективність демонструє нині універсальна модель соціальної політики європейських країн, яка передбачає не лише грошову підтримку найбідніших верств населення, але й поширюється на середній клас суспільства, створюючи передумови для зростання мотивації та продуктивності праці, а також забезпечуючи підвищення якісних кондицій національного людського ресурсу та зростання його мобільності. Незважаючи на те, що в європейських країнах одночасно діють континентальна, англосаксонська та скандинавська моделі соціального захисту, усі вони зорієнтовані на досягнення більш рівномірного розподілу національного доходу і суспільного багатства на основі широкої участі у формуванні соціальних видатків роботодавців та найманих працівників. Наприклад, континентальна модель соціального захисту, яка поширена в Австрії, Франції та країнах Бенілюксу, базується на принципі комутативної справедливості, коли рівень соціального захисту громадян жорстко ув'язується з тривалістю їх професійної діяльності та обсягом страхових внесків, а фонди соціального страхування акумулюють соціальні відрахування з заробітної плати, з яких і здійснюються соціальні виплати.

У свою чергу, в основі англосаксонської моделі, яка отримала поширення у Великій Британії та Ірландії, лежить принцип розподільчої справедливості або так званої національної солідарності, коли фінансування соціальних програм проводиться як за рахунок страхових внесків, так і з загальної податкової системи. І, нарешті, скандинавська модель соціального захисту, яка успішно реалізується у Данії, Швеції та Фінляндії, поширюється на усі верстви населення незалежно від їх соціального статусу за умов, що всі вони беруть участь у фінансуванні соціальних видатків відповідно до розміру отримуваних доходів.

Не можна обминути увагою і такий напрямок сучасної модифікації інституту соціальної політики, як децентралізація соціального регулювання. Як свідчить світовий досвід, найважливішу роль у цьому процесі відіграє державна регіона-

льна політика країн світу, зорієнтована на пом'якшення соціально-економічних диспропорцій розвитку окремих територій. Її виокремлення в якості одного з найбільш дієвих інструментів децентралізації соціального регулювання обумовлено, передусім, пріоритетним місцем, яке посідає соціальний компонент у регіональній політиці держав, коли першочерговим завданням економічних та фінансових реформ стає, насамперед, розв'язання соціальних проблем і лише у другу чергу — досягнення максимальної ефективності просторового розміщення продуктивних сил.

Резюмуючи вищенаведене, слід констатувати, що за умов глобалізації інститут соціальної політики зазнає істотної модифікації. Її багатовимірний прояв виявляється, з одного боку, в уніфікації основних форм та механізмів реалізації національних соціальних політик держав світу, а, з другого — у збереженні суттєвої варіативності їх країнових моделей, коли кожна держава розробляє та втілює у життя свої специфічні норми та правила у соціальній політиці відповідно до національних особливостей, традицій та реалій інтернаціоналізації національної економіки.

Література: 1. OECD Factbook 2008: Economic, Environmental and Social Statistics. OECD 2008 // www.oecd.org 2. Колот А. Генезис соціальної політики під впливом глобалізації та лібералізації економічних відносин // Україна: аспекти праці, 2008. — №1. — С. 3-11.

УДК 338.242.4.025.2:330.342.22 (5-13)

Сидоров В.И., Макаrchук К.А.

РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ РАЗВИТИЯ СТРАН ЮГО-ВОСТОЧНОЙ АЗИИ

ХНУ им. В.Н. Каразина

Эффективность экономической деятельности общества, рост производства зависит от реализации государством своих функций. В современных условиях государство является единственным реально действующим институтом, который может обеспечить необходимый правовой порядок в хозяйственной сфере в пределах каждой отдельной страны и отстоять её экономические интересы на международном уровне [3].

Результаты влияния государства на экономику и условия жизни населения определяются объёмами и способами регулирования. Опыт экономического развития стран лидеров свидетельствует о том, что именно государству принад-

лежит огромная роль в социально-экономической модернизации. В условиях же догоняющего развития влияние государственного регулирования приобретает решающее значения для стран Юго-Восточной Азии [1].

На наш взгляд, роль государства в странах Юго-Восточной Азии в условиях догоняющего развития требует детального исследования.

Теория «догоняющего развития» была сформулирована ещё в 30-е годы японским экономистом К. Акамацу и получила тогда название теории «гусиного клина». Суть этой теории заключалась в развитии технологического прогресса и его распространения за пределы развитых стран, в следствии этого развивающиеся страны могут обеспечивать столь же высокую эффективность производства конечного продукта, используя свои трудовые ресурсы и современные технологические достижения [4].

Последние несколько десятилетий минувшего века устойчивыми экономическими темпами развивались страны Юго-Восточной Азии, а именно Малайзия, Таиланд и Индонезия. Благодаря эффективной политики государства эти страны сумели продвинуться по пути преодоления отсталости с помощью своих социокультурных, экономических и политических реалий. В опыте этих стран содержится и немало общего, отражающего непеременные условия и закономерности успешного догоняющего развития в эпоху НТП, интенсификации мирохозяйственных связей и обострения международной конкуренции. Страны Юго-Восточной Азии, а именно Таиланд, Малайзия и Индонезия заметно продвинулись по пути индустриализации благодаря в частности усилению роли государства и существенно укрепили свои позиции в мировой экономике [3].

Характерной чертой индустриализации является органичная связь структурного регулирования и внешнеэкономической политики государства. На основе проведенного государством анализа мирового развития определяется место страны в мировом хозяйстве и отрасли которые являются перспективными для её экспорта. Правительства стран Юго-Восточной Азии при использовании государственной экономической политики создают условия для развития отраслей, которые способствовали выходу страны на мировой рынок. Также одновременно государством прорабатываются программы сокращения тех отраслей, которые не способны конкурировать с импортной продукцией, которая поступает на рынки стран Юго-Восточной Азии. Таможенная защита национальной экономики государств Юго-Восточной Азии в условиях такого курса осуществляется выборочно: защищаются те отрасли, которые имеют хорошие перспективы разви-

тия, но ещё не успели набрать силу, или те отрасли, быстрый распад которых резко обострил социальную ситуацию в странах.

Защита государства в процессе индустриализации может понадобиться и тем отраслям, которые получают интенсивную модернизацию. Конкуренция импорта может служить стимулом для модернизации. Интенсивное развитие приобретают рынки тех товаров, которые в стране не производятся, или их производство не имеет стратегических перспектив и важного социального значения, а также товаров, производство которых способно выдержать интенсивной иностранной конкуренции. «Зелёная улица» открывается импорту товаров, необходимых для развития важных отраслей производства.

В странах Юго-Восточной Азии роль государства в экономике усиливалась систематически по многим каналам и в различных формах для общего ускорения развития, а в ряде случаев также для усовершенствования отраслей и участков хозяйства. В этих странах роль государства усиливалась в развитии финансовой системы, в процесс импортозамещения, и формирование экспорториентированной индустриализации играющей решающую роль в ускоренной модернизации экономики [2].

Государственная политика импортозамещения заключается в том, что экономика стран ориентирована на потребности и возможности национального рынка стран Юго-Восточной Азии, с существенными ограничениями или полным вытеснением иностранного капитала и практически, с ориентацией на создание само достаточной экономики закрытого типа.

Экспорториентированная политика государств Юго-Восточной Азии заключается в расширении экспорта, государством практикуются субсидии для стимулирования начала экспорта, но этот способ довольно дорогой и не может применяться длительное время.

Таким образом государству принадлежит определяющая роль в социально-экономической модернизации и динамизации развития стран Юго-Восточной Азии в условиях догоняющего развития, что необходимо учитывать при исследовании роли государства в экономической модернизации развития Украины.

Грамотно выстроенное государственное регулирование стран Юго-Восточной Азии в рамках экономической политики, дружественной рынку, помогло достичь таких результатов экономического развития.

Литература: 1. Голиков А.П., Дейнека О.Г., Позднякова Л.О., Черномаз П.О. *Економіка зарубіжних країн: Навч. посібник*. — К.: Центр учбової літератури, 2008. – 464 с. 2. Голиков

А.П., Казакова Н.А., *Стратегия регионального развития: европейский контекст: Монография* — Харьков: Экограф, 2008. — 180 с. 3. Ушакова В.Л., Помінова І.І. *Соціально-економічні типи країн: Навчальний посібник*. — К.: ВД «Професіонал», 2004. — 304 с. 4. Эльянов А. *Государство и развитие* // МЭ и МО.- 2003.-№1.-с. 3-14. 5. Ямани Хусейн Муса Хусейн. *Арабо-африканские страны в мировой системе хозяйствования: интеграционные процессы и перспективные модели развития: Монография*. —Харьков: Экограф, 2008. 6. Ямани Хусейн Муса Хусейн. *Модели экономического развития как механизм подъёма производительных сил арабо-африканских стран*. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна: Економічна серія, № 786. — Харків, 2007. — с. 184-186.

УДК 336.717.061

Тітенко В.С.
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ФАКТОРНІ УМОВИ СТАБІЛЬНОСТІ
КРЕДИТНИХ ПОТОКІВ БАНКІВ

ХНУ імені В.Н. Каразіна
Наук. керівник: к.е.н., доц. Казакова Н.А.

Здатність банківської системи створювати гроші базується на умові, відповідно до якої банки в змозі використовувати свої можливості щодо створення грошей за допомогою кредитування. Однак, поряд із цим можливість банків надавати позики циклічно змінюється, що в остаточному й зумовлює доцільність розгляду загальних тенденцій розвитку кредитних відносин банків України як з іншими суб'єктами господарювання, так і між собою.

Розгляд основних тенденцій функціонування банківської системи та обґрунтування окремих завдань її розвитку базується, передусім, на основі аналізу відповідної статистичної бази. Даній проблематиці присвячено досить значна кількість робіт. Проте, незважаючи на це, переважна більшість цих праць аналізує або загальні тенденції діяльності банківської системи, або окремі її напрямки. Втім вирішальним у даному аспекті є взаємопов'язаний аналіз розвитку банків із загальними тенденціями функціонування економіки в цілому. Водночас, враховуючи постійну увагу науковців до означеного напрямку досліджень, можна зробити висновок, що не всі аспекти сталості розвитку банківського сектору визначено та розкрито. При цьому досить важливим є розгляд саме сучасних тенденцій та факторних умов стабільності кредитних потоків, як однієї з найбільш важливих складових банківської діяльності, що, в остаточному, й визначає основне завдання дослідження даної роботи. Розпочати такий аналіз необхідно з розгляду етапів розвитку кредитування банками економіки України.

Тож першочергове завдання зміцнення та розвитку банківської системи України повинно бути спрямоване на покращення власної ресурсної бази — купності банківських ресурсів, які банк мобілізував на фінансовому ринку та які знаходяться в його розпорядженні на визначений момент часу. Це обумовлено тим, що стійка ресурсна база банку є основою розширення його активних операцій. Підґрунтям такого аналізу може бути побудова відповідної економетричної моделі та перевірка її адекватності.

Модель впливу кредитних потоків та бази їх формування на фінансовий результат банківської системи. Тобто, виходячи з загального визначення сутності функціонування будь-якого суб'єкта господарювання — одержання прибутку, доцільно проаналізувати вплив кредитних потоків та бази їх формування на фінансові показники діяльності банківської системи України. Для цього була отримана наступна економетрична модель:

$$PR = -3828 - 7.58* + 3.65*t, \quad (1)$$

де PR — фінансовий результат банківської системи на кінець періоду; KR — надані кредити банківською системою на кінець періоду; DZ — залучені кошти банківською системою на кінець періоду; t — показник фактору часу у досліджуваному циклі.

Статистичну значимість отриманої моделі характеризує наступна група параметрів: величина скорегованого коефіцієнту детермінації по Тейлу дорівнює 0,74; t — статистика за всіма коефіцієнтами регресії є значимою та дорівнює за відповідними факторними умовами рівняння 1 таким значенням — (-4,83) при p-рівні 0,003; (4,70) при p-рівні 0,003 та (3,82) при p-рівні 0,008.

При цьому, не зважаючи на від'ємне значення перед деякими складовими регресії, означена модель свідчить про те, що у разі збільшення обсягів наданих кредитів фінансовий результат банківської системи зростає. Однак це зростання є досить повільним. До того ж із зростанням обсягів залучених ресурсів зростання фінансового результату також уповільнюється. Це загалом відповідає деяким економічним міркуванням, тому модель за формулою 1 може бути визначена адекватною. Водночас на підставі економетричної моделі за формулою 1 можна також визначити певну незбалансованість між кредитним портфелем та обсягами залучених ресурсів, що є одним із проявів скритих негативних явищ розвитку банківської системи в Україні. Відтак варто наголосити на тому, що динаміка зміни ставок відсотку за кредитами та депозитами не сприяє у повній мірі формуванню сталого результату діяльності комерційних банків України загалом.

Тобто крім означеного вище, необхідно зауважити, що ефективне функціонування та розвиток будь-якого банку багато в чому визначається оптимальністю співвідношення між величиною депозитних і кредитних відсотків.

Аналіз впливу банківських відсотків та сталість руху кредитних потоків. Доцільність означеного, передусім, пов'язано з тим, що певна результативність діяльності банківських установ опосередковується сукупністю заходів, спрямованих на регулювання обсягу кредитних вкладень в економіку через вплив на кількісні параметри пропозиції кредитних грошей. Один із таких параметрів — рівень процентних ставок. При цьому збалансовані депозитні відсотки сприяють формуванню сталої ресурсної бази банку, кредитні — розвиненню найбільш вагомої частки його активних операцій. Одночасно, величина відповідних відсотків має велике значення як для кредитора, так і для позичальника, бо реальні процентні ставки відіграють важливу роль у прийнятті інвестиційних рішень, оскільки відставання норми процента від норми прибутку є необхідною умовою ефективності капіталовкладень, спрямованих на розширення або модернізацію виробництва. Тому ретельний розгляд питань стосовно впливу банківських відсотків на відповідну діяльність є досить важливим. Виходячи з цього доречним є також визначення впливу ставок відсотків на кредитні потоки банків. Основою цього знов-таки є побудова певної економетричної моделі та перевірка її адекватності. Тож на підставі відповідного аналізу для аналогічного періоду часу що і для моделі за рівнянням 1 була отримана наступна економетрична модель:

$$1/KR = 0.0002 + 0.989 \cdot SP - 1.601 \cdot t, (2)$$

де SP- спред між процентними середньозваженими в річному обчисленні ставками банків України за кредитами та депозитами.

Статистичну значимість отриманої моделі характеризують: величина скорегованого коефіцієнту детермінації по Тейлу, яка дорівнює 0,85; t — статистика, яка за всіма коефіцієнтами регресії є значимою та дорівнює за відповідними факторними умовами рівняння 2 таким значенням — (3,75) при p -рівні 0,007 та (-6,36) при p -рівні -0,0003.

Економетрична модель за формулою 2 свідчить про те, що збільшення спреду не є бажаним, бо в цьому випадку рух вихідних кредитних потоків уповільнюється. Тобто вирівнювання спреду для різних регіонів слід здійснювати у напрямку його зменшення при зменшенні загальної вартості кредитних ресурсів. Іншими словами, приблизно однакова величина залучення ресурсів та надання позички буде більш сприяти сталості руху вихідних кредитних потоків. Це

пов'язано з тим, що у такому випадку по-перше, банківська діяльність є більш передбаченою та прогнозованою; по-друге, поведінка потенційних вкладників банку буде носити вже системний, а не поведжувальний характер. В остаточному саме це й сприятиме, на мою думку, збільшенню обсягів кредитних потоків та зменшенню загрози втрат від кредитної діяльності банків. Проте окремо слід зазначити, що дана пропозиція на перший погляд може дещо суперечити ринковим умовам розвитку вільної конкуренції. Тому з метою уникнення можливих наслідків цього доцільно не обмежувати примусово ціну на банківські ресурси, а тільки стимулювати підприємництво у менш привабливих регіонах, що з часом повинно обмежити надмірну концентрацію банківських ресурсів в одному регіоні та сприяти подальшому розвитку банківській системі в цілому.

На підставі розгляду загальних тенденцій розвитку банківського кредитування в Україні виділено декілька етапів цього процесу. Також доведено, що використання кредитних можливостей банків України для мультиплікативного розширення грошової маси обмежується не досить високою їх кредитною активністю. При цьому визначено, що існуючий щільний взаємоспрямований зв'язок між кредитними і депозитними відсотками та рухом кредитних потоків, спонукає до більш чіткої та виваженої політики як з управління кредитними потоками банків, так із вдосконалення заходів щодо формування кредитних і депозитних відсотків, що може бути напрямком подальших досліджень.

Література: 1. Тігішко С. Сучасна Україна: шляхи, форми, проблеми реформування банківської системи // Вісник НБУ. - 2007, №4. — с. 2-6. 2. Шлапак О., Пушкарьов В., Карчева Г. Фінансовий стан, тенденції та проблеми функціонування і розвитку банків у 2007 році. // Вісник НБУ. — 2008, №3. — с. 2-10. 3. Смовженко Т.С. Взаємодія банківського сектора з реальним сектором економіки // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Економічні проблеми ринкової трансформації України (Зб. Наук. праць) / НАН України. Інститут регіональних досліджень. - Львів, 2005. — Вип.1(XXXIX). — с. 4-7. 4. Владичин У.В. Роль кредитування в економічному зростанні України // Фінанси України. — 2006, №1. — с. 96-102. 5. Бюлетень НБУ. — 2007, №1. 6. Симановский А.Ю. Банковский сектор в переходной экономике России // Деньги и кредит. — 1995, №11. — с. 26-36. 7. www.ukrstat.gov.ua 8. www.me.gov.ua 9. www.bank.gov.ua

Туров В.В.

**СТАН РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
(на прикладі Укргазбанку та Алчевського металургійного комбінату)**

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Наук. керівник: к.е.н., доц. Гасим Салах

Інвестиції — це будь-який інструмент, в який можна вкласти гроші, з розрахунком на збільшення їх вартості або забезпечити позитивну величину прибутку.

Інвестиції можуть бути прямі та непрямі. Прямі інвестиції — це форма вкладень, яка дає інвестору безпосереднє право власності на цінні папери та майно. Також прямими інвестиціями, називають, вкладення капіталу, при якому інвестор навпростець придбав правління активами у вигляді фондових або майнових цінностей. Наприклад, інвестор може придбати акцію взаємного фонду, який представляє собою диверсифікований набір цінних паперів, що випускаються іншими фірмами. Зробивши цю покупку, інвестор не буде мати право управління активами окремо взятої компанії, але буде мати долю у портфелі.

Цінні папери, або фондові цінності — це інструменти вкладання грошей, які представляють собою боргові зобов'язання або забезпечують право участі в компанії в якості власника, право покупки або продажу долі в компанії. Майнові вкладення — це вкладення в реальні активи компанії або реальне власне майно. Реальні активи — це земля, будівлі та все те, що «прив'язане» до землі. Реальне власне майно — це золото, антикваріат, мистецькі твори та інші колекційні предмети.

Інвестиції розрізняються і за ступенями ризику, а саме: високоризикові та малоризикові інвестиції. Інвестиції з низьким рівнем ризику — це вкладення, які вважаються безпечним засобом для отримання прибутку. Інвестиції з високим рівнем ризику — це вкладення, які вважаються спекулятивними з точки зору гарантії отримання прибутку. Спекуляція — це операція придбання та продажу фінансових інструментів, вартість та прибутковість яких, у майбутньому, будуть невизначеними величинами.

Проведемо невеличкий аналіз стану деяких найвідоміших підприємств України (наприклад фінансова та промислова галузі).

Алчевський металургійний комбінат. У 2007 році номінальна вартість акцій виросла з 0,25грн до 0,53грн, тобто зміна% вартості акцій склала +107,92%. А вже у 2008 році ціна зовсім змінилась у кінці 2-го кварталу року, а за 3й квартал ще погіршилась. Станом на 17.11.2008р. ціна акцій складає всього 0,06грн, тобто з

початку року зміна% вартості акцій склала -88,93%. На рис.1 дуже чітко видно різку зміну вартості акцій [1].

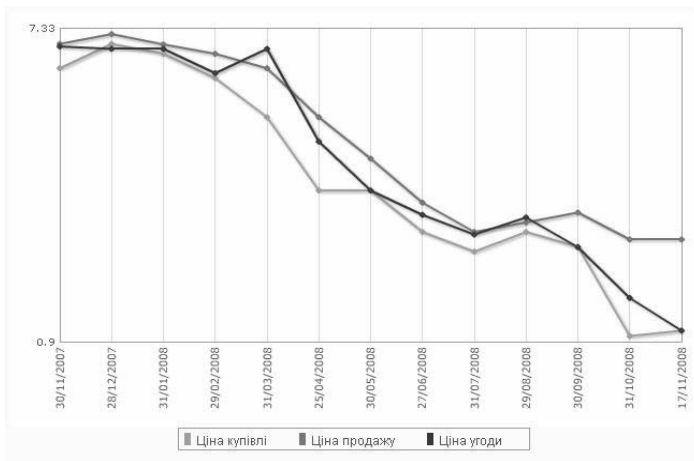

Рис.1 «Зміна ціни акцій Алчевського металургійного комбінату»

Укргазбанк. У 2007 році номінальна вартість акцій виросла з 4,20грн до 6,90грн, тобто зміна% вартості акцій склала +64,29%. А вже у 2008 році ціна зовсім змінилась у кінці 2-го кварталу року, а за 4-й квартал погіршилась дуже суттєво. Станом на 17.11.2008р. ціна акцій складає всього 1,13грн, тобто з початку року зміна% вартості акцій склала -83,50%. На рис.2 дуже чітко видно різку зміну вартості акцій [1].

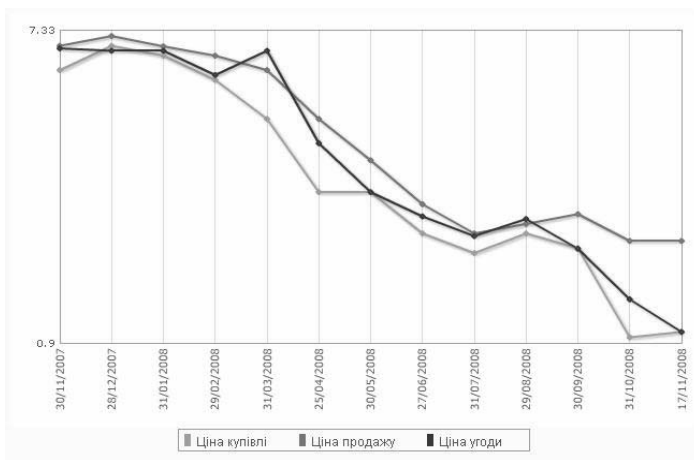

Рис.2 «Зміна ціни акцій Укргазбанку»

Таких прикладів можна наводити ще навіть не десятки, а майже сотні. Зробивши аналіз економічного стану країни та різких змін вартості акцій багатьох Українських підприємств, ми дійшли до висновку, що >80% інвесторів — це іноземці, які вкладали іноземний капітал. Коли почалося погіршення економічного стану в Україні, вкладники різко почали забирати свої депозити з банків, а більшість інвесторів, які вклали гроші в Українські підприємства, почали забирати свої активи та переводити їх в інші країни. На додаток до цього, Україна не отримала нові інвестиції, оскільки через політичну та економічну нестабільність багато інвесторів відмовились вкладати гроші в Українські підприємства. Це не тільки ще більше сприяло погіршенню кризи, а поставило багато підприємств на межі банкрутства.

Література: 1. <http://www.pfts.com> // Офіційний веб-сайт ПФТС (фондова біржа) 2. Яцків М.І. Теорія економічного аналізу. — Львів: Світ, 2000. - 216 с. 3. <http://ukrstat.gov.ua> // Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України

УДК 339.7.055.3:338(477)

Уварова А.О.

ПОСЛЕДСТВИЯ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО КРИЗИСА ДЛЯ УКРАИНЫ

ХНУ им. В.Н. Каразина
Науч. рук.: к.э.н., доц. Казакова Н.А.

В мире в данный период времени самой актуальной темой является разгорающийся финансовый кризис, который может иметь и самые прямые последствия для Украины. Финансовый кризис вышел за рамки одной отдельно взятой страны и достаточно быстро развивается, в целом, в мировой экономике. Практически все мировые фондовые рынки показывают падение своих показателей.

Финансовый кризис — резкий спад государственной финансовой системы, сопровождаемый инфляцией, неустойчивостью курсов ценных бумаг, проявляющийся в резком несоответствии доходов бюджета их расходам, нестабильности и падении валютного курса национальной денежной единицы, взаимных неплатежах экономических субъектов, несоответствии денежной массы в обращении требованиям закона денежного обращения [1].

Финансовый кризис начался в 2006 году в США с обвала рынка ипотечного кредитования. Практически все компании, предоставлявшие ипотечные кредиты с низкими процентными стандартами кредитования, заявили об убытках. В августе

2007 года кризис США распространился на Европу. Мировая система начала испытывать дефицит ликвидности. Центральные банки Европы, Англии, Японии, США, Канады, Австралии и Новой Зеландии провели массированные интервенции средств, пытаясь стабилизировать рынки и снизить ставки денежного рынка.

С января 2008 года банковский кризис набирал силу в Европе. За первые две недели января европейский биржевой индекс DJ Euro Stoxx Banks упал на 10%. Российский фондовый рынок тоже упал. Индекс РТС потерял 7,38%, индекс ММВБ — 7,47%. А также произошел обвал мировых фондовых рынков в Азии. 15 сентября объявил о банкротстве американский инвестиционный банк Lehman Brothers. Индекс Dow Jones уменьшился на 504,48 пункта (4,42%) до 10917,51 пункта. S&P 500 упал на 59,00 пункта (4,71%). Индекс NASDAQ понизился на 81,36 пункта (3,60%). Крупное падение котировок наблюдалось и на других мировых биржах. 19 сентября правительство США предложило пакет мер, направленных на преодоление кризиса — «Акт о чрезвычайной экономической стабилизации 2008 года», известный как «план Полсона», который предполагал выделение 700 миллиардов долларов из бюджета США для выкупа неликвидных активов [2], другими словами для национализации банков и компаний. Данный метод широко использует правительство Европы и США для стабилизации экономики.

Украина крайне зависима от изменения мировых цен на металл: более 40% украинского товарного экспорта обеспечивает продажа чёрных и цветных металлов [5]. Но на данный момент на мировом рынке наблюдается падение спроса на украинскую металлургию, т.к. модернизация данной отрасли не финансируется на протяжении долгого времени, что привело к несоответствию стандартам качества. Кроме того, ещё одну проблему для украинской экономики создает до сих пор не установленная цена на газ. Кстати необходимо сказать, что газ является одной из самых значительных статей импорта Украины.

Лидерами падения в украинской экономике стали акции таких компании как: Энергонератор Донбассэнерго потерял 30%, Днепроэнерго — 25%, а Укрнафта — 20%. Акции Енакиевского металлургического завода снизились на 15%. Максимальное падение постигло акции Никопольского завода ферросплавов — 64,4% [3].

Строительство в Украине заморожено, инвесторов пугает не только финансовый, но и глубокий политический кризис, и сложность долгосрочных и краткосрочных прогнозов. Инвестиционные девелоперские корпорации заявили о корректировке своих планов и приостановлении проектов в Украине. Среди первых компаний была «Mirax Group». Портфель построенных в Украине объек-

тов этой компании в настоящее время достигает 2,1 млрд. долл. США. Кроме этой корпорации, работу в Украине, скорее всего, приостановит и другой российский девелопер «Система-Галс». Застройщик объявил о продаже четверти своих проектов стоимостью 3,7 млрд. долл. США, полученные средства от которых будут направлены на погашение кредитов. Компания «ТИКО-Констракшен» заявила о продаже логистического комплекса и коттеджного городка в Киевской области. Девелопер признал, что испытывает трудности с финансированием. В свою очередь, компания «XXI Век», один из крупнейших украинских девелоперов, объявил об уменьшении административных расходов и частичном сокращении персонала [3]. И это далеко не весь список компаний и корпораций столкнувшихся с проблемой реализации своих проектов.

Огромный внешний долг — более 100 млрд. долл. США [4], уменьшение спроса на украинскую металлургию, остановка реализации строительных проектов может привести к таким последствиям, как крах финансового сектора и, в следствии, полное прекращение кредитования. Как известно, производство не может существовать без инвестиций и кредитования, соответственно неминуем и производственный кризис. В конечном итоге Украину ждет безработица, полное обесценивание гривны и кризис на рынке недвижимости.

Таким образом, для минимизации последствий мирового финансового кризиса необходимо:

- Стабилизация гривны, путем привязки к корзине валют;
- Стимулирование экспорта и снижения статей импорта;
- Национализация банков и других компаний и корпораций, которые нуждаются в финансировании государства;
- Государственным менеджерам необходимо предвидеть последствия информационного сообщения на экономику и социальные процессы в стране. Не допускать безответственных манипуляций с информационными потоками;
- Дополнительное финансирование производственных отраслей (особенно металлургической и химической).

Литература: 1. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь. 4-е изд. - М.: ИНФРА-М, 2005. 2. Страны и регионы мира: экономико-политический справочник / Под ред. А.С. Булатова. — М.: ТК Велби, Изд-во Проспект; 3. Официальный сайт НБУ www.bank.gov
4. www.rian.ru/infografika/ 5. www.dom.ria.ua/news/

Федотов Д.Д.
УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ КОНСАЛТИНГ
И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА МИРОВУЮ ЭКОНОМИКУ

*ХНУ им. В.Н. Каразина
Науч. рук.: к.э.н., доц. Казакова Н.А.*

В условиях переходной экономики спрос на специалистов различных областей бизнеса, сопряженных с реализацией экономических программ существует и продолжает расти. Хаотичность и неопределенность условий, в которых существует отечественный бизнес, требует особых подходов к решению накопившихся вопросов. Основная ставка делается на поиск инструмента, с помощью которого можно было бы эффективно внедрять на украинском рынке общепризнанные технологии ведения бизнеса. В этом случае, консалтинг, как сумма знаний о практическом ведении бизнеса, подходит как нельзя лучше.

Консалтинг — это профессиональная помощь со стороны специалистов по управлению хозяйством руководителям и управленческому персоналу различных организаций (клиенту) в анализе и решении проблем их функционирования и развития, осуществляемая в форме советов, рекомендаций и совместно вырабатываемых с клиентом решений. Согласно современным представлениям консалтинг — это вид интеллектуальной деятельности, основная задача которого заключается в анализе, обосновании перспектив развития и использования научно-технических и организационно-экономических инноваций с учетом предметной области и проблем клиента.

Основная цель консалтинга заключается в улучшении качества руководства, повышении эффективности деятельности компании в целом и увеличении индивидуальной производительности труда каждого.

Актуальность выбранной темы в том, что консалтинговая служба является одним из рычагов ускорения социально-экономического развития стран мира.

В широком смысле слова консультирование как форма дачи независимых советов в обыденной практике существует столько же, сколько существует человечество. Однако как вид профессиональной деятельности оно зародилось сравнительно недавно.

Существует интересная закономерность в распределении объема консалтинговых услуг в мире. При равном размере экономического потенциала региона объем консалтинговых услуг выше там и тогда, где и когда экономика является

менее централизованно управляемой, менее огосударственной. Такая корреляция объясняется, на наш взгляд, тем, что консалтинг представляет собой своеобразную форму регулирования экономических процессов, альтернативную централизованной. Консалтинг, являясь методом внедрения научных знаний в экономику, выполняет те функции ее рационализации, которые в менее либеральных системах берет на себя централизованное управление.

Сформировалась и определенная инфраструктура регулирования и саморегулирования консалтинговых услуг, которая включает следующие элементы:

1. Внутренние кодексы этики и стандартов практики профессиональных ассоциаций консультантов и других специалистов в области профессиональной поддержки бизнеса (аудиторов, юристов, специалистов по подбору кадров);
2. Систему государственных нормативных актов, прямо или косвенно регулирующих рынок профессиональных услуг;
3. Международные стандарты качества предоставления услуг — например, стандарты ISO-9001, разработанные Международной организацией по стандартизации (ISO). Возможно также применение стандартов Европейского фонда управления качеством (EFTQM). Эти правила конкретизируются по отношению к консалтинговым услугам обычно самими профессиональными ассоциациями, которые осуществляют сертификацию и контроль;
4. Системы правил найма консультантов, принятых в правительственных и межправительственных организациях: ЕС, ЕБРР, Мировом банке и т.д.;
5. Системы внутренних правил консалтинговых фирм;
6. Системы правил отбора и найма консультантов у фирм-клиентов.

Сегодня профессионалы управленческого консультирования могут помочь решить управленческую проблему любого типа в организации любого размера и характера. Если появились новые проблемы и потребности, вне всякого сомнения какой-либо консультант по проблемам управления в той или иной стране немедленно постарается стать экспертом в этой новой области.

Справедливо будет сказать, что плата консалтинговым компаниям — это плата всего мирового бизнеса за ускорение научно-технического прогресса, за возможность правильно ориентироваться в усложнившемся мире, за глобализацию экономических структур, за освоение «чужих» территорий, порой с весьма специфическими условиями. Интересно, что свою долю контрибуции прогрессу выплачивают и консалтинговые компании, которые при расширении своего бизнеса также нанимают себе консультантов.

Кодексы профессиональной деятельности служат основным инструментом ассоциации для поддержания членами должного профессионального уровня и соблюдения этических норм во взаимоотношениях с клиентскими организациями. Они варьируются по объему и степени детализации. Некоторые содержат лишь ряд правил и этических норм, другие включают также целый ряд общих наставлений для консультантов, как лучше осуществлять эту деятельность.

Особое внимание в кодексах отведено проблеме конфиденциальности услуг консультантов. Консультанты обязуются не разглашать и не передавать кому-либо информацию, полученную в клиентской организации или использовать ее в своих интересах. Публикация каких-либо результатов или даже ссылки на проделанную работу могут быть сделаны лишь по согласованию с клиентской организацией.

Отечественные консалтинговые фирмы значительно отличаются от аналогичных фирм в развитых странах. Это различие, во-первых, в том, что большинство украинских консалтинговых фирм являются универсальными, то есть одна фирма предоставляет консалтинговые услуги по всем направлениям: финансово-экономическим, менеджерским, юридическим и так далее. Что же касается перспектив развития рынка консалтинговых услуг в Украине, то это непосредственно зависит от дальнейшего реформирования экономики страны.

УДК 332.142+339.9

Фокина-Мезенцева Е.В.
МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НАПРАВЛЕНИЯ
ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Донецкий институт рынка и социальной политики

Постановка проблемы. Транснациональный регионализм, переступающий границы соседних государств, вызван тем обстоятельством, что почти во всех государствах мира политические и экономические центры, как правило, концентрируются в глубине территории, в соответствии с чем развивается и инфраструктура. Приграничные районы соседних государств при этом как бы обращены спиной друг к другу. Следствием такого положения является более слабое экономическое и социальное развитие этих приграничных территорий, более низкий уровень жизни населения. По мнению Ю.В. Макогона и В.И. Ляшенко, отсюда вытекает естественная потребность в замене этой позиции «спина к спине» позицией «лицом к лицу» [1, с. 177].

Практическое решение проблем развития приграничных регионов Востока Украины (Донецкой и Луганской областей) и Юга России (Ростовская и Воронежская области) может быть достигнуто при условии оптимального сочетания «подводных течений» современной глобализации мирохозяйственных отношений — процессов интеграции и регионализма. При этом особое значение приобретает обращение к мировому, в первую очередь, европейскому опыту организации приграничного сотрудничества, являющегося в высших формах своего развития важным направлением международной региональной интеграции.

Анализ публикаций. Проблемы трансграничного сотрудничества рассматривались в исследованиях украинских ученых, среди них: Н. Микула [2]., З. Петренко [3]., Д. Базива [4]., М. Долишнего и П. Беленькова [5]. В настоящее время являются актуальными исследования, посвященные разработке методов приграничного сотрудничества, выявлению особенностей украинско-российской политике приграничной интеграции и тенденции развития приграничных районов Востока Украины и Юга России.

Целью исследования является уточнение методических аспектов направления трансграничного сотрудничества приграничных регионов Востока Украины и Юга России.

Основные результаты исследования. Украина неминуемо станет на путь экономической интеграции, но эта дорога не проста. Объясняется это уникальностью ее геополитического положения. Оно, как известно, определено местом, где пересекаются европейские, переднеазиатские и российские интересы. Украина, в сущности, находится на рубеже двух ореолов, отличных и даже противоположных в политическом и идеологических отношениях — Запада и Востока. В этих условиях внешнеэкономические устремления Украины и ее регионов должны носить многовекторный характер, но к сожалению в последние годы внешнеэкономическая стратегия носит моновекторный характер интеграции с Западом. При этом, очевидно, что многовекторная доктрина влияет на географию экономических и иных международных связей. В соответствии с данным многофакторным характером внешнеэкономических связей должны строиться двухсторонние отношения Украины и ее регионов со странами самого близкого окружения.

В связи с этим и для региона Донбасса (Донецкой и Луганской областей) возникает проблема выбора ориентации межрегиональных взаимодействий как внутри Украины, так и в плане пограничного сотрудничества с регионами ближнего зарубежья, в первую очередь это Ростовской, Воронежской, Белгородской

областями и Краснодарским краем Российской Федерации. Постепенная либерализация мировой торговли способствует быстрому росту внешнего товарооборота и развитию приграничных регионов, обеспечивающих интернациональное движение товаров. Также мировой тенденцией стало расширение полномочий местных властей и их компетенции в сотрудничестве с органами власти соответствующих территорий зарубежных стран.

Как подчеркивают авторы работы [1, с. 9], при этом особое значение приобретает использование мирового и, в первую очередь, европейского опыта организации пограничного сотрудничества, что в высших формах своего развития является важным направлением международной региональной интеграции. Эта тенденция в западных и юго-западных регионах Украины реализовалась путем создания «Карпатского еврорегиона», «Еврорегиона Буг», «Еврорегиона Дунай». В восточных регионах Украины формирование еврорегионов с приграничными регионами России фактически находится на начальном этапе. Создание еврорегионов происходит путем заключения соглашений относительно приграничного сотрудничества между органами местной власти смежных территорий. Руководство Донецкой и Луганской областей имели несколько встреч с руководством Воронежской и Ростовской областей, но тоже широкого распространения межрегиональная интеграция не получила. На наш взгляд, для этого существуют несколько концептуальных причин.

Прежде всего, до сих пор, не определены основные направления трансграничного сотрудничества. Трансграничному сотрудничеству на региональном уровне присущи 4 этапа процесса развития [10, с. 42-43]. На первом этапе (ознакомления и установления существующих связей) партнеры исследуют приграничные районы, сближаются с институциональными структурами обеих стран, определяют преимущества и направления сотрудничества. На втором этапе (определения стратегии развития) определяются сильные и слабые стороны в возможностях сотрудничества и территории для деятельности. Этот этап требует более развитых институциональных структур, в частности, деятельности рабочих групп, созданных на объединенной основе. Третий этап (разработка и обеспечение программ трансграничного сотрудничества) требует формальных институциональных структур, которые будут организовывать сотрудничество на локальном и региональном уровне своих стран. При этом существует широкая возможность выбора. Она может включать как существующие структуры с объединенными бизнес-проектами, так и специально созданные трансграничные институ-

ции с определенными финансовыми и техническими функциями. Наконец, четвертый этап — наблюдение, корректировка и оценка.

Также концептуальной причиной торможения процесса трансграничного сотрудничества между регионами Украины и России является неопределенность уровня направления сотрудничества, либо на правительственно-региональном, либо регионально-локальном. Правительственно-региональное сотрудничество в основном базируется на международных соглашениях, которые выполняются соответствующими правительственными или региональными комиссиями. К сожалению, между Украиной и Россией, на правительственном уровне отсутствуют регламентирующие документы, в виде целевых международных соглашений. Регионально-локальное сотрудничество развивается, как правило, достаточно спонтанно. К позитивным чертам такого сотрудничества относятся личные (локальные) контакты с соседями, вызванные хозяйственными потребностями, а также сотрудничеством в сфере культуры.

Содействие развитию приграничного сотрудничества на основе моделей еврорегионов фактически является проявлением экономических, гуманитарных и политических установок ЕС. Еврорегионы выступают «локомотивами» процесса европейской интеграции. При решении проблемы создания эффективного трансграничного сотрудничества в рамках модели еврорегиона необходимо учитывать важность такого аспекта как формирование современного и перспективного функционального зонирования прилегающих территорий.

Комплексный подход к планировке приграничного пространства позволит более аргументировано решать проблемы интеграции, присущие отдельным регионам Украины, в частности, по региону Донбасса — проблемы занятости и социальных конфликтов. В межправительственном соглашении о приграничных областях Украины и России определены направления интенсификации торговых связей Донецкой, Луганской, Харьковской, Сумской, Черниговской областей с пограничными областями России — Брянской, Воронежской, Белгородской, Ростовской. Но, практически в соглашении отсутствует определение направлений трансграничного сотрудничества в рамках модели — «еврорегион», что до сих пор значительно тормозит действительно эффективное сотрудничество. При этом важно отметить, что любой совокупности приграничных регионов Востока Украины и Юга России, присуща определенная уникальность, обусловленная своеобразием этноисторических условий и типом становления хозяйственных связей, поэтому проблемы подобных территорий нельзя однозначно идентифицировать.

Выводы. Анализ ситуации в Украине, где 19 областей являются приграничными, показывает, что государственная политика на региональном уровне должна быть направлена на эффективное использование выгодного расположения приграничных территорий как дополнительного ресурса. Можно выделить отдельные региональные особенности приграничных областей Востока Украины: относительно высокая нагрузка на социальную инфраструктуру, что порождает ряд специфических проблем, в частности, необходимость больших капиталовложений в отрасли коммуникационно-транспортной инфраструктуры, торговой инфраструктуры, необходимости трансформации и переориентации промышленного производства, преодоления нарастающей безработицы, крайне сложная экологическая обстановка, находящаяся на уровне техногенной катастрофы и т.д.

Экономическое развитие и взаимодействие масштабных территорий представляет собой неравномерный процесс. Его скорость, в контексте трансграничного сотрудничества, может существенно меняться по секторам экономики. Неравномерность регионального развития — это одно из проявлений более общего процесса: неравномерности общественного развития вообще. Данное обстоятельство необходимо учитывать при определении направлений трансграничного сотрудничества.

Литература: 1. Макогон Ю.В., Ляшенко В.И. *Формы и направления межрегионального трансграничного экономического сотрудничества: Монография*, изд. 2-е, испр. и доп. — Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2003. — 512 с. 2. Мікула Н. Організаційно-фінансовий механізм міжнародної і транскордонної співпраці // Вісник ТАНГ. — 2000. — Вип. 7. — С. 131-134. 3. Петренко З. Прикордонні регіони як нова форма міжнародної інтеграції // Економіка України. — 1999. — № 12. — С. 66-72. 4. Базив Д.П. *Геополитическая стратегия Украины*. — К.: Ин-т государства и права им. В. Корецкого НАН Украины, 2000. — 192 с. 5. Долішній М., Беленький П. Транскордонне співробітництво регіонів в контексті інтеграції України в ЄС // Проблеми економічної інтеграції України в ЄС: теорія і стратегія. Зб. наук. праць міжн. конф-ції. Вип. 2. — Львів: ТОВ «Діло», 1996. — С. 125-127. 6. Луцишин П., Луцишин Н. *Європейське транскордонне співробітництво: сутність і структура* // Український географічний журнал. — 1998. — № 2. — С. 41-44.

Хохітва О.С., Савченко І. І.
ТОРГОВІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА ІНДІЇ

ХНУ імені В.Н.Каразіна

Співробітництво України та Індії є дуже важливим фактором в її зовнішньоекономічній діяльності. Україна є другим найбільшим партнером Індії в регіоні СНД. Динаміка торгівлі між цими країнами наведена в наступних графіках. Торгове сальдо України та Індії є позитивне.

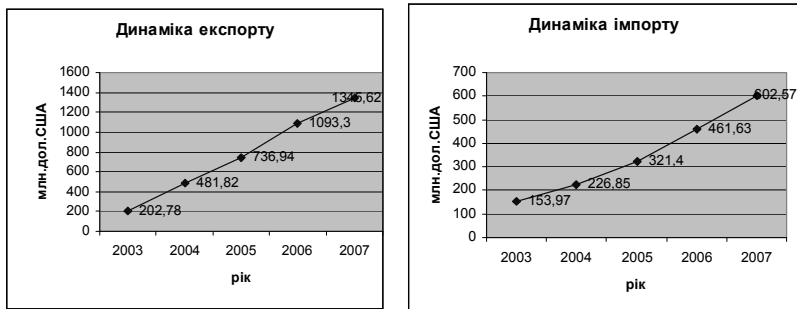

Рис. 1. Динаміка експорту з України в Індію та імпорту в Україну з Індії [2].

В підтвердження високого потенціалу україно-індійського співробітництва хочу навести перелік деяких проектів, по яким Україна та Індія вже співробітничать та по яким планується співробітництво:

— українські підприємства вже планують участь в тендерах по заміні батарей в коксових печах на індійських металургійних заводах у ряді міст Індії: Бхілаї, Бокаро, Дургапурі, Роуркелі, Вісакапатнамі і ін. Суми цих тендерів досягають декількох сотень мільйонів доларів США;

— такі українські компанії, як «Турбоатом», поставляють до Індії енергетичне устаткування;

— українські підприємства ремонтують літаки і кораблі Індії і поставляють запчастини до них на постійній основі;

— Україна поставляє до Індії метали і мінерали;

— по експорту до України фармацевтичної продукції Індія займає друге місце після Німеччини;

— космічна галузь обох країн має дуже широкі можливості для співпраці;

— програма співпраці в області науки може бути розширена шляхом подальшого впровадження українських технологій в промисловість Індії.

Таблиця 1

Товарна структура експорту-імпорту Індії та України [1].

Експорт з України	Імпорт з Індії
продукція хімічної промисловості	фармацевтична продукція
добрива	тютюн
чорні метали	кава та чай
обладнання для електростанцій (в т.ч. для атомних реакторів)	спеції
сталь	косметика та парфумерія
алюміній	натуральна гума
залізне обладнання	яловичина
медичне обладнання	харчові сільськогосподарські культури
рослинні олії	готовий одяг
продукція паперової промисловості	машини та інструменти
електричні машини та обладнання	шкіра та вироби з неї
	тканини та текстильна продукція

Конфедерація Індійської Промисловості (CII) в липні 2004 року провела виставку «Підприємництво в Індії — 2004», на якій були представлені малі та середні підприємства, що виробляють інструменти, велосипеди та автомобільні запчастини. Останнім часом торгові делегації з Індії постійно відвідували Україну для участі у виставках та зустрічах, що були організовані у співпраці з Торговою та Промисловою Палатами в Києві. Серед інших були представлені такі сектори: дорогоцінне каміння та ювелірні вироби (Gem and Jewellery Export Promotion Council), сільське господарство (FICCI), вовна та вироби з неї (Wool and Woolen Export Promotion Council), лікувальні трави (PHARMEXCIL) та інші.

Більшість індійських компаній, що представлені в Україні, займаються торгівлею. Фармацевтика є її основним сектором, на який припадає 30% експорту з Індії до України. Індія є основним експортером фармацевтичної продукції до України, за вартістю експорту поступаючись тільки Німеччині. Однак за об'ємом експорт з Індії — найбільший. Ряд індійських компаній, таких як Ranbaxy, Dr.Reddy's Laboratories, Sun Group та інші мають представництва в Україні. Представництва найбільших фармацевтичних компаній заснували «Асоціацію індійських виробників фармацевтики» (IPMA). Компанія Ranbaxy на фармацевтичному ринку України впродовж десятиліття стабільно підвищує рейтинг, входить в першу двадцятку серед 500 виробників лікарських препаратів, займає 7-е місце серед іноземних генерических компаній.

Співпраця можлива в машинобудуванні, суднобудуванні, легкій промисловості, гірничій промисловості, можливих спільних проектах в металургії, сталеливарній

промисловості, коксовій промисловості, побудові шляхів та залізниць на території Індії, тощо. Україна є відомим виробником газових турбін світового класу для тепло-, гідро- та атомних електростанцій, компресорів, трансформаторів, насосів, електродвигунів змінного та постійного току для проведення ліній електропередач і т.д. Україна готова розглянути нові можливості спільних розробок проектів електростанцій в Індії.

В ході зустрічі української офіційної делегації з керівництвом міністерства оборони Індії на авіакосмічному салоні Aero India 2007 Делі заявило про зацікавленість в розвитку з Україною співпраці в ОПК.

Пріоритетною програмою співпраці Індії і України визначена модернізація 100 літаків Ан-32, що перебувають на озброєнні ВПС Індії. Ця техніка була поставлена до Індії ще в 1984 році. Вартість модернізації 1 літака оцінюється в 1 мільйон доларів при ціні нової моделі на ринку 6 млн. Успіх в переговорному процесі за програмою модернізації Ан-32, вочевидь, надихнув українських виробників, які розглядають Індію, як один з найбільш перспективних ринків реалізації проектів транспортних літаків Ан-70 і регіональних Ан-148.

Поки що україно-індійське ВТС відмічене в основному постачаннями запчастин і агрегатів до авіаційної техніки радянського і українського виробництва і її ремонтом. Можливо, купуватимуться окремі комплектуючі агрегати до вже побудованої техніки.

Певний шанс може бути і в «Мотор Січ» по постачанню двигунів Мс-400 для індійських безпілотних літальних апаратів. Інтерес до цих двигунів індійські військові проявляють не перший рік, але їх постачання, об'єм яких оцінюється в десятки, а то і сотні одиниць, залежать більше від нюансів режиму контролю над поширенням ракетних технологій, оскільки ці ж двигуни можна встановлювати і на крилаті ракети.

Тактичний успіх українського ОПК з Індією спричинить спробу збільшити експорт української продукції в цьому напрямі. Зокрема, вже ведуться переговори довкола постачань станції оптико-електронного придушення «Адрос» розробки НВО «Адрон». У планах української сторони — контракт на постачання бронетехніки. Проте їх успіх викликає сумнів, оскільки цей сегмент ринку в Індії і Пакистані перенасичений.

Відповідно до політики «Фокус на країни СНД» Уряду Індії, очікується, що торговельно-економічна співпраця з Україною буде збільшуватись, оскільки Україна є однією з семи країн, на які орієнтована ця програма.

УДК 336.763.3.001.36 (100+477)

Чернишова В.І.

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ ОБЛІГАЦІЙ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Наук. керівник: к.е.н., доц. Казакова Н.А.

У статті проведено аналіз тенденцій розвитку фондового ринку облігацій у світі та в Україні. В останнє десятиліття спостерігається процес активізації ринку цінних паперів. Для закордонних ринків це виражається в об'єднанні, зростанні електронних торгових систем, поглинанні, у пошуку нового капіталу. Для українського — у правовому регулюванні, створенні інфраструктури ринку, активному розвитку торгових систем, у тому числі системи Інтернет-торгівлі. Причиною такого бурхливого розвитку стало посилення конкуренції з боку інших ринків, включаючи Інтернет.

Сьогодні українська економіка перебуває в стадії стабільного зростання. Це, у свою чергу, сприяє активізації механізмів ринку цінних паперів у питаннях забезпечення потреб економіки інвестиційними ресурсами. Фондовий ринок України є структурною частиною всієї економіки і є одним з додаткових джерел одержання прибутку. Однак на сьогодні можливості українського фондового ринку не відповідають потребам економіки і не виконують основну його функцію — одержання інвестиційного прибутку. Проблеми фондового ринку стримують розвиток всієї економічної структури, впливають на функціонування всіх структурних елементів і, в результаті, на добробут громадян. Таким чином, вивчення стану фондових ринків у світі є актуальним питанням, у контексті якого є реалізація підходу в організації ринку цінних паперів в Україні, розробка нових економіко-математичних алгоритмів, націлених на збільшення обсягу інвестицій і на підвищення значимості фондового ринку у загальній інфраструктурі економіки України набувають особливого практичного значення.

Теоретичні доробки у розв'язанні цієї проблеми включають чималу кількість праць, які аналізують фактори фондового ринку та наслідки їх впливу за тих чи інших економічних умов. Проблема полягає в тому, щоб забезпечити необхідну

надійність на фондовому ринку і переконати в ній учасників. Для цього необхідно створити позитивний прецедент, який показує, що механізми фондового ринку можуть бути ефективними. За рахунок коштів, отриманих за випуск цінних паперів, може бути створене виробництво приносить прибуток самому підприємству і тим, хто придбав його цінні папери.

Цінні папери відіграють важливу роль в інвестиційному процесі. Ринок цінних паперів, за своїми розмірами у середньому втричі перевищує грошовий і кредитний ринки і є багато аспектною соціальною системою, найбільш ефективною формою обміну фінансових ресурсів.

Дослідження різних ринків, організованих біржами-членами Міжнародної Федерації фондового ринку показують, що їхня активність концентрується переважно на традиційних продуктах — акціях і облігаціях

На сьогодні у всіх країнах фондові ринки зіштовхуються з новими випробуваннями, зокрема й з посиленням конкуренції з боку інших ринків, включаючи торгові системи й Інтернет. Така ситуація змушує фондові біржі адаптувати свою внутрішню структуру до мінливих впливів.

Фондові ринки світу вступили в період, що характеризується створенням альянсів, об'єднань електронних торгових систем. Лідерами цього процесу стали американські та західноєвропейські фондові ринки.

З уведенням євро розширилося поняття «національних» інвестицій. До 2000 року всі європейські біржі перейшли на електронний спосіб ведення торгів і практично цілком відмовилися від голосових. У вересні 2008 р. Засідання Празької, Амстердамської і Брюссельської бірж. Замість трьох національних бірж з вересня 2008 була створена міжнаціональна біржа, Euronext.

Однак слід зазначити, що країни з ринками, що нині формуються, у фінансуванні економіки спираються на банківський кредит, ніж на ринки цінних паперів. У ряді мусульманських країн (це приблизно 700 млн. осіб населення світу), де є ринки облігацій, слаборозвинені в зв'язку з тим, що Коран забороняє процентні платежі. Окрім того, позики емітентів з розвинутих країн скоротилися, а активність емітентів із слаборозвинутих країн, збереглися на колишньому рівні. При цьому велика частина емісій йде в латиноамериканські країни: Аргентину, Мексику, Бразилію. Емітенти з країн Азії, Східної Європи залишалися відносно малоактивними, займаючись в основному викупом або рефінансуванням.

Таким чином, аналіз діяльності зарубіжних фондових ринків показав, що посилення співробітництва спричиняє їх динамічний розвиток. Це виражається в

об'єднанні, створенні альянсів, рості торгових систем, поглинанні, створенні Інтернет-торгівлі, у залученні нового капіталу.

Слід зазначити, що в Росії активно продовжується створення фінансової інфраструктури, адекватної новим умовам. Це є одним з пріоритетних завдань у прийнятій урядом стратегії розвитку. Важлива складова частина цієї інфраструктури — створення фондового ринку, який є механізмом мобілізації інвестицій у найбільш перспективні сектори економіки. У Росії була створена сучасна інфраструктура фондового ринку, що дозволила перерозподіляти інвестиції задля модернізації російських підприємств. Разом з тим у діяльності емітентів на ринку проявилися і негативні фактори:

1. Ринок цінних паперів не став джерелом фінансових ресурсів. На організованому ринку оберталося близько 100 акцій найбільших російських компаній.

2. Фондовий ринок не відбивав реальний стан прав власності в реальному секторі, тому спотворювалися ціни фондових активів.

3. Фондовий ринок мав різко виражений спекулятивний й інсайдерський характер, на 60% належав іноземним інвесторам, а за обсягами і структурою не відповідав потребам економіки.

Ці проблеми не могли бути урегульовані самим ринком. Можливість масового виходу на ринок цінних паперів за інвестиційними ресурсами залежала від переходу держави до фінансової політики економічного росту, структурування ринку цінних паперів, створення нових ринків і інструментів, появи стимулів для внутрішніх інвесторів вкладати грошові кошти у вітчизняні фонди розвитку культури корпоративного управління.

Досягнення фондових ринків нашого найближчого сусіда, а також інших світових фінансових лідерів, так як тенденції їхнього розвитку впливають на розвиток і діяльність українських бірж. Слід додати, що фондовий ринок України або ж копіює російський чи західноєвропейський, або дуже близький до них. Певним чином у цьому полягає загальносвітова тенденція функціонування фінансових ринків, вивчення та аналіз інших ринків надає важливу інформацію для створення фондового ринку.

Важливим моментом економічних перетворень у нашій країні, що вибрала ринковий шлях економічного росту, стало формування сучасної ринкової інфраструктури, створення і розвиток фондового ринку та організація ефективного інвестиційного процесу. На фондовому ринку України діють акції, державні і муніципальні облігації підприємницьких структур, казначейські зобов'язання,

ощадні сертифікати, державні сертифікати, житлові чеки, інвестиційні сертифікати, облігації зовнішньої позики.

Основними факторами, що стримують розвиток фондового ринку України, є:

- існуюча податкова нормативна база;
- відсутність активного вторинного ринку;
- нерозвиненість ринку похідних фінансових інструментів;
- звуженість і непрозорість позабіржового ринку.

Незважаючи на всі негативні фактори, український фондовий ринок залишається привабливим для довгострокових вкладень, тому що він має великий потенціал росту. Український фондовий ринок як і раніше залишається непрозорим. Через організований ринок, за оцінками експертів, пройшло не більше 10% всіх укладень. У 2007 році обсяги торгівлі на організованому ринку склали 2382,54 млн. грн. Слід зазначити, що облігації починають відігравати усе більшу роль на фондовому ринку України.

УДК 339.923

ЧЕРНОМАЗ П.А.
ПРОЕКТ СОЗДАНИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ МАРКЕТИНГОВОЙ
ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ ЕВРОРЕГИОНА «СЛОБОЖАНЩИНА»

ХНУ ім. В.Н. Каразіна

В традиционном понимании субъектом маркетинга выступает предприятие или организация, а объектом — продукт, который ею реализуется. Однако в последнее время маркетинг трактуется более широко — как концепция рационального использования ресурсов для удовлетворения нужд общества не только на уровне отдельных предприятий, но и в территориальном масштабе, т.е. на уровне городов, районов, областей стран и трансграничных регионов. В данном случае речь идет о региональном маркетинге.

Российский экономист Е.П. Голубков [1], перечисляя разновидности маркетинга, пишет о маркетинге региона, который направлен на привлечение капитала и обеспечение постоянного развития данного региона. Российский маркетинголог А.П. Панкрухин [2]. применяет более широкий термин — территориальный маркетинг как маркетинг в интересах территории, ее внутренних субъектов, а также внешних субъектов, во внимании которых заинтересована территория. В связи с этим он выделяет:

- маркетинг территорий, объектом внимания которого выступает территория в целом, осуществляется как внутри, так и за ее пределами;
- маркетинг на (внутри) территориях, объектом внимания которого являются отношения по поводу конкретных товаров, услуг и др., осуществляемый в пределах территории.

По нашему мнению, региональный маркетинг следует рассматривать как такую маркетинговую деятельность на мезоуровне, которая содействует оптимизации спроса и предложения в региональном масштабе путем вещественных (материальными ценностями) и не вещественных (услугами, ноу-хау) обменов между субъектами рынка [3]. Региональный маркетинг предусматривает изучение спроса и его удовлетворение оптимальным образом не на уровне отдельных предприятий и организаций, а на уровне всего региона. Регион как территориальная целостность, которая приобрела специфические естественные, экономические, социальные, культурные и другие особенности, становится объектом маркетинга, а его субъектом — органы местного самоуправления и региональные структуры исполнительной власти. Региональные структуры управления, вооруженные концепцией маркетинга, должны стремиться наилучшим образом удовлетворить платежеспособный спрос как в пределах региона, так и вне его границ (на избранных целевых региональных и международных рынках) путем продвижения товаров, услуг, идей, которые создаются в регионе.

Внедрение концепции маркетинга в практику регионального управления возможно путем пересмотра и перестройки деятельности существующих структурных подразделений областных государственных администраций и городских исполнительных комитетов, а также создания специальных управленческих органов регионального маркетинга.

В Германии, Великобритании и некоторых других развитых странах Европы за последние двадцать лет распространилась такая разновидность регионального маркетинга, как городской маркетинг (city marketing), которым занимаются муниципалитеты. Одним из важнейших его направлений является возрождение историко-культурного облика городов с целью привлечения капитала в сферу туристического бизнеса. Как свидетельствует американский маркетинголог Ф. Котлер [4], даже довольно богатые города США, такие как Нью-Йорк, Детройт и Атланта, создали специальные рабочие группы, функциональной обязанностью которых является подъем престижа городов для привлечения новой волны свободных предпринимателей.

Что касается реалий Украины и России, то здесь городским маркетингом следует заниматься представительным органам власти городов (городским советам) и их исполнительным комитетам. Именно им необходимо взяться за возрождение историко-культурного наследия, которое является не только духовным богатством, но и способно приносить реальную прибыль, привлекать инвестиции в регионы.

Если подняться на уровень административно-территориальных областей, то субъектами регионального маркетинга здесь выступают областные администрации, на плечи которых ложится управление инвестиционными процессами в регионах, создание их привлекательного имиджа для вложения капитала. Для достижения этих целей они организуют подразделения регионального маркетинга в своей структуре либо делают заказ специально созданным организациям регионального маркетинга для разработки и осуществления информационных, имиджевых и других маркетинговых проектов.

Кстати, в России этот процесс набирает обороты. Так, постановлением губернатора Ярославской области от 27.04.2007 г. создан департамент регионального маркетинга Администрации области. Задачей этого департамента, согласно утвержденному положению, является создание и развитие имиджа Ярославской области для привлечения отечественных и иностранных инвестиций, инноваций и туристов. По другому пути пошли власти Новосибирской области, которые в 2008 г. создали самостоятельное «Агентство регионального маркетинга» для улучшения имиджа региона и более активного и системного привлечения инвестиций.

Управленческие решения в сфере регионального маркетинга должны основываться на информации, которая собирается, обрабатывается и анализируется региональной маркетинговой информационной системой, связывающей с помощью технических средств телекоммуникаций все управленческие структуры, влияющие на региональный маркетинг.

Исходя из общего определения информационных систем маркетинга [5]., региональной маркетинговой информационной системой (РМИС) является комплекс квалифицированного персонала, технических средств, баз и банков данных, методов и процедур, которые в совокупности позволяют собирать, накапливать, обрабатывать и распространять необходимую и своевременную информацию для подготовки и принятия решений в сфере регионального маркетинга.

Цель создания РМИС еврорегиона «Слобожанщина» — привлечение инвестиций в проекты еврорегиона «Слобожанщина» (Белгородская и Харьковская области) путем применения маркетинговых инструментов для повышения из-

вестности и улучшения имиджа его территории, ориентации региональной политики на реальные потребности рынков и возможности их предоставления еврорегионом.

Функционально РМИС еврорегиона «Слобожанщина» предлагаем разделить на отдельные блоки (подсистемы), которые должны охватывать следующие направления маркетинговых исследований на региональном уровне: 1) изучение конъюнктуры и емкости рынков, потребительских вкусов и запросов; 2) исследование конкурентов и методов конкуренции (в том числе составление базы данных организаций-конкурентов по видам товаров и услуг); 3) исследование товарного ассортимента (в том числе составление базы данных видов продукции и услуг, создаваемых в регионе и необходимых региону); 4) исследование цен и ценообразования (в том числе составление ценовых досье на разные виды товаров и услуг); 5) исследование методов и каналов сбыта (в том числе составление базы данных торговых посредников); 6) исследование средств маркетинговых коммуникаций (в том числе составление базы данных рекламных и PR-компаний); 7) разработка и оценка эффективности организации, планирования и контроля регионального маркетинга.

Начать формирование РМИС следует с создания базы данных экспортеров и импортеров продукции (на основе таможенной информации), чтобы уяснить структуру взаимных потоков продукции между Харьковской и Белгородской областями, а также внешних потоков (обмен с другими странами и регионами).

Роль кафедры МЭО Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина в реализации данного проекта — совместно с кафедрой МЭО Белгородского государственного университета осуществлять научно-методическую поддержку создания и первоначальное сопровождение региональной маркетинговой информационной системы еврорегиона «Слобожанщина» как информационно-ресурсной базы для принятия решений регионального маркетинга.

Финансирование на первом этапе может осуществляться за счет собственных средств, далее — при условии утверждения проекта Белгородской областной думой и Харьковским областным советом — за счет средств областных бюджетов, выделяемых на целевую Программу создания региональной маркетинговой информационной системы еврорегиона «Слобожанщина» в рамках финансирования проектов трансграничного сотрудничества, а также за счет оказания консалтинговых услуг (поиск информации по базам данных) юридическим и физическим лицам по их заявкам.

Подытоживая сказанное, следует подчеркнуть, что в Украине и России назрела потребность внедрения инструментария регионального маркетинга в практику местных органов власти с целью экономического и культурного возрождения регионов.

Сегодня, в условиях экономического кризиса, региональный маркетинг как никогда необходим, так как первоначально предусматривает повышение благосостояния населения и улучшение финансово-экономического состояния регионов вследствие оптимизации спроса и предложения, в том числе путем привлечения капитала для их развития.

Литература: 1. Голубков Е.П. *Маркетинговые исследования: теория, методология и практика*. — М.: «Финпресс», 1998. — 416 с. 2. Панкрухин А.П. *Маркетинг территорий*. — М.: Изд-во РАГС, 2002. — 328 с. 3. Черномаз П.О. *Концепція регіонального маркетингу: визначення і використання // Регіон: стратегія та пріоритети*. — Х.: Науково-дослідний інститут регіональної політики, 2001. — Т. 1.- № 1. — С. 34-41. 4. Котлер Ф. *Основы маркетинга: Пер. с англ.* — М.: Прогресс, 1990. — 736 с. 5. Пінчук Н.С., Галузинський Г.П., Орленко Н.С. *Інформаційні системи і технології в маркетингу: Навч. посібник*. — К.: КНЕУ, 1999. — 328 с.

УДК 339.9

Черномаз П.А., Мкртчян Г.Р.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ФРАНЧАЙЗИНГ КАК ФОРМА ВЕДЕНИЯ БИЗНЕСА И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО РАЗВИТИЯ В УКРАИНЕ

ХНУ им. В.Н. Каразина

Франчайзинг — особая форма международного лицензирования, предполагающая передачу франчайзером зарубежному франчайзи известной торговой марки, а вместе с ней — отработанных и оправдавших себя технологий и оборудования, а также предоставление возможности обучить персонал и получить необходимые консультации [1].

Своим появлением на свет франчайзинг обязан индустрии общественного питания. А точнее — Ирвину Роббинсу и его кузену Бертону Баскину, владельцам сети кафе «Баскин Роббинс». Открыв после окончания Второй мировой войны шесть заведений по продаже мороженого, владельцы сделали ставку на широкий ассортимент продукции и особый стиль сервировки — к каждой порции полагались специальные «баскиновские» ложечки. Новинка возымела успех, и к кузенам начали поступать многочисленные предложения об открытии кафе в

других городах США. Но, оценив свои финансовые и организационные возможности, предприниматели поняли, что не в состоянии угнаться за быстро растущим спросом и разработали в 1948 г. альтернативную концепцию развития бизнеса под названием «франчайзинг». Согласно ей, любой желающий мог открывать кафе под названием «Баскин Роббинс», если соблюдал ряд требований к оформлению заведения и организации его работы.

Идея оказалась настолько эффективной, что уже через год в США успешно работало свыше сорока точек «Баскин Роббинс», открытых по франчайзингу (к 2007 их количество достигло четырех с половиной тысяч в более чем полусотне стран мира) [4].

Как правило, различают две формы франчайзинга: во-первых, франчайзинг продукта или торгового имени и, во-вторых, франчайзинг бизнес-формата. К первой форме можно отнести сеть магазинов или кафе типа «Seven Eleven», «McDonald's», «Burger King», «KFC», «Wendy's» и т. п.; ко второй — компании, предоставляющие такие услуги, как ремонт автомашин, обслуживание гостиниц, печать, обналичивание чеков и т. п. 81,1% франчайзинговых предприятий США относятся к франчайзингу бизнес-формата, 18,9% — к франчайзингу товара. В предприятиях первого типа задействовано 79,5% служащих, второго — 20,5% служащих от общего числа в сфере франчайзинга [2].

Со середины пятидесятых годов франчайзинг в корне изменил темпы развития сотен и тысяч фирм — сначала в США, а затем и более чем в 100 странах мира. Некоторые крупные фирмы-франчайзеры имеют по тысяче и более партнеров-франчайзи, обеспечивая широкое региональное распространение своих марочных товаров и услуг.

Популярность франчайзинга объясняется эффективностью и высокой устойчивостью бизнеса вновь образующихся предприятий. Так, по данным фирмы «Mr. Doors Home Inc», в США после пяти лет деятельности на рынке выживают лишь 23% частных предприятий, а после 10 лет их остается лишь 18%, в то время как среди предприятий, работающих по системе франчайзинга, через пять лет распадается только 8 предприятий из 100, а через 10 лет — 10 из 100.

Сегодня мировой рынок франчайзинга растет и считается одним из самых перспективных. Эта форма успешно используется в 80 странах, где франчайзинговые фирмы создают около 13% валового национального продукта. Многие специалисты считают, что в ближайшее время половина розничных продаж будет осуществляться торговыми точками в рамках системы франчайзинга [5].

В настоящее время франчайзинг используется примерно в 75 сферах бизнеса — от фаст-фудов и ресторанов до операций с недвижимостью и юридических услуг.

По данным «FRANDATA Corporation», сферами экономики, в которых франчайзинг получил сегодня наибольшее распространение, являются: заведения фаст-фуд — около 20% общемирового количества франчайзи, розничная торговля (в том числе продуктами питания) — 15%, сфера услуг (в том числе спортивных и туристических) — около 12%, автомобильные перевозки и обслуживание — 8%, строительство — 7%. При этом около 50% всех франчайзинговых сетей мира работают в сфере торговли, где ключевое место принадлежит заведениям фаст-фуд, ресторанам, магазинам промышленных и продовольственных товаров [3].

Признанными лидерами франчайзинга и экспортерами франшизного бизнеса по всему миру являются США, Канада, Корея, Япония, Австралия, лидеры Европы — Германия, Франция и Великобритания. Емкость европейского рынка оценивается в 32-35 млрд. долл.

Ежегодный мировой рост франчайзингового рынка оценивается в 20%. Более 40% американской экономики «франчайзировано». Тенденция постоянно усиливается. Европа и остальные государства проявляют большой интерес к франчайзингу, который имеет высокий потенциал роста». Франчайзинг часто ошибочным образом сужается до бизнес-модели «Макдоналдса». Однако франчайзинг нашел собственное выражение даже в таких новых и современных отраслях экономики, как телекоммуникации, информационные технологии и Интернет [5].

В Украине активно развивается внутренний франчайзинг, представляющий собой достаточно специфический сплав зарубежных франчайзинговых технологий и отечественных подходов к ведению бизнеса.

Большинство зарубежных компаний все еще предпочитает обеспечивать присутствие на украинском рынке собственными силами, вкладывая значительные средства в новое строительство и приобретая функционирующие объекты (как правило, торговой недвижимости), или выступая арендатором соответствующих помещений. Однако в последние годы международные компании начинают проявлять значительный интерес к сотрудничеству с украинскими партнерами на основе франчайзинга, при котором большая часть капитальных затрат осуществляется местной стороной. Отечественные бизнесмены со своей стороны также приходят к осознанию всех преимуществ использования известной торговой марки и отработанной технологии ведения бизнеса международных компаний.

В целом франчайзинг как составляющая экономики Украины находится на начальном этапе развития. По данным Ассоциации франчайзинга Украины, в стране на сегодняшний день функционирует более 100 франчайзинговых сетей. Основными направлениями франчайзинга здесь являются фаст-фуды и АЗС [3].

В связи с планируемым проведением в Украине финальной части Евро-2012 большой спрос также может появиться в отельном бизнесе. Открывать такие точки необходимо в ближайшие год-два. Тогда к 2012 г. отель станет функционировать эффективно и за время чемпионата окупится.

Практика показывает, что в Украине франчайзинговые сети, несмотря на конкурентную среду, успешно развиваются и открывают все новые и новые филиалы. Количество франчайзеров в 2008 г. увеличилось на 26% по сравнению с предыдущим годом (с 301 до 380), количество точек в сетевом бизнесе выросло на 85% (с 18170 до 33631) [4].

В целом по стране в конце прошлого года в сфере общественного питания работали 44 франчайзинговые сети, имеющие около 600 корпоративных «точек». Успешные франчайзинговые проекты сейчас реализуются практически во всех форматах — от стрит-фудов до фешенебельных ресторанов, таких как сеть «Мировая карта», рассчитанная на обеспеченную категорию клиентов и открывшая по франчайзингу пять своих предприятий за два года [2].

Но особо интенсивно франчайзинг развивается в среднем ценовом сегменте. Именно здесь сегодня наблюдается самый большой спрос, связанный с увеличением доходов населения и его платежеспособности. Расширяется рынок — растут и требования потребителей к качеству обслуживания.

С каждым днем франчайзинговые предложения на украинском рынке становятся все более разнообразными, появляются новые отрасли, новые технологии. Расширяется также ценовой диапазон. Появляются и дешевые франшизы бытовых услуг или проката, и дорогие франшизы фешенебельных ресторанов и производства.

Литература: 1. Голиков А.П., Черномаз П.А. *Международные экономические термины: словарь-справочник. Учебное пособие.* — К.: Центр учебной литературы, 2008. — 376 с.; 2. <http://www.franchise.com.ua>; 3. <http://www.franchising.kiev.ua>; 4. <http://www.franchising.org.ua>; 5. <http://www.top-franchising.com.ua>

Черномаз П.А., Попович А.В.
ЕВРОРЕГИОНЫ КАК ФОРМА УКРАИНСКО-РОССИЙСКОГО
ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

ХНУ им. В.Н. Каразина

В системе международных связей особое место занимает трансграничное сотрудничество как форма межгосударственной интеграции с помощью интенсификации связей пограничных регионов, способствующая свободному перемещению товаров, услуг, капиталов и людей. Особое распространение такое сотрудничество приобрело в Европе в виде еврорегионов — трансграничных регионов, охватывающих сопредельные приграничные территории государств, которые отличаются определенным экономическим, социокультурным, этническим единством.

Еврорегионы формируются в пределах сопредельных единиц административно-территориального деления двух и более стран на основе реализации общих программ и соглашений, подписанных на уровне органов местного самоуправления. В основе их функционирования лежат следующие основные принципы: самоуправление, трансграничная кооперация, равные полномочия сторон, соблюдение внутреннего законодательства.

Первый из них под названием EUREGIO был образован пятьдесят лет тому назад, в 1958 г., на немецко-нидерландском пограничье. На данное время в Европе существует свыше 160 региональных трансграничных образований. Создан Европейский фонд регионального развития (EFRR), из которого финансируются программы поддержки еврорегионов.

Основным юридическим документом, регулирующим создание и функционирование еврорегионов, является Европейская рамочная конвенция о трансграничном сотрудничестве между территориальными общинами или властями, подписанная в Мадриде 21 мая 1980 г. Согласно этому документу, субъектами сотрудничества трансграничных регионов различных европейских стран являются органы местного самоуправления и исполнительной власти, действующие в рамках национальных законодательств для реализации конкретных проектов в интересах всех участников трансграничного сотрудничества.

До недавнего времени в создании таких международных интеграционных структур между Украиной и Российской Федерацией не было надобности. Всего 17 лет назад они входили в состав единого государства СССР, и их экономики были нераздельно взаимосвязаны.

После распада СССР возникла необходимость организации и дальнейшей активизации трансграничного сотрудничества сопредельных регионов бывших союзных республик, а ныне независимых государств. В результате как феномен возник объект данного исследования — украинско-российское трансграничное сотрудничество, первенство в котором принадлежит Харьковской и Белгородской областям, образовавшим еврорегион «Слобожанщина».

На сегодняшний день правовая база украинско-российского трансграничного сотрудничества установлена в ряде документов об общих нормах экономических и других отношений между Украиной и Россией.

Один из самых важных — Договор о дружбе, партнерстве и сотрудничестве, подписанный президентами Украины и России 31 мая 1997 г. и автоматически пролонгированный в 2008 г. Его 14-я статья свидетельствует, что стороны будут обеспечивать благоприятные условия для прямых торговых и других экономических связей на уровне административно-территориальных единиц в соответствии с действующим законодательством, уделяя особое внимание экономическим связям между пограничными регионами.

Распоряжением правительства Российской Федерации от 09.02.2001 г. утверждена «Концепция приграничного сотрудничества Российской Федерации», а 22.07.2002 г. Совет Федерации РФ ратифицировал Мадридскую конвенцию 1980 г. Федеральным законом № 91-ФЗ. Украина ратифицировала этот документ еще в 1994 г. Указанные события означают обоюдное желание сфокусировать внимание в своих двусторонних отношениях на трансграничном сотрудничестве по международным (европейским) правилам.

Трансграничное сотрудничество в Украине регулируется принятыми парламентом законами «О трансграничном сотрудничестве», «О местном самоуправлении» и «О местных государственных администрациях». Кроме того, в Украине существуют Программа развития еврорегионов (утверждена Постановлением Кабинета Министров Украины от 29.04.2002 г. № 587) и Государственная программа развития трансграничного сотрудничества на 2007-2010 годы (утверждена Постановлением Кабинета Министров Украины от 29.12.2006 г. № 1819).

На сегодня в пределах украинско-российского порубежья существуют три еврорегиона — «Слобожанщина», «Днепр» и «Ярославна».

Начиная с 1997 г., регионалистами Харьковского государственного университета в ряде работ [1-5]. была впервые высказана идея, а затем и обоснована необходимость создания первого украинско-российского еврорегиона «Слобожанщина».

После подготовительной работы, проведенной исполкомом Совета руководителей приграничных областей Беларуси, России и Украины, 7 ноября 2003 г. в Харькове руководителями органов исполнительной власти и местного самоуправления Харьковской и Белгородской областей подписаны учредительные документы о создании украинско-российского еврорегиона «Слобожанщина». С 2004 г. еврорегион «Слобожанщина» состоит в Ассоциации европейских приграничных регионов в качестве наблюдателя, а с 2007 г. — в качестве полноправного члена.

Еврорегион «Слобожанщина» хотя и является молодой интеграционной структурой, но уже имеет большие наработки. Наиболее перспективными проектами в рамках еврорегиона «Слобожанщина» являются: формирование строительного кластера еврорегиона «Слобожанщина», а в перспективе — других экономических кластеров (фармацевтического, туристического, финансового и т.д.); открытие выставочного комплекса «Экспоцентр «Слобожанщина» на базе магистрального автомобильного пропуска Гоптивка-Нехотеевка; строительство международного российско-украинского аэропорта «Белгород-Харьков» вблизи государственной границы; разработка комплексного плана оздоровления бассейна реки Лопань; создание сети трансграничных туристических маршрутов с целью эффективного использования рекреационного потенциала еврорегиона.

Соглашение, зафиксировавшее создание еврорегиона «Днепр», было подписано в апреле 2003 года в Гомеле руководителями Брянской области Российской Федерации, Гомельской области Белоруссии и Черниговской области Украины. Основными направлениями сотрудничества в его рамках являются экономика и занятость, транспорт и связь, культура и образование, туризм, здравоохранение, социальная сфера, инфраструктура и защита окружающей среды.

В 2004 году Сумская и Курская области приняли решение о необходимости образования еврорегиона на их территории, и через три года, 24 апреля 2007 года, в Курске представители органов власти Курской области Российской Федерации и Сумской области Украины провели учредительную конференцию еврорегиона «Ярославна». На ней было подписано Соглашение о создании еврорегиона «Ярославна» и утвержден его устав. Главной целью еврорегиона «Ярославна» определено содействие устойчивому социально-экономическому развитию, научному и культурному сотрудничеству Курской и Сумской областей.

Развитие сопредельных областей Украины и России, которые имеют мощный производственный, интеллектуальный и инфраструктурный потенциал сегодня искусственно сдерживается невозможностью его совместного использования,

отсутствием увязки целей в экономических, социальных и экологических программах. Это, кроме того, усиливает социальный градиент вдоль границы. Поэтому задача еврорегионов «Слобожанщина», «Днепр», «Ярославна», а также планируемого еврорегиона на границе Луганской и Ростовской областей — сформировать систему общего пространственного планирования сопредельных территорий Украины и России, отрегулировать закономерный в новых экономических условиях процесс перераспределения социальных функций пограничья, стабилизировать старопромышленные территории, активизировать развитие цивилизованного малого и среднего бизнеса, который сегодня не может преодолеть барьерное действие границы.

О том, что сотрудничество соседних стран даёт реальные результаты, свидетельствуют растущие показатели взаимной торговли украинских и российских приграничных областей. Уже созданные и создаваемые российско-украинские еврорегионы, помимо экономического взаимодействия, призваны упорядочить нормативно-правовую базу, регулирующую приграничное сотрудничество, и в конечном итоге способствовать повышению качества жизни людей на сопредельных территориях Украины и России.

Литература: 1. Голиков А., Черномаз П. Еврорегион «Слобожанщина» как форма трансграничного сотрудничества сопредельных областей Украины и России // Регион: Проблемы и перспективы. — 1997. — № 4. — С. 52-54. 2. Голиков А.П., Черномаз П.А. Еврорегион «Слобожанщина» и трансграничное сотрудничество Украины и России // Трансграничные проблемы стран СНГ / Отв. ред. В.М. Котляков. — М.: Опус, 2003. — С. 208-210. 3. Черномаз П.О. Концепція регіонального маркетингу: визначення і використання // Регіон: стратегія і пріоритети. — 2001. — Т. 1.- № 1. — С. 34-41. 4. Черномаз П.А. Еврорегион «Слобожанщина» — перспективы трансграничного сотрудничества Харьковской области // Вестник торгово-промышленной палаты: Совместный выпуск Харьковской и Белгородской торгово-промышленных палат. — 2002. — № 11. — С. 15-16. 5. Черномаз П.О. Трансграницьне співробітництво Харківської області: чи має перспективу єврорегіон «Слобожанщина»? // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць. — Х.: Видавництво ХарПІ УАДУ «Магістр», 2002. — № 2. — Ч. II. — С. 193-197.

Чичина О.А.

СТАН І ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК ТОРГОВЕЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЄС

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Наук. керівник: к.е.н., доц. Гасим Салах

Україна прийняла рішення про європейський напрямок своєї зовнішньоекономічної політики, дотримання якого очікується і в майбутньому після останнього розширення ЄС. Тепер ЄС-27 посідає місце найбільшого торговельного партнера України, замінивши Росію. Сьогодні як Україна, так і ЄС зацікавлені у підтримці та розвитку міцних, передбачуваних, прозорих і відкритих торговельних відносин.

Таблиця 1

Експорт та імпорт України у світі та доля країн ЄС

	Всього	Країни ЄС	Доля країн ЄС в експорті України	Всього	Країни ЄС	Доля країн ЄС в імпорті України
1996	14400,8	3313,9	23,01	17603,4	4492,2	25,52
1997	14231,9	3483,2	24,47	17128	5247,1	30,63
1998	12637,4	3855,5	30,51	14675,6	4829,5	32,91
1999	11581,6	3647,4	31,49	11846,1	3452,5	29,14
2000	14572,5	4561,1	31,30	13956	4039,3	28,94
2001	16264,7	5506,3	33,85	15775,1	4748,1	30,10
2002	17957,1	6376,2	35,51	16976,8	5505,4	32,43
2003	23066,8	8685,4	37,65	23020,1	7864,5	34,16
2004	32666,1	11009,6	33,70	28996,8	9547,4	32,93
2005	34228,4	10233,4	29,90	36136,3	12191,9	33,74
2006	38368,0	12087,9	31,51	45038,6	16194,6	35,96
2007	49296,1	13916,4	28,23	60618	22218,7	36,65

Таблицю складено автором за даними держкомстату України, 1996-2008

– Середня доля країн ЄС в експорті України складає 30,93% за період 1996–2007.

– Найвищий показник долі країн ЄС в експорті спостерігається у 2003 році (37,65%), але показник експорту за цей рік не є найвищим показником експорту України в світі (23066,8). Найвищий показник експорту України у світі у 2007 році (49296), але доля країн ЄС в експорті тільки 28,23%.

– Найнижчий показник долі країн ЄС в експорті спостерігається у 1996 році (23,01%), при експорті України у світі 14400,8. Найнижчий показник експорту

України у світі у 1999 році (11581,6) і доля країн ЄС в експорті України — 31,49%.

- Середня доля країн ЄС в імпорті України складає 31,93% за період 1996–2007.

- Найвищий показник долі країн ЄС в імпорті спостерігається у 2003 році (36,65%) і показник імпорту за цей рік є найвищим показником імпорту України в світі (60618).

- Найнижчий показник долі країн ЄС в експорті спостерігається у 1996 році (25,52%), при імпорту України у світі 17603,4. Найнижчий показник експорту України у світі у 1999 році (11846,1) і доля країн ЄС в експорті України — 29,14%.

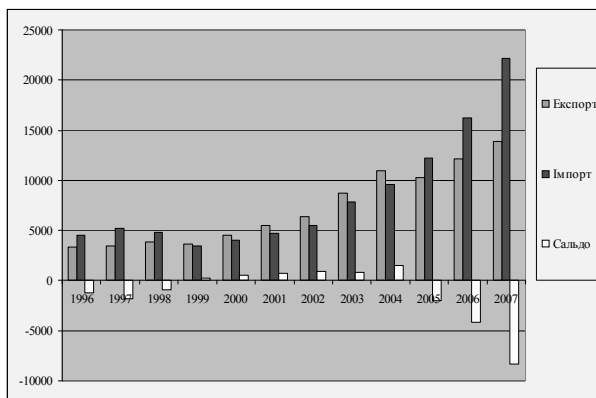

Рис. 1. Показники двосторонньої торгівлі України з країнами ЄС

З цієї таблиці ми бачимо, що

- з 1996 року по 1998 рік спостерігається від'ємне сальдо двосторонньої торгівлі України з країнами ЄС.

- в період 1999–2004 роки сальдо двосторонньої торгівлі України з країнами ЄС позитивне.

- І знову з 2005 року по 2007 рік спостерігається від'ємне сальдо двосторонньої торгівлі України з країнами ЄС.

- Найвищий показник позитивного сальдо двосторонньої торгівлі України з країнами ЄС у 2004 році (3669,3).

- Найнижчий показник від'ємного сальдо двосторонньої торгівлі України з країнами ЄС у 2007 році (-11321,9)

Торговельно-економічні відносини між Україною та країнами ЄС базуються на міжнародних угодах та інших документах, основні з яких, наведені у табл. 3.

Таблиця 2

Основні документи що регулюють торговельно-економічні
відносини України з країнами ЄС

Документ	Дата
Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення віз	18.06.2007
Меморандум про взаєморозуміння щодо діалогу з питань сільського господарства між Міністерством аграрної політики України та Генеральним Директоратом Європейської Комісії «Сільське господарство і розвиток сільської місцевості»	Дата підписання: 18.10.2006 Дата набрання чинності: 18.10.2006
Директива 2006/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради про започаткування та здійснення діяльності кредитних установ (виправлене видання)	14 червня 2006
Меморандум між Україною та Європейським союзом про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі.	Дата підписання: 01.12.2005 Дата набрання чинності: 01.12.2005
Резолюція, прийнята учасниками Першої міжнародної конференції «Розвиток бухгалтерського обліку та аудиту відповідно до Плану дій «Україна — ЄС»	7–8 липня 2005
Угода про співробітництво між Національним банком України та Європейським центральним банком	Дата підписання: 25.05.2004 Дата набрання чинності: 25.05.2004
Директива 2003/55/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу стосовно спільних правил для внутрішнього ринку природного газу, яка скасовує Директиву 98/30/ЄС	26 червня 2003
Директива 2002/47/ЄС Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу стосовно механізмів застосування фінансової застави	6 червня 2002
Директива 2002/13/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про внесення змін і доповнень до Директиви Ради 73/239/ЄЕС щодо вимог до запасу платоспроможності для підприємств, що здійснюють страхування, інше ніж страхування життя»	5 березня 2002
Регламент (ЄС) N 2560/2001 Європейського Парламенту та Ради «Про транскордонні платежі в євро»	19 грудня 2001
Директива 2001/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про реорганізацію та ліквідацію кредитних установ»	4 квітня 2001
Директива 2000/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними»	18 вересня 2000
Європейська хартія малих підприємств	19.06.2000

Рішення Комісії 1999/566/ЄС «Що впроваджує Рішення Ради 1999/280/ЄС про порядок інформування та консультацій щодо цін поставок сирої нафти та споживчих цін на нафтопродукти у Співтоваристві»	26 липня 1999
Рішення Ради 1999/280/ЄС «Про порядок інформування та консультацій щодо цін на поставки сирої нафти та споживчих цін на нафтопродукти у Співтоваристві»	22 квітня 1999
Директива 97/5/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Щодо транскордонних переказів»	27 січня 1997
Директива Комісії 95/67/ЄС, якою вносяться технічні зміни до Директиви Ради 89/647/ЄЕС про коефіцієнт платоспроможності кредитних установ відносно визначення «багатонаціональні банки розвитку»	15 грудня 1995
Директива 94/19/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Щодо схем гарантування депозитів»	30 травня 1994

З наведеного вище можна зробити висновки, що ЄС вважає ключовою передумовою інтеграції України в європейський економічний простір є успішне завершення внутрішніх реформ, що тривають нині в державі. Це дозволить Україні повністю скористатися усіма вигодами розширення ЄС, окресленими у Повідомленні Європейської Комісії щодо Європейської політики сусідства (ЄПС). Крім того, ЄС та Україна розпочали переговори про встановлення глибокої і всеосяжної зони вільної торгівлі, що забезпечить Україні доступ до внутрішнього ринку ЄС.

Література: 1. <http://www.stat.gov.ua/>

УДК 567.07

Чичкан-Хліповка Ю.М.

МІЖНАРОДНА ВЗАЄМОДІЯ У ЛОГІСТИЧНИХ ЛАНЦЮГАХ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЖИТТЕВОГО ЦИКЛУ АВІАЦІЙНОЇ ТЕХНІКИ

Київський нац. авіаційний університет

Протягом останніх десятиріч на багатьох ринках спостерігався перехід від порівняно низького темпу змін до швидкого та динамічного розвитку із загостренням конкурентної боротьби. Одним із базових інструментів забезпечення конкурентоспроможності у таких умовах стала практика логістичного управління (менеджменту). З іншого боку зміни у характері життєвого циклу товарів (скорочення для товарів масового вжитку; дорожчання складних технічних систем) зумовили нові стратегічні рішення не тільки в сфері управління витратами,

скільки в сфері обслуговування споживача і формування таким чином стійких конкурентних переваг.

У вирішенні питань поствиробничого обслуговування споживачів провідну роль відіграють логістичні методи та інструменти, зокрема — інтегрована логістична підтримка (ІЛП) життєвого циклу (ЖЦ) виробів, які є складними технічними системами. Система ІЛП ЖЦ розглядається як сукупність інформаційних, технічних, організаційних та управлінських засобів та інструментів, спрямованих на управління ЖЦ таким чином, щоб зменшувати витрати на реалізацію поствиробничих етапів (перш за все технічного обслуговування, ремонту та модернізації), в підсумку скорочуючи сукупну вартість володіння придбаних складних технічних систем для експлуатанта.

Задачі та проблеми поствиробничого обслуговування особливо актуальні для авіаційної техніки (АТ), оскільки від їхньої якості залежить безпека польотів, а особливості організації впливають на рівень витрат експлуатанта повітряних суден (ПС).

На сьогоднішній день у світовій авіаційній галузі діють потужні міжнародні авіабудівні об'єднання; національні виробники АТ, які при організації своєї діяльності прагнуть враховувати передовий досвід, а тому також у більшості випадків є інтегрованими структурами корпоративного типу; альянси авіакомпаній; потужні авіакомпанії, що формують власні мережі; незалежні гравці авіаційного ринку (авіакомпанії, спеціалізовані сервісні організації, постачальники тощо). Функціонування провідних організацій міжнародної авіаційної галузі, що здійснюється на засадах логістичного управління, являє собою крос-функціональну інтеграцію підрозділів як в межах самої структури корпоративного типу, так із постачальниками та споживачами за її межами, утворюючи інтегровані логістичні ланцюги поставок різного рівня. У випадку, коли інтеграція організацій має на меті створення системи ІЛП ЖЦ ПС і включає виробників (постачальників) АТ, експлуатантів, спеціалізовані сервісні організації з технічного обслуговування (ТО), постачальників запчастин тощо, мова йде про специфічний вид логістичної системи — логістичний ланцюг обслуговування ЖЦ АТ.

Взаємодія між організаціями з метою поствиробничої підтримки ЖЦ складних технічних систем може мати різні форми, які диференціюються за критеріями ступеню тісноти зв'язку між контрагентами; інформаційної інтеграції; наявної практики застосування методів та інструментів логістики та ін. На наш погляд, у міжнародному співробітництві щодо обслуговування ЖЦ ПС доцільно

розрізнити просту господарсько-економічну взаємодію, координацію, кооперацію, стратегічну взаємодію, логістичну взаємодію, логістичну інтеграцію. При чому наведений порядок може розглядатися й як етапи формування логістичного ланцюга обслуговування ЖЦ ПС (проста господарсько-економічна взаємодія, координація та кооперація), так і як еволюція розвитку такого логістичного ланцюга (стратегічна взаємодія, логістична взаємодія, логістична інтеграція).

Розглянемо існуючу практику формування та функціонування логістичних ланцюгів обслуговування ЖЦ ПС, ключовою із задач яких є надання комплексу ІЛП. В залежності від суб'єкту надання послуг системи ІЛП, видається доцільним розглядати наступні ключові стратегії обслуговування ЖЦ ПС.

Послуги ІЛП ЖЦ ПС надаються виробником АТ. Потужні виробники АТ — інтегровані об'єднання корпоративного типу — функціонують як логістична мережа та мають у своїй структурі відповідні підрозділи, що спеціалізуються на ІЛП ЖЦ. Надання послуг, що відносяться до системи ІЛП ЖЦ, є складовою частиною угоди придбання АТ. Можлива міжнародна взаємодія як в межах самого інтегрованого об'єднання корпоративного типу, так і з постачальниками та споживачами. Наприклад, літакобудівні концерни Airbus та Boeing. Цю стратегію розвиває також російське ВАТ «Об'єднана авіабудівна корпорація». Тут міжнародна взаємодія можлива з такими учасниками логістичного ланцюга обслуговування ЖЦ ПС як постачальники запчастин, матеріалів, експлуатанти.

Послуги ІЛП ЖЦ ПС надаються експлуатантом, якщо експлуатант АТ (авіакомпанія) має значну ринкову владу та є потужним міжнародним гравцем. Створення спеціалізованого сервісного підрозділу (компанії) із надання та/або організації послуг ІЛП власних та інших ПС. Наприклад, ця стратегія впроваджена у групі компаній Deutsche Lufthansa AG, де послуги системи ІЛП надає спеціалізована сервісна компанія Lufthansa Technik, що напряму співпрацює із виробниками АТ та постачальниками запчастин та матеріалів. Міжнародна взаємодія можлива із всіма учасниками логістичного ланцюга обслуговування ЖЦ ПС (виробник АТ; постачальники запчастин, матеріалів; закордонні авіакомпанії).

Послуги ІЛП ЖЦ ПС надаються спеціалізованою сервісною організацією — авіаремонтним заводом (АРЗ). Ця стратегія характерна для пострадянського простору. Така модель існує, як правило, при нерозв'язаності проблем в авіаційному комплексі щодо логістичної інтеграції проектувальників, виробників, постачальників запчастин та матеріалів. Якщо і створено інтегровану структуру корпоративного типу, то, як правило, без впровадження системи логістичного

управління та без пропонування системи ІЛП ЖЦ ПС споживачам кінцевої продукції. Прикладом є концерн «Авіація України» та в його складі ДП «Київський авіаремонтний завод 410 ЦА», для якого міжнародна взаємодія наявна лише з постачальниками запасних частин (країни близького зарубіжжя) та іноземними авіакомпаніями, які ще експлуатують літаки марки «Антонов».

Одним із пріоритетів консолідації зусиль держави та авіабудівних об'єднань є розробка та гармонізація стандартів у сфері ІЛП ЖЦ ПС. Активна робота вже ведеться нашими конкурентами, зокрема у Російській Федерації. Для вітчизняного авіаційного комплексу поки що залишається невирішеним питання логістичності процесів як організацій-учасників, так і формування логістичних систем певного рівня, в тому числі й логістичних ланцюгів обслуговування ЖЦ ПС.

Виклики світової фінансово-економічної кризи, на наш погляд, для вітчизняного авіаційного комплексу знову піднімуть питання щодо організаційно-правових механізмів взаємодії та інтеграції в межах концерну «Авіація України». Також для логістичних систем певного рівня в авіації будуть актуальні проблеми врахування та балансування економічних інтересів учасників, нерівномірності їх розвитку тощо. Саме дослідження ефективності взаємодії учасників логістичних ланцюгів обслуговування тієї чи іншої конфігурації, стратегій надання послуг системи ІЛП ЖЦ ПС із врахуванням нових кризових умов і є напрямом подальших досліджень.

УДК 339.56 (477:476)

Чміль К.Б.

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА КОРОЛІВСТВА БЕЛЬГІЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Наук. керівник: проф. Сідоров В.І.

В аспекті європейських прагнень України особливого значення набуває економічне співробітництво з країнами Європейського Союзу. Торговельні та культурні зв'язки України та Королівства Бельгія мають глибокі історичні корені. Вважається, що перші торговельні зв'язки Київської Русі з Фландрією та іншими регіонами сучасної Бельгії були започатковані ще в XI столітті, а в XIV-XVII століттях вони набули регулярного характеру [2]. Спираючись на традиційні зв'язки, сьогодні

торговельно-економічне співробітництво між Україною та Бельгією характеризується стабільним та поступовим розвитком. На сучасному етапі Королівства Бельгія посідає важливе місце в зовнішньоекономічному векторі розвитку України, тому ми вважаємо, що ця тема є актуальною.

За даними Держкомстату України в період з 2003 по 2008 рр., спостерігається неоднорідна динаміка розвитку товарообміну між країнами (див. рис. 1). Якщо експорт України в Бельгію у 2003 року склав майже 138 млн. дол. США, то вже у наступному — більш ніж 278 млн. дол. США, що у 2 рази більше ніж попередній рік. В 2005 році об'єм експортних поставок знову зменшується, а в 2006 — збільшується. Що ж стосується імпорту бельгійських товарів, то ця величина за період з 2003 по 2004 рік зросла з 228 млн. дол. США до 562 млн. дол. США, тобто більш ніж в 2 рази. За шість місяців 2008 року експорт товарів в Бельгію склав 139,6 млн. дол. США, імпорт 476,7 млн. дол. США. Негативне сальдо для України склало -337,1 млн. дол. США. З'ясовано, що відносини розвиваються по синусоїдній хвилі. За методом економіко-математичного модулювання, нами зроблені наступні розрахунки.

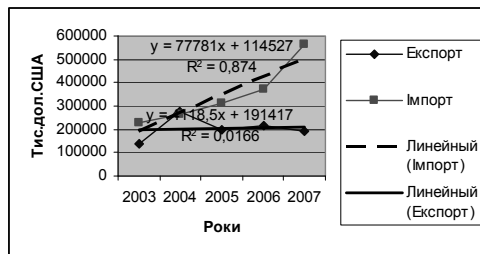

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі України з Бельгією

За результатами розрахунків ми бачимо, що і надалі буде спостерігатися виявлена тенденція розвитку як експорту, так і імпорту.

Основними видами продукції, яку Бельгія експортувала в Україну були верстати, устаткування та механізми, електротехнічне обладнання, продукція хімічної і пов'язаних з нею галузей промисловості, пластмаси та вироби з них, каучук та гумові вироби, текстиль, напівдорогоцінне каміння, дорогоцінні метали і вироби з них, інші товари [4]. У свою чергу, Україна експортує до Бельгії метали і вироби з них, перли, дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння, дорогоцінні метали і вироби з них, мінеральну продукцію, включаючи нафтопродукти, продукцію хімічної і пов'язаних з нею галузей промисловості та інші товари [3].

Структура товарообігу свідчить про те, що в українському експорті значну долю складають сировинні товари, а імпорт, навпаки, є високотехнологічним.

В Україні зареєстровано 67 підприємств з бельгійським капіталом [4]. В якості прикладу плідного співробітництва між Україною та Бельгією в економічній сфері слід навести діяльність на українському ринку відомої бельгійської пивоварної компанії «Interbrew». Частка компанії на внутрішньому ринку пива України складає 34,3%.

Враховуючи особливості державного устрою Бельгії, важливим аспектом розвитку двостороннього співробітництва є поглиблення співпраці з спільнотами та регіонами цієї країни, встановлення партнерських зв'язків з містами та областями України.

У цьому зв'язку варто відзначити співпрацю між Києвом та регіоном Брюссель-столиця, Полтавською областю та провінцією Ено, містами-побратимами Донецьком та Шарлеруа, Черкаською областю та провінцією Люксембург, започаткування контактів між Дніпропетровською областю та провінцією Льеж, Львівською областю та провінцією Антверпен.

Ще в грудні 1997 року була підписана Угода про дружбу і співробітництво між містом Києвом і регіоном Брюссель-Столиця, яка і на сьогоднішній день продовжує своє існування. Також були підписані особливі угоди про співробітництво в 2000-2001 рр. у галузі громадського транспорту, підготовки муніципальних службовців, сприяння розвитку малих і середніх підприємств. А в 2002-2004 рр. були підписані угоди про співробітництво у галузях громадського транспорту, підготовки муніципальних службовців, зовнішньої торгівлі, сприяння розвитку малих і середніх підприємств [4].

Рівень політичного діалогу з Бельгією, розвиток відносин в торговельно-економічній сфері, співпраця у сфері культури та мистецтв, приклади регіонального партнерства свідчать про спільне зацікавлення сторін до подальшого поглиблення двостороннього співробітництва, яке є важливим чинником європейської інтеграції України.

Література: 1. Мировое хозяйство и международные экономические отношения: Учебное пособие / Под. ред. Голикова А.П. — Симферополь, СОНАТ, 2003. — 432 с. 2. Голиков А.П., Казакова Н.А. Мировое хозяйство: отраслевая структура, география, современные тенденции. Учеб. пособие. — Харьков: ХНУ, 2002. — 112 с. 3. Державний статистичний комітет України (<http://ukrstat.gov.ua>) 4. Chamber of Commerce Flanders-Ukraine

Чумакова А.С.

ГЛОБАЛЬНЫЙ ВЫЗОВ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНЫХ КОРПОРАЦИЙ

*ХНУ им. В. Н. Каразина
Науч. рук.: доц. Миллюха Г.В.*

Сегодня мир в очередной раз оказался на пороге нового передела, не только военно-политического, но и экономического, где главными игроками являются уже не государства и даже не блоки государств, а ведущие транснациональные корпорации (ТНК). Главными ставками для таких корпораций оказывается монополизация мирового рынка, доступ к ресурсам планеты, получение сверхприбыли и как следствие — сверхвлияние в мире.

Глобальные тенденции интернационализации производства и капитала привело к тому, что транснациональные корпорации сегодня не просто основной структурный элемент экономик стран мира, ТНК — это и есть мировая экономика. Позитивная сторона деятельности ТНК — самая высокая производительность в мире, а негативная — неподконтрольность национальным интересам третьих стран.

Усиление влияния ТНК вызывает массовое противодействие со стороны авторитетных общественных движений (например Всемирный день протеста против корпоративного влияния в ООН, организованный молодежной организацией A SEED Europe; движение антиглобалистов и т.д.). Транснациональные корпорации, наравне с промышленно развитыми странами, широко проявляют себя в политике, экономике, в финансово-инвестиционной, научно-технической и многих других сферах мирового хозяйства.

Ежегодная чистая прибыль каждой из крупнейших корпораций практически равна годовому бюджету Украины. Сегодня ТНК контролируют свыше 50% мирового промышленного производства, 67% международной торговли, более 80% патентов и лицензий на новую технику, технологии и ноу-хау, почти 90% прямых зарубежных инвестиций. Такая высокая доля прямых инвестиций в иностранную экономику, а другими словами открытие филиалов и дочерних компаний в странах пребывания, объясняется следующими факторами. Во-первых, за рубежом создаются новые рынки сбыта (одним из таких рынков для ТНК стала Украина. Товары отечественного производства становятся неконкурентоспособными, в результате чего производство останавливается, что и происходит в нашей стране. Присоединение Украины к ВТО только облегчило процессы разло-

жения экономики). Во-вторых, такой вид инвестирования позволяет корпорациям обходить тарифные и нетарифные барьеры принимающего государства, что также ведет к сокращению национального производства, за счет практически монопольного положения ТНК на рынках. В-третьих, делая такие инвестиции в экономику, ТНК получает прямой доступ к использованию природных ресурсов принимающих стран. В условиях жесткой борьбы за обладание ресурсами этот фактор играет первостепенную роль при выборе страны пребывания для ТНК.

Деятельность ТНК на территории Украины поощряется. В стране создана ситуация, при которой используются иностранные займы не в интересах развития национальной промышленности, а с целью потребления иностранных товаров.

Также привлекательно и геополитическое положение Украины для крупнейших транснациональных корпораций мира.

Главной тенденцией развития современных транснациональных компаний является слияния и поглощение друг друга, что свидетельствует о централизации и концентрации капиталов в глобальном масштабе для последующего доминирования на мировых рынках, в том числе на украинском рынке доминируют, как американские, так и западноевропейские и японские ТНК.

ТНК открыто поддерживают контакты с центральными и региональными властями, государств базирования и государств пребывания (тех, где расположены дочерние компании и филиалы). Это происходит за счет ротации кадров между компаниями и важнейшими госорганами стран, активного участия корпораций в избирательном процессе, лоббирования своих интересов. Очевидно, что целью для них является господство в мировой системе хозяйства.

Политическое влияние ТНК в мире имеет настолько выраженный характер, что руководители ведущих корпораций самостоятельно ведут диалог с высшими органами государственной власти стран пребывания. То есть ТНК превратились из субъектов международной политики в полноценных участников, которые активно влияют на все глобальные процессы, происходящие в мире.

Создание собственных ТНК на основе промышленных предприятий, стало бы для Украины самым значительным шагом в преодолении нынешнего кризиса. Хотя не факт, что в посткризисный период роль и структура ТНК останутся неизменными, сегодня мы видим кризис мировой экономики, т.е. экономики этих самых ТНК. Иными словами, для нас важен процесс воссоздания (восстановления экономики Украины), в том числе и через процесс создания ТНК, который может быть значительно ускорен за счет привлечений иностранных партнеров. В

первую очередь это касается России. Создание межнациональных корпораций совместно с российским капиталом по отраслям может стать наиболее простым и взаимовыгодным путем преодоления кризиса производства в Украине.

УДК 339.924:331.556.4

Шеховцова І. І.
ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ ПРАЦІ

ХНУ імені В.Н.Каразіна

Одним з характерних явищ сучасного світового суспільства є міграція. Найбільш масовою виступає трудова міграція. Міжнародний ринок робочої сили охоплює різнонаправлені потоки трудових ресурсів, що перетинають національні кордони. Міжнародний ринок праці — це форма існування трудової міграції, який не просто складається з національних та регіональних ринків робочої сили, а представляє собою новий якісний розвиток ринку робочої сили в умовах поглиблення процесів глобалізації, інтернаціоналізації виробництва, зростання економічних, фінансових, суспільних відношень між країнами. Транснаціональні потоки та переміщення робочої сили приймають постійний та систематичний характер.

Європейський ринок праці має свою специфіку та особливості, що суттєво стосується інтересів України, яка прагне приєднатися до європейської спільноти. Тому дослідження стану та перспектив розвитку європейського ринку праці в контексті євроінтеграції України має велике значення на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин нашої країни.

Близько 3,5 млн. українців на сьогоднішній день працюють за кордоном, але тільки 2% з них працюють легально. В той час, як реальний рівень безробіття в Україні на сьогодні становить близько 6,2%. Проблемою українського ринку праці є надмірна трудова міграція. Слід також зазначити, що Україні не вистачає ресурсів для достатньої юридичної підтримки своїх трудових мігрантів [2]. На сьогоднішній день із 13 країнами світу Україна підписала двосторонні міждержавні угоди щодо працевлаштування мігрантів, а ще з 15 ведуться переговори [1].

За даними статистичних опитувань, наші мігранти мають досить високий освітній рівень: 75% з них мають вищу чи незакінчену вищу освіту. Той факт, що за кордоном респонденти працюють як правило не за фахом, не є фактором, що стримує міграцію. Тобто, досить кваліфіковані фахівці з різних сфер, освічені лю-

ди, на підготовку яких витрачені значні, переважно державні кошти, не можуть реалізуватись у власній країні, а отже і кошти витрачені на їх підготовку залишаються не відпрацьованими державі.

До того ж, значний відсоток серед мігрантів складає молодь. Серед громадян віком 15-70 років, які шукали іншу основну або додаткову роботу у 2006 році, кожен третій був віком 15-29 років.

Основною причиною, яка спонукає молоду людину шукати іншу роботу є низький рівень оплати праці та неповна зайнятість. До того ж молодь, виїжджаючи за кордон або до інших регіонів у пошуках тимчасового заробітку, має більше шансів та причин й можливостей залишитись на постійне місце проживання. Тобто, так би мовити, складає групу ризику, яка не повертається на батьківщину. Отже, вилучає назавжди себе, як працівника та своїх майбутніх дітей, як осіб, що оновлюють трудові ресурси.

Україна є сусідом Європейського Союзу. Країни, які поповнили Союз, отримали можливість доступу до ринку товарів Євросоюзу, а також до ринків праці. Сьогодні ринок цих країн потребуватиме більше трудових мігрантів, однак, зобов'язання, прийняті перед вступом, ускладнили в'їзд та легалізацію. З іншого боку, близькість до України дозволяє створювати спільні підприємства у прикордонних регіонах із залученням місцевої робочої сили. Це необхідно врахувати при плануванні та розміщенні продуктивних сил в регіоні [4].

Наприклад, в 2007 році в Чехію приїхала працювати рекордна кількість іноземних робітників — на 55 тис. більше, ніж в 2006 році. Найбільш швидкими темпами зростає в Чехії число працівників з України (зараз їх працює в країні 61,5 тис. чоловік) [2].

Як країна значної кількості трудових мігрантів Україна також є об'єктом міграції з країн Південно-Східної Азії. Жителі цих країн працюють в сільському господарстві та торгівлі. Крім того Україна є транзитною країною для нелегальних мігрантів в Західну Європу, що зумовлює проблему у відносинах з Євросоюзом.

Загрозливим для демографічного стану України є те, що високорозвинені Європейські країни (Німеччина, Італія, Англія, Франція) та Росія перебувають у фазі демографічної кризи, що змушуватиме їх створювати сприятливі умови трудової міграції з України в майбутньому.

Таким чином, для розв'язання проблем трудової міграції в Україні необхідно перш за все вирішити питання підвищення рівня оплати праці; по-друге розв'язати соціальні питання пов'язані з розширенням професійних можливос-

тей, дотриманням умов колективних договорів і угод щодо цього; по-третє прийняти трудовий кодекс України.

Аналіз європейського ринку праці і інтересів України та її громадян у сфері трудової міграції до Європи показав наступне:

- соціально-економічні проблеми на батьківщині штовхають українців шукати кращої долі в країнах з більш високим рівнем життя і оплати праці;
- сучасна політика західних країн забезпечує селективний відбір потрібних ринку категорій економічно активного населення для заповнення «ніш» в національних економіках;
- велика кількість проблем етнічного, соціального, демографічного, фінансового, релігійного, культурного, освітнього, мовного характеру з мігрантами, вихідцями з інших країн, та наростаюче незадоволення корінних громадян висуває складні питання перед керівництвом багатьох країн ЄС;
- відтік кваліфікованих кадрів з України спорожнює власні трудові ресурси країни;
- позитивною стороною трудової міграції українців є грошові вливання до економіки країни, покращення платіжної спроможності сімей заробітчани; з іншого боку — це руйнація родинного виховання та поширення вимушеного сирітства, що має певні негативні наслідки для суспільства.

Дослідження проблеми міжнародної співпраці в галузі трудової міграції між Україною та країнами Європи є актуальною темою та потребує обґрунтованих і виважених рекомендацій щодо розвитку взаємовигідних відносин на міжнародному ринку праці.

УДК 336.228.3

Шишко І.В., Чернов В.В.
ЕКОЛОГІЗАЦІЯ НАЛОГА НА РЕГІСТРАЦІЮ АВТОМОБІЛЯ
В СТРАНАХ ЕС І УКРАЇНЕ

ХНУ ім. В.Н. Каразіна

После того, как Украина вступила во Всемирную торговую организацию, был отменен ряд законодательных актов, запрещающих ввоз в страну подержанных автомобилей. Но стал применяться экономический инструмент, не позволяющий ввозить в Украину подержанные автомобили. Так, для первой их регистрации стали применяться более высокие ставки налога с владельцев транспортных

средств (при первой регистрации), чем действующие ныне. Причины этого выдвигаются разные: начиная от борьбы за чистоту окружающей среды, профилактики дорожно-транспортных происшествий и заканчивая защитой украинских автопроизводителей.

Вопросы применения регистрационного налога для автомобильного транспорта исследовали такие экономисты как B. Schell, D. Curtis, J. Dings, O. Lenz и др., но особенностям его привязки к экологическим проблемам, было недостаточно уделено внимания в указанных работах, а сегодня эти вопросы все больше требуют своего практического решения.

С 1 января 2007 г. Закон Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно регистрации транспортных средств» от 06.12.2006 г. № 427-V внес существенные изменения в Закон Украины «О налоге с владельцев транспортных средств и других самоходных машин и механизмов». Согласно этому закону в Украине впервые появился налог на регистрацию транспортных средств.

Первая регистрация — это регистрация транспортного средства в Украине, которая осуществляется уполномоченными государственными органами Украины впервые относительно транспортного средства. Иными словами, это регистрация транспортного средства, не эксплуатируемого на территории Украины, причем независимо от того, оно новое или подержанное.

При проведении регистрации размер налога теперь зависит от вида транспортного средства, объема цилиндров двигателя и срока эксплуатации автомобиля. Увеличение указанных показателей у автомобилей предусматривает повышенные ставки налога, так как они больше загрязняют окружающую среду.

Налог на регистрацию автомобилей также применяется в 16 из 25 стран Евросоюза. Не взимается он только в Германии, Великобритании, Литве, Люксембурге, Словакии, Чехии, Швеции, Франции и Эстонии. Налог практически во всех европейских странах, в отличие от Украины, рассчитывается как процент от расчетной розничной цены, которая известна под названием цены реализации на открытом рынке Open Market Selling Price (OMSP). В Дании он один из самых высоких (примерно 180% от стоимости машины), благодаря чему в госказну ежегодно поступает в среднем 19 млрд. крон (примерно 2,54 млрд. евро) [1].

С помощью регистрационного налога Евросоюз сегодня намерен всерьез заняться защитой окружающей среды. Так, Еврокомиссией было предложено при расчете налога учитывать уровень углекислого газа (CO₂), вырабатываемого автомобилем.

Такой налог ударит, прежде всего, по автолюбителям, которые предпочитают подержанные автомобили и чрезмерную мощность двигателя. Вероятно, как это всегда в таких случаях происходит, производители машин с показателями, не соответствующими новым требованиям, будут искать альтернативные рынки сбыта, где покупатели пока не задумываются о влиянии выхлопных газов на размер налогов. А пока четверть выбросов CO₂ в ЕС приходится на автотранспорт, половина из которого — частные автомобили.

Карин Рис-Йорхенсен (фракция либералов, Дания) от лица комитета Европарламента по экономическим и монетарным вопросам выразила надежду, что «это важный сигнал для автомобильной промышленности, и она будет создавать машины, менее загрязняющие окружающую среду» [2].

Такие страны как Кипр, Испания, Португалия, Нидерланды, Ирландия и Финляндия с энтузиазмом встретили данное предложение Евросоюза, и при расчете регистрационного налога уже учитывают эмиссию автомобилем углекислого газа.

У остальных стран Евросоюза подобное предложение особого энтузиазма не вызвало. Однако, вооружившись поддержкой Европарламента, Еврокомиссия намерена сломить сопротивление. «Реакция стран — членов была неоднозначной. Решительная поддержка Европейского парламента ускорит процесс», — заявил комиссар ЕС по вопросам налогообложения и таможенного союза Ласло Ковач во время дебатов в Европарламенте [3].

Если все же удастся убедить национальные правительства Евросоюза, что данное предложение — не завуалированная попытка координации налогов, то в скором времени при покупке машины граждане ЕС будут больше внимания обращать на «экологические» показатели автомобилей.

Несомненно, введение в Украине регистрационного налога было необходимо, так как он является высокоэффективным инструментом влияния на предпочтения покупателей автомобилей, на автопроизводителей, защиты внутреннего рынка от импорта иностранных автомобилей, защиты окружающей среды.

В то же время, расчет указанного налога в Украине имеет весомый недостаток — это его дифференциация в зависимости от объемов цилиндров двигателя и срока эксплуатации автомобиля. Как предполагалось, эти показатели должны отражать степень загрязнения автомобилем окружающей среды. Но в последние годы появились новые технологии в производстве двигателей для автомобилей, которые позволяют поддерживать очень низкий уровень эмиссии углекислого газа, при большом объеме цилиндров и длительном сроке эксплуатации автомо-

бия, такие как Euro 6, USEPA Tier 2 и другие. Разработаны новые виды топлива — биотопливо, водородное топливо, при сжигании которых в атмосферу выделяется незначительный объем CO₂. Поэтому регистрационный налог в Украине должен определяться, так же как и в странах Евросоюза в зависимости от реальных объемов эмиссии углекислого газа автомобилем.

Литература: 1. Бегак М. Европа: грязный выхлоп обходится дорого // Электронный портал экологического общества «Зеленое спасение» — <http://www.greensalvation.org>. 2. Кичигина Н. Защита окружающей среды или координация налогов // Электронный журнал «Информационный бюллетень 2000». — 2008. — № 14. — <http://www.2000.net.ua> 3. Greening Transport. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. COM (2008) 433 final. — Brussels: Commission of the European Communities, 2008. — 82 p.

УДК 339.56 (477:439)

ШЛЯХОВАЯ Я.В.
ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ И ВЕНГРИИ:
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

*ХНУ им. В.Н. Каразина
Науч. рук.: преп. Коваленко Р.С.*

Венгрия является важным партнёром Украины в области экономического сотрудничества. На протяжении последних 8 лет рост среднегодового оборота составил 40%, в 2007 году, согласно статистическим данным, товарооборот между Украиной и Венгрией превысил 3,121 млн. \$ США. Украина по объему товарооборота занимает 20-е место в совокупном венгерском внешнеторговом обороте, поэтому анализ дальнейшего сотрудничества является актуальным.

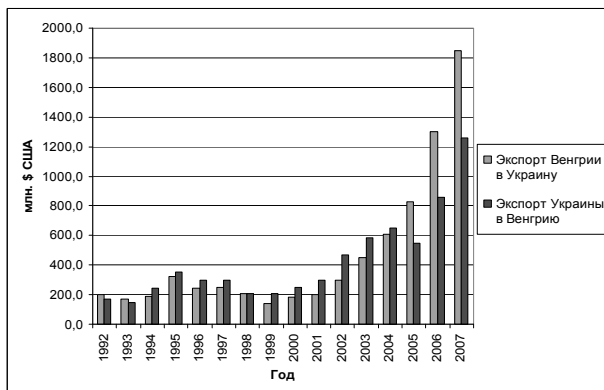
Целью нашей работы является изучение состояния и перспектив развития торгово-экономического сотрудничества между Украиной и Венгерской Республикой.

В структуре украинского экспорта в Венгрию наибольшую долю занимают поставки энергоносителей и минеральных продуктов (около 27%); крупными позициями являются также машины и оборудование (13,6%), продукция перерабатывающей промышленности (13,4%), органические химические соединения (12,3%), древесина и изделия из нее (11,3%). Данные группы товаров обеспечивают 77% украинского экспорта в Венгрию. В импорте Украины из Венгрии 86% приходится на продукты питания, одежду и обувь.

Экспорт Венгрии в Украину при росте 44% занимает 14 место среди стран-экспортёров. Импорт Венгрии из Украины увеличился на 51%. В числе стран-

импортеров Украина на 21-ом месте. Структура венгеро-украинского товарооборота соответствует интересам и возможностям народного хозяйства двух стран.

Показатели товарооборота между Украиной и Венгрией

Источник: [2]

Год	Экспорт Венгрии в Украину (млн. \$ США)	Экспорт Украины в Венгрию (млн. \$ США)
1992	200,0	170,0
1993	170,0	145,0
1994	190,0	245,0
1995	325,0	350,0
1996	245,0	300,0
1997	250,0	296,0
1998	205,0	208,0
1999	140,0	205,0
2000	180,0	250,0
2001	203,0	300,0
2002	295,0	470,0
2003	450,0	585,0
2004	610,0	650,0
2005	825,0	550,0
2006	1300,0	855,0
2007	1850,0	1260,0

Анализ прошедших 5 лет показал, что в двусторонних отношениях в основном представлены и стабильные товарные структуры. Важной составляющей двусторонних отношений является торговля услугами, где венгерской стороной экспортировались услуги в транспортной сфере, строительстве и финансировании, а импортировались в основном услуги трубопроводного транспорта.

Для экономического сотрудничества Украины и Венгрии хорошую основу создает интенсивный диалог на высшем уровне. В 2007 году в Будапеште состоялись переговоры между

главами двух государств и премьер-министрами, а в Закарпатье с участием ряда высших руководителей было проведено несколько встреч информативного характера. Премьер-министрами подписан Совместный план действий на 2007 год.

Согласно предыдущим оценкам интенсивное сотрудничество ожидается в таких сферах, как энергетика, реконструкция и развитие транспортной и коммунальной инфраструктур, сельское хозяйство, строительство, защита окружающей среды, использование обновляемых энергоресурсов. При реализации отдельных проектов открывается возможность использования финансовой поддержки Европейского Союза, и привлечения льготных кредитов венгерского ЭКСИМБАНКа.

В своей деятельности Отдел по вопросам экономики Посольства Венгерской Республики в Украине, наряду с ежедневным, целенаправленным информированием компаний Венгрии, акцентирует внимание на развитии связей с органами региональной власти и предпринимательскими структурами, на оказании содействия венгерским предприятиям в освоении региональных рынков.

С этой целью в 2008 году Отделом по вопросам экономики Посольства Венгерской Республики в Украине при поддержке ITD Hungaria ZRt. проводятся встречи деловых лиц в городах Сумы, Киев, Харьков, Крым.

В частности, 05.06.2008 в Харьковской торгово-промышленной палате открылся украино-венгерский бизнес-форум. Среди участников мероприятия — начальник Главного управления внешнеэкономических связей и европейской интеграции областной государственной администрации и советник Посольства Венгерской Республики в Украине. Начальник главного управления выразил надежду на то, что визиты венгерских бизнесменов в Харьковскую область будут происходить регулярно, принося при этом реальные экономические результаты.

На протяжении последних лет Харьковская область реализует новые подходы в работе с иностранными инвесторами, так как этот регион объективно интегрирован и перспективен для инвестора, учитывая научно-технический, экономический, технологический и индустриальный потенциал области. Для этого начата реализация проектов по созданию вокруг Харькова сети промышленных парков, которые предлагают инвесторам так называемые «грин филдс» — свободные площадки с необходимой инфраструктурой для быстрой реализации инвестиционных проектов по любым направлениям экономики.

Проведения таких бизнес-форумов в крупнейших городах Украины помогут определить конкретные направления для дальнейшей реализации общих инвестиционных проектов Украины и Венгерской республики.

К основным направлениям сотрудничества Украины и Венгрии относятся:

1. Гармонизация двусторонней договорно-правовой базы в соответствии с обязательствами Венгрии по вступлению в ЕС.

2. Инвестиционное сотрудничество. Согласно украинским статистическим данным объем инвестиций, поступивших из Венгрии в Украину до конца 2007 года, составил 401 млн. \$ США (1,4%) и занимает 14 место среди иностранных инвесторов. Связи по капиталовложению отстают в развитии, как по возможностям, так и потребностям. К концу 2007 года в Украине зарегистрировано 1087 венгеро-украинских предприятий. Большинство из них расположено в Закарпатской области и Киеве. К наиболее крупным инвестиционным проектам относятся строительство торгово-развлекательного комплекса в Киеве, производство грузовых автомобилей, автобусов, комплектующих и запчастей для АТ «Львовский автобусный завод» при участии венгерских компаний.

3. Сотрудничество в сфере туризма. Благодаря осуществляемой за последние годы работе, численность украинских туристов, приезжающих в Венгрию, в прошлом году возросла на 9,7% (75 тысяч человек). Значительную часть украинских туристов привлекают курорты с лечебными водами (в первую очередь, расположенный рядом г. Хайдусобосло).

4. Сотрудничество в транспортной сфере. Создание крупнейшего транспортного узла, в инфраструктуру которого включены крупный железнодорожный узел, автопорт «Чоп», порт на Тисе и Мукачевский аэропорт.

Выводы. Изучив современное состояние торгово-экономических отношений Украины и Венгрии, можно сделать вывод, что страны являются важными партнерами, которые ставят перед собой задачу развивать двустороннее сотрудничество в нескольких сферах, в частности, торговле товарами и услугами, энергетике, реконструкции и развития транспортной инфраструктуры, сельском хозяйстве, строительстве, инвестиционной деятельности. Подписание странами соглашений обеспечит установить новые и расширить существующие контакты между деловыми кругами государств, а также будет содействовать развитию малого и среднего предпринимательства, стимулировать участие в международных выставках и ярмарках. Соглашения позволят создать благоприятные условия для эффективного использования ресурсов двух стран путем реализации задач и направлений сотрудничества, изложенных выше.

Литература: 1. Справочник ПОЛПРЕД совместно с журналом «Коринф» Минэкономразвития Российской Федерации. Москва — 2005 г. 2. www.gkt.hu — сайт министерства иностранных дел Венгерской республики 3. www.mkik.hu — Hungarian Chamber of Commerce and Industry 4. www.hungary.polpred.ru 5. www.kharkivoda.gov.ua

Шуба М.В.

**РЕГИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА КАК ИНСТРУМЕНТ ПРЕОДОЛЕНИЯ
ПОСЛЕДСТВИЙ ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА**

ХНУ им. В.Н. Каразина

Науч. рук.: к.э.н., доц. Казакова Н.А.

Мировой тенденцией в социально-экономическом развитии общества является усиление регионального аспекта в подъеме производительных сил государств и их внешнеэкономических связей. Это ведет к перераспределению функций по управлению между государством и регионами, а также к оптимизации сочетания государственного и местного самоуправления. В условиях продолжающегося распространения мирового экономического кризиса в Украине неизбежно начнется спад производства, сокращение занятости и потребления. Впоследствии это приведет к ухудшению уровня жизни населения. Для уменьшения негативных последствий экономического кризиса представляется целесообразным использовать некоторые инструменты региональной политики.

Одной из основных причин медленного осуществления рыночных изменений в Украине, неудовлетворительного решения острых социально-экономических проблем является отсутствие системной, сбалансированной государственной региональной политики.

В Украине 23 сентября 2008 г. был утвержден новый проект Европейского Союза по поддержке стабильного регионального развития. Его целью является преодоление диспропорций между «экономически развитыми» и так называемыми «депрессивными» украинскими регионами [1].

Регионы в Украине развиваются неравномерно. Украинцы мигрируют в более богатые области, чтобы иметь доступ к нормальной социальной инфраструктуре. Социально-экономические различия опираются на неравномерное индустриальное развитие регионов и обусловленные этим социокультурные различия. Так, Юго-Восток Украины в экономическом отношении является благополучным регионом, с широкими возможностями для предпринимательства и низким уровнем безработицы, — в отличие от аграрных западных и северных областей, отличающихся неразвитой инфраструктурой и низким потенциалом для реструктуризации.

На Юго-Восточные регионы приходится 58% валовой добавленной стоимости и 54,5% налоговых поступлений в бюджет (если не учитывать показатели Киева, высокий уровень которых объясняется особенностями формирования финансо-

вых потоков в стране) [2]. Юго-Восток также является основным экспортером страны — так, Донецкая область поставляет за границу около 80% произведенных товаров и услуг и обеспечивает свыше 20% общего экспорта из Украины, Днепропетровская — 92 и 16% соответственно, Запорожская — 89 и 8%, Луганская — 98 и 8% [2]. Можно сказать, что Юго-Восток является «донором» украинской экономики, поскольку средства, поступающие в бюджет из этих областей, активно перераспределяются в пользу других регионов, в т.ч. в пользу Киева.

При этом, как ни странно, качество жизни на промышленно развитом Юго-Востоке ниже, чем на Западной Украине или в Киеве. Урбанизация и серьезные экологические проблемы оказывают отрицательное влияние — при позитивных показателях по уровню безработицы, уровню зарплаты, уровню валовой добавочной стоимости на душу населения, на Юго-Востоке выше уровень самоубийств, выше уровень заболеваний, свидетельствующих о социальном и экологическом неблагополучии.

Одним из факторов, крайне негативно влияющих на экономическое развитие регионов, является уже хроническая нестабильность политической ситуации в Украине. Серьезной проблемой для регионов стала отмена всех СЭЗ и ТПР, осуществленная первым кабинетом Ю. Тимошенко. Поднятие тарифов на железнодорожные перевозки, снижение бюджетного финансирования угольной отрасли, внезапная и необоснованная ревальвация гривны ознаменовала конец режиму благоприятствования национальному капиталу, большая часть которого сконцентрирована именно на промышленно развитом Юго-Востоке. При этом средства, полученные от экономически активных областей, уходили в социальную сферу (на повышение зарплат, пенсий, выдачу денег по советским сберегательным книжкам), а не использовались для решения региональных экономических проблем. По сути, последние только усугубились, поскольку были остановлены практически все проекты, направленные на развитие регионов.

Проект ЕС, рассчитанный на четыре года, имеет целью поддержать слабые регионы и финансово им помочь. Еврокомиссия выделила на это 6 миллионов евро. Еще 9 миллионов евро предоставят на развитие инфраструктуры одному из городов-победителей конкурса: Ровно, Прилукам, Изюму или Свердловску. С началом этого проекта ЕС появилась возможность использовать возможности региональной политики для решения проблем отдельных регионов.

Так, использование средств в Юго-Восточном регионе предоставляется целесообразным по двум направлениям. Во-первых, часть ресурсов необходимо напри-

вить на развитие транспортной инфраструктуры. Это даст возможность обеспечить заказами предприятия металлургической и машиностроительной отраслей, а значит, удастся сохранить рабочие места и снизить социальную напряженность. Кроме того, увеличится потенциал грузоперевозок региона, что в послекризисном периоде повысит инвестиционную привлекательность нашего региона.

Вторым направлением использования ресурсов может стать развитие агропромышленного комплекса региона. Так, расширение возможности переработки сельскохозяйственного сырья, во-первых, увеличит экспортные возможности отрасли, во-вторых, уменьшит потребность в импорте отдельных видов продукции, и в-третьих, создаст базу для развития собственного животноводства и птицеводства.

Таким образом, в настоящее время существующие инструменты региональной политики могут быть использованы для преодоления отрицательных последствий экономического кризиса и последующего экономического развития региона.

Литература: 1. <http://federal.org.ua>, 16.11.08. 2. <http://federal.org.ua>, 18.11.08. 3. Голиков А.П., Дейнека А.Г., Казакова Н.А. Размещение производительных сил и регионалистика. Учебное пособие. — Харьков: ООО «Олант», 2002. — с. 82-86.

УДК 911.3:502.7

Юрченко Е.Е.

ОЦЕНКА ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

*ХНУ им. В.Н. Каразина
Науч. рук.: д.г.н., проф. Любичева О.А.*

Активизация и диверсификация туристского рынка Украины актуализировали научные исследования по изучению туристского потенциала (в т.ч. и историко-культурного), его оценке на разных иерархических уровнях. Особенно это важно для принятия и реализации долгосрочных программ развития туризма на региональном уровне. В этом плане тема статьи представляется актуальной. Цель статьи — дать оценку обеспеченности регионов Украины историко-культурным потенциалом.

Разнообразие украинской природы, составляющее основную часть её рекреационного потенциала, дополняется многочисленными памятниками истории и культуры. По типологическим особенностям эти памятники можно подразделить на 5 основных видов:

1) памятники истории — здания, сооружения, памятные места, предметы, связанные с важнейшими историческими событиями в жизни народа, развитием

общества, государства, а также с развитием науки, техники, культуры и быта народов, с жизнью выдающихся политических, государственных, военных деятелей, народных героев, деятелей науки, литературы и искусства;

2) памятники археологии — городища, курганы, остатки древних сооружений, старинные предметы, места древних погребений и др.;

3) памятники градостроительства и архитектуры — архитектурные ансамбли и комплексы, части городов древней застройки, сооружения гражданской, промышленной, военной, культовой архитектуры и народного зодчества, садово-парковые ансамбли и др.;

4) памятники искусства — произведения монументального, изобразительного, декоративно-прикладного и иных видов искусства;

5) документальные памятники — древние акты, письменные и графические документы, кинофотодокументы и звукозаписи, архивные собрания, записи фольклора и музыки, редкие печатные издания и пр [4, с. 360].

Размещение и структура историко-культурных памятников очень часто имеет региональную специфику. Так, центральная и восточная Украина богата историческими памятниками, связанными с зарождением и развитием украинской истории и культуры. На юге страны имеются памятники античной культуры, а западная часть выделяется этническими особенностями, памятниками фольклора, народной архитектуры и т.п.

Особое место в историко-культурном наследии принадлежит памятникам оборонной архитектуры — крепостям, замкам, оборонным храмам, городским укреплениям. Замки и монастыри — наиболее мощные по размерам исторические сооружения. И до настоящего времени они по своим масштабам выступают композиционными центрами многих исторических городов и сёл Украины (Киева, Переяслава, Чигирина, Полтавы, Путивля, Чернигова, Глухова, Батурина, Ахтырки, Новгород-Северского, Львова, Каменец-Подольского, Белгород-Днестровского, Дрогобыча, Судака и др.). Некоторые города — Киев, Львов, Владимир-Волинский, Луцк, Путивль, Новгород Северский, Белгород-Днестровский — имели очень развитую и сложную систему укреплений, которые формировались более 500 лет. Главные транспортные торговые пути проходили через большую часть этих мест и местечек и способствовали развитию не только внутренней, но и международной торговли [3, с. 203].

На основе исторической ценности замков и монастырей, особенностей их расположения, характеристики окружающего ландшафта, технического состоя-

ния, особенностей объёмно-пространственных и архитектурно-планировочных решений, характеристики современного использования, а также экономической целесообразности приспособления этих памятников к современным реалиям все оборонные сооружения подразделяются на 4 класса (см. рис. 1.) [3, с. 207].

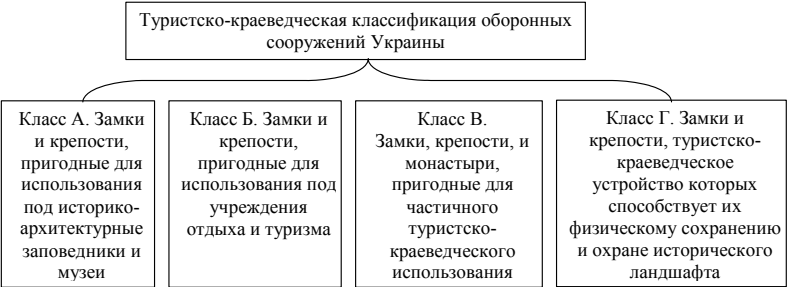

Рис. 1. Туристско-краеведческая классификация оборонных сооружений Украины

Такие объекты усиливают рекреационно-туристский потенциал Украины, привлекают туристов независимо от сезона и времени года, что при правильной коммерческой постановке его использования может существенно пополнить национальный бюджет страны.

На наш взгляд, важным показателем обеспеченности региона историко-культурным потенциалом является плотность памятников истории и культуры, т. е. их количество на 1 тыс. кв. км, и количество сакральных сооружений на 100 тыс. человек. Группировка регионов по уровню обеспеченности ими приведена в таблицах 1 и 2.

Таблица 1

Группировка регионов Украины по обеспеченности памятниками истории и культуры

Единиц на 1 тыс. кв. км	Оценка (баллы)	Регионы
До 60,0	1	Волинская, Кировоградская, Николаевская, Ровенская
60,1-90,0	2	Винницкая, Днепропетровская, Житомирская, Запорожская, Луганская, Одесская, Полтавская, Сумская, Тернопольская, Харьковская, Херсонская, Черниговская
90,1-120,0	3	Донецкая, Ивано-Франковская, Черкасская, Черновицкая
120,1-150,0	4	АР Крым, Закарпатская
Более 150,0	5	Киевская, Львовская, Хмельницкая

Таблица составлена автором по материалам: [2].

Таблица 2

Группировка регионов Украины по обеспеченности сакральными сооружениями

Единиц на 1 тыс. чел.	Оценка (баллы)	Регионы
До 5,0	1	Днепропетровская, Запорожская, Харьковская,
5,1-30,0	2	АР Крым, Донецкая, Киевская, Кировоградская, Луганская, Николаевская, Одесская, Полтавская, Сумская, Херсонская, Черкасская, Черниговская
30,1-55,0	3	Винницкая, Житомирская, Хмельницкая
55,1-80,0	4	Волинская, Закарпатская, Ивано-Франковская, Львовская, Ровенская, Черновицкая
Более 80,0	5	Тернопольская

Таблица составлена автором по материалам: [1].

На основе этих двух оценок можно определить общую оценку уровня обеспеченности регионов Украины памятниками истории и культуры, сакральными сооружениями (см. табл. 3). К группе регионов с высоким уровнем обеспеченности историко-культурным потенциалом относятся Закарпатская, Львовская и Хмельницкая области, на территории которых имеются уникальные туристские рекреационные ресурсы или объёмы их велики. Группа с минимальным уровнем обеспеченности включает 5 областей с незначительным количеством памятников истории и культуры и сакральных сооружений.

Таблица 3

Общая оценка уровня обеспеченности регионов Украины памятниками истории и культуры, сакральными сооружениями

Баллы	Регионы
1	Днепропетровская, Запорожская, Кировоградская, Николаевская, Харьковская
2	Луганская, Одесская, Полтавская, Сумская, Херсонская, Черниговская
3	Винницкая, Волинская, Донецкая, Житомирская, Ровенская, Черкасская
4	АР Крым, Ивано-Франковская, Киевская, Тернопольская, Черновицкая
5	Закарпатская, Львовская, Хмельницкая

Таблица составлена автором по материалам: [1;2].

Группировка регионов по обеспеченности историко-культурным потенциалом может иметь практическую значимость для определения направлений развития туризма на международном, национальном или региональном уровнях.

Література: 1.Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. — К.: 2001. — 395 с. 2. Стафійчук В.І. Рекреологія. — К.: Альтерпрес, 2006. — 264 с. 3. Туристичне краєзнавство: Навч. посіб. / За ред. проф. Ф.Д. Заставного. — К.: 2006 4. Украинская Советская социалистическая

УДК 341.217:336.227

Юрченко Я.В.

**ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ**

Донбаська нац. академія будівництва і архітектури

Побудова в Україні економічної системи відкритого типу та створення належної правової бази для здійснення кардинальних перетворень є надзвичайно складним завданням, яке неможливо реалізувати без налагодження належного рівня співробітництва нашої держави з іншими країнами. Для досягнення цього потрібні ґрунтовні зміни у зовнішній політиці та засадах економічного співробітництва, спрямовані на інтегрування в світову економіку і розвиток взаємовигідної співпраці на державному рівні.

Сучасні глобалізаційні процеси, у першу чергу у сфері економіки, поступово призводять до посилення транскордонної взаємодії податкових систем країн світу, що безпосередньо пов'язано з невідпинним ростом обсягів переміщення товарів, капіталів, робіт, послуг. Цілком логічно, що держави намагаються зберігати достатній рівень контролю за цими процесами з метою можливості реалізації захисту своїх інтересів. Важлива роль при цьому належить податковій системі, функції якої не обмежуються лише наповненням дохідних частин бюджетів різних рівнів, оскільки спостерігається постійне зростання її ролі як потужного фактора впливу на розміщення засобів виробництва, прями та портфельні інвестиції, діяльність фінансових ринків [1]. Це породжує нагальну необхідність у вдосконаленні міжнародного співробітництва держав у сфері оподаткування. Особливого значення набуває забезпечення належної взаємодії податкових систем з метою створення ефективних механізмів правового регулювання суспільних відносин, особливо в цілях боротьби з податковими правопорушеннями як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Питанням гармонізації податкового законодавства України із податковим законодавством ЄС присвячені праці таких українських вчених, як: В. Андрущенко, К. Кузнецова, А. Гальчинського, Г. Дмитренко, І. Коноваленко, К. Максимець та ін.

Актуальність вищезгаданих питань є тим більшою, що наближення податкового законодавства України до норм і стандартів ЄС та СОТ визнано одним із пріоритетних напрямів інтеграційного процесу.

Зважаючи на актуальність обраного напрямку дослідження, за основну мету обрано: вивчення досвіду створення ефективно діючих національних систем оподаткування та оцінка можливостей його використання в Україні. На основі поставленої мети були поставлені і вирішені наступні задачі:

- виявлення недоліків діючої податкової системи у світлі досліджуваних питань, визначення засад фіскального співробітництва її з іншими державами;
- визначення міжнародно-правових підстав співробітництва України з іншими державами у сфері оподаткування.

Існуюча в Україні податкова система формувалася з початку 90-х років минулого століття і багато в чому копіювала системи оподаткування розвинених країн світу. Запозичення чужого досвіду без урахування національних особливостей української економіки обернулося економічним пригніченням виробничої сфери, ростом цін, втратами дохідної частини бюджету. В сфері оподаткування щорічно виявляються численні факти ухилень від сплати податків, легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом.

Нинішня податкова система носить фіскальний характер і не стимулює належним чином виробництво, інновації, інвестування в реальний сектор економіки, вимиває значні грошові кошти з реального сектора економіки в тіньовий [2].

Вищеназвані недоліки податкової системи викликали спроби модернізувати існуючу систему податків, владнати суперечності між фіскальними функціями податкової системи і потребами стимулювання економіки. Останніми роками скорочена загальна кількість податків, знижені податкові ставки, зменшена кількість суб'єктів господарювання, звільнених від оподаткування, зняті деякі галузеві та регіональні податкові пільги, розширена база оподаткування, запроваджено спрощене оподаткування малого та середнього бізнесу, сільськогосподарських підприємств. Разом з тим, очевидно, що окремі модернізації без системної реформи податкової сфери приносять незначний позитивний, а іноді й негативний ефект, що є цілком логічним, адже, подібний підхід до вирішення складних економічних проблем не може призвести до тривалого позитивного результату. Тому, з метою ефективного реформування податкової системи України та наближення норм українського податкового законодавства до стандартів ЄС, необхідно вивчити досвід держав, які відмовилися від догматизму в своєму економіч-

ному розвитку. Особливий інтерес з цієї точки зору представляє досвід реформування податкових систем країн Центральної та Східної Європи.

Так, наприклад, проведення ефективних економічних реформ у країнах Вишеградської групи, було пов'язане перш за все саме з радикальною модернізацією податкового законодавства, за основу якого були прийняті базові принципи податкової політики. Реформування податкового законодавства цих країн було чітко спрямоване на створення стабільної та ефективної податкової системи. Слід також звернути особливу увагу на той факт, що під час проведення реформи податкової системи проводилося всебічне інформування населення про радикальні зміни в економічній та податковій політиці держави, наслідком чого було прийняття та розуміння цих змін як підприємницькими колами, так і пересічними громадянами зокрема.

Стосовно співробітництва України у галузі оподаткування із міжнародними організаціями. За словами Е. Шибаєвої, до числа загальних закономірностей розвитку суспільства відноситься інтернаціоналізація господарського, політичного, наукового і культурного життя, результатом якої є інтенсифікація міжнародних економічних, науково — технічних і культурних зв'язків, що невідворотно призводить до інституалізації міжнародних відносин. Особливого значення для розвитку міжнародних економічних зв'язків у цьому контексті набуває забезпечення оптимального рівня оподаткування іноземного капіталу з метою створення сприятливого інвестиційного клімату й удосконалення форм фіскального співробітництва держав у цілях забезпечення дотримання вимог законності під час здійснення господарських операцій транскордонного характеру. Такі завдання, зважаючи на їх характер, надзвичайно важко вирішити за допомогою виключно національно-правових засобів, без налагодження діалогу з іншими державами на міжнародному рівні. Ось чому дуже важливим для досягнення поставлених завдань стає розвиток сучасних форм співробітництва держав із проблем оподаткування в рамках міжнародних організацій [1]. Серед останніх особливу значущість має діяльність ООН як найавторитетнішої універсальної міжнародної організації повоєнного світу й ОЕСР як форуму для ведення діалогу між розвиненими країнами світу, результати якого вагомо впливають на тенденції світового економічного розвитку. На особливу увагу заслуговує ЄС як інтеграційне об'єднання з метою забезпечення вільного руху товарів, капіталів, робіт між країнами-учасниками, досягнення якої було фактично неможливим без взаємопроникнення та взаємодії національних податкових систем. Тому досвід ЄС має

важливе значення для подальшого вдосконалення форм фіскального співробітництва між державами. А для України, що обрала курс на набуття членства в ЄС, вивчення такого досвіду набуває особливої гостроти та актуальності.

Отже, виходячи з усього вищевикладеного, можна зробити висновок, що реформування українського податкового законодавства та його гармонізація з нормами та стандартами ЄС та СОТ має забезпечити підвищення конкурентоспроможності національного виробника (згадаємо досвід країн Вишеградської групи) на світовому ринку, досягнення рівності та справедливості в оподаткуванні, зведення до мінімуму можливостей ухилення від сплати податків. Необхідним елементом гармонізації також є врахування досвіду країн як Східної Європи, які нещодавно набули членства в ЄС, так і країн Західної Європи, які вже тривалий час є членами ЄС. Особливо слід наголосити на тому, що процес наближення податкової системи України до гармонізованої системи оподаткування в рамках ЄС повинен передбачати не лише врахування вимог і стандартів на рівні ЄС, але й забезпечення суворого дотримання національних інтересів.

Література: 1. Мельник П.В., Тарангул Л.Л., Варналій З.С. Податкова політика України. Монографія. – К.: Знання України, 2008. – 675 с. 2. Сарукова С.П. Зарубіжний досвід організації місцевих фінансів // Фінанси України – 2004, №1, с. 25–37. 3. Тимченко Л.Д. Особливості формування податкових систем у країнах Центральної та Східної Європи // Науковий вісник НУДПСУ, 2008. – №2(41), с. 217–223.

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

**Матеріали IV міжнародної
науково-практичної конференції
6 грудня 2008 року**

Українською та російською мовами
Текст подається в авторській редакції
Відповідальний за випуск: Касьян С.А.
Оригінал-макет: Грицак Ю.П.

61077, Харків, пл. Свободи 4, Харківський
національний університет імені В.Н. Каразіна,
видавничий центр

Підписано до друку 28.11.2008. Формат 60×84/16. Папір офісний. Гарнітура Minion.
Друк різнографічний. Умовн.-друк. арк. 14,0. Обл.-вид. арк. 16,3. Наклад 300 прим.

Надруковано: ФОП «Петрова І.В.»
61144, м. Харків, вул. Гв. Широнинців, 79. к. 137, тел. 362-01-52
Свідцтво про державну реєстрацію ВОО № 948011 від 03.01.2003